

**Kiadja:**

**Varga József**

**7700 Mohács, Virág u. 39**

**Lektorálta: Dr. Kéri Nagy Béla történész**

**Sokszorosította: Sátorhely község Polgármesteri Hivatala**

**Példányszám: 100 x 140 oldal, a kézirat befejezésének dátuma 2020. szeptember 23**

**Fűzte: InforMayer Kft. Mohács, Árok u. 17**

## ***Varga József (Dodó) visszaemlékezései***

### **Sátorhelyről és Mohácsról, csata nélkül...**

Dodó -visszaemlékezései, mely családragény, többségében önéletrajz, objektív és szubjektív következtetések, nyíltan kimondható, törvényesen publikálható társadalomkritika.

#### **Ki mint él, úgy ítél.**

„...ezt a könyvet a pártonkívüliség és pártsemlegesség jegyében, „középről” szerettem volna megírni. Nekem szinte „tök mindegy”, hogy balközépről vagy jobbközépről kormányoznak, csak a kormányzás legyen szakszerű és kulturált.” (Idézet néhai Sárközy Tamás professzor úr Magyarország kormányzása 1978-2012 című könyvéből) Úgy érzem, van még mit megvalósítani, közösen cselekedni.

Kiknek, miről és miért kívánok írni, az úgy gondolom, folyamatosan nagyjából-egészében kiderül. Visszaemlékezéseimmel többségében azokat az embereket szólítottam meg, akik ismernek, de településünkről Mohácsról és Sátorhelyről sokan elszármaztak már. Nem titkolt szándékom, hogy békés, megfontolt dialógusra ösztökéljem társadalmunk értelmes embereit, szűkebb-tágabb régiókat, városunk polgárait, szülőpusztám lakóit, unokáimat -ha megérem dédunokáimat- és Magyarország remélhetőleg generációváltó fiataljait, kevés létszámú barátaimat, a napjainkig is meglévő ideológiai és politikai ellenfeleimet, de nem ellenségeimet. Az ő nézeteiket is ha reálisan, logikusan bíráljak, amennyiben alkotóak, elfogadom. Korábbi 11 éves munkaköri kinevezett és választott hivatásaim, 65 éves tapasztalataim és végzettségeim alapján volt időm arra, hogy megtanultam mások elképzeléseivel is illendően gondolkodni. Cselekedeteimre adott válaszaikat, várható tetteiket ki és megismerhettem. E reakcióimban nagy segítségemre voltak számomra a dialektikából megszerzett ismeretek.

**Mi is a dialektika? Jó előre tudományosan tisztázzuk.** A dialektika görög szó. A mozgásnak és fejlődésnek ellentmondásokon és kölcsönhatásokon alapuló objektív folyamata; a természet, a társadalom és gondolkodás, azaz az anyag legáltalánosabb mozgástörvényei, illetve ennek az elmélete. Régen a vitakozás tudománya, amelynek során az igazságot az ellenfél érvelésében előforduló ellentmondások felderítése és feloldása útján fejtik ki.

Fentiek alapján kis írásomat nem tekintem örök érvényű dogmának, nekrológnak, testamentumnak

pláne nem, mert az utólagos magyarázkodásnak benne helye, haszna nincs! Nem is kívánok megváltoztathatatlan megállapításokat tenni, szerepeltetni. Úgy gondolom azonban, hogy 65 éves koromban illő dolog egy háromnegyed éves reális mérleget, őszinte elszámoltatást végezni. A nyíltan publikálható, eddig befutott pályámról, a nagybetűs ÉLET általam megélt buktatóiról, melyek bármennyire furcsa, de boldoggá, megállapodott, szellemében aktív emberré alakítottak. Gyermekeimet, unokáimat neveltem, nevelem, értük lelkeimet, szívemet odaadom. Unokáimmal összefogok, mert „közös az ellenség”, fiam, lányom, vejem, menyem, még gyakrabban feleségem is. Jelenleg a száz általam vélt reális tanácsomból gyermekeim, a majd nem generációváltó nemzedék 50 százalékot kidobnak ablakukon, közölve, megtanítva nekem azt, hogy: **Fater, más a kása és Mása is manapság.** Hasznomra válik, hogy hibás, elavult, okafogyott, korszerűtlen véleményeimet korrigálják, ismertetik velem az új és legújabb helyes megoldásokat. Ez nem baj, mert az öregség, második gyerekség, de pozitívum sok bírálatuk-gyagyáim mellett az, amit elismernek, hogy jó az öreg a háznál. Azért 50 százalékos hatásfokomat nem tekintem kudarcnak, tanácsaik életemet reálisabbá még vidámabbá teszik, elgondolkodásra, váltásra köteleznek. Hatásfokom nem éri el ugyan a transzformátorét, de a gőzmozdonyét jócskán meghaladja. Már hál' istennek ők irányítanak, Lídia feleségemet sem kímélik. Ez számunkra nem hátrányos, mert családi életünk során fiatal korunkban, mi is kritikusan így viseltettünk szüleink iránt. Küzdelmes életünkben, a családi sorscsapások ellenére is megtanultunk örülni, viccelődni, olykor sírni, gondolkodni, embertársainkat megbecsülni, jobb kedvre deríteni. A gyászt, a bűt és bánatot viszonylag gyorsan elfelejtettük, de elődeink tanítását, cselekedeteit életünk végéig lelkünkben megőriztük, át is hagyományoztuk utódainkra. A mindig meglévő vitalitásunk, humoros optimizmusunk nejemmel családukban megmaradt, sőt az idő múltával kiszélesedett, reálisabbá vált. Neveltetésem során a semmi vérrokonság nélküli (mert ezt a sátorhelyi őslakosok tudják), áldott nevelőapám Wolf, Véri Mátyás és Baumann, Békefi Henrik nagyapám tanítása, sznobság nélküli polgári életmódja is erre sarkallta családomat. Ugyanezt várta el tőlünk apósom és anyósom, valamint az ő népes, nyolc és öt testvéres familiájuk. Családom nyitottságát igyekeztem kis karcolatomban úgy megvilágítani, alkalmazni, hogy jómagam is kinyitódjak a tisztelt Olvasók előtt.

**Rögtön és azonnal kijelentem, hogy munkám jó esetben is csak amatőrnek tekinthető és senki sem lehet saját hazájában próféta.**

Meglévő ismereteim és emlékezetem szerint, önkritikusan homo unius librinek, nem tanulatlan, de jó esetben is, pár hibával rendelkező félművelt embernek ítélném meg magam. Sohasem tagadtam meg tulajdonságaimat, nem váltam szociopatává, szociálpatólógussá, magyarul a társadalom mozgásait betegesen bíráló és tagadó emberré. Az, hogy írásom milyen alkalomra készült nem sokat számít, mert ajándéknak szánom. Köszönteni, megköszönni szeretném Mohács és Sátorhely régi szülőpusztám-későbbi első „szocialista?” községünk-, (1984) lakóinak és a számomra ismeretlen érdeklődő embereknek útmutatásait. Írásom csak összehasonlítható Farkas Ervin sátorhelyi barátom, községi önkormányzati tag tudományosan részletező történelmi műveivel, melyben kölcsönösen sokat segítettek egymást, de ez nem tekinthető konkurenciának. Nevelőimtől útmutatásként kaptam, hogy az ajándéknak nem az ára határozza meg értékét, örülni kell neki, szükséges kibontani csomagolásából, meg kell köszönni és ha nem is tetszik, másoknak illetlen dolog elajándékozni. Írásomból természetesen nem kívánom a jóindulatú értelmes, fogékony embereket, főleg a fiatalokat kizárni, sőt emlékeztetni szeretném őket a megtörténteke. Azt is reálisan érzékelem, hogy Sátorhely tizenévesei nemigen ismerhetnek, mert 1968 karácsonya után, beköltöztünk Mohácsra. Úgy érzem, hogyha őket érdeklí írásom, akkor nekem jóval idősebb embernek kell bemutatkoznom a felnövekvő, vagy már felnőtt, talán generációváltó nemzedéknek. Nagy többségük szüleit, az eredeti sátorhelyi lakosokat ismerem. Azt is tudom, hogy korosztályom és az idősebb emberek még emlékeznek rám. Mohács polgáira főleg az ötven és hatvan éves polgártársaimra ugyanez vonatkozik, sőt a nálam fiatalabb és idősebb emberekre is. Popularizálni (népszerűsíteni) kívánom eddig megszerzett ismereteimet. Kis „alkotásomban”

gyakran megpengettem az idealizmus, materializmus és a dialektika húrjait, mely meghatározta nézeteimet, döntéseimet, véleményemet és eddigi életutamat, de ezek megítélése a tisztelt Olvasókra tartoznak. A Bibliáról alkotott ismereteimet sem véletlenül írtam le az érdeklődőknek, vallásos embereknek a hívőknek. Alkalmaztam a lektúr stílusát is, objektív szubjektív véleményeimben, de olykor-ritkán a szentimentalizmus is magával ragadott. Ismertetni szeretném Mohács városa, Sátorhely polgári-munkásmozgalmi rövid, de lényeges történetét is, mely hiteles dokumentumokhoz már 17-18 éves koromban hozzáférhettem, 1973-ban Forster (Felkai) József bácsikám, nagyanyám szociáldemokrata-centrista öccsének jóvoltából.

Alaptulajdonságom a jónak mondható memória, a GPS nélküli tájékozódó képesség, közvetlenség, szervező készség, a kisebb, nagyobb közösségek érdekvédelme és kiszolgálása, melyet Forster műbútorasztalos mester bácsikámtól örökölhettem. Írásomban szigorúan kerültem a sznobságot és prüdséget, ismereteim és a rendelkezésemre álló dokumentumok szerint a megtörténtekeket vettem papírra. Az általam meg nem élt múlt megismertetésében sokat segítettek nekem a mohácsi-sátorhelyi idős emberek, történelem, helytörténész tanárok, jó panelos szomszédom néhai özv. Kanyó Ferencné volt sátorhelyi iskola igazgatónő -Márta néni-, Müller Géza, Kiss Béla történelem tanárok, régészek, muzeológusok dr. Sarosácz György, Chemez Árpád néprajzkutatók, dr. Kéri Nagy Béla történész barátom, Kazinczy díjas professzor Nagy Imre tanárom, dr. Rózsás József bolyi irodalmár ismerősöm, nem utolsó sorban a már említett sátorhelyi Ervin barátom, valamint Sátorhely történelem tanár ura Polgármestere, helytörténet kutató Lőrincz Árpád. Szerintem még elfogadható ízléssel alkalmaztam a diplomáciában az illendő káromlásokat, burkolt megfeddéseket, a napjainkban is használható, alkalmazható, bölcs és igaz latin mondásokat (Varietas delectat), magánéletem páfördulásait. (paulinizmus). Optimistán mindig a szép időkre vártam, amik tetteim és várakozásaim alapján ciklikusan ugyan, de bekövetkeztek. (Ha bűn, hogy várok rád, én örökké bűnben élek Korda György: FAVORIT SLPM 17772 A-7).

Néha írásomban ritkán, de jogos indulataim, saját megítélésem szerint, obszcén, trágár kifejezéseknek is helyet hagytam. Gyermekkorai szentgyónásaim ezekre nem terjedtek ki, eltussoltam atyáim elől is. A ma született báránka minősítés rám, ártatlanságomra sem vonatkozatható. Nem nélkülöztem kritikáim során a még másoknak is elfogadható, itt-ott leírt minimális, szóban megnyilvánuló -verbális- agresszivitásomat és bírálható kijelentéseimet, a még kijavítható társadalmi megtisztulás, öntisztulás, a mindig is elítélt protekció és korrupció kiküszöbölése ellen. Haragom amilyen gyorsan jön, ugyanolyan sebességgel elszáll, felejteni nem, de megbocsájtani és bocsánatot kérni hamar tudok. Életem során megtanultam és megtanítottak pedagógusaim, nevelő papjaim arra, hogy a káromkodás akkor nem bűn, ha pillanatnyi, reális indulatot vált ki belőlünk. Szövegemben alkalmaztam mindig is meglévő optimizmusomat, humoromat, embertársaim hálás, odaadó segítségét, azokat nem feledve mindig megköszöntem, de a másokat sértő és alaptalan rágalmozásokat semmiképpen sem szerepeltettem. Nem állt távol tőlem, hogy egyes beosztottjaimat, volt főnökeimet, a jelenlegi országos és mohácsi, szerintem itt-ott népszerűtlen volt egypártrendszerű politikusokat, állami vezetőket, azok határozott, vagy határozatlan tulajdonságait cinikusan, viccesen, komolyan, reálisan megemlítem, kritizáljam, vagy valóban dicsérjem a köz és saját javamra véghez vitt cselekedeteiket. Bírálataimat már jóval korábban, 1976-tól családom és magam hátrányára is megtettem. Nevelőapám már apró gyermekkoromban megtanított arra, hogy verekedést nem szabad kezdeményezni, főleg a gyengébbekkel szemben, de ha az erősebbek okatlanul bántanak, soha sem hagyjam magam. Lehetőségeim szerint üssek vissza, de inkább ésszel dolgozzak, mert szégyen a futás, de hasznos. A rám vonatkozó valós és logikus ellenérveket nyugodtan, felháborodás nélkül, meddő vitákat nélkülözve hatvan év után is önkritikusan, naivitásomat sem feledve elfogadom. Nem szeretnék magyarázkodni, hisz magánéletemet sokan jól ismerik, extrovertált (nyitott, a külső világ felé forduló érdeklődő) ember vagyok, családommal együtt. A közéletben betöltött szerepemet pedig fényképek, videók, a Dunántúli Napló és az akkortájt péntekenként megjelenő Mohácsi Napló archívuma is Berta Marika újságírónk jóvoltából, elmondott gondolataimat, eredményeimet,

hosszútávú döntéseimet igazolják. A technika ördöge és felkészültségem szerint nem tudtam alkalmazni írásomban az 1930-as, a hatvanas, hetvenes, nyolcvanas, kilencvenes évek fotóit. Másolásuk után nem is lett volna esztétikus, de ez nem baj, mert városunk tulajdonában is van több videó felvétel. Jómagam is sok ilyen fotónak és videónak vagyok a gazdája, melyek ha alkalmasak bemutatásra, végleg szívesen felajánlom a sátorhelyi falumúzeumnak. Rövid és hosszútávra szóló stratégiai és jellemes taktikai módszereim színesebbé tették életemet, ugyan nem váltak magam és családom anyagi hasznára többségében és teljesen egyáltalán nem. Függetlenül ettől családom nem vált nincsteleenné. Másokkal ellentétben nem lettem bujdosó városunkban 1989 után, hajléktalan, parttalanná vált ember sem. Nem megyek ki elzártan szőlőhegyünkre prэшázamba -mert nincs is-, szőlőt metszeni, kapálni, italozni, kormánypártokat részegen szidni, latens közösségeket alapítani, kivont karddal a szőnyeg alatt ordibálva, alkoholistaként. Ehhez simán -hozzájárulok-, 1955. augusztus harmadikától, születésem napjától rajtam számon kérhető, vagyoni helyzetem is minden továbbiak nélkül visszaellenőrizhető, nyíltan, variációk nélkül őszintén felvállalom.

**A meteorológiai és politikai, történelmi széljárás sokszor hátrányunkra válik, változik, de talán az is megállapítható -logikus gondolkodással egy lezárult szakasz után-, hogy rosszul voltunk öltözködve!!!**

**Ajánlott zenéim** Balázs Fecó Nyolc évszak I.- II. nagylemezéről az Évszakok és a Szőkj el című szerzeménye. Azonosítója: SLPM 37013 A oldal, 1-2 és 37014 B oldal 6.

Az sem nagy baj, ha történelmi kisvárosunk, járásunk székhelyén Mohácson, Bóly városában és falvaink egyes polgárai, funkcionáriusai, beképzelt, sumák új tulajdonosai önkritikusan 34 év után eldúdolják magukban a szocializmusban betiltott dalt Karády Katalin, vagy Hernádi Judit előadó művésznőinktől, hogy: „Légy szerény mint rég, légy elégedett szívem, a jövőt nem sejtethed, bárhogy lesz úgy lesz, ahogy lesz úgy lesz.”

Mások és önkritikus megítélésem szerint sem vagyok hibátlan ember. Írásom nem az exhibicionizmusra (beteges önmutogatás) alapozódott, pláne nem arra épült. Függetlenül ettől, leírtam családom szinte részletes magánéletét, a sajátoméval együtt. Hat nagyszülőm közül csak Wolf nagyszüleimről tettem részletes említést, ugyan áttételesen ismertettem Baumann, Békefi, Forster, Varga szüleim történetét, melyeket hiánypótlásként az érdeklődőknek szívesen elmondok. Alkalmaztam Popper Péter tudományos kis művét is, a Belső utak könyvét, mely arról is szól, hogy a „hetedik kapu” csukva marad. Megkérdezheti tőlem az Olvasó, hogy miért tettem ezt a kitérülést? Azért, mert most látom, közel három év után időszerű eljövételét, és magánéletemben sincsenek -másokkal ellentétben-, letagadható foltok. Élettapasztalataimra, problémáim megoldására többségében pusztánk népe, szüleim, a jó szomszédok és pedagógusok neveltek rá, olykor fizikálisan is, meg az értelmes rangkórságot nélkülöző ifjúsági-gazdasági-politikai vezetőim, melyért utólag is hálás vagyok. Szívesen, a mások által tett módosításokat kijavítom, a későbbiekben is alkalmazom írásomban embertársaim jobbító szándékát. Korosztályomnak, a sátorhelyi-mohácsi „regrutáknak, obsitosoknak, öregeknek”, idősödő hölgyeinek, községünk, volt pusztánk fiataljainak, Mohács városunk igazolására, ismereteinek bővítésére tisztelettel írtam le gondolataimat. Fogadják kérem szépen szeretettel! Tévedni azonban emberi dolog, mondta a kis sün és azonnal leszállt a gyökérkeféről.

Írásomban több helyen szerepeltettem Sátorhelyen és Mohácson kívül Bellyét, Főherceglakot, Magyaróvárt (1937-től Mosonmagyaróvárt), a Habsburgok, tescheni ágának, Frigyes és Albrecht főhercegek birtokait, amiből talán kihámozható, hogy községünket, városunkat, az itt élő embereket tisztelem, a volt cselédek, polgárok, küzdelmes eredményes munkáját megbecsülöm, és szeretem őket. Szívem mindig is szinkronban dobogott az övéikkel. Több mint kétszáz év után sem felejtkeztünk meg Mária Krisztina főhercegnők, (1742-1778 és 1858-1929) a frigyési és albrechti királyi főhercegi közvetlen, kulturált úriemberi katonás modoráról, határozottságáról,

nyugodtságáról, tanításairól. Szépapáink, déd és nagyszüleink, szüleink ezt áthagyományozták az utódokra, belénk nevelték a mindenkor is tisztességes, szorgalmas munkát, becsületet, ugyan csak hűséges alattvalók és végrehajtók voltak az általában mezőgazdasággal és a különböző szakmákkal rendelkező elődeink, az alkalmazottak, Sátorhelyen többségében a cselédek, de jócskán voltak pusztánkban műszaki szakemberek is.

**Más zenei hangnemben,** klasszikus zenekari felállással és hangszereléssel, modulációval, staccatoban, diszszonanciával, mezzofortéban, integrálva fogalmaztam meg ezt volt irányítómról, magamról, az általam megélt szocializmus buktatóiról, átélt hatvanöt évemről, tizenegy éves ifjúságpolitikai, ifjúságnevelői munkámról, a hátráltatások ellenére is volt pusztánk, városunk, családom küzdelmeiről és napi gondjainkról. Nem vitázni szeretnék a XX. századi és korábbi történelmi tényekről, csupán hitelesen, ismereteim szerint, említést teszek róluk. A feladat nehézsége egy ilyen kis írás elkezdésénél (opuszculum), abban is megnyilvánul, hogy az ember, ha belelovalja magát az ismeretlen dolgokba, gyorsan rájöhethet arra, hogy minél több információt szerez, annál kevesebbet tud. Mondhatni önmaga rabszolgája lesz, ami bizony nem kellemes életforma. A megszerzett ismeretek folyamatosan új kérdéseket vetnek fel bennünk. Ez azt is jelentheti, hogy kitaposatlan utakra tévedünk. Ebből az is megállapítható, hogy a tudás ott kezdődik, hogy tudjuk, hogy mit nem tudunk. Fogalmazásomat egyszerűen, közérthetően kívántam leírni, ami talán nem elvetendő és némileg a várható bírálatok szerint nekem így sikerült. Magyar emberként, magyarul írtam! Regélni-mesélni szeretnék a tisztelt Olvasóknak (elbeszélő múlt), hiszen ismereteimet tőlük és átélt 64-65 éves tapasztalataim, taníttatásom birtokában szereztem. Kis spirálfüzetemben olyan hangnemet szeretnék alkalmazni, ami ugyanazt tükrözi, ahogy tiszta lelkületű, becsületes, értelmes polgártársaimmal (akár politikai ellenfeimmel), indulatmentesen, kulturáltan, egyenrangúan, udvariasan elszoktunk beszélgetni. Többször véleményeinket ütköztetve vitázni is. Annál is inkább várom, hogy községünk lakói és más emberek is érdeklődésük alapján szíveskedjenek átvilágítani írásomat, sírásomat, netán sírásómat. Jómagam is tévedhetek az események általam vélt, itt-ott utópista irreális elemzésében, leírt véleményeimben, következtetéseimben, évszámokban stb... Kérem Olvasóimat, hogy belátásuk szerint korrigálják soraimat, nem fogok elutasító, durcás, rugalmatlan, fogadóképtelen lenni. Megsértődni pláne nem, az engem érintő és fegyelmező cáfolatok során sem. Esetleges tévedéseimért Isten és kortársaim, a kis sün és bírálóim bocsájtsanak meg nekem. A mostani világszínvonalú lehetőségek birtokában indítsuk be az internetes bakterházat, legyen belőle imalánc, de ne teljesen Bendegúz módjára. A szóbeli bírálatokat is szívesen elfogadom. A mondanivalóban úgy hiszem nem sokat tévedtem, mert kizárólag az általam átélt valóságot írtam le, elődeim, városi polgártársaim és volt pusztánk lakóinak elmondása alapján ismertettem a tőlük megszerzett valós információkat. Már gyermekkoromban, aztán később is neveltek, irányítottak, orientáltak Sátorhely, Mohács, Pécs, Budapest tisztességes pedagógusai, országos hírvélelőpolitikussai, egyházi méltóságai Máriagyűdön és Budapesten, értelmes polgárai, családtagjaim, akik felnyitották szememet, kitérték előttem régióink, országunk és Európa kapuit. Ugyan ezeken a kapukon korábban a „vörös bőrű szovjet útlevelemmel”, később az 1980-as évek végén már vízum nélkül szabadon léphettem át családostól. Személyiségi jogokat nem sértve nevesítettem kis füzetemben az akkori közszereplőket, de nem csak községünkben. Azért kérem mégis a korrekciót -és nem a dicséretekre leszek kíváncsi-, mert együgyű ember vagyok. Mindig csak egy ügyet szoktam tisztességgel elvégezni. Ezek után fontossági sorrendben jöhet a több tucat is, de nem mások hátrányára és főleg alaptalan becsületsértésére. Bárkik-bármit is tettek velem, általában önkritikusan elfogadom, hiszen a dolgoknak, azok folyományának jómagam is alakítója voltam -előnyömré-hátrányomra-, ez nekem így sikeredett.

**Elérhető címeim:**

**Varga József, 7700 Mohács Virág u.39. vargadodo 1955 @ gmail com. Valamint a személyes találkozások. Mobil telefonszámom: + 36 06 20 2538005**

A leírt események talán tükrözik pusztánk-településünk, annak környezetének történetét és egy

picit előtörténetét, hangulatát, melyekről az általam ismert eseményeket tudatom az érdeklődőkkel. Várva-várom mások által megítélt politikai és politológiai minősítésemet is. Nem zárkoztam el attól sem, hogy megemlékezzek a pusztai famíliák és családom olykor nem nyomorúságos, de nehéz és gyászos életének ismertetésétől, kissé később egyes intézők erkölcstelenségéről. Ezeket a dolgokat sajnos átélték társközseink és tanyáink annak idején, így a cselédsorsú, sok gyermekes családok is. (Torokgyík, tífuszjárvány, spanyolnátha, tüdőbaj, kanyaró az 1800-as évek végén, a 20. század legelején, stb...) Ebben az időben ők rengeteget gyászoltak, és jelentősen megfogyatkoztak a 6-8-10 gyermekes közeli hozzátartozók. Békefi Henrik, (Baumann) nagyapám arról is tájékoztatott, hogy a járvány terjedése miatt a tetemeteket oltott mésszel öntötték le, Semmelweis Ignác tanítása szerint, jobb híján így fertőtlenítettek. Ezeket a gyermeksírokat manapság már értelmetlen dolog feltárni -exhumálótól tudom-, hogy ez talaj erózió függő és nem lenne eredménye. Volt pusztánk, városunk, országunk polgárait több valós, megtörtént dolog miatt bátorkodtam, mertem -illendően-, megszólítani, felfogván azt, hogy sorsom hazánkban nem egyedi, sajnálatokból pedig Sátorhelyen és Mohácson többségében nem kértünk, sohasem tartottunk igényt rá.

**Ajánlott zeném az Illések és pofonok nagylemezéről a Keresem a szót c. szerzeménye. LPX 17398-A-7, valamint, Mensáros László előadásában Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata(„Human Rights”), SLPX 17410 PEPITA felvételei.**

**Sóter Istvántól**, neves irodalmárunktól a Magyar Tudományos Akadémia néhai tagjától, annak Osztálytitkárától a következő mondást hallottam: „Somogy, Tolna, Baranya, Magyarország aranya.” Ő hozzátette, hogy Baranya csak a rím miatt szerepel szlogenjében. Ismert magyar nóta, hogy: baranyai gyerek vagyok, Baranyában születtem. Magam ezen nótát átkereszteltem, kiegészítettem azzal, hogy: sátorhelyi gyerek vagyok, Sátorhelyen születtem, ami Baranya megyében lelhető fel, Mohácstól hét és fél kilométerre délre, talán a mohácsi csata helyszínéeként, amit Földvárnak, vagy Ipoltlakának, neveztek a korai középkorban. Erre a mondatomra a már elhunyt Sóter István akadémikus, irodalmár úrnak is nehéz feladat lenne rímet „varrni”.

**Szár az György** irodalmi és történelmi eltévelyedésekre, elhatározásomra, nem csak nekem, hanem másoknak is, Erdély múltjáról jelen időben c. könyvének bevezetőjében a következőket írta: „Nem vagyok történész. Eszközeim az író eszközei. Eszembe sem volt soha „elkutatni” a történelmet a tudósok orra elől. Tudom, manapság művészkörökben divat kinyilatkoztatni: X. vagy Y. a mű megírása, rendezése előtt beható kutatásokat végzett. Ez néha igaz is; de többnyire csak annyi van mögötte -s már ez is tiszteletre méltó!-, hogy az illető elolvasott több-kevesebb könyvet, esetleg beült valamelyik levéltárba. A kutatást nem jó összekeverni a tájékozódással, már csak azért sem, mert nem minden történésznek van fejlett humorérzéke. Nos, nekem sem időm, sem türelmem, sem-és ez a legfontosabb-szakértelmem nincs az igazi kutatáshoz. Felhasználom a történészek eredményeit, használok dokumentumokat, támaszkodom a memoárokra-persze csak a francia enciklopédista vélekedés szerint: a vélemények ütköztetéséből többé-kevésbé kihüvelyezhető az igazság-, de végül is íróként dolgozom, és semmi kedvem idegen tollakkal ékeskedni.” (...)

Bizony ennek kéne a továbbiakban, ezen útmutatásnak megfelelnem, függetlenül attól, hogy képességemet, képzettségemet jócskán meghaladják és überelik a Szár az György által, fent leírt sorok és gondolatok. Írásomban ezek után felhasználtam **Leon Marcus Ulris** lengyel származású izraelita (USA- Baltimore, 1924) író és az „igen érdekes” magánéletű **Krúdy Gyula** azon stílusát, hogy irodalmi alkotásaikban nem mindig tartották be az időrendet. Ulris irodalmi művét 1963-ban megfilmesítették, melynek címe Agamemnon, az időszámításunk előtti 13. századról szól, Trója hadvezérééről, akit felesége megölt, míg Krúdy nagy szegénységében, majdnem élete végén (1878-1933), 1928-ban már kiadhatta Az élet álom c. alkotását. E két irodalmár műveibe való betekintés is igen érdekes és nehéz feladat.

**Kis „művecskémben” nélkülöztem a nagy fejezetek kialakítását. Gondolataimat időrendi intervallumok nélkül igyekeztem az érdeklődők tudomására hozni. Írásomat szakaszoltam, a történeteket dátumokkal tudattam, megítélhető talán, hogy így is logikus maradtam.**

Miért mertem mégis párbeszédet, dialógust felvállalni Mohács és Sátorhely lakóival és más polgártársaimmal? Mert bízom józan megítélésükben, leírt véleményem kritizálható, de módosítható elfogadásában, irreális, naiv ötleteim valós bírálatában. Azért, mert a sátorhelyi emberek ismerik családomat, azt is, hogy milyen keservesen születtem pusztánkban, posztumusként. (Utószülött gyermek, aki apja halála után született). Édesapám Varga József-, 1955. március 19-én elhunyt, névnapján. Halálát az okozta, hogy egy vadászat után, mértéktelenül sok vizet ivott egy gémeskútból, ami a mostani mohácsi történelmi emlékparkkal szemben a „miniszter út” mellett létezett. Leforrázta tüdejét. Huszonnégy éves korában ő már kovácsmester volt, ami akkortájt igen ritkaságnak számított. Főnöke a műhelyben id. Sztárcsevics József -aki neki nagybácsija volt-, folyamatos, embertelen fizikai munkával terhelte beosztottjait. A mesterség nem csak a lovak patkolásából állt. Sok ekét, boronát, lovaskocsi kerékabroncsokat és ablakrácsokat készítettek kovácshegesztéssel ez időben. Édesapám halálakor két bátyám élt már, Zoltán (1949) és Gábor (1951). Édesanyám velem három hónapos gravid állapotban lévén születésemkor igen fiatalon meghalt apám tiszteletére, nekem is a József nevet adta. Anyám felejteni szeretett volna, így kaptam tőle a **Dodó** becenevet, ami érthető posztumusz mivoltomként. Ennek következtében, ha Józsinak, Szepinek, Jozsónak, Jocinak, Jóskának, Jokának szólítanak, meg sem hallom. A nagy tragédia után Hermann Ferencné bábaasszony segítségével jöttem a világra egy kilogramm hatvan dekával, a már Sátorhelyen lebontott, szobakonyhás cselédlakásunkban. Ez az egyszerű cselédházsor a mostani „Termékenység szobor” helyén állt. A szobor Trischler Ferenc művész úr alkotása. Pusztánkban- akkor inkubátor nem lévén-, jó ideig megmaradtam magamnak. Anyám, nagyszüleim, bátyáim azért vigyáztak rám. Mivel 1955. augusztus harmadikán, délelőtt fél tízkor születtem, ettől függetlenül édesanyám már szülése után, szinte azonnal elvégezte postahivatali teendőit, rovincsolt. Kriplisségem indokolta, hogy augusztus 14-én már megkereszteltek, melyet Keller Pál keresztapám, művelt, intelligens asztalos és bognármester lévén, megözvegyült édesanyám- holtig tartó jó komája-, aki minden faipari munkához kiválóan értett, szívből elvállalt. Édesapánk 31 évesen hagyott itt bennünket. Keresztapám a későbbiekben felnőtt koromban nem csak nekem, hanem Gábor bátyámnak és gyermekeinknek is önzetlenül segített. Ő igen vallásos ember volt. Nagyon idős korában, kilencven évesen, sőt azután is templomba járó ember lévén, amiben romló egészségi állapota sem akadályozta meg. (+2016). Felfogta és alkalmazta a keresztapaság esküvésének lényegét, törvényét, keresztanyámmal Szíjjártó Máriával egyetemben. (+1994) Későbbi tanulmányaim alapján rájöhettek arra, hogy a spártaiak kétszer-háromszor is ledobtak volna a Taigetoszról. Nekem a József nap nem ünnep, hanem melankolikus emlékezés. E napon majdhogynem depressziós leszek, mert ezen a számomra szürke napon több hozzátartozóm született és hunyt el. Családom, barátaim és munkatársaim hiába köszöntenek kedvesen ez alkalommal, maradok a tiszteletteljes visszaemlékezésnél, melyeket édesanyámtól és nagyszüleimtől tudok, és az események egy részét sajnos át is élhettem. Talán érdekes megfigyelésem, hogy országunkban, főleg a tömegközlekedési járgányokon sokan illuminált állapotban vannak, március 15-től, Sándor, József, Benedek napig. Édesapám agonizáló, halála előtti utolsó mondata volt: „Nem féltetek benneteket itt hagyni, mert ti a jég hátán is megéltek.” Alkalmazhattuk nem könnyű életünk során testamentumát.

Édesanyám kivárva erkölcsösen a gyászévet, jócskán meg is haladva azt, a **vérzivatáros időben**, feleségül ment apám barátjához, Véri (Wolf) Mátyáshoz, Matyi papánkhoz, 1956. november 25-én, Katalin napján. Kápolnánkban ördög verte feleségét, mert nevelőm korábban tagja volt a Magyar Dolgozók Pártjának. Nevelőapánk 39 éves, édesanyám pedig hét évvel volt fiatalabb nála. Csopakra mentek nászútra, mert Brodszky Sándor és Egry József festményei és a téli Balaton

szebbek voltak mint a pártfegyelmi, meg a forradalom utáni helyzet. Jó szállásuk volt Csopakon apánk pilóta barátjánál, aki a balatonkiliti reptéren teljesített szolgálatot. Nevelőapánk nem menekült, csak tudta a végkifejletet. Ezek után áldott nevelőnk gondoskodott hat nagyszülőnkéről, három gyermekes édesanyánkról. Nagypám, Békefi (Baumann) Henrik a tragédiák ellenére 71 éves korában mint „logisztikai központ” -e frigy megkötéséig felvállalta és később is alkalmazta a már nem csonka famíliánk összetartását. Sokat dolgozott a családi körért, annak fenntartása, vizsgáztatása érdekében. Rengeteget segítettek a rokonok is, így a már említett Keller Pál keresztapám, anyai nagybácsim Békefi Ferenc és nagyanyám öccse Bólyból, Felkai (Forster) József és felesége, Gombár Erzsébet. Édesapai nagyszüleim Varga János (1890-1972) és Hajnovics Anna(1896-1977), viszonylag rövid időn belül feldolgozták a tragikus történeteket magukban, nem úgy mint a „más” Varga-Kozma rokonok, akik csak mímeltlen siránkoztak, sajnálkoztak, -e mellett burkoltan különböző pejoratív jelzőkkel illették édesanyánkat és nevelőapánkat erkölcsösen megkötött házasságuk után is. A kivételt nagynéném Varga Ilona képezte (Kozma Istvánné), ő tisztelte nevelőnket, de a folytonos meghatódottságát és sírását nem tudta kiküszöbölni harminc év után sem. Édesapai rokonaink modora jó és rossz értelemben bátyáimban és bennem, a velük való elkerülhetetlen rokonlátogatások során mély nyomokat hagytak. Ezek után 1956 telétől, másfél éves koromban, észszerűen „mostohánk” vitte a prímét, tervszerűen és megértésben Henrik papámmal, édesanyámmal, nevelőapánk barátai segítségével a család boldogulását szolgálva. Édesanyánk, nagyanyánk sem volt tétlen. A női szabói munka mellett anyám vezette a pusztán a postahivatalt is. Özvegységekor ezen kívül a Sátorhelyi Állami Gazdaság raktárában feldozta érdekünkben a munkaruhákat. Itt vált bensőségesse nevelőapánkkal való kapcsolata, aki ekkor a gépműhellyel együtt a raktárat is felügyelte a mosodával együtt. Anyánk szóvá tette „főnökének”, hogy a munkaruhák rendbetétele szakmájának megcsúfolása (angol és francia varrónő volt), ezért visszamegy a magánszférába. Örömünk nem tartott sokáig, mert Zoltán bátyánk leukémiában tíz éves korában 1959 szeptemberében elhunyt. Családunknak volt mit kibírnia. Másik bátyámmal, Gáborral, összeszámoltuk azt a tényt, hogy 1953-tól napjainkig 89 temetésen vehettünk volna részt. Halottaink többsége Sátorhelyen van eltemetve és még Eszéken, Izsépen, Főherceglakon, (Horvátország) Osztravában (Morva o.) Karlskogában, (Svéd o.) Kissurányban (Szlovákia) Prágában, Budapesten a Farkasréti temetőben, Szekszárdon, Hirden, Bólyban, Mohácson, Majson, Magyarbólyban, Lánycsókán, Baján, Vaskúton, valamint az internálás következtében nagynéném Schenk Margit (Békefi (Baumann) Ferencné) anyja, Ebesen.

Ide illő szerintem Sztevanovity Zorán Szép holnap című nagylemezéről a PEPITA SLPM 37080 A-1 Marc Knopfher zenéje, Sztevanovity Dusán magyar szövege. „Anyánk csak félve súgta még, nekünk a holnap lesz majd szép”. Zoránéknak lett áttételesen, majdnem mindenben igaza, melyet elsősorban áldott nevelőapánknak és édesanyánknak, hat nagyszülőnknek köszönhetünk.

Bátyáimnak nehezebb volt az „átállás” nevelőnk pedagógiai módszereire mint nekem másfél évesen, mert ők jól emlékeztek édesapánkra is. Ettől függetlenül, Matyi papánkat hamar megszerették „új” édesapjuknak fogadták el, korábban kissé tartózkodtak és félték tőle, de nevelőapánk kedvességével, önzetlenségével, önfeláldozással ezt gyorsan kiküszöbölte kiváló pedagógiai módszereivel. Zoltán bátyámnak galambdúcot épített, értékes postagalambokat közösen vásároltak, Gábor bátyámat könyvmolyként bevezette az irodalomba, filatéliába, numizmatikába. Sokat kirándultatott bennünket, hármunkat szabálytalanul, motorkerékpáron, mert akkor a közlekedési rendőrök ezt a csínytevést még elnézték, megengedték. Mohácsra mentünk fodrászhoz, piaci napokon szombatonként és Bédába, ahol megtanított bennünket úszni, Abaligetre, Harkányba, Siklósra, Balatonszemesre és a környező falvakba vitt bennünket. Mást is megtett, mikor már felső tagozatosként Mohácsra a Park utcai iskola zenetagozatos osztályába jártam és amikor Kolbe Mihály mohácsi festőművész úr rajzsakkörébe felvett. Ebben a sakkörben grafikákat, csendéleteket, tetraédereket, linóleum metszeteket készítettünk. A sakkör 17 órakor kezdődött, heti rendszerességgel. A holt időt délután fél kettőtől városi gyermekkönyvtárunkban hasznosan tölthettem el. Télen melegedtem, elkészítettem leckéimet és



művelődtem, sok-sok segédlettel. Apánk ilyenkor-autóbusz járat híján-, a nagy télen lovasszánnal jött értem este nyolc órakor Sátorhelyről. A csing ling ling száncsengők dallama és a kopp kopp kopp nyolc patkók ütemét a mai napig sem tudom feledni, mert „fülemben csendül egy nóta még, itt szunnyadt már a szívemben rég”. Gábor bátyám érdekében is -aki Pécsen volt kollégista a Pozsony utcában-, Matyi papánk ezt megtette a nagynyáradi vasútállomásról hetenként Sátorhelyre, ami pusztánktól kb. tíz kilométerre volt. Mi sátorhelyi felső tagozatos tanulók sokszor megtettük azt, hogy télen korcsolyával jártunk a lefagyott országúton általános iskolánkba, Mohácsra. Hazafelé, mivel a jég felengedett toronyirányt a 20-30 centiméteres hóban gyalog jöttünk haza. Megtanultuk, Pithagorasz geometriai ismeretei nélkül, hogy egy derékszögű háromszögben a két befogó hosszúságát összeadva, az meghaladja az átfogót. Ezek a szürke hétköznapiak csak nekünk voltak hőstettek, mások nemigen foglalkoztak cselekedeteinkkel.

A csonka Magyarországot, az „igazi” városok nagy részét gyermekkoromban szüleim, nagyszüleim segítségével és kamasz 16-18 éves koromban motorozva, később családotól is majdnem végigjártam. A megyeszékhelyeket is, egy kivétellel együtt. Három és lehet sokkal több is, hiányosságom van. Nem voltam Vácon, Gyulán és Békéscsabán. Amerre elvezetett utam, külföldön is megnézhettem a hatalmas bazilikákat (Köln, Münster, Bamberg, Ulm, München), katedrálisokat, pravoszláv hagymakupolás (Lemberg, Kijev) és anglikán (Uppsala, Karlskoga, Göteborg, Philipstadt, Malmö, Lund) székesegyházakat, templomokat, mauzóleumokat, muzulmán dzsámikat, (Szarajevó, Mosztár) mecseteket, minareteket, zsinagógákat (Budapest, Eger, Debrecen, Kecskemét, Pécs, Keszthely, Fertőd, Győr, Székesfehérvár, Balassagyarmat, Gödöllő, Szeged, Makó, Drezda, Lipcse, Berlin, Pozsony, Prága), búcsújáró helyeket, országházakat, kastélyokat, nyári királyi palotákat, japán palotát, barokk szökőkutakkal díszített gyönyörű parkokat, kerteket, királyi várakat, arénákat, katonai erődítményeket. (Drezda, Haidenau, Königstein, Lipcse, Stockholm, Örebro, Bécs, Budapest, Pécs, Visegrád, Komárom, Eger, Sárospatak, Szigetvár, Siklós, Pécsvárad, Szolnok, Belgrád, Zágráb, Ljubljana, Koper, Pula, Zára, Split, Trau, Dubrovnik, Cetinje, Skopje, Szabadka, Újvidék, Zenta), de egyik sem adta azt a meghittséget nekem, mint a meggyötört, omladozó sátorhelyi kis kápolna, ugyan az előbb felsorolt vallási, királyi, fejedelmi helyszínek, épületek, várak, kúriák, mauzóleumok ornamentikára, belső építészetre sokkal előrébb voltak időben és művészeti stílusra, térre egyaránt templomunknál. Természetes dolog volt részemről, hogy nem hagytam ki látogatásaim során a magyar és osztrák érsekségeket, Eger, Kalocsa, Szeged bazilikákat, Máriazell, Máriagyúd, Máriakéménd, Máriapócs, búcsújáróhelyeket és sokszor megtekintettem déli szomszédunknál Szlavóniában, Đakovóban a katedrális, kazamatáit, ami kísértetiesen hasonlít a szegedi dómra, különbség mindössze az, hogy a đakovói dómban vannak az elhunyt püspököknek kazamatáik, úgy mint Münchenben a Mária székesegyházban, míg a szegedi rendelkezik Európában a harmadik legnagyobb orgonával, 9040 síppal. (D.O.M.= Deo Optimo Maximo).

Sátorhelyen kápolnánk 1925-ben épült, egy magtárból, granáriumból lett kialakítva. Felszentelését Virág Ferenc, akkori pécsi megyéspüspök végezte és misét is celebrált, apostoli utódunk. Egy évvel később mikor elkészült az oltár, azt plébánosunk Koch Ede szentelte fel. 1936-ban egy ólomüvegablak, mely Árpád-házi szent Erzsébetet jeleníti meg, tovább szépítette kápolnánkat. Késő impresszionista alkotás lévén, besütnek a fények a különböző napszakokban kápolnánkba, szivárványként játszadoznak azzal. Albrecht főhercegnek és tanácsadóinak lehetett ismerete és fogalma a magyar szentekről, vezetéknevéről is, mert a Habsburg név magyarul héja várat jelent. Albrecht főherceg, édesanyja Croy-Dülmen Izabella halálának ötödik évfordulójának tiszteletére (1856-1931), állíttatta ezt. Izabella hercegnő kedvenc tartózkodási helye volt, ha tehetett a róla elnevezett szép és csendes Izabella-pusztá és Karapanca. A nagy demokráciában Izabellát Erdőfűnek átkeresztelték, csúnyán Bugyornak nevezik, lebontották kápolnáját. A tescheni Habsburg ágról és a Magyarországon uralkodó Habsburg első Ferenc József császárról, királyról, leírok később egy-egy életveszélyes történetet. Nem a nép ajkán keletkeztek, valós dolgokról adnak tanúbizonyságot. Ezt nekem Wolf Mátyás nagyapám mondta el -nevelőapám Véri Mátyás

apja-, aki Kisvizslakon lovászmester és hajdú volt, nyolc csikóslegényével végezték napi dolgukat. Mikor Frigyes főherceg kereskedett a hihetetlenül sok lóval, az antantnak és a kisantantnak adta el őket, sport, igás és konfliktusokként, Párizsba, Belgrádba, Prágába, Pozsonyba és Bukarestbe. A tescheni ág természetesen képes volt erre, mert birodalmuk Magyarországon Bellyétől alapozódott (1780-as évek), Főherceglakon, Sátorhelyen keresztül, Magyaróvárig terjedt. Kiolvasható, hogy nem Kisvizslak és Sátorhely volt a magyarországi birtokuk központja ekkor, hanem Bellye és Magyaróvár. A gazdaság így volt teljes, önfenntartó és jelentős hasznot hozó komplett egység, melyet a Párizsban hozott Versailles, kis Trianon palotában megalkotott „békeszerződés” (Diktátum 1920. 06. 04.), területre, utakra, vasútra, közlekedésre, termelésre szétszaggatott. Nem beszélve a családi és rokoni kapcsolatokról. Történelmi tény, hogy Lenin és külügyminisztere Csicserin, elutasították ezen imperialista tárgyalást, azért is, mert számukra fontosabb volt a Breszt-Litovszk-i békeszerződés. Napjainkban kínaiak fogják visszaépíteni, vagy korszerűsíteni és felújítani az Osztrák - Magyar Monarchia körkörös logikus vasúthálózatát, autópályáit, pályáit, a magyarokkal, szlovákokkal, horvátokkal és csehekkel, szerbekkel együtt. Kialakíthatják az antant rossz elképzelését megreformálva újból, ezen országokban békésen továbbfejlesztve a tömegközlekedés, idegenforgalom, turizmus és áruszállítás, kereskedelem hasznára a korridor is. A római és a nagy Perzsa birodalom ennek szükségességét már jóval korábban felfedezte, mi- több alkalmazta a borostyán úttal együtt. Nincs új a Nap alatt! Amennyiben Ausztria is csatlakozik ehhez, kísértetiesen első nagy harc nélkül, okos diplomáciával, még észszerűbb elképzelésekkel, államközi megállapodásokkal, szövetségekkel összeállhat az osztrák - magyar- horvát, szerb cseh - szlovák, rutén, erdélyi nacionalizmust nélkülöző sok nemzetiségű, egyenrangú polgári és gazdasági-politikai érdekeket és igényeket kiszolgáló latens monarchiája. Szerbiát és Boszniát, Montenegrót Albániát sem gazdaságilag-stratégiaileg nélkülözve. A nemzetiségek kultúráját, hagyományait, mindig is a politikai, hadi, függetlenedési történelmi cselekmények után is az Osztrák Magyar Monarchia különben folyamatosan figyelembe vette (Néha szigorúan tiltotta, Lsd: Rákóczi és Kossuth), a rebellis cselekedetek ellenére is megőrizte és tisztelte azokat, fejlesztette az annexió (1908) főváros Szarajevó közlekedését, ornamentikáját, bosnyák, muzulmán stílust alkalmazva új középületeket is létrehozott. 1906-ban gróf Teleki Pál kezdeményezésére I. Ferenc József császár megbocsájtott II. Rákóczi Ferencnek, a Habsburgok nagy ellenségének, Magyarország nemzeti hőségének, hadvezéreinek, később Kossuth Lajosnak és kormányzónk halála után jóval később megengedte március 15. megünneplését. Rákóczi közel egy évtizedig fejedelemtént harcolt magyar hazánk Habsburgoktól való elszakadásáért és függetlenségéért, a török hódoltság után. (1703-1711). Száműzött nemzeti hőnököt Kassán helyezték végső nyughelyére. Fejedelmünk szíve Párizsban van „eltemetve”, sikertelen francia kapcsolatai és végakarata szerint. I. Ferenc József császár már 1904 őszén hozzájárult, hogy a felajzott közvéleményt némileg lecsillapítsa. Az országgyűlés az 1906. évi XX. törvénycikkében törölte az 1715-ben megszabott magyar törvény Rákóczit és hadvezéreit gyalázó szakaszait. Kossuth Lajos történelmi tevékenységei jobban ismertek, melyeket Törökországgal, Londonnal, Amerikával, Turinnal, az ő hibás nemzetiségi politikai elképzeléseivel együtt sem kívánok részletezni. Emlékeztetni szeretném azonban megcsonkított hazánk polgárait a lassan elfelejtett bajai születésű tábornokának rövid történetével, mely Türr Istvánról szól, aki Garibaldi altábornagya lett, Radetzky ellenében az olasz szabadságharcban vett részt, később annak vezérkari főnöke, aztán Nápoly kormányzói tisztségét viselte. Hazatérése után (1887), kiváló vízügyi mérnökként megtervezte a Ferenc csatornát, később a Panama csatornát. Szorgalmazta ezek hajózhatóságát és az árterületeken meghonosította a rizstermesztést. Megvalósított tervei a nautikában is világszínvonalúak. A Ferenc csatorna megépítésével, mely átlag 8-12 méter mély, 172 folyami kilométerrel lerövidítette a dunai hajóutat Titel közeléig, nem beszélve a Panama csatornáról, amivel „kettévágta” Észak és Dél-Amerikát. Így a tengerjáró hajóknak nem kellett Dél-Amerikát a Hoorn fokig megkerülni, amely jelentős gazdasági haszonnal és idő megtakarítással járt, jár napjainkig is. Stratégiaileg sem elhanyagolható vízi folyosóvá vált, mert katonaember, nem is akárki tervezte. Nem utolsó sorban ő vetette fel a korinthiszi csatorna megépítését ami majdnem 7 km hosszú, szorgalmazására a

magyar mérnök, Gerster Béla tervezte.

A szabadság szeretet, az önrendelkezés, a gazdaságban mutatkozó kényszer és az egymásra utaltság a nagypolitikában is jelentős urak. Már a modernebb, korszerűbb körülmények között is fellelhető polgárainkban ennek igénye. A határok átláthatóságának és átjárhatóságának igényét politikusok és gazdaságpolitikusok fogják meghatározni a 21. században. Nemzetgazdasági, stratégiai és politikai kényszer is fellelhető ezen országok regionális Közép-európai, európai, keresztény, keresztény, ortodox, izraelita és muzulmán együttműködésében. Ugyan véleményem, hogy az osztrákok csak olykor konstruktívak. Lekezelik a Közép és kelet európai országokat, - kivétel, ha érdekeik ezt szolgálják, rosszabb természeti adottságuk mellett-, Németországgal egyetemben, gazdasági erejüknél, önös érdekeik miatt. Idetartozik Franciaország és Anglia is, akik nemigen nyitódna Magyarországra irányába. Kíváncsi leszek a fukar svéd, velünk alaposan konfrontálódó, holland, dán, osztrák, finn, belga, 7 évre meghatározó költségvetését tekintve az EU-ban hazánknak kedvezőtlen döntéseire. Talán, ugyan egy időre minimálisan alakíthattuk álláspontjukat. Fősvények ezen országok nemzetünk iránt, önös érdekeik a döntőek. Általában minket már csak a Balkán fejletlenebb országaihoz sorolnak. Igaztalanul azt hiszik, hogy a kapitalista Európa keleti határa Ausztria. Ez földrajzi tévedés is, amivel Ukrajna és Oroszország polgárai is bizonyára egyetértenek, Szerbiával, Albániával és Montenegróval, Új Makedóniával együtt.

A súlyos és igazságtalan első világháborús diktátumok után, melyek Ausztriára és Németországra is vonatkoztak., az osztrák és német „Trianon” Saint Germainban kötött meg, 1919 szeptemberében, melyre Ausztria képviselőit meg sem hívták. A területi megalázó veszteségek szerint sem hozhattak létre perszónáluniókat egymással a vesztesek, kemény jóvátételt kellett fizetniük a Genova-i tanácskozás után. Ekkortájt, kissé később bekebelezték, kasztrálták déli szomszédaink a bellyei uradalmat, a szerbek Pécsig a Dráva mentéig, Bátaszékig megszállták országunkat, a románok augusztus negyedikén bevonultak Budapestre. Benesék, lecsatolták a Felvidéket stb. Elvették a magyar történelemben jelentős szerepet játszó nehézipari, könnyűipari, kulturális, történelmi központokat, berendezéseket is (Hajók, vasúti szerelvények, gőzmozdonyok), lecsatolták a perszónálunióhoz tartozó Horvátországot, adriai kijáratával együtt. Nem kell ezt felsorolni, hiszen hazánk minden művelt és fiatal állampolgára is jól ismeri Pozsony, Kassa, Érsekújvár, Krasznahorka, Zágráb, Trieszt, Nagyvárad, Marosvásárhely, Arad, Sepsiszentgyörgy, Munkács, „Hungvár”, Újvidék, Szabadka, Zenta és a Muraköz, Ljubljana, megalázott történelmét, a Tatra és Fátra a kis és nagy Kárpátok, Keleti-Kárpátok annexióját, elfoglalásával együtt stb... Országunk kétharmadát lecsatolták, a magyar nemzetiségű lakosság jelentős létszámban „határon kívül rekedt”. (Nagy és kisantant, a győztesek elképzelése alapján). Jaj a legyőzötteknek, főleg a Központi Hatalmaknak. Trianon után, így vált **Sátorhely a főhercegi hitbizományi birtok baranyai központjává.** Érdekes megfigyelésem talán, hogy a 20. századi békeszerződések többségét, a Vietnámit is beleértve, mindig Párizsban, vagy a környékén Franciaországban kötötték meg és a 21. század elején is itt folytatódtak a békéltető tárgyalások. Nem nélkülözték, ugyan „fotelokat” adtak, Oroszország és Ukrajna konfliktusának várható? lerendezésére, ami nem szorgalmazásuk, miattuk fog elcsitulni. Talleyrand mondta a magyarokra: „Amennyiben a magyaroktól elveszük történelmüket, nem mennek semmire”. Mostanság miként mondana véleményét hazája diplomáciájáról a volt okos, de jellemtelen külügyminiszter? A nagyhatalmi státuszt mímelő franciák diplomatikus helyzete is 2020-ig kissé elhalványult. Jóval korábban a Rákóczi szabadságharcot még nem leverve, nem sokat számított az Ónod-i, II. Rákóczi Ferenc által összehívott tanácskozás. (1707. május 31-június 22). Hazánknak nagy jelentőségű volt, de a Habsburgoknak és a franciáknak mit sem számított -e gyűlés, az „eb ura fakó” közfelkiáltással együtt sem. 1730 körül az osztrákok-németek nincstelen, ulmi Schwarzwaldból származó „tutajos” svábokkal telepítették be Magyarországot az általuk már 1711-től birtokolt területekre, akik nekivágtak az erdőségek irtásához, azokat hasznos szántófölddé alakítva. Az idetelepülők sokan a megélhetési gondok miatt is önként, otthagyták Faterlandjukat (A német

kifejezés szó szerinti lefordítása, „apaországukat”, magyarosan nemző-szülőhazájukat, honukat, otthonaikat), a Fekete erdőt és környékét. Belyén és Sátorhelyen, valamint Németbólyban, a környező településeken kezdhették ez időben már a betelepült nincstelenek az 1720-as évek végén munkájukat. A rebellis mohácsi járás sokkal későbbi 1849. július 15-i csatája után a Habsburgok büntetésből rácokat, szerbeket és cigányokat is telepítettek -e régióba. Azonban a magyar lakosság többségben maradt. A belyei, sátorhelyi magyaróvári uradalom létrehozása, írásosan is az 1780-as évek történelmére vezethető vissza.

### **A trianoni diktátum előtt és után is az 1920- as években világszínvonalú volt Sátorhelyen a cukorrépa, gabona és komlótermesztés, állattenyésztés.**

A magyar tőzsde diktálhatta ilyen helyzetben az árakat Frankfurtnak, Chicagónak, Párizsnak, Londonnak. Már ebben az időben is úgy minősítették a Sátorhelyen lévő Habsburg Frigyes uradalmát, hogy az a császári és „főhercegi korona” legbecesebb gyémántja. ( Kohinor ) Igen széles körű volt a sátorhelyi gazdaság kényszeredetten megörökölt és átalakított tevékenysége, de a sebek gyógyulásához hozzájárult a környező gazdaságok meghatározó szerepe is. Így sátorhelyi központtal irányították a villányi, albertpusztai, szentmártoni, izabellaföldi, vizslaki, kisvizslaki, valamint a bédai és karapancai gazdaságokat, a már lebontott pusztákkal, tanyákkal együtt. ( Vizslak, Kisvizslak, Borza, Téglaház, Újistálló, Lajmér, Feketekapu stb...). A környező bárók, hercegek birtokai ( Sauska báró-Somberek, Jankovich gróf-Dunaszekcső, Neipperg - Montenuovo-Németbóly, Mattyasovszky-Zsolnay-Bár, Batthyány-Villány, Világos, Nagyarsány, Németbóly), csak veteményes kertek voltak Mária Krisztina, Frigyes és Albrecht királyi főhercegek uradalmához képest, amik korábban Savoyai Jenő birtokai voltak, de mivel Savoyainak nem voltak örökösei visszaszálltak a kincstárra mint fiú gyermek nélküli elhunyt ember hagyatéka. Az olasz származású, de osztrák hadvezér (Savoyai) a törökök kiűzésében jeleskedett, nem beszélve arról, hogy visszafoglalta Péterváradot, Belgrádot stb. ezzel is segítve a Habsburgok európai nagyhatalmi státuszát. Ráckeveén kastélyt építtetett, mert Csepel szigetét is ajándékba kapta a Habsburgoktól, nagystílusban. Megkapta a törökök kiűzése során Savoyai ami utólag is területileg visszaellenőrizhető, ajándékként -e területeket, amit haláláig professzionálisan működtetett. (+1736) A hitbizományi birtokként ezt nagy összegért kapta meg, Habsburg Mária Krisztina (+ 1778), mely világosan egy latin nyelvű adás-vételi szerződésben fellelhető a sátorhelyi múzeumban, de magyarul is Farkas Ervin barátom könyvének 202. oldalán az Adatok és adalékok Sátorhelyről c. könyvében. Az adománylevél amit Mária Terézia eladott Mária Krisztina főhercegnőnek, 690 ezer 995 forint névértékben. Az adomány az Úr 1780. évében május havának ötödik napján történt.

Kialakultak, szakosodtak ezek a megcsontított gazdaságok a különböző termelési módokra az antant diktátuma után, Belye és Főherceglak mintájára ugyan kényszeredetten, de a korábbi gazdasági tapasztalatokat továbbfejlesztve, Sátorhelyen és Magyaróváron a ménessel, lótenyésztéssel, szarvasmarha, sertés, vadgazdasággal, erdészettel, halászállattal, baromfitartással, nagy juhnyájakkal, borászattal, cukorrépa, komló, kukorica, lucerna, napraforgó, burgonya és gyapottermesztéssel, malomiparral, könnyűiparral, üvegházhasználatú kertészettel sokrétűen. Nem elhanyagolható a Magyaróváron működtetett mezőgazdasági akadémia sem. Sátorhelyen korszerű műhelyek voltak már a 20. század legelején. Dinamókkal, aggregátorokkal megoldották a közvilágítást, a cselédházak villamosítását, két évvel később ugyan, mint Mátészalkán és New-Yorkban, de korábban mint Albionban a Westminsterben. Pusztánk műhelyeiben és az állatállományban is biztosított ivóvízes minőségű kútjainkban természetes volt az elektromos áram használata, a transzmissziós esztergagépekkel, fűrőgépekkel és vízszivattyúkkal, hegesztésekkel. Nagy szerepe volt ebben korábban Trianon előtt, aztán a Bécs-i döntések után (1938. november 2. és 1940. szeptember 5), Főherceglaknak a munkamegosztásban, jóval korábbi és későbbi gazdasági központnak, ahol a kor követelményeinek megfelelő, világszínvonalú szakműhelyeket, cukorgyárat és tőle délebbre már korábban is, Baranyaváron téglagyárat

működtettek. A nyersanyag, gabona és áruszállítást a tömegközlekedést a jól kiépített kisvasút hálózattal oldották meg Délvidéktől Mohácsig, az akkor világszínvonalú kis gőzmozdonyokkal, a tanyákról lóvontatással, személy és teherszállító kis vagonokkal, lórévvel Bédában a Duna folyamán keresztül. A kisvasúthálózat megszüntetése szomorú történet, melyet a nagy szocializmusban határvédelmi okok miatt leromboltak J. B. Tito idején, szakaszosan használhatatlanná tették, kasztrálták az 1960-as évek elején, Bellyétől, Főherceglaktól, Sátorhelytől Mohácsig végképp logikátlanul, az 1970-es évek elején megszüntették. Elbontották a kisvasút átkelésére szolgáló stabil fahidat a bédai I-es horgászvíztől, tyukászattól a túlpartig. Mellékmondatként megjegyzem, hogy Sátorhely és Mohács között, 1920 júniusa után és előtt is piaci napokon, a frigyési - albrechti uradalom autóbusz járatot is biztosított cselédjeiknek, térítés mentesen, magyarul ingyen. Naponként, ugyan útiköltség ellenében rendszeresek voltak ezek a járatok. Pusztánk lakói ebben az időben és később is, szokásukhoz híven, szívesebben utaztak a kisvasúton, Putterer Gyula úr segítségével, mert Gyula bácsi jóindulatából adódott, hogy néha és nem saját zsebre elbliccelte az utasok egy részének, menetjegyének, megvételét.

A főhercegi uradalom több lábon állt. Pénz befektetéseikkel a fő és kegyelmes urak nem sajnálták a hosszú és rövidtávon megtérülő, közhangulatot, életszínvonalat is szolgáló beruházásaikat, a pedagógiai és kulturális élet fellendítését. Anyagilag is támogatták a tehetséges cselédgyermekek továbbtanulását, képzését, jelentős összeggel elősegítették a mohácsi ispotály megépítését. (4000 forint). A termelés korszerűbbé tétele, vadászházak, kastélyok, kúriák, építése Bédában, Karapancsán, Sátorhelyen, és a bellyei vonzáskörzetben, Tikvesen, cselédházak, templomépítés, parkok, juhodályok, sertéstelepek, komlószárító, cukorgyár, téglagyár, szakműhelyek és az állattenyésztéshez szükséges istállók felépítése gazdaságilag nem volt véletlen szerű. Már előrelátóan megszüntették az u.n. nyomorúságos négyes konyhákat, búbos kemencéket. Felkészült tudományos tanácsadók voltak, mint például **Stettner Pál** és a **Manninger dinasztia**, akinek nyolc Kossuth Díjas leszármazottja volt, Manninger Jenő irányításával, ő 1945 után is 1962-ben az MTA elnökhelyettese volt. Fia Adolf, (Nekünk Dolfi), Sátorhelyen végezte nyári szakmai gyakorlatait, sok matematikai alapműveletre (vetőgépek osztására is), megtanított minket gyermekeket, pedagógusaink nagy örömeire. A végrehajtást megvalósító cselédsorsból kiemelkedők, így Túri János és István, egyetétjű ikrek, Sárvári László, lakóhelyünk népe javára, a sokunk által megátkozott „demokrácia” és a volt uradalmak összevonása időszakában is aktívan, alkotóan elvégezték. Nem volt szükségük vezérigazgatói ukázokra. Ezek az emberek, ők, személyes jó ismerőseim, (Többségük elhunyt már), nem politikusok, hanem hivatásukhoz professzionálisan értő szakemberek, agrármérnökök voltak. Idős korukat figyelembe véve sem tagadták meg gyakorlati képzésük helyét, az őket tanító szakembereket, Sátorhely pusztát és lakóit. Tekintélyes vezetőként mindig is alkalmazták a legkorszerűbb csúcstechnológiákat, sőt autodidakta módon továbbfejlesztették azokat, gyémánt diplomásként. Valamennyien okleveleiket diplomáikat Keszthelyen, Mosonmagyaróváron, vagy Gödöllőn szerezték meg, summa cum laude minősítéssel.

Három ivóvíz minőségű kút volt Sátorhelyen. Az un zöld-kutat anyai nagyapám 1934-től kezelte, a másik kettő az uradalom állattartására volt fertőzés ellen hivatott. A cselédházak udvaraiban steril kitéglázott, ásott kerekcsutak szolgálták a vízellátást. Sok korszerű műhely volt szakmányonként. Így a bognár és asztalos, esztergályos és gépműhely, kovács, bádogos, lakatos-műhelyek, gumijavító műhely, önkéntes tűzoltó laktanya, csendőrpihenő stb. Az istállókat római számokkal látták el. Szarvasmarha, bika és bivaly, ló, parádés lóistállók voltak ezen gazdasági épületek. Pusztánkban működött tejüzem, sajtüzem, komlószárító, Schell benzinkút, jégverem, mézsárszék és kertészet, Generáli Biztosító Társaság, melyet apai nagyapám vesztére az - államosításig-, ügynökként, hadirokkantként működtetett. Jóval később nem volt elhanyagolható a Hangya Szövetkezet, mely a Czéh család mintájára alapozódott. Ők 1937-ben Pécsre költöztek, jó előre az államosítások elől. A sport, honvédelmi és kulturális nevelésben sokat számított a keresztényi hitvallásra nevelés, a labdarúgás, a levante és cserkész egyesület, valamint pusztánk

művelt asszonyainak, leányainak színjátszó és dalköre, táncegyüttese a néptanítók irányításával. Lakóhelyünkön míg kultúrház nem volt, a hölgyek bemutatóikat szabadterén, vagy az ó és új iskolákban adták elő. Az új iskolát Frigyes főherceg a megnövekedett gyermeklétszám miatt 1902-ben építtette. Ugyanebben az évben került sor a Fekete kapusi tanyától Sátorhelyre vezető kb. két-két kilométeres vadgesztenye fasor ültetésére. Ilyen fasort országunkban csak Keszthelyre a gróf Festetics György, Tasziló kastélyhoz és Martonvásárhelyre a Brunszvik Teréz grófnő, a „halhatatlan kedves” kastélyához vezető úton véltem felfedezni, motoros országjárásaim során.

Az uradalom racionális volt, foglalkoztatta cselédeit, alkalmazta a fehérnépet napszámban. Mindenkinek adott munkát és még elfogadható megélhetést. A fizetések minden szombaton voltak. E napon a cselédek csak délig dolgoztak. Munkabérük mellett természetbeli juttatást is kaptak az itt lakók.(tűzifa, rőzsekévék, cukor, liszt, só, kis veteményeskertek stb.) A hajdúk és vitézek differenciáltan többet kaptak. Nagyapáink, az idős emberek elmondása szerint mikor főhercegeik pusztánkban tartózkodtak a cselédek óvatosan béremelést kértek tőlük. Ezt Frigyes és Albrecht főherceg úgy utasította vissza, hogy közölték: Bédában és Karapancsán ott lógnak a fák a cipők, télikabátok, kabátok, öltönyök, ott van a tejüzem a kertészettel, a mészárszékben húsok, a Duna holtágaiban halak, az erdőkben, mezőkön vadak. Mérsékelt eltulajdonítást szorgalmaztak cselédjeiknek, amit a mohácsi piacon értékesíteni lehetett. Sátorhelyen a főhercegek már alkalmazták a kommunizmus alaptételét. Ezzel egy család sem élt vissza. Idős már elhunyt emberektől tudom, hogy a Habsburg, tescheni ág nem nézte le cselédjeit, azok gyermekeit. Szorgalmazták látogatásuk rövid két hete alatt a pusztai nebulókkal való játszadozást. Teniszeztek a kisasszonyok Mária Krisztina főhercegnő által kétszáz évvel ezelőtt alapított parkunkban. Labdaszedők nevelőapámék korosztálya volt. A szettek végeztével kifizették őket, és ez a pénz nem volt baksis. Frigyes és Albrecht főhercegek vallásos emberek voltak. Kápolnánkban egy díszpáholy van számukra kialakítva. A Sátorhelyen misét celebráló atya (nevét segítség híján nem sikerült azonosítanom, de lehet, hogy villányi volt), igen bátor és vakmerő ember lévén, miután pusztánkban elvégezte dolgát, Izabellára ment misét celebrálni. A következő miséje Karapancsán volt. Egy akadályt kellett legyőznie, mégpedig a zajló Dunán a jégtáblákat. Megoldotta a feladatot, mert a táblákon ugrádozva eljutott a túlsó parton várakozó Mohács-szigeti híveihez. Egy alkalommal, a család jóváhagyása mellett kérte az atya azt, hogy csónakkal a Habsburg kisasszonyt, Gabriellát (1887-1954) átviheti -e Karapancsára, de nem a zajló Dunán. Nem volt odafelé semmi gond, de visszafelé felborult csónakjuk. Más megoldást nem tudott az atya, elsősorban mentette a kislány életét és kiúszott vele egy zátonyhoz, kis szigethez a folyamon. Viszonylag gyorsan a bédai erdészházból és a halászoktól kaptak segítséget. Az ijedtségen és a megfázáson kívül nem esett bajuk. Valószínű, hogy a Béda elnevezés szent Béda Venerábilis (672-735) nevéből származtatható, esetleg török, román vagy szerb nyelven pusztulást, vést jelenthet a bed - beda szó. A kis szigetet a vízi rendőrök, vízügyesek, horgászok, a mai napig is **Gabriella** szigetnek hívják. Kis kitérővel említem, hogy Izabellára a lerombolt kápolna híján, a helyi iskolában miséztünk, ministráltunk. Ekkortájt, 1964-ben a Vatikán adományozott a nagynyáradi Plébániának egy Trabant gépkocsit, melyet Barnai Gyula atyánk vezetett. Így mentünk Udvar községbe is az egyházi szertartásokra. Köztudott, hogy a Trabant főnév magyarul bolygót jelent. Sokszor sokan „ültünk” benne, el is neveztük imbolygónak.

A másik valós történet, Joseph Roth: Radetzky induló és A kapucinus kripta c. trilógiájában olvasható. I. Ferenc József császárként egy szlovén hadnagynak (Trotta) köszönhette életét. A vesztés solferínói csata már véget ért. A császár távcsövet kért a hadi helyzet elemzésére. Ekkor rálöttek, Trotta azonban a jó fülű, lerántotta a császárt úgy, hogy ő bal vállán súlyos sérülést szenvedett. A császár a szanitéceknek megparancsolta, hogy ne vele foglalkozzanak, hanem hűséges önfeláldozó hadnagyát lássák el. Földbirtokot is adott jutalmul megmentőjének, rangot is. Szlovéniában Sipolje volt születési helye életmentőjének, így Joseph Trotta von Sipolje lett az előléptetett kapitány új neve. Ezen kívül megkapta a Mária Terézia rendet, az akkori legmagasabb kitüntetést. Frigyes császári-királyi főherceg, mint a monarchia első világháborús katonai

főparancsnoka is többször volt életveszélyben, később IV. Károly trónörökös is, de talán igaz az a mondás, hogy „a háborúkat nem szokták az utolsó tábornokig és hadvezérig folytatni.” (Pontatlan idézet Feleki László Csodálatos kaland c. trilógiájából).

**Visszatérek kápolnáinkra.** Környezetünk és országunk templomairól barátommal 2017-ben panoráma fényképeket készítettünk. Természetes volt számomra, hogy a felvételeket Sebestyén Kató néni (Jurák Istvánné) engedélyével Sátorhelyen kezdtük. Sok templomot dokumentáltunk. Nem kíméltük a községünkben felújított Angster orgonát sem, ami ugyan egy negyedhanggal hamis. Ezek a panoráma fotók megtekinthetőek a világhálón, Csáki György volt osztálytársam névazonosításával. Ő középiskoláját geodétaként, jómagam elektrotechnikusként választottam Pécsen. Az egyik oktatási intézményt Komarovról, míg a másikat Zipernowszky Károlyról nevezték el. Köztudomású, hogy technikumom névadója a transzformátor egyik feltalálója volt, másik két tudós társával.(Déri Miksa, Bláthy Ottó Titusz) A Komarov tanintézetnek mint ismeretes, korábban lejárt a szavatossága. Barátom szakmai professzionális tudását az is jelzi, hogy állami megbízatás alapján elvégeztették vele Kambodzsa, Kanada és a Nílus völgy, az egyiptomi piramisok egy részének feltérképezését. Magam pedig abban tudtam segíteni neki, hogy térségünket korábbi viszonylag nagy létszámú munkaköreimből jól ismerve, Volán, Általános Fogyasztási és Értékesítő Szövetkezet, (ÁFÉSZ) Kommunista Ifjúsági Szövetség (KISZ) tudtam fotóihoz pár községünk templomát prezentálni, de nem különböztettem meg a bevett felekezeteiket. A templomok építészeti stílusa volt döntő számunkra. Vallási neveltetésünkre, kapcsolatainkra, később részletesen kitérek. Itt jegyzem meg, hogy nevelőapám jó szokása volt, hogy Junak szolgálati és Pannónia saját motorkerékpárján -engem ugyan a tankon utaztatott-, a meglátogatott községekben első volt a templomok megtekintése testvéreimmal, melyből később sokat profitáltunk. Az egyházi létesítmények akkortájt tárt kapukkal várták hívőiket, az idegeneket, nem úgy mint manapság a vandálok elől. Ugyan az utazók és tolvajok védőszentje Sebestyén.

Sokat gondolkodtam és töprengtem azon, hogy írásomat miként építsem fel, illendően miként beszélgessek Mohács és Sátorhely lakóival, más érdeklődő emberekkel úgy, hogy ez őket is szórakoztassa, netán új ismeretekkel ruházzam fel őket. Tükrözze szűk régióink reális régi és saját generációmnak akkori hangulatát, egyszóval a tényeket ismertessem, a nosztalgizást mellőzve.

Egy szónoklattan versenyen 1979 szeptemberében ezüstérmes lettem Budapesten. Itt tanított meg Kertész Zsuzsanna, Takács Marika és Montágh Imre arra, hogy egy beszéd elkezdésekor alapvető dolog a **jóindulat** felkeltése és a szónoklat megfelelő aránya. Kedvező a mondanivalót ismertető bekezdés, megfelelő hosszúságú tárgyalás és frappáns, rövid és gyors befejezés. Nem nagy hiba, ha a tárgyalás és befejezés humoros elemeket is tartalmaz. Velem a retorika verseny után nem sokat kellett foglalkozniuk, mert megállapították, hogy szókincsemmel, szóisméltéseimmal nincs baj, az általam hibátlanul elmondott memoárok után, majdnem, sőt biztos, túlon túl bőbeszédű vagyok -nem tartalmatlan-, de közelítek és súrolom a logomániát, melyet Kazinczy díjas professzor, magyar irodalom tanáromnak köszönhettem a kijelölt kortárs, reformkori és világirodalom kötetének elolvasására rávezetve, amennyiben úgy tetszik kötelezve. Az MTV bemondó hölgyeinek és Montágh Imre tanítása alapján a légzéstechnikát is elsajátítva ráneveltek arra, ha egy nekrológban vagy ünnepi beszédben amennyiben mindent kihangsúlyozunk, akkor nem hangsúlyoztuk ki semmit. Hozzátették azt is, hogy -e többségében politikai beszédekben, nekrológokban **röviden ismertessem** az elhunytak életútját, a történelmi eseményeket, hiszen a hallgatók többségében ezt úgy is tudják. A méltó megemlékezés, a színvonalas előkészület és annak memorizálása sem nagy hátrány. Szigorúan tanítottak Fischer Sándor úr, valamint Gárdos András rétor tanáraink is. „Követelek, mert tisztellek téged”. **Nulla dies sine línea!** Egy nap sem teljék el munka nélkül.

**Nem csak oktatóim miatt, de szeretném minden leírt mondatomban megjeleníteni és**

## **alkalmazni a jóindulatot!**

Ugyan gondolkodóan kritikus, és ami fontosabb, talán önkritikus is leszek. Azt a nem rejtett célokat is megkívánom fogalmazni, hogy fiataljaink és sátorhelyi, mohácsi ifjaink ismerjék meg településeink részletes előtörténetét, muzeális értékeit, történelmét, az itt élő nehéz sorsú emberek életmódját, erkölcsösségét, jobbító szándékait. Remélem önkritikám nem lesz önmarcangolás, nem tép fel begyógyult sebeket, a leírt valós események nem forgácsolják szét a már elhunyt emberek tetteit, áldozatos kitartását, makulátlanságát. A reálisan visszatekintő és rágalmozás, tisztátlanság nélküli igazság felemlítése ugyan mostanság is fájó, de beperelés nélkül másoktól bizalmasan tudom, hogy a kihagyott és elvetett DNS, valamint kromoszóma vizsgálatok nélkül pusztánk népét és engem igazolnának.

**Írásom, már 14 éves kortól nyugodtan olvasható.** Az érintettek szomorú gyermekkorukban és az áldozatok, nem tehettek erről, ártatlanul kiszolgáltatottjai voltak édesanyáik a mezőgazdaság irányítását végző, kevés számú erkölcstelen, hatalmukkal visszaélő intézőknek! Így váltak tisztátalan, tiszteletlen, eleven hullákká lakóhelyünkön Reményi és Zábó „urak.” Zábó, aki négygyermekes családapa lévén feleségül vette sok félrelépésével együtt Schultz Éva néninket, aki jól emlékezett százkét éves korában is a történetekre, mindenre, lehetőségei szerint behunyta szemét, de a szemét szónak anyanyelvünkben két jelentése van. Mielőtt az olvasó letenné könyvem, kitekerek majd családunk szégyenfoltjára is. Településünk lakói nem sokat tudtak tenni ez ellen, verbálisan ugyan maguk közösségében mélységesen elítélték és megvetették -e jellemtelen basáskodó feletteseiket. Leírt, másoktól tudott mondataimért el és felvállalom a felelősséget, nem háritom azt „őseinkre”, nagyszüleimre, édesanyámra, keresztapámra, jó szomszédunkra a nyílt, őszinte mindig jókedvű Takács Józsefné -Náni nénire-, Buzás Ferenc nyugdíjas bédai fővadászmester urunk anyósára, majdnem nagynénémre, Sztarcsevics „Varga” Irénre, aki a megalázó erőszakos történetek ellenére is tisztességes csinos, okos hölgyként, korábban leányanyaként, felnevelte fiát, házasságkötése után fiait. Sok erkölcstelen történetről adott nekem felvilágosítást, elgondolkodást, csendes nevelőapám, Wolf Mátyás nagyapám, Keller Pál keresztapám, Takács Józsefné, Jónás Ferenc -,„Husi bácsink”-, bátyja Jónás Lajos, Haraszi György, Szeitz Miklósné, Molnár István, Jurák István urak, özv. Kanyó Ferencné iskola igazgató és még a teljesség igénye nélkül pusztánk meghatározó nem korrumpálódott informális vezetői. Így Jurák Istvánné, Szijjártó Mária keresztanyám, rokkant Varga nagyapám, a Farkas fivérek, Hadfi János, Gyöngyösi József, Fábik Sándor és még sokan mások, akik velem együtt nem felejtették el gyökereiket. Nem pletykáltunk, csak megismertették velem tizenéves koromban a tényeket. Szerencsére és talán szerencsémre velük a hetvenes-nyolcvanas évek közepéig, de néhányukkal még körülbelül az ezredfordulóig és később is, 2016-2018-ig el tudtam beszélgetni. Néhányan keresztapámmal együtt 96, 98 99 és 100, 102 évesek voltak. Jelenleg a matuzsálemi kort megélt idős emberek közül (tudomásom szerint), már csak Müller Lajos úr él. Ő édesanyámnak a hat elemiben osztálytársa volt, 1924-ben született. Talán mások érdeklődését is felkelti, hogy nagy öregjeink valamennyien ép elmével hunytak el csendes. Pusztánk céljainak megvalósítása érdekében ők sokat dolgoztak, emberséges, kinevezett párttitkárként, sofőrként, tejcarnokos milichmáriként, óvónői dadaként, szakácsnőként, kocsisként, lakatosként, esztergályosként, mezőgazdasági gépszerelőként, bádogosként, bognárként, asztalosként, traktorosként, napszámosként, állatgondozóként stb. Okos, mi több kitartó, elvszerű, erkölcsös, egyszerű, de nem buta emberek lévén mindig megfogadtam intelmeiket, jószándékú bírálataikat, pedagógiájukat pedig alkalmaztam.

Általános iskolai tanulmányaim, technikus érettségim után oktatásom, tanításom harmadik munkahelyem után, 1979.-ben, szeptemberben történt 24 évesen, az ifjúságpolitikára, Budapesten Zuglóban a Komócsin Zoltánról elnevezett KISZ Központi Iskoláján, az Amerikai út 96.-ban, ahol négy osztály volt és a Pesti Barnabásról elnevezett, titkárává választott -egy hét ismeretség alapján!-, egyben tanfolyam bizottsági tagjává váltam -e kis közösségeknek. (Braun Éva, Ságvári



Endre, Hámán Kató és Pesti Barnabás osztályok). Közöltem humorosan Nagy Richárd úrral, az akkori MTV elnökével, előadónkkal - mert volt humora és fogadókészsége -, hogy ez az út, ahol iskolánk van, nem Amerikába vezet. Ekkor már -vándormadárként-, szocialista megítéléséért, negyedik munkahelyemen dolgoztam és viszonylag sok tapasztalatot szereztem korábbi munkaköreimben a szónoklattanból. Előadások, értekezletek, brigáderkezletek, ismertetések és vizsgára való felkészítések során, melyet főnökeim szigorúan rám testáltak. Tizenkilenc évesen, már eléggé az előadásaim során belemerültem a retorikába és óvakodtam attól, hogy munkám ne becsülje le azon tisztelt, nálam idősebb emberek tudását, akik az általam megfogalmazottakat régebb óta és jobban, alaposabban ismerik. Sok dologra racionálisan emlékeztetni tudtam a hallgatóságot, pályakezdő fiatalemberek tudtam számukra is új dolgokat mondani. Szónoklataim és előadásaim közben sem voltam lámpalázás, függetlenül attól, hogy húsz, ötven, vagy néhány száz embernek mondhattam el beszédeimet, szabad vagy zárt téren Kossuth filmszínházunkban, Bartók Béláról elnevezett művelődési intézményünkben, esetenként hangosítás nélkül. Megállapíthattam azt is, hogy egy szónoki beszéd és előadás nem mindig kapcsolható az ideológiához-politikához, főleg akkor, ha szakmai a témakör. Módszeremet, stílusomat egy csendes szobában, babonás pasziánszot alkalmazva többször átértékeltem, kibekelve azt, hogy amennyiben mindenki idióta körülöttem, akkor talán és biztos én vagyok az. Korán észrevettem, hogy tanítás közben is tanul az ember. Reális értékeléseim során azt is megállapíthattam, hogy velejéig változtatni kell előadásaim stílusán. Nagyon tudtam ugyan - e mellett haragudni hallgatóként azokra az előadókra, akik minden kérdésre azonnali, valótlán, megkerülő választ tudtak adni és csak szövegeltek. Arra viszont figyelmet fordítottam, hogy véleményemet mások is megismerjék, egy kicsi politológia és szubjektivitásom mellett legyen közérthető és tartalmazzon úgy új és humoros elemeket is -melyek felkeltik a hallgatóság figyelmét-, hogy ők még gondolatban sem gyalázhassák a szó szerinti komoly dolgokat. A feltett kérdésekre, ha nem tudtam a válaszokat, kutakodásaim után, írásban, nyolc napon belül elküldtem a „kíváncsiskodóknak”. E módszeremmel több ember tiszteletét szerényen -mert ők voltak felkészültebbek, okosabbak nálam ez időben-, úgy érzem megalapoztam. Különben is egy levélre-kérdésre 24 órán belül illik, négy nap múlva kell, nyolc nap elteltével emberi kötelesség válaszolni!

Pályakezdésemet, 18 éves koromban sok képzett, művelt, számomra utat mutató, szigorú, határozott, de emberséges vezető is segítette. Így az első munkahelyemen a Török dombi gabonaszárítóban Nyíló Péter fiatal, 32 éves üzemvezető, Sándor Kálmán, Kanyó Ferenc műszakvezetők, később Molnár Zoltán, Fekete kapusi, tanyai földim a mohácsi Volán igazgatója, betanított forgalmistaként sátorhelyi Polgármesterünk édesanyja, Lőrincz Árpádné -Margitka-, Harcz Ernő (Berger Mária sátorhelyi leányzó férje), Zsifkovics György diszpécser, Filákovics János, gépkocsi darukezelő, Somlai László „MAVAUT” fődiszpécser, Pécsről Pazsitka Emil a „nagy volán” műszaki osztályvezetője, Molnár István volt pécsi műszaki osztályvezető -apám altiszt-, nyugdíjas barátja, Perjési László a pécsi központi volán energetikai osztályvezetője, Dorner József és Kontár Zoltán a mohácsi Volán vállalat művezetői, Kepner Vendel és Lizác Flórián, Radányi György professzionális Diesel és Ottó motoros, benzines autó és autóvillamossági szerelőként, Reisz János bácsi földink a gépkocsik fogyasztásának bemérésekor. Ez a beosztásokkal is bíró „csapat”, ők jelentősen kompenzálták akkori helyi volános műszaki osztályvezető főnököm, másokat sem tisztelő, lekezelő, cinikus, nagyvárosi hóbortját, okoskodását, modorát. Jómagam beosztottja voltam közel két évig, mert négy elődömet fél évenként áthelyeztek kirúgta állásukból. Ő, Stang Tibor nem értett az emberekhez, de igen sokrétű műszaki ismeretekkel rendelkezett. Tapasztalatait azonban nem adta át a felnövekvő nemzedéknek, csak irányított, bírálta és utasított, olykor lekezelő és pökhendi volt. Nála a csendőrségi tegezés és az Öcsém megszólítás napi gyakorlattá vált, melyet nem csak velem alkalmazott. Többször csicskázott engem, olyan feladatokkal, amit egy öt általánost végzett gyermek is el tudott volna végezni. Kiváló munkatársaim, a busz sofőrök (Vidák Antal, Bayer Antal, Magyar János, Éles Gyula, Kispál Tibor urak), megtanítottak a defenzív vezetési stílusra, ugyan rövid távon, illegalitásban megengedték nekem az akkori IKARUSZ, most már korszerűtlen autóbuszok (31-es, 630-as, 66-os, 266-os)

vezetését „D” vizsgám nélkül, ezek vezetését jól elsajátítottam. Ugyanez vonatkozott a nagy teherautókra (ZIL, Škoda, autódaru) melyek vezetésére a nálam jóval idősebb sofőrök (Benedek József, Grézló Gyula, Balatináczy Máttyás, Ambruszt József, Vezér Péter, Ferenczi Gyula, Sági József urak), megtanítottak. Életemben 16 éves koromtól motoron és személygépkocsin levezettem legalább másfél millió kilométert, balesetmentesen. Ebben az időben, 1975-ben végezte a mohácsi Volán a pécsi salakhegy lebontását, a hulladékot a pécsi hőerőmű zagytavába szállítottuk 31 ZIL billents gépkocsival. Az OT (Országos Tervhivatal) ekkor 100 kilométerre 38,5 literes benzin fogyasztást és billentésenként 1,5 litert engedélyezett. A „gumiúton” ez tarthatatlan volt, megfelejtkeztek magukról egyes gépkocsivezetők is, olcsón nagy tételben „svarcban” eladták a benzint, kikötötték a kilométerórákat, stb. Egyes tisztességtelen, élösködő emberek el akarták velem hitetni a 176 literes fogyasztást. Megállapodtam velük. Bementem munkahelyükre, „C” vizsga nélkül Mazsolaként, végigcsináltam egy műszakot, 67 literes fogyasztással. Ebből levontam 20%-ot, ez lett a norma, azaz 53,6 liter. A becsületes sofőrök meg voltak ezzel elégedve, a sibilók minősítették édesanyámat. Egy év alatt volán vállalatunknál 12%-os üzemanyag megtakarítást értem el, nem beszélve a villamos, víz és szilárd (kocsz-szén), energiákról. Tomori utcai telepünkön sokat foglalkoztam a fiatal ipari autószerelő és autóvillamossági szerelő tanulókkal, megtanítottam őket az akkor igen korszerű ELKON 100-as diagnosztikai berendezés használatára. Technikusi szakdolgozatomat is -e gép továbbfejlesztett változatáról írtam, nem amatőr módon a 400-as típusról, melyet Mohácson a MEGYESZER vállalat gyártott. Szakdolgozatomat -humoros dolog leírni is-Kontár Zoltán nevű- máriakémei munkatársam, gépjármű technikus minősítette négyes eredményre, aztán volt technikumom ezt jelesre módosította. Sokszor munkát vállaltam -e diagnosztikai gépek huzalozásában a gyártónál, Jerger János üzemigazgató, Jónás Lajos és László második unokatestvéreim segítségével. Ehhez az eredményemhez jelentősen hozzájárult helyi volánunk legkiválóbb autóvillamossági szerelője, néhai Radányi György lánycsóki úr is. A megtanultakat az autóvillamossági ismereteimet alkalmazhattam középiskolás koromban a Bólyi Állami Gazdaságnál, a MOFÁ-nál, (Mohácsi Farostlemez Gyárnál) üzemgyakorlataim során, később a volánál is. Volt munkatársam Gorjánáczy Ljubomír gépkocsivezető kérésére két napi munkával átvezetékezhettem nagy elektromos hibákkal rendelkező 1300-as kormány sebességváltós Polszki FIAT-ját.

A volán vállalatnál Makai Julianna személyzeti vezető, aki forgalmista tevékenységem után energetikusnak nevezett ki, segített. Örültem, hogy szakmám egy kis szegmentumában adott feladatot. Eredményes munkám mellett is elkerülhetetlen volt műszaki osztályvezetőmmel a konfrontációm. Igen határozott, de emberséges igazgatónk (Molnár Zoltán) összehívta a „kupaktanácsot”. (Harcz Ernő szakszervezeti titkárt, Makai Julianna személyzeti vezetőt, Stang urat és engem). Osztályvezetőmet valamennyien alaposan megfeddték, hozzám való igazságtalan, eredményeimet semmibe vevő szubjektív magatartása miatt. Ettől a ponttól másfél év után nem vállaltam az energetikusi feladatokat első számú vezetőm és pécsi támogatóim segítségével sem. Ezek után Igazgatóm áthelyezett a Mohács és vidéke ÁFÉSZ-hoz. Később a mohácsi ÁFÉSZ-nél Baranyay Sándor elnökünk, Szödényi István és Illés Gyula elnökhelyetteseink, valamint Honti Teréz szakszervezeti titkár, Gáspár Vilmos kereskedelmi és vendéglátóipari osztályvezető, Matúz László főkönyvelő, Kálóczy Józsefné munkaügyi osztályvezető és a boltok, titkárnők, kereskedelmi egységek az itt dolgozó asszonyaival együtt, kiváló munkakapcsolatom lett. Önállóan, direkt elnöki irányítás szerint dolgozhattam, kötetlen munkaidőben. Volt protekció? Munkám, szorgalmam, udvariasságom, határozottságom és nyíltan kimondott szakmai-politikai véleményeim alapján fellelhetően, hiszen jómagam is sokat segitettem patronálóimnak.(könyvelés, munkaügyi nyilvántartás, bérszámfejtés, stb.) Kiemelkedő segítséget nyújtott nekem akkori személyzeti vezetőnk az ÁFÉSZ-nél, **Devecseri Józsefné, Betti**, amikor beiskoláztatott Elnökünk beleegyezése és tudta nélkül, széles látókörű művelt hölgyként, a Marxizmus-Leninizmus (Foxi Maxi) három éves alapfokú esti egyetemére. (1977). Kikaptunk. Elnökünk, a számonkérésünk során felindulásában, ötven évesen közölte velem, mikor már huszonkét éves voltam-amiért később bocsánatot kért-, hogy **taknyos...** Betti engem segítő

döntését „eltévelyedését”, **aki kiállt mellettem**, ez időben nem merte minősíteni! Devecseri Józsefné férjénél a Járási Pártbizottság igen népszerű, fiatalos akkori vezetőjénél adtam számot tudásomról. Borsos Jánosnál, későbbi MSZMP-s városi első titkáránál, főnökénél, sokkal humorosabb pártfunkcionárius volt ez időben ő a mohácsi járásban. „Fehér ember, nem felejt!” Ekkor még szimpatikusak voltunk egymásnak, jóval később is, mert átértékelhette hibáit, szerintem a rendszerváltás után, jócskán megkésve. Reálisan, védelmében megemlítem, hogy „helyi hatalmánál és beosztásánál fogva”, irányítói miatt nem tudott mást tenni. Tulajdonképpen már hallgatólagos politikai ellenfelek lettünk 1984-től, pedig mindkettőnknek egy-egy főnöke lett városunkban-megyénkben, a közigazgatási átszervezés után. Ebben a központilag kialakított pártállami rendszerben kellett munkánkat végezni. 1979-től kinevezett városi politikai munkatárs voltam 1984-ig, aztán 1984-től városi-járási mindenes, 1986 áprilisától 1989 márciusa között megválasztott városi-térségi KISZ titkár. Vele, mármint Devecserivel napi munkakapcsolatom nem volt, még Borsos János MSZMP városi első titkár nyugdíjba helyezése után sem, legföljebb indirekt. Véleményem szerint **Mohács városa és járása külön világ**, mindkét terület lakóihoz dolgozóikhoz illik alkalmazkodni, azért is mert többségében az emberek nem voltak párttagok. Járásunk 31 szórt településének jó lett volna, hogyha csak harmincegy problémáját kellett volna megoldani. Ki hibázott többet? Erre szerintem az idő adott reális választ. Fiataljainkat nem szabadott volna kasztrendszerbe kényszeríteni. Így alakulhatott ki a formális KISZ tagság is paternalista követelmények szerint. Ifjaink is társadalmunk és városunk-térségünk meghatározó részei, szereplői, alanyai, netán közszereplői voltak a különböző választott, megalapított tömegszervezetekben. Nagy hibának vélem és véltem azt, hogy az MSZMP akkori területfelelősei községeinkben, városunkban csak az állami, párt és gazdaságvezetőkkel tanácskoztak, a „plepsz” véleményét nem mindig ismerve mondván csináltak kialakították, eltájolták azt. Azért április 4-én, május 1-én, „Alkotmány” ünnepén, november 7-én, TSZ zárszámadásokon, munkás-paraszt találkozókön, gondokat feledve vígan szólt a zenekar.

Funkciómban kinevezett politikai munkatársként, sokat segítettek a volt városi KISZ titkárok. Kiokosítottak. Így tisztességes volt elődeim, Bense János, Apród János, Marosvölgyi Józsefné, Piri, Kalocsai László, Kacsa, Lendvai József, Füle és korábban ifjúságfelelőseim a városnál, Kutasi Géza, Dér László, Panczáné dr. Dékány Klára, Hajós Ferenc MSZMP városi titkár, mint Borsos János első titkár helyettese, volt tanácselnökünk Fischer János, aki apósomnak -Schneider Ernőnek-, őszinte, apósom holtáig, jó barátja volt. Ők konfliktusokat is felvállalva velem szigorúak, de mindig segítőkészek voltak hozzám. Kaptam is egy fegyelmet, de csodák-csodájára ugyanebben az évben jutalmat és kitüntetést is. (1981) Ezek az emberek oktattak, kioktattak és ha tudtak fegyelmeztek! Nem védelmemben, de megemlítem, egy munkahelyemen sem mondtam fel, mindig kikértek, áthelyeztek következő állomáshelyemre, melyet megőrzött régi munkakönyvem is igazol. Sok vezetőm és családom véleménye is az volt rólam, melyet korán felfedtek rajtam, hogy fiatal koromban is már igen karizmatikus egyéniség voltam. Közvetlenségemmel, jókedvemmel, humorommal tudtam hatni az emberekre. Öltözködésemmel, megjelenésemmel, szókimondásommal pillanatok alatt be tudtam fagyasztani, vagy feloldani a közösségek és családom tagjainak hangulatát. Csakráim gyorsan kinyitódtak, vagy becsukódtak, és „csak-rájuk” gondoltam. Ez időben sokszor kellett nyilvánosan is önkritikát gyakorolnom, Mea culpáznom. Jómagam nem a várost építettem, hanem a nálam fiatalabb munkatársak, tanulók kisagyát, és nagy agyuknak tekervényeit. Esetenként ugyan igazamat ordibálva fiatalos hévvel védtem, káromkodtam, de nem szidtam és minősítettem embertársaim édesanyáit. Ugyan ebben az időszakban is többen szerettek volna a mókuserékbe, „der Ringlispelbe” ültetni.

**Reálisan, 65 évesen, fiatalos hév nélkül, utólagosan is tisztelettel megköszönve megállapíthatom, hogy ifjúságpolitikai pályakezdésemet, a nemzetközi és magyar munkásmozgalom képzésére való tudatos bevonásomat, neveltetésem a filozófiára, politológiára és gazdaságpolitikára 22 éves koromban Devecseri Józsefnének és férjének, valamint Borsos János városi MSZMP első titkárnak köszönhettem -istápolásuk mellett-, ez részükről-részemről, így sikeredett. Később ugyan Devecserivel politikai ellenfelek lettünk,**

## hogy miért?

Részben már ismertettem az 1984-es helyzetet. Azért is, mert 1984 óta a városok-járások összevonása után egyáltalán nem tárgyalt velem, mint városi ifjúságvezetővel. Egyet, sok egyebet cinikus viccelődése mellett elfelejtett. Mégpedig azt, hogy korábbi munkahelyeimből adódóan (Volán, ÁFÉSZ) jól ismertem községeink és városunk gazdasági-politikai-tanácsi vezetőit, nem utolsósorban az ott dolgozó-tanuló fiatalok és a lakosság hangulatát. Devecseri úr, az engem érintő feladatokat, korholásokat rugalmatlanul irreális módon mindig ifjúságfelelős titkárára, vagy annak ifjúságreferens munkatársára bízta, főleg 1987 decembere után, mikor őt MSZMP városi első titkárrá kinevezték. Nélkülözött az a tény, hogy agonizál az MSZMP és azt, hogy „öt perc múlva” jön a rendszerváltás. Plénumok előtt elmondott alkotó javaslataimat sohasem vette figyelembe, finoman fogalmazva csak bírált, cinikusan elviccelte dolgaimat mások előtt, lekezelő paternalista lett, ami nagyon nem tetszett nekem, mert Forster bácsikám és Véri nevelőapám a szigorúan centrista, elvszerű nézetekre, illendő politikai magatartásra, bátorságra, erkölcsre, „diplomáciára” neveltek. Szerencsém is volt. Amennyiben nem tárgyalt velem nem kellett válaszolnom sem neki, én nem szorgalmazhattam a párbeszédet, csak kényszeredetten. Tulajdonképpen megválasztásom után csak köszönő viszonyban voltam vele. Miként lehetett az „elvtársakkal” így hat évet elszigetelten munkálkodni? Elsősorban a tagság bizalmából és abból, hogy a volt városi MSZMP munkatársai, vitáink ellenére tizenegy éven keresztül megbecsültek és megfelelő municiókkal láttak el. Azért is, mert ennek a megörökölt járási gruppnak (1984-től), a modora pozitívumot is rejtett magában. Azt ugyanis, hogy azonnal átlátható, kiismerhető volt várható cselekedetük, még gondolatuk is, annak következményei. Másrésztől nyíltan nem vállalták a politikai ellenséggé válást. Félték attól, hogy akkori gondjaimat kitálatom Borsos Gyula legjobb barátom apjának, Borsos János helyi MSZMP-s első titkárnak. Tévedtek, mert a gondok mivoltjaként kis ifjúságpolitikus becsületességem nem csorbult. Rám 1987-től, de nem mindig számítani lehetett.

Középiskolámban (1969-1973) sem voltam passzív, osztálytársaim bizalmivá választottak, képviselhettem őket, őszinte és reális, indulat mentességet nélkülözve, tudván azt, hogy nem én vagyok a Zipernowszky Károly technikum legfőbb vezetője a diákszemlék során, brigádvezetőként a bajai szüretelésékkor, a mecseki szánkópálya rendbetételénél. Az akkor még meglévő erőmmel a fizikai munkát is becsülettel elvégeztem, soha és később sem néztem le azt. Társaim, osztályfőnököm és igazgatónk mindig főnöknek és nem **Dodónak** szólítottak, ami már egy idő után kínossá vált. Ettől függetlenül, mert rosszabb tanuló voltam jó néhány társamnál, értékelték és nem túlzottan faragták le megvalósítható közösségeket kiszolgáló elhatározásaimat. Neveltek a többi osztálytársaimmal és a humán, valamint a szaktanárokkal együtt. (Lőrincz József igazgató, munkavédelem, Németh József osztályfőnök matematika, Deli István mechanika, Wind Ferenc villamosmérés, Bartha Árpád fizika, Róth Lajos technológia, Éliás János szakrajz, Wirth László történelem, dr. Nagy Imre magyar nyelv és irodalom és dr. Fekete Miklós idős magyar irodalom, társasélet-protokoll tanárom, aki az MTA levelezőtagja volt).

Korábbi munkahelyeimen sok tanfolyamot végeztek el úgy velem, hogy nem támogatták felsőfokú állami iskolai végzettségem megszerzését, csak politikai képzésem, sok egyéb bentlakásos szakmai tanfolyammal együtt. Ekkortájt szorgalmaztam és kértem a Vendéglátóipari Főiskolára, vagy a jogra való felvételemet. (1976). Kezdeményezéseim hatalmi szóval el lettek utasítva. Jó szokásom szerint leírom szárnyat bontogató történeteimet. A pécsi Gépipari Technikumba nevelőapám humán érdeklődésem ellenére is beiskolázott. Felvételem itt 1969-ben katasztrofális volt, pedig matematikából, fizikából, történelemből, magyar irodalomból általános iskolámban a mohácsi Park utcában, osztályfőnököm Kiss Miklós, Mészáros Imréné-Panni néni-Bánki János, Fekete Lajos, Müller Gézané, Erdős József tanárain tanítása szerint sem voltam elhanyagolható tanuló. Bizonyítványom 4,5 vagy 4,7-es képet mutatott. Később középiskolámban sem, mert szerettem társaimmal ellentétben a matematikát, koordinátageometriát, mechanikát, statikát, kibernetikát, kinematikát, fizikát. Továbbtanulásomra Kolbe Mihály mohácsi

festőművészünk-szabadkézi rajztanárom-, arra sarkallt, hogy ne a gépipariba, hanem az építőipari technikumban folytassam tanulmányaimat. A már említett szakkörébe járva, felfedezte kezűgyességemet, kreativitásomat. Hasonlóan cselekedett Misi bácsi bátyámmal, Gáborral. Fivérem negyedik helyezést ért el az MTV által szervezett és közvetített országos gyermekrajz versenyen, a hatvanas évek közepén. A kezűgyességet János nagyapánktól örököltük. Általános iskolámban utáltam a kémiát, biológiát. Nem is tanultam azokat. Mi történt felvételem előtt? Nevetséges, csak utólagosan humoros dolog. Mészáros Panni nénink rám kérdezett kémiából: Dodó, mit kezdjek veled? Humorosan mondtam neki -nem szemtelen csitriként-, hogy a kémiai képletekből én csak a vizet, hidrogént, klórt, sósavat, kénsavat, ózont, szén monoxidot és a szén dioxidot ismerem, a vassal foszforral, mangánnal, magnéziummal együtt, a vegyértékeket nem tudom, a kémiai képletekben nem áll módomban a kis kettes és a nagy kettes megjelenítése, ezért arra kérem önt, hogy ellenőrzőmbe írja be a „kis kettest”. Felnevetett, segítségével, jókedvre derítés gyanánt, ez négyes lett továbbtanulásom előtt. Fűszerezem a dolgok folyományát. Április 4-én amatőr művészeti fesztiválon léptünk fel 30 harmonikással egy dobossal és egy basszus gitárossal Bólyban a József Attila jó akusztikát nélkülöző művelődési házában. Tipikus harmonikás számokat adtunk elő. (La Paloma, Kalinka.) Örültem annak, hogy zenetanárom betett a prím harmonikások közé, 14 évesen. Nem volt sok sikerünk. A hozzá nem értő zsűritől még egy oklevelet sem kaptunk. Karmesterünk, takarékos sváb ember létére Szajkon leszállított bennünket az autóbusról, mely felért a hangszerek miatt egy mutatóvánnal. A szajki kocsmában fizetett nekünk kis korúaknak is egy konyakot meg egy nagy fröccsöt. Kissé illumináltan mondtam Miska bácsinak, hogy ne keseredjen el, mert jövőre ennek a zsűrinek elharmonikázzuk a szovjet csaszuskákat, Kalinka nélkül. Ezek után másnap felvételi vizsgámon az elérhető 60 pontból 15 pontos eredményt értem el. Nem vettek fel. Drága matematika tanárnőm közölte velem, hogy felvételemet jól „elharmonikáztam”.

Fivérem, tanulmányai befejezése után, megkérte volt igazgatóját Lőrincz József urat, hogy amennyiben a sikeres felvételizők között lesz visszalépés, öccsét vegye fel technikumába. Ekkor, nagyon nagy volt a tanulói létszám (900 fő), tanintézetünkben tizenötszörös volt a túljelentkezés. Igazgató urunk hamar üzent, kérte bátyámat, hogy jelenjünk meg nála egy nyári napon. Tudni kell igazgatónkra, hogy félelmetesen kiváló memóriája volt. Név szerint ismerte tanítványait, azok szüleinek foglalkozását, hivatását, hitvallását. A végzős hallgatókkal -mint bátyámmal is-, megitta a pertut a banketteken. Soha nem volt agresszív igazgató, de jelzem, hogy nagyon sok vörösborot tudott elfogyasztani. Amennyiben úgy tetszik, mindenkit az asztal alá tudott inni. Nem volt alkoholist, elméjéből fakadóan bírta a szeszt. Fogadása során azonnal közölte velem, hogy ne izguljak, felvesz intézményébe. „Társalgásunk” során vörösborral közénk vetette a gyeplőt, aminek az lett a következménye, hogy Mohácsig többször le kellett szállnunk az autóbusról, mert a bor visszaköszönt. Iskolámban mindenkivel szinte jól megvoltam. Különösen diáktársaimmal, osztályfőnökömmel, Németh József, Szegeden végzett vörös diplomás matematika tanárossal, Deli István mechanika és Bartha Árpád fizika, Róth Lajos technológia, Wind Ferenc és Ipsa József villamos mérés tanárokkal. Wind Ferenc mohácsi származású pedagógus, Kovács Győzőnek, a mohácsi zeneiskola igazgatóknak a sógora volt. Bartha Árpád úr 1971-ben könyvet írt; Az automatika alapjairól címmel. Megkért arra, hogy kiváló műszaki rajzolóként, melyre Éliás János tanárom és korábban Kolbe Mihály vezetett rá, készítsem el két osztálytársammal, Burgmann Györggyel és Klézli Józseffel könyvének ábráit. Sokat dolgoztunk éjjel, fél liter kávé elfogyasztása után is, fáradtak, álmosak voltunk. A kor nyomdatechnikája azt engedte meg, hogy ezeket a rajzokat az „A -nullás”, A 3-as műszaki rajzlapokra, pauszpapírokra készítsük a világhírű Pelikán és Rotring tuskihúzókkal, többszöri vastag kihúzásokkal. Könyve kiadatása után, melyért nem titkolva, nyolcvanezer forintot kapott, jutalmul meghívott bennünket a pécsi Nádor szállodába, egy ebédre. Ennyit az odaadó, nevelő, tanár-diák, diák-tanár viszonyról. Ezen fizikai-atomfizikai professzionális ismeretekkel rendelkező tanár urunkat felkérték a kezdődő paksi atomerőmű beruházásainak, annak egy részének irányítására. A pénz elfogyott, visszajött tanítani. Szorgalmazott az akkor megnyíló (1972) pécsi Pollák Mihály Műszaki Főiskola elvégzésére, ahol

öt később szaktanárként alkalmazták. Ebben az időben lokátoros hivatásos katonatiszt szerettem volna lenni, azonban a „pizsamás” főtisztok -egészségi állapotom miatt-, a Zrínyi Miklós Katonai Főiskoláról jogosan eltanácsoltak. Sorokatoná sem lettem. Középiskolai tanulmányaimat befejezve két szék közé estem, mert ezen felsőfokú tanintézetekbe azonos időben voltak a felvételik, sőt a katonai főiskolán ez 3 napig tartott. Felvételre való választásom, hosszútávon is rossz döntésemnek tudható. Érettségim egy-egy baki mellett jól sikerült. Magyar irodalomból kihúzhattam Lengyel József -akkor már megbocsájtott írónk művét-, az Igézőt. Ismét rájöhettek arra, hogy Jevszejen, Najda kutyán kívül, ki az okosabb. Az ember, a ló vagy a gép. Maradjunk közösen abban, de nem biztos, hogy a gép, főleg tapasztalataim szerint a számítógép és számológép, ugyan azokat is nálam értelmesebb matematikus (Neumann János), alkotta meg. Történelemből a mohácsi csatát kaptam feladatul. Érettségi elnökünk öt perc után közölte velem, hogy hagyjam abba a láncos golyókat, mondókámat, mert arról adok információt, mintha ott lettem volna a harcmezőn. Villamos mérésen, még tudatlanabb osztálytársaim áram alatt, tenyerembe égették a három fázist és a nullvezetékét. Leégették, véletlenül átcserélték a sorban és párhuzamosan kapcsolható Amper és Volt mérőket a próbapadon. Így sikerült. Tehettünk róla? Biztos! Mi lett volna? Kár ezen ötletezni, mert a történelemben és életemben sincs visszaút.

Első munkahelyemen, Török dombi vezetőm beiskolázott Mosonmagyaróvárra a forró levegős gyors szárító és granuláló tanfolyamra, a volt Kühne mezőgazdasági gépgyárba. A Volánál energetikusként elvégeztem a budapesti Láng Gépgyárban az emelőgép ügyintézői és darus, hegesztői tanfolyamokat és Csepelen az érintésvédelmit, az ÁFÉSZ javaslatára a felsőfokú tűz és munkavédelmi képzéseket Pécsen és Harkányban. Később politikai munkatársként az MSZMP beiskolázott a Marxizmus-Leninizmus három éves szakosítójára, szintén felsőfokú politikai, politológusi végzettséget szorgalmazó, de már diplomát nem adó képzésére. (történelem és magyar irodalom tanári) A Janus Pannonius Tudomány Egyetem (JPTE, vagy JAPATE a továbbiakban), ekkor kétszemélyes kvótát adott városunknak a jogra, írásbeli felvételt nélkülözve. Ebbe a két javaslatba sem fértem bele, a helyettem jelölt két tájékozatlan ifjútitan csúfos szóbeli vizsgát tett, „levizsgáztak”, mellyel lejáratták ajánlóikat is. Azt is megállapíthattam magamban, hogy a tanfolyamok és a politikai végzettségemet szorgalmazó végzettségek alapján, ennyi idő alatt nyugodtan, talán kétszer is el tudtam volna végezni a jogot. Nem így történt, kiváló tanáraink, nevelőim, történészeink, irodalmáraink útmutatása alapján autodidakta módon, megmaradt az önképzés. Megemlítem azonban azt is, hogy felnőtt kori bizonyítványaimban indexeimben kortársaim csak egy elégségest és egy jó eredményt tudnak fellelni a rengeteg jeles mellett. Képzésem során sok odaadó felkészült szigorú, de széles látókörű ember tudásának talán áthagyományozójává is válhattam. A tökéletesség nélkülözésével, mint hallgató, hálából is felsorolom őket, mert én nehezen tudok felejteni, megbocsájtani annál inkább és gyorsabban. Embereket életemben komplex módon hibáikkal és erényeikkel együtt fogadtam el. Magam is hibáimból tanultam, azokat kiértékelve is rájuk építkeztem. Így teszek említést Szabó Árpádról a megyei Egyházügyi Hivatal akkori referenséről, filozófusról, Devecseri József járási és Borsos János városi első titkárokról, dr. Szirtes Gáborról jeles politológusunkról, dr. Kéri Nagy Béláról, történészről, dr. Koltai Dénesről és Némethné kapcsán, Karoláról is, akik az elmúlt századok munkásmozgalmának kiváló ismerői voltak, rendőr őrnagyként Bogárdi Jánosról, volt munkatársamról, a Baranya megyei KISZ iskola igazgatójáról. Felsorolásom nem rangsorolás. „Nagy politikusainkat”, országos és megyei irányítóimat nem említem meg, mert etikátlan lennék, de ezeknek az embereknek hivatalába, lakásába bejáratos voltam és vagyok, ha úgy tetszik önzetlen gazdasági, üzleti, politikai és emberi kapcsolataim nyitották meg előttem a kapukat, olykor kiskapukat, melyeket jelenleg is meglévő értékrendszerem alapján erkölcsösen, jogszerűen működtetek, mások munkájának érdekében mindig önzetlenül felajánlok. Nem lettem szerencsémre a rendszerváltás után sem milliárdos.

**Nagy tanítómesterem volt** az ÁFÉSZ-nál Szödényi István, elnökhelyettes, korábbi dunaszekcsői elnök úr, aki azzal a vérttel fegyverzett fel kiscsikó koromban, hogy Dodó! A cég vezetője nem a

cég legokosabb embere. Ha később vezető leszel, válaszd ki a nálad okosabb fiatalokat és idős munkatársakat. A fiatalokat nevelve idővel okosabbak és rugalmasabbak lesznek az öregeknél is. Ne a vének tanácsát neveld, hanem a fiatalokat, igazságos belátásod szerint, mert öt probléma megoldásukból te is ki tudod választani a legjobbat. Az idős munkatársaknak pedig „szavatosságuk lejárta után” kreálva biztosíts olyan beosztásokat, ahol továbbra is vezetőknak érzik magukat. Több „munkatárs” miatt ez pártirányítás során a későbbiekben nekem nem sikerült, mert az erősebb kutya kedvezőbb pozícióban volt nálam. Nota bene! Jól jegyezd meg, de nem kívánok örök érvényű dogmákkal takarózni. Nem is feledem a kínos helyzeteket. Szödényi úr azzal is útba igazított, hogy munkakörömben a nagy dolgokat kis emberekkel, míg a kis dolgokat nagy emberekkel intézzem. Pista bácsi reális élettanácsokkal látott el. 1956-os múltjáról keveset tudtam, nem is nyitódott ki előttem, csupán közölte, hogy az időben békére, megnyugvásra, távozásra intette szónoklatában Dunaszekcső lakóit. Tájékoztatt, hogy akkortájt bekiabált a templomba, de világosan tudatta velem Moldova György irodalmár urunk azon intelmét, hogy: „Mert ki szarral hadakozik, tenmaga is szaros lészen”. Ezen alapvető igazságot sokszor átélhettem, hadakozásaim során.

Korábbi munkahelyeimen tőle kívül is sok tanítóm volt. Nem nélkülöztem a középvezetők, de a szakmunkások, melósok intelmeit sem, a konstruktivitás soha nem vált hátrányomra, melyet sok **gazdasági-politikai** vezető is így értékelt városunk és térségében, a megyénkben és szerénytelenség nélkül, Fővárosunkban is. Ebben nekem meghatározó alkotó-bíráloim segítők voltak Borsos János 1979-től, Téglás Alajos, Szabó János bolyi leendő vezérigazgató úr, Schneider Vince főkönyvelő helyettes, apósom öccse, akik az utóbbiak, ketten nem voltak tagjai az MSZMP-nek. Szabó úr Kossuth díjasként „elvből”, míg Vince nagybácsink a megtapasztaltak miatt. Bácsikánk élete végéig sem tudta felejtetni a budai Fő utcai két éves koholt vádak alapján letöltött börtönbüntetését. Haláláig is megvetette-gyűlölte, a kommunista módszereket szakmájában is, a Bolyi Mezőgazdasági Kombinát és Bolyi község hasznára, igen képzett közgazdászként. A mezőgazdasági nagyüzemnél olyan nagyszerű, megbecsült ember volt, mint manapság egy kiváló államtitkár, akinek tudása, munkatílusa, naprakészsége hasznot hozó realitása meghaladta az öt irányító miniszterét is. Szabadulása után a nehéz időben (1953), apósom nem elhanyagolható kapcsolatrendszer alapján a Babarci Állami Gazdaság főkönyvelője lett, rövid idő után a bolyi, akkor még nem mezőgazdasági kombinát alkalmazta őt. Id. Karasz László, Ulbert Ádám, dr. Wilhelm József, Gászler József termelészövetkezeti elnökök és a városi kis és középüzemek felkészült vezetői, így Gerbecz Tivadar, öntödénk, Ősi János, bútorgyárunk igazgatója, Harmatos József, mohácsi TSZ elnök, dr. Balogh Gábor, a MOFA főmérnöke, aki a Soproni Faipari Egyetemen tanár is volt, Jerger János MEGYESZER üzemvezető, Koch János KIOSZ városi elnök, Bense János Selyemgyár igazgató, Müller Géza és Pancza Zoltán, Kutasi Géza, Dorogi Zoltán, Dér László, politológusok, Orosz Ferenc MNB igazgató, dr. Dénes László, dr. Csete Béla kórház főigazgatóink, dr. Gyenei Magda és leánya dr. Gyulai Magda főorvosok, dr. Schuth Gábor házi orvosom, dr. Madár József, Debreceni Lajos, Molnár Attila, középfokú tanintézetek igazgatói, Málík László történész, Csáki Ferenc kémia és ábrázológeometria tanár, és még sokan mások is segítették munkámat. Városunkban és térségében 52 közép és kisüzem, valamint 16 TSZ, a Bolyi Mezőgazdasági Kombinát volt és három középfokú tanintézmény, öt általános iskola, a térségben 31. Ez ugyanennyi KISZ, sőt a 12 bizottság miatt (egy bizottság minimum három alapszervezettel rendelkezett), még több alapszervezetet is jelentett. Aki kételkedik, nem hiszi és nem ismeri a fent nevezett embereket, üzemeket, termelészövetkezeteket, tanintézeteket, netán megfelejtkezett róluk a privatizálásuk után, számoljon utána, de hasznosabb lenne, ha történetüket, életútjukat ismertetnék fiataljainkkal. Természetesen kapcsolatban voltam a politikai vezetőkkel, nem utolsó sorban az általam vezetett, irányított sok- sok tagunkkal és a KISZ-en kívüli fiatalokkal. Talán érzékelhető, hogy nem szűk körben végeztem munkámat, amire korábban már utaltam, de engem érdekelt (retorziók, gátlások nélkül őszintén elmondott véleményük), a fiatalok és idősebb emberek javaslata is. Községeinkben, ahol nem voltak ifjúsági klubok, ott a kocsmákban tartottuk meg taggyűléseinket, jó néhány hordószónok jelenlétében.

(Geresdlak, Székelyszabar, Himesháza, Erdősmecke, Véménd stb.) Nem csak a „nagy” üzemeknél és nem csak a középfokú tanintézeteknél voltam elfogadható figura. A napi kapcsolatokat, a személyes találkozásokat mindig is többre becsültem a levelezésnél és telefonálásnál. A nálam nagyobb tudással, beosztással rendelkező politikusok és volt tanácsi vezetők később a -katasztrófa helyzetet érzékelve-, másként, pozitívan ítélték meg személyemet, városi leírt helyzetemet jól látták-ki is alakították egyesek-, ortodox kommunista, bogumil módon, de ez már más „lappra” tartozik. A lapp szó nem helyesírási hiba, ugyanis van egy jó vicc erről, ami így szól: Elment a lapp ember a lapp háborúba öt évig. Három gyermeket hagyott otthon. Hazatérve megkérdezte házastársát, hogy miként gyarapodott a gyermekek száma ötre? Felesége válasza volt, hogy ez más lappra tartozik. A későbbiekben részletesen kitérek a számomra sorompót leeresztő, a kutyaszánt tölem elvevő lappokra. Sítalpam volt, gyalog kellett megtennem hosszú utamat. A sorompókat pedig átugrottam, vágó alattuk elkúsztam.

A politikával és az önéletrajzi betétekkel igyekeztem úgy bánni, hogy azt az érdeklődők megismerjék, ráismerjenek családunkra, mert mi is Sátorhely szülöttei vagyunk, zivatarok alatt is megőriztük pusztánk polgárainak, lakóinak korábbi cselédjeinek tanítását, a tiszta erkölcsöt, és a tőle ikertestvérként el nem választható becsületet. Az önéletrajzi dolgokkal azért bátorkodtam előállni, hogy emlékeztessenem a felnövekvő nemzedéket, a 75-80 éves és még idősebb korosztályt arra, hogy családunk magánéletéről több ismeretem van másoknál, nem „szigorúan titkosak”, ugyan a történetek egy részét nem éltem át, de közvetve az 1980-as évek során verbálisan, vulgárisan igen. Ezen kinyilatkoztatásokat csak akkor szerepeltettem írásomban, ha azok valójában meghatározóak voltak vegyes összetételű családunk életére, gyászára és annak mindenkor meglévő harmóniájára.

**Feleséggel csatát kellett vívnom a leírtakért**, nem a tartalomért ~~holett megbírált~~, hogy miért hozom nyilvánosságra az elmúlt 65 évemet, megszerzett ismereteimet, emlékeimet. Volt általános iskolai, sátorhelyi-mohácsi osztálytársaimmal összevetve sorsainkat, szakmámból adódóan rövidre zárva a dolgokat, megállapodtunk abban, hogy ez az én családom, és ha úgy tetszik az én arculatom, életem szakaszos története, melyhez sátorhelyi származásom döntő és meghatározó, hátha úgy tetszik, objektív! Örömmel töltött el, hogy generáció váltó gyermekeim Gábor (1977) és Boglárka-Lydia (1981) sok dologban kedvező segítséget nyújtottak nekem. Okosabbak szüleiknél, hiszen ezért tanítottuk őket. Meg is fogadtam és alkalmaztam alkotó kritikus véleményeiket. Jó magam már tíz éve leraktam a lantot, szűk családi körben, de nem úgy mint Balassi Bálint Esztergomnál, negyven évesen. Ettől függetlenül tapasztalataimat átadom gyermekeimnek, unokáimnak és a nem kevés létszámú városi ifjaknak, polgártársaimnak, persze csak akkor, ha van fogadókészség rá. Kioktatásukat mindig mellőzöm, nélkülözöm, csak az eseményekről alkotott, átgondolt, segítő szándékú magánvéleményemet mondom el nekik. A várható következményekkel együtt adok, szerintem nem elvetendő tanácsokat a megoldások mikéntjére ha tudok. Ez vonatkozhat a valós, reális élet buktatóinak elkerülésére. Ami örömmel tölt el és meglegedett emberré tesz mostanában, hogy az általam nevelt fiatalokból sokan megtanultak egy-két tempóval előrébb gondolkodni, engem megelőzve is, hál' istennek, okosabbak lettek nálam. Személyes kapcsolataimat önzetlenül megajánlom nekik, akár munkahely teremtésre is, hisz azok nem korruptak. Középkorú biztosítós ügynökök is néha segítségemet kérik, mert 100-200 nevet, címet fejből, viszonylag gyorsan -ugyan a telefonkönyvet is használom-, leírok nekik. A sikeres életbiztosítások, kötések után sem vagyok hajlandó paraszolvenciát elfogadni.

Születési anyakönyvi kivonatomban sajnos Nagynyárád szerepel. Soha, bármilyen reprezentatív, flancos fogadásokon is vettem részt, az ünnep és hétköznapokon sem tagadtam meg születésem helyét, a frigyési-albrechti Sátorhelyt, származásomat, nagyszüleim **cselédorsát** pláne nem, a velem munkálkodó sok-sok fiatal előtt és a **vezetőim által kért önéletrajzokban sem!** Jól tudtam ezeken az ünnepi együttléteken, hogy mikor kell eltolni a poharat magam és nagy kockázattal



feletteseim elől is. A vacsorák előtt és után elfogyasztott kismértékű rövidital és két deciliter száraz fehérbor elkortyolgatása nem volt bűnöm, nem károsította májfunkciómat és változtatta meg józan ítélőképességemet. Kedvemet, jó hangulatomat pozitív irányba igen, de sohasem voltam bonviván. Elmondhatom azt is, nyugodt szívvel, hogy -e rendezvényeken absztinens sem lettem és államtitkárukkal, Somberek művelődési házában, annak illemhelyén viszont láttuk vacsoráinkat. Ez is a közösen végzett és általa felügyelt munka felszabadult érzése volt. Amennyiben elnevezhetjük ezt az aktust, lúdtollak használata nélkül, ez a mi konyakos bordalunk volt. „Gondolj merészet, és nagyot, és tedd rá étedet, nincs veszve bármi sors alatt ki el nem csüggedett...Igyál, igyál..., Gondold meg és igyál, örökké a világ sem áll, de amíg áll és amíg él ront vagy javít, de nem henyél, ront vagy javít, de nem henyél.” „Igyál...” Zárszámadásokon, munkás-paraszt találkozókon, más ünnepi, szabadidős rendezvényeken éjfélig illett részt venni, de nem tovább. Feleségem műszakozott, munkám során én is, gyermekeinkre a nagyszülők vigyáztak. „Voltam én már molnár is, hát még molnárlegény is, rosszul mértem a vámot, szidták öregapámat...”

Lendvai József, akkori főnököm, akivel 1979. március 12 -től 1984. április 12-ig dolgoztam együtt, hibái mellett rengeteg pozitív tulajdonsággal is rendelkezett. Füles becenevéként kiváló szervező, többségében jól, előrelátóan döntött, népszerű, művelt fiatalember volt, nem csak ifjúságvezetők körében. Mellette dolgozni nem volt ugyan leányálom, a sok emlékezetes vita, siker és élmény szerint sem. Munka közben nem szabadott elfogadni invitálását, amit diplomatikusan autózással, jó magatartással, értelmes társalgással, színvonalas munkával ezt ki lehetett küszöbölni a napi sok fröccs, sör, rum általa elfogyasztott szeszes italok mellett is. Mindig elítéltem, ha közösségek meghívására szalonspiccesen jelent meg és az általa vélt humor szerint hosszú ünnepi tósztokat mondott. E kritikámat másnap reggel egyenesen közöltem vele. Előző napon, este, ennek nem lett volna értelme. Megjegyzem, hogy a járási és városi KISZ bizottságok irodái sem voltak elszigetelve az Ifjúsági Házzal együtt -ahol mások dolgoztak-, a hölgyek elől. A FUK klub sem a színpadi függöny mögött.(FUK: Fiatal Utazók Klubja). **Ajánlott dalom Páger Antal filmzenéje, dala, hogy a „Villa negra” -KISZ bizottság-, nem apáca zárda... De nem is volt fényes lokál.**

Engem Sátorhelyen tanítottak meg viselkedni, írni, olvasni, számolni, lakóhely ismeretre, de jól, nem is akárhogyan. Özvegy Kanyó Ferencné általános iskolai igazgatónő, Keszthelyi László, első osztályfőnököm, dr. Papp József, dr. Hange Ádámné, Aradi Sándorné és még sok Mohácsról általában Sátorhelyre kerékpárral kijáró pedagógus. Hambalgó József, Szücs Benőné, valamint Várkonyiné. A jóindulatú lakosok az illendően etikus dolgokra, társaink és az idős emberek tiszteletére és a halotti kegyeletre, együtt érző gyászra is ráneveltek bennünket. Ekkortájt ez volt a módi. A mohácsi Park utcai felső tagozatos tanáraimra sem panaszkodhattam. Város és országszerte is megbecsült pedagógusok, vagy többségében sajnos már csak voltak. Kiss Miklós, Mészáros Imréné, Kolbe Mihály, Bánki János, Fekete Lajos, Müller Gézáné, Péntek Károly és felesége Szücs Éva, Beck József, Erdős József stb... Felsorolt pedagógusaink közül már csak Péntek Károlyné és Fekete Lajos él.

Gyermekkorunkban nagy csibészek voltunk. Télen korcsolyáztunk a letiltott Dunán és Sátorhelyen a Borza patakon, salétrom gödörben, vadtormát is ástunk szüleink kérésére, disznóölések és húsvét előtt. Nyáron általában fociztunk, gombfociztunk, bigéztünk, sántikáltunk, szám játékoztunk, sakkoztunk, malmoztunk, csúzliztunk, elemlámpával látogattuk a még meglévő, Jugoszlávok ellenében felépített beton, sötét bunkereket, géppuska fészkeket, cigarettáztunk parkunkban, padlásokon, a szérús kertben a kazlakról ugrándoztunk a nagy oltóvizes tartályokba, asztali teniszeztünk, kártyáztunk, dominóztunk, pálcikáztunk. Nagy csapatunknak evidens, hogy tagjaik voltak pusztánk leányai is. Természetesen mi fiúk nyáron klott gatyákban, mezítláb, vagy olcsó dorkó tornacipőkben, félmeztelenül jártunk. Sokszor összevesztünk, verekedtünk, a hosszú hajú lányok haját jól megcibáltuk. Komlóvenyigékkal elnászpángoltak ezért minket nagyapáink. Ez naponként kétszer csípett. A második az esti

fürdetésünk volt. Szüleink, szomszédaink a gyermeki konfliktusok után sem vesztek össze egymással, hiszen a társaság egy-két napon belül kibékült. Minden szülő és nagyszülő csak saját lurkóit bántotta fizikálisan.

Sok fő és kegyelmes úri és vallási szokást is magukévá tettek szüleink és nagyszüleink, pusztánk volt cselédjei, lakosai. A kiemelkedő vallási ünnepekről való megemlékezést és a templomba járást sem hanyagolhattuk, szép és tiszta öltönyökben jártunk misére vasárnaponként, előtte megtörtént szentgyónásunk. (Vízkereszt, G-M-B, Házi áldások, Barkaszentelés-Balázs áldás, Karácsony, Húsvét, Pünkösöd, Gyümölcsoltó Boldogasszony, Mária búcsú, Magyarok Nagyasszonya, Nagy Boldogasszony napja stb.) Voltak természetesen beosztásuk, hivatásuk miatt kivételek is, de ez erősítette a szabályt. E dolog, az illendőség áthagyományozódott a gyermekekre is. Küzdöttek a lakók nagy családjuk érdekében, de kalákában a csoportkohézió mindig összetartotta embertársainkat, a rokonokat, a közös kukorica szedésekkor, cukorrépa ásáskor, szén, tűzifa behordáskor stb. Akkori mohácsi általános iskolai barátaimmal, többször is meglátogattuk, általában hétköznapokon is volt lakóhelyemet. Kis fals idézet Vámosi János művész úrtól: Jártam az utam a zúzalékos Sátorhelyre visszavezető utam-Hoffmann Péter nagynyáradi útkaparó úr jóvoltából-, mert én itt születtem, ez a hazám...

Akkortájt, 1960-65-ben, nagyon messze volt pusztánk Mohácstól, Bólytól és Nagynyáradtól, Bártól, Károly-majortól, Ormánypusztától, és a somberekai Sauska, volt bárói és a Jankovich grófi dunaszekesői birtoktól. Nem csak a kilométerekre gondolok, pedig a világhírű Habsburg -frigyési uradalom-, termelési módszereivel, racionalitásával jóval meghaladta pár fafejű központilag vezérelt államosító mindent irracionálisan összegző önérdékű, buta kommunisták által kinevezett mímelt kommunista vezetők stílusát. Bölcs megfontolás, gondolkodás nélkül, számukra fontosabb volt tudatlanul, a szocializmus alapjainak lerakása, az államosítások után, az is igaz védelmükben, hogy - e szovjetítés, a mezőgazdaság kollektivizálása központi utasításra, irányításra történt, sok-sok buktatóval. Halott emberekről jót vagy semmit. Közösen formáljuk át ezt a mondást, nehogy ellentmondjak magamnak. **Igazat, vagy semmit!** Csupán kis kitérő, mikor 1983-ban kiránduláson Lemberg-től (Lvov, Liviv) Kijevig jártam, láttam, hogy a mezőgazdasági földek 70%-a parlagon hevert.

Embertársaink hátrányára, birka türelmére hozták meg felsőbb ukázaikat egyes vezetők, mely 1956 októberében más irányt vett, két hétig. Volt értelme? Utólag már történelmi léptékkal a kegyetlen eseményeket vice-versa feledve, róluk mindkét „pólusról” megemlékezve, biztos. Lásd.: a budapesti pártház ostromát is, Asztalos János, Kállai Éva, sok oda vezényelt kis katona tragédiáját, Méhes Lajossal, aki ezt túlélte és a Magyar Rádió bevételeit, a Corvin köz, Mosonmagyaróváriak, Salgótarjániak, Máriapócsiak védekező, forradalmi cselekedeteit. Vellay Ferenc alezredes nagybácsink, aki zöld ÁVH-s katonatiszt volt már ebben az időben és túlélője az eseményeknek, reálisan felvilágosított a Magyar Rádió épületének ostromáról. Miért kellett meggondolatlanul feldühödve, fegyveresen erő politikából védeni és ostromolni az épületet lenini mintára, hiszen a Kossuth Rádió talán Benke Valéria ellenében az egyetemisták 16 pontos kérésébékésen-, beolvashatta volna a népfelkelők, szabadságharcosok, forradalmárok követeléseit. Az akkori majsi őrsparancsnok Fábrián Béla is itt lelta halálát. (Neve nem tévesztendő össze az ifjúkommunista Fábrián Béláéval). Pusztánkban volt értelme ennek? Nem sok! Gyötörték később az ezekben résztvevő embereket, akik józan ésszel csendre, fegyelemre intették a lakosságot, tudván a várható szovjet „internacionalista segítséget”, netán vigaszt nyújtottak humanitárius rakományaikkal Mosonmagyaróvárnak, Budapestnek, Salgótarjának. Beszéde után lakóink nem fogadták el Arányi Imre javaslatát, a sátorhelyi emberek fegyelmezését. Arányi rendőrségi nyomozó volt, szónoklatában szorgalmazta Tóth Vendelné igazgatónő felakasztását, két másik emberrel együtt, akiknek neveit tudjuk, de kegyeleti okok miatt nem írok le, mert leszármazottaik még élnek. Javaslatuknak pusztánk népe ellenállt, megvédte becsületes agrármérnökét, a Sátorhelyen dolgozó zalai munkásokkal együtt, őt hazakísérve mindenki nyugovóra tért. Arányi

Imrét be is börtönözték, aztán 1963-ban rehabilitálták. Akkori gazdaságunk igazgatónőjét sem kímélték a későbbiekben, ugyan csak „szóban” marasztalták el, utána sem támogatták igazgatónőként helyzetét, nevelőapámmal, sofőrjeivel Kelemen Györggyel és Haraszi Györggyel, Karai Istvánnal együtt. Nem volt kivétel pusztai hangos néprádióink bemondója, Fábik Sándor fiatal kántorunk sem, pedig csak a Kossuth Rádió híreit és a Magyar Távirati Iroda közleményeit ismertette víztornyunk tetejéről, kihangosítva, kiváló elektromos szakember lévén. Folyamatosan ismételtén lejátszotta Karády Katalin „nótáját”, hogy légy szerény mint rég, légy elégedett szívem...E dalt 1956-ban betiltották. A tiszavirág életű nemzetőrök sem úszták meg retorziók nélkül tetteiket. A nagy pusztai forradalomról, szabadságharcról, népfelkelésről ismereteim szerint csak ennyit kívántam leírni. Lakóink becsülete nem csorbult, nem fosztogattak, nem gyújtogattak, nem bántottak senkit, otthonukban csendben, türelmesen megvárták az események végét, később szomorú fejleményét a „konszolidációt”...

Nem vagyok Illyés Gyula, Benedek Elek, Andersen, Garay János és Hári János sem, de sok dolog szelekciója mellett elhatároztam, hogy tulajdonképpen nosztalgia nélkül úgy mesélnék polgártársaimnak mint azt ők tették velem, gyermekeik és maguk hasznára és örömére. Ami kimaradt és nyitott kérdés -sebj-, találkozásaink során bepótoljuk és ez mindenkire vonatkozik, értelmes embertársaimra mindenképpen. Csodák tapasztalatom szerint az életben nincsenek, legföljebb sikeres, vagy kudarcos szakaszok és epizódok váltják egymást, a jó szerencse, bányász himnusz, köszöntés szerint, azonban ritkán, de megtalál bennünket. Aki nem olvasta el Goethétől a Faustot és Madáchtól, Az ember tragédiáját, az gyorsan pótolja be hiányosságát, mert negációk nélkül keserves élete lesz. Mindkét ördöggel kötött egyezés gyorsan boldogtalanná teszi életét. (Tézis-antitézis-szintézis, tagadás tagadása, a negáció)

**Nem titkolom,** de nem is feledem azon eseményt amit pusztánk-községünk valamennyi tősgyökeres idős lakosa tud. A kedvezőtlen, családunk életét is besározó információkat már 16 éves koromban megkaptam Baumann Békefi Henrik nagyapámtól, az érintett Forster Anna feleségétől, nagyanyámtól, valamint édesanyámtól. Az a mezőgazdász intéző nem szólított meg, (Reményi József), akitől ezt elvártam volna 18 éves koromban. Nagyapám közölte velem, hogy az intézőnek, pusztánkban van még egy zabigyereke, édesanyámon kívül. Papám tisztességét az is bizonyította, hogy megbocsájtott esküt szegő feleségének, nem borította fel a család egységét. „Lánya” születésnapjára vett egy faliórát, mely 97 év után is dolgozószobámban függ és számomra mindig a pontos és fontos időt mutatja. Nagyapám ugyan megjegyezte, hogy édesanyám mindegy, hogy miként fogant, de ő megmutatja, hogy illik felnevelni. Állíthatom, hogy sok megaláztatása ellenére ez sikerült neki. **Úgy érzem, hogy saját házunk tájáról is kisöpörtem, söprögtem, kitakaríthattam valamit.**

Az ősök bűneiért az utódok pedig nem vonhatóak felelősségre!

Egyszer kerültem olyan helyzetbe, hogy egy nyers ember, nem sátorhelyi, áttélesen minősítette édesanyámat, engem, nagyszüleimet, pusztánkat. Lekáderezett az elvtárs. Közöltem vele, hogy lakóhelye is az uradalomhoz tartozott... **Értelmes focistaként,** nem fogta fel mondatomat. A lényeg természetesen nekem szólt. Én nem voltam „szerelemgyerek”, főleg megfogalmazott véleménye után bosszúálló! Volt annyi bátorsága, hogy ezt közös irodánkban tette meg. Tájékoztattam, többször is -állítása ellenében S urat-, hogy a Salamon torony nem Sopronban, hanem Visegrádon van, jártam ott is, jóval Salamon királyunk halála után épült ez a lakótorony. A több mint hatvan méteres tornyot Sopronban pedig tűztoronynak hívják. Arra is rávezettem az „elvtársat” hogy Kőszegen miért nem délben, hanem délelőtt 11 órakor harangoznak. Nem szükséges becstelen „választás” előtt, buta, alpári, trágár módon aláfeküdni a KISZ rossz, megalkuvó politikája után az egyén anyagi hasznát hozó Demokratikus Ifjúsági Szövetség (DEMISZ) a közvagyonát átmentő követelményeinek. Pláne nem, jelentősebb tagsági szimpátia nélkül. Ezt én butaságnak, bunkóságnak véltem. Tájékoztatlan, pécsi megyei instruktorunk

tanácsára is történhetett ez így (B. Z.), aki jobban szeretett reprezentálni és fogadásokra járni városunkban, beosztottammal csavarogni, vendéglőzni, mint munkálkodni. Mivel ők nem érzékelték az MSZMP közeledő halálát és a KISZ színváltozását, mert ebből Baloldali Ifjúsági Tömörülés és DEMISZ is lett. Formálisan tárgyaltam csak területfelelősünkkel, mert a „megyekisz” és a KISZ KB célkitűzéseit alaposabban, jobban ismertem nála és beosztottamnál is, nem beszélve városunk és térségünk ifjúságának helyzetét. Dr. Fodor László megyei első titkárom, rugalmas gondolkodása alapján és pszichiáterként sem fogadta meg, velem együtt a KISZ KB néha mondvacsinált utasításait. Erre gyönyörű példa Hámori Csaba pécsi látogatása. Ő akkor (Hámori), a KISZ KB első titkára volt. Nagy, központi ajánlásra megkaptuk, mi kisvárosi titkárok tanulmányozásra a KISZ KB ajánlásait. (Jövönk a tét és Mi a teendő?) A nagy tét megtétele, még másfél évig sem tartott. A „megyekiszre” Hámori berendelt minden baranyai városi titkárt, tájékozódás céljából. Első kérdése neki az volt hozzánk, hogy városonként miként áll az ifjúsági klubok helyzete? A rendszerváltás közeledtével nem sok köze volt a kiadott központi anyagokhoz, melyen valamennyien meglepődünk. A válaszára minden városi titkárnak négy percet adott. Rám került a sor. Egy mondatban kifejtettem véleményemet. Közöltem vele, hogy négy perc alatt érdemben válaszolni nem tudok, blablablázni az előttem felszólaló titkárok ellenében pedig nem akarok. Ő is meglepődött, de nem fedett meg, elfogadta mondatomat. Ezt követően a BÉV (Baranya megyei Építőipari Vállalat) tanácstermében folytatódott a kb. 150 fős kibővített tanácskozás. Jó szokásommal ellentétben nem vártam meg a nagygyűlés hangulatát, elsőként konstruktívan megbíráltam a „Mi a teendő” Lenint címével utánzó anyagot. Kifejtettem azt, hogy eddig is tudtuk teendőinket és a benne foglaltak melyet a KISZ KB megfogalmazott a „helyi sajátosságok” szerint nem valósíthatóak meg a mezőgazdaságban és a lakóterületi ifjúság körében, mert időt rabló meddő feladatok. Hámori Csaba, szerintem alaptalanul megdorgált, közölte velem, hogy a dolgokhoz így nem lehet hozzáállni. Sárga lapot kaptam, de csak egyet a „Mérkőzés” című film végén. Az értekezleten részt vett Lukács János, a Baranya megyei MSZMP első titkára, későbbi MSZMP KB titkár, aki reális hozzászólásával engem támogatott. Így kialakult a Hámori, kontra Lukács vita, mely meghatározta a tanácskozás borús hangulatát.

### **Mindegy, akkor már 1988 májusában szétszórtak és irányíthatatlanok, halottak voltak az országos és regionális politikai tömörülések, tömegszervezetek.**

Sok volt az önkéntesen kilépő ezen kádári szervezetekből. Megfontoltak, fegyelmezetlenné váltak városunk polgárai. Rég volt, tán igaz sem volt, 1989 márciusában városunkban ismét a központi kézi vezérlés működött tovább, melyből már nem kértem semmit. Mi lett az eredménye a dolognak, ami manapság is látható? Elherdálták a KISZ vagyont és arcátlanul négy nappal Németh Miklós miniszterelnök úr lemondása előtt felajánlották államunknak a maradék ingatlanokat. Több száz milliárdos kárt okozva hazánk becsületes polgárainak, akik szinte negyven éven keresztül nyaldosták igazolványaikba a szakszervezeti, párttagsági és KISZ-es bélyegeket. Ebben nagy szerepe volt az állandóan variáló KISZ KB -nak, az akkortájt megválasztott KISZ KB első titkárnak, Nagy Imrének. Magam napjainkban sem fetrengtem a TV stúdió előtt, mások mintájára, nem voltam visszarendeződést kiszolgáló buta államtitkár, kapitalista, polgári életmóddal sem hirdetem a szocializmus eszméit, nem alakítottam latens utódpártot, annál komolyabb ember és diplomatikusabb is vagyok, hogy világ csúfjára ezt megtegyem, a DK és az MSZP, valamint az LMP és Jobbik „ballik”, Momentum hátszele nélkül a Kétfarkú Kiskutyákkal együtt. Madarat tolláról, embert barátjáról ismerhetjük meg. A hátam közepére sem kívánom a mostani ellenzékiek színjászó, elvtelen, korrupciót sem nélkülöző egyesülését, a visszarendeződést. A további esztelen botrányok elkerülésére ajánlanám az alkotó törvényjavaslatokat, a konstruktivitást. A televízió stúdiók kerítésein túl őrző kutyákkal is védeném ezen épületeket, szabályosan kiírva, hogy: Vigyázz a kutya harap! A fetrengő, káráló fekete holló -varjú-, nem tart aranygyűrűt a csőrében, meggondolatlan, feltűnősködő, saját magát is lejárató cselekedetén nem csodálkoztam. A korábbi politikai munkatárs és volt Pécs megyei jogú városi KISZ, később KB titkár nem ismerhették azt a közmondást, hogy az egyszeri ember,

ha nem történik vele semmi sem, akkor botrányt csinál és gondoskodik arról, hogy a középpontba kerüljön. Különben is, korosztályom „nagy ellenzéki” politikusait korábbi munkakörömből személyesen ismerem. Ők, hogy megismernek -e még már nem tudhatom. Véletlenül, általában ők is KISZ funkcionáriusok voltak. Manapság is KISZ-es fejükkel gondolkodnak, mely azonnal felismerhető. Nem csak én, ezt polgártársaim is azonnal felfedik. Jó volt az ugródeszka, de én a magasugrást javasolnám nekik úgy, hogy a lécet 220 centiméterre állítanám. Ez sem lenne tán jó ötletem, mert a léc alatt elsétálnának, de sikeresen meghemperegnének és felállnának a sportmatracról.

A politikai élet 1986-os szereplői a gazdasági életben bújtak meg, jelentős előnnyel, „belső-bizalmas információkkal”, fülesekkel, helyezkedéssel. Nagy kár, hogy ezt korábban, nem ideológiájuk felülbírálata során tették meg, reális összegű privatizációk során, országunk, térségünk javára. Az államosítások éve, sajnos 1948 volt. Pusztánkban ez kissé korábban, kényszeredetten történt meg, melyet édesapám és még sok lakótársa aláírása is bizonyított abban a dokumentumban, mely a nyolcvanas évek közepén a Békás-pusztai Harsona ifjúsági diák kukorica címerező szállóban volt fellelhető. Nagyapáink ezt nem államosításnak titulálták, hanem közölték velünk, hogy az 1945-ben számukra kiosztott, **Habsburg Albrecht főherceg tulajdonát képező** nyolc-tíz kataszteri holdas, 31 magyar aranykorona értékű földeket nekik „adományozták”, aztán később mikor már megművelték, működtették azokat, újból elvették tőlük. Beruházásaik ellenére (lovak, lovaskocsik, ekék, vetőgépek), sokan tönkrementek, a mondvaesinált szakszövetkezetek megalakításakor, pszichésen is, vagyonukat „önként” beszolgáltatták Sátorhelyen is a megalakuló Nemzeti Vállalatba. Jobb esetben lócsiszárokká váltak a mohácsi vásárban, sokan öngyilkosok lettek hazánkban is. Nagy csúsztatást véltem felfedezni egy propagandát nem nélkülöző könyvben, ami megállapította, hogy Frigyes és Albrecht főhercegek volt birtokai 1945-ben parlagon heverték. **Hazugság!!!** Sátorhely, a környező puszták, falvak még életben lévő tagjai is cáfolják ezt, megélt kilencven évük felett is.

A kapitalizmusba való átmenetet átmentették úgy egyes „elvtársaink”, az 1986-os Társasági Törvény mögé bújva, mert ez az Osztrák Magyar Monarchia átdolgozott törvénye, korrump alapokra, hogy mindent áron alul meg lehetett vásárolni. Ez volt egy harkányi előadása kapcsán néhai Sárközy Tamás professzor úr véleménye is. Fordítva alkalmazták az általuk tanított szocializmus politikai gazdaságtanát. Ez a privatizációk során általános volt, láthatóak következményei. A társadalom ebbe 36 év után igen belefáradt, sajnos kiszolgáltatottja lett a sívelóknak. A minket „cocilista” politikára és „idológiára” tanítók tulajdonossá váltak - idetartoznak a kormánypártból is jó néhányan-, mert egyezséget kötöttek az ördögökkel, Mefisztóval és Luciferrel. Szerintem ez a percembereknek viszonylag rövidtávú elhatározása lesz, ugyan pillanatok alatt úrgazdagokká váltak. Életük is véges, az utódok „nevelésük kapcsán”, nem mindig folytatják elődeik tevékenységét, „szakmáját”. Tisztelet a tisztességes kivételeknek. Manapság sem áll távol a gazdasági üzemek tönkretétele, aztán olcsó megvásárlásuk. Többeknek már eszébe jutott a víz, gázművek az energia szektor, élelmiszeripar és mezőgazdaság visszaállamosítása. Járjanak a gondolkodók, pénzügyi szakembereink, ötletezők sikerrel, de tartok tőle, hogy ezt ismét mi, szürke-mezei állampolgárok, adózók fogjuk kifizetni!

**Amennyiben államosításokra kerülne sor**, nem napi piaci áron vásárolnám fel azokat államunk részére, hanem a tulajdonosokat, a variáló úrgazdagokat úgy kártalanítanám, mint **1945-ben és 1948-ban főurainkat!!!** Új a napi társadalmi gondokat megoldó törvénymódosításokkal mindent elvonnék tőlük, nemzetünk hasznára, a még jobb működtetés, munkahelyteremtés célja érdekében, reális áron megvásároltatnám termelőegységeinket, korrupciót nélkülöző pályázatok útján, mert egyszer egy reális, szigorú, nyugodt, de gyors elszámoltatást is kellene tartani törvényesen, békésen, szép hazánkban. Kiknek áll ez érdekében? Kiket érintene ez? A választ valamennyien tudjuk, a 199 fős országgyűlési képviselőkkel együtt. Tényszerűen átvilágítanám 1984-ig, vagy az 1981-es államcsődig visszamenőleg a volt kommunisták és gazdaságvezetők,

jelenlegi politikusok vagyoni helyzetét, törvényes, vagy törvénytelen cselekedeteit. Naivitásom, remélem nem álom, főleg nem rémálom, amit 36 év elmúltával is megmernék cselekedni, az **etikátlan** belföldi és külföldi tulajdonosok rovására, következményeivel együtt is. Mivel ez sok korrumpálódott politikust is érintene, Köztársasági Elnök urunk helyében átgondolnám, feloszláttnám az Országgyűlést, új választásokat íratnék ki. Felhagynám a miniszteriális választásokat, maximálisan megerősíteném a köztársasági elnöki hatalmat. Volt már ilyen a magyar történelemben, a perszonálunió időszakában, a nemzet hasznára vált, mikor császáruk-királyunk „szétzargatta” a magyar parlamentet. Nem a szocialisták, posztkommunisták, a visszarendeződést szolgálók nyernének ezen, ugyan sokan tehetős emberek már, hanem hazánk haladó elvű, általában nincstelen becsületes polgárai, dolgozói, alkalmazottjai, egy szóval a társadalom. Gazdaságilag és politikailag is sterilizálnék, ismerve „Lenin elvtárstól” a politika és gazdaság összefüggésének, kölcsönhatásának mikéntjét.

**Felfokozott indulataim szerint, no itt hagyjuk gyorsan abba radikális javaslataimat, az általános háromszög vitáját, a kör négyzögesítését, minősítését és illendően, egymás gyalázását is a „privatizációk” során.**

Különben is munkánk során a „kis KISZ” volt a megszólítás módja. Állandóan közvetlenül tegeződünk. Már tizenéves koromban is neveltetésem során tudtam azt, hogy aki tegez és akit tegezhetek, az nem mindig a barátom. A Hazafias Népfrentot gitt egyletnek neveztük Molnár Ferenc módjára, az MSZMP-t Hofi Hofmann Géza művész urunk szerint: nem eszem p-nek és nem iszom p-nek hívtuk. Ugyan a pártirányítás alatt működtetett Kommunista Ifjúsági Szövetségnek hívott eseményekről, amiben akkori életem egyharmadát töltöttem, ha annak mondhatóak, szatirikusan még elmondom megélt dolgaimat. Sok lesz belőlük, amik immáron humorosak, de akkor számomra nagyon komolyak voltak, ugyan állandó földhöz tapadt józan megítéléssel, kezdeményezéseimmel, nem nélkülöztem ortodoxéknál elvszerű határozottságomat és a még nem okoskodó hozzáállást, de a meddő vitákat mindig kikerültem, ha tudtam. Az egyenesen kimondott bírálatokra fogékony voltam és alaposan átgondoltam munkamódszeremet, döntéseimet. Nyílt sisakos kisvárosi ifjúságpolitikus voltam. A „balhékat, cirkuszokat”, mint megválasztott titkárnak nekem kellett ugyan megoldani, elvinni, későbbi megválasztott funkciómban, mert korábban csak kinevezett politikai munkatárs voltam, általában „nemzetbiztonsági” tanácsadóként, fullajtárként, „BIZALMAS” előterjesztések megírására kötelezve, a helyett, hogy ezeket az írományokat ismertették volna a fiatalokkal.

**Nem vagyok egy gátlásos ember, de gátlástalan sem. A szendeséget, a sok szundítást is nélkülozi tulajdonságom, a tejföln sem szokott megaludni a számban. Nem vagyok irigy és a végletek embere sem, amit meglévö hibáimmal remélem polgártársaim is így ítélnék meg.**

Bármilyen magasabb titulusú emberrel ha tanácskoztam a megadott tisztelet mellett sem tudtam izgulni. Még akkor sem, mikor engem vontak felelősségre. E megfeddés alatt is igyekeztem gondolkodni, netán magamban kikacagtam a korholókat. Mindig is elfogadtam a reális bírálatokat. Alkalmaztam Békefi nagyanyám mondását: Úgy még nem volt, hogy sehogy sem lett volna. Nagypám Baumann Henrik tanácsát is örök életemre megfogadtam, ami így szólt: Fiam, ha olcsón akarsz öltözködni, akkor drága ruhát vegyél! A lámpaláz gyors leküzdését nevelőapámtól tanultam meg. Útba igazított, hogy izgulás ellen jó a becsület megőrzése és a biztos, megalapozott tudás és reális információ, nem jó dolog frissen vasalt hosszúnadrágban mereven állni, mert a nadrág élén ha látható a remegés, az sanszot ad az alaptalanul bírálónak. Izguljon, izzadjon ő! Apró dolgok a fent említettek, de igazak. Többször álltam „jóakaróim” szőnyegének szélén - Devecseri Józsefnél soha-, de optimizmusom alapján csupán húsz percig tarthatott megdorgálásom, lekezelő, félszeg helyettese és ifjúságfelelősöm irodájában, természetesen az ő, Devecseri indirekt szorgalmazására. Voltak olyan vezetőimnek hitt pártbizottsági „munkatársak”, akik ezt cinikusan pártszékházunk folyosóján mások előtt tették meg velem. Nem hagytam magam, általában diplomatikusan visszazóltam. Jól és talán közvetlenül vezettem a fiatalokat.

**Néha fel nem fedhető csibészséggel!** Gyorsan leírom, aki tájékozatlan vezetőit dezinformálja ~~netán hazudik~~, annak legyen kiváló memóriája. Nem voltam virgo fiatal, de szemtelen sem, tudásom, egyéniségem mivoltjaként betartottam a játékszabályokat, vagy reálishan átdolgoztam azokat, tagságunk örömére. Ilyen helyzetekben nem irányítóink javaslata volt számomra döntő, végrehajtható, hiszen a regionális városi ifjúságpolitikát nem a KISZ Központi Bizottság és a Baranya megyei KISZ Bizottság (A későbbiekben megyekisz), sem a városi párt csinálta, ugyan gyurmaként gyúrta, amiken el lehetett gondolkodni. A helyi ifjúságpolitikát, ha tetszett, vagy sem, sok aktivistánk segítségével magunknak alakítottuk. Józanul mindig a határozatok betűjét megtanulva és mint egy jó jogász, azok mögé is nézve, igyekeztem a hátráltatások ellenére is „támogatóim” örömére maximálisan alkalmazni. (Iskoláztatás, „fejtágítók” mikéntje, nyári utaztatások, felsőfokú felvételi jelentkezési lapokra írt javaslatok, középiskolai minősítések, rendezvények stb...) Amennyiben úgy tetszik formabontó voltam és vagyok kiszámíthatóan, de nem szenvedtem „nagy ember” betegségben, városi első számú választott ifjúságvezetőként sem. Sok rossz tulajdonságom ellenére, melyeket nagyszüleim, édesanyám, nevelőapám, feleségem és gyermekeim ismertek fel legjobban nálam, megtanultam becsületes **embernek** maradni. Az őszinteség, a szókimondás, a társaimnak azonnal megadott bizalmam és jóindulatom nem mindig váltak előnyömre. Talán mostanság is reális az a felfedezésem, hogy mindenki őszinte, kritikus kiszínezett tanulmányt ír, velem együtt a politikáról, politológiáról, önéletrajzáról a rendszerváltás után, harminc év elmúltával. Nagy bajom és kritikám az, hogy ezt másoknak korábban kellett volna felvállalt konfliktusok árán is, nyíltan, bátran megfogalmazni. Ezt én 11 év alatt megtettem! Azok bírálják jelenleg általában a sajtó és szólásszabadságot akik itt-ott jobb, ha a politikától, gazdaságtól és következtetéseiktől elállnának, valamint a közéletből kivonulnának, nemzetünk, hazánk hasznára.

**Egyben azt is átélhettem, a mi időnkben, hogy nem lehetett logikátlanul, felelőtlenül belepofázni mindenbe!!!**

Ez nem gyávaságunkat és határozatlanságunkat jelenítette meg, csupán sokan, okosan tudtunk gondolkodni. Nekünk is voltak hozzátartozóink és netán családunk is, a megszerzett, saját erőből (Self made mann) felküzdött egzisztenciális biztonsággal. Anyagi háttérünk nagy többségünknek nem volt! Innét talán kiolvasható, hogy megfelelő anyagi és egzisztenciális háttér nélkül soha többé nem vállalnák el közfunkciót, mert ez családomat sújtaná. Volt kórház igazgató főorvosaink mondását idézve (Dr. Csete Béla, dr. Dénes László), innét **kuss!!!**

Drága nagyszüleim, mind a hatan, valamennyien földben nyugszanak már. 1971, 1973 és 1977 között hunytak el. Békefi nagyapám kérése volt, 89 évesen, hogy fiánál, Ferencnél, Hirden temessék el.(1884. november 1. Mindenszentek napja – 1973. március 19. József nap). Érthető és logikus volt családunk számára is végakarata, mert önfeláldozó papánk halálos ágyán is tudott reálishan gondolkodni. Mikor Mohácson, otthonunkban régóta fekvőbeteg volt, számomra mindent bizalmasan elmesélt élete menetéről, tetteiről, nem mintha korábban nem kommunikáltunk volna. Négy hónapig feküdt betegágyán, volt mit elraktározni tőle. A hospitályos barátok módszerét alkalmaztuk vele. DA PACEM DOMINE! Adj békét Uram... Megjegyzem, hogy Gábor bátyámmal -életkorom miatt-, közvetlenebb, jobb kapcsolatban volt mint velem. Többször huncut módjára kijátszották a családot. Egymással szolidárisak voltak, amennyiben rajtakaptuk őket, bűneiket közösen felvállalták. A keresztényi megbocsájtás azonban nem maradhatott el.

**Az unokák különben is Isten ajándékai, mert egykoron te is szülő voltál..** Magam kissé elkényeztetett gyereként megmaradtam **kicsinek** nevezetén famíliánkban. Ez tulajdonképpen édesanyámnak, Békefi (Reményi) Erzsébetnek volt köszönhető, aki neveltetésem során sok gátlást is belém testált. Női szabó léte, mert leány gyermeket szeretett volna helyettem, állandóan úgy is öltöztetett. (zsabók, blézerek, mellények stb.) Hosszú hajjal született bátyáimat sem kímélte a napi ondolálásokkal. Testvéreim nálam hamarabb megoldották -e gondot. Szabóollóval

nagyanyámék cselédlakásában levágták hajukat. Pedagógusaink hatására később nekem is megszűnt ez a kellemetlen állapotom. (Meggyőzték édesanyámat). Nem anyám volt a világ legokosabb asszonya, de legalább törekedett erre. Nagyon szerettük őt, mert mindent megtett értünk. Mindenkor örökölte agronómus apjától a pózoló és rátarti, olykor sznob, igazságtalan modorát. Élete végéig sem tudott ezen jelentősen változtatni. Idős korában, családi és baráti körben, főleg nevelőapám gyönyörű Görög hegyi prэшázában, pincéjében, hetenként minimálisan szalonspicces lett. Gátlásai az alkohol hatására egy idő után talán feledtették az urizálást, a főherceg kisasszonyok stílusának majmolását. Ilyen helyzetben soha sem volt vidám és mosolygós, inkább elgondolkodott és reális, komoly anyává vált. Függetlenül ettől, nem volt buta és alkoholista sem, sokat és kitartóan dolgozott céljaink megvalósítása érdekében. Nappal varrt, munkaruhákat foldozott, vezette a postahivatalt, öltöztetett bennünket, éjjel mosott, de mégsem tartott minket, „árvákat” keservesen.

Édesanyám is volt nékem.  
Keservesen nevelt engem.  
Éjszaka font, nappal mosott,  
Jaj de keservesen tartott.

Elindultam hazafelé.  
Megnyílt az ég három felé.  
Ragyogtak rám a csillagok,  
Mert tudták, hogy árva vagyok.

**Nevelőapám gondoskodott arról, hogy elfelejtsük -e magyar nótát.** Anyánk óvott, védett és néha fizikálisan is nevelt bennünket. Pofozásunkról szó sem volt, fenekünket verte főzőkanállal. Nagy büntetése volt, hogy sarokba állított minket, amit ő korábban megunt mint mi, a csínytevők. Kiváló szabó lévén idős korában is eleget tett a mohácsi férfi szabók (Lemmel, Maier, Simon, Mécs urak) kérésének. Ezek az emberek nem tudtak magukról pontos méretet venni, saját öltönyöket készíteni, próbálni. Anyámnak korábban nagy tulajdonsága volt a munka közbeni éneklés és az olvasás. Kiolvasta Jókai Mórt és a Világirodalom remekeit. Többször, nagyanyámmal együtt, ki is oktattak belőle. Szeme, mely -foglalkozási ártalom-, nagyon megromlott. Kedvelte az útikönyveket, sokat is utazott külföldön is, nem csak társas utakon nevelőapámmal (Ausztria, Jugoszlávia, Olaszország, Erdély, Csehszlovákia, Svédország, Németország), de a kortárs irodalommal nem volt barátságban. Németül jól értett, de hibásan beszélt. Azért megértették. Idős, csinos, -szakmájából adódott-, steril hölgy létére családi házunkban szemmértékre pontosan kiszabta a padlószőnyegeket, teraszunkra a műfüvet, elemében volt a pécsi és mohácsi vásárokon, hasznunkra mindig „hándlizott.” Állandóan megtalálta a bevételi forrásokat. A fekáliától a repülőgépig mindent felvásárolt és eladott. Velünk együtt ő sem volt hibátlan ember. Nyolcvan éves korában a nagynyáradi Plébános úr megkérte arra, hogy két nagy méretű egyházi zászlót horgoljon a sátorhelyi kápolnába. Mintát is hoztak neki az elhasználadott zászlókról, amire ő nem tartott igényt, mert közölte a Plébános úrral, hogy tizenhat évesen ezeket ő horgolta. E mellett rendbe rakta az oltárterítőket, miseruhákat. Gyönyörűen kézimunkázott, szakmájában profi volt,-e mellett kiváló memóriája soha nem hagyta cserben. Nagyon sok verset tudott, leánykorában Ferenc bátyával sokszor vállalt közszerepléseket, főleg március 15-én a sátorhelyi hősök emlékművénél. Nagybácsinkkal aktív résztvevői voltak a pusztai színjátszó körnek. 1938. május 25. és 29. között, Salamon Vilma tanárnő ajánlására részt vehetett a Budapesten megrendezett XXXIV. Eucharisztikus konferencián, melynek jelképéről gyönyörű gobelint készített, amely dolgozószobámban harminc éve függ. Ezt a konferenciát Eugenio Pacelli bíboros a későbbi XII. Pius pápánk vezette, aki 1939. március 2-től 1958. október 9-ig volt anyaszentegyházunk feje. Édesanyánk, sok szenvedés után, eszméletlenül a mohácsi kórházban, agyér elzáródásban nyolcvannégy évesen, 2008-ban hunyt el. **Ajánlott dalaim: Koncz Zsuzsától: Mama kérlek meséld el nekem és Kovács Katitól: A régi ház körül öregszik minden...**



Mivel nem vagyok közösségeket kerülő ember -jól látható betegségem ellenére sem-, emocionális zavaraim, gondjaim nincsenek, ezért figyelembe vettem azt, amit Madách Imre fő művében megfogalmazott: **„Beszélj tehát társaddal, meg nem árt, Még egy kis lecke az önismeretből”**. XIV. Eszkimó szín Lucifer. A másik mondást a latinok alkalmazták: „Jól gondold meg, hogy kire mit mondasz, főleg kicsodának”. Már nálunk korábban rájöttek a személyiségi jogok tiszteletben tartására, és a társakat megalázó és kijátszó összefonódásokra. Szokásom szerint egyenesen kertelés nélkül kimondom senkit sem sározó, átgondolt, lehengetést nélkülöző véleményemet, a megtörtént valóságot, javaslatot is teszek ismereteim és tapasztalataim szerint a megoldás módozataira. Életem során nem voltam Júdás, sem Templomrabló (Sótér István irodalmi művei), nem árultam el sásdi potentátoromat, Devecseri Józsefet-korábbi segítőimet sem-, mi több köszönhetek sok mindent nekik. Ez az empiriokriticizmus, vagy egymillió picit Krisztus, melyeket az elmúlt negyven évben memóriám alapján, a lényegét szó szerint vissza tudom idézni. Esetleges, radikális nézeteim, irrealitásom mellett is felvállalom kimondott szavaimat, tetteimet. Olykor meglévő tévedéseimet, logikus ellenérvelések alapján azonnal, sűrű bocsánat kérések mellett, mely másokra netán sértő volt, diplomatikusan, indulat mentesen, megbocsájtást kérve udvariasan visszavonok, elismerek, elfogadhatóvá teszem örömeimre is. Engem veréssel, gáncsoskodással, kiabálással, sorozatos igazságtalan ítéletekkel, állandó „tronffal” nem lehet fegyelmezni, indulatossá tenni, felidegesíteni, mert összegömbölyödök mint a sündiszó, tüskéim védekező állásba fordulnak, csökönyös leszek mint a szamár, de minimális ifjúságpolitikai hatalmam szerint sohasem voltam bosszúálló és revansista. Vannak dolgok, melyek nem igényelnek vezetői közbeavatkozást, hiszen a munkatársak ezt maguk között úgyis megoldják. A számomra fontos döntések, tárgyalások során mindig nyugodt maradtam, a kivételt talán az általam vezetett apparátus esetenkénti meddő és alaptalan okafogyott bírálata jelentette. Ekkor határozottan, igazságosan, felemelt hangon, de nem ordibálva, nem zárkoztam el fegyelmezésüktől, ami később, vagy azonnal hatott és tágabb közösségünk hasznára vált. Sokszor megtettem velük azt, hogy kitaláltam és közöltem terveim, döntéseim fordítottját, ellentettjét. Ők ezt, engem „leszavazva” módosították eredeti elképzeléseimre. Megszületett a nagy „demokrácia”, mindenki meg volt elégedve, magával...

Az eligazodást annyiban érthetőbbé kívánom tenni, hogy pusztánk történelmével tudathatom az általam megismerteket. Sátorhely és Mohács sajnos bővelkedik szomorú történetekkel, mely országunk sorsát is meghatározta. Szubjektív az ítéletem, de főleg pusztánk, községünk regionálisan és országosan is a történelemből el lett hanyagolva. Nem minden az emlékpark, melyről Kiss Béla úr, elhunyt történész barátom tudományos ismereteit majd ismertetem. Rajta kívül idegenvezetői munkámban sokat segített Müller Géza történelem tanár úr az oktatási és közművelődési intézmények művelt, lojális, de kritikus pedagógusa, aki később a Mohács városi Tanács Művelődési Osztályát vezette és dr. Sarosáczy György néprajzkutató úr, a mohácsi Kanizsai Dorottya múzeum igazgatója, volt pécsváradi DISZ titkár, aki Zágrábban védte meg doktori disszertációját. Velük, négyesben sem szabadott baráti beszélgetésre leülni, mert állandóan tudományosan „veszekedtek”. Mindhárman a mohácsi csata emlékeit történészként és nem amatőr módon kutatták. Sajnos a markoláb valamennyiüket elvitte már. Más kérdés, hogy munkatárs koromban és választott funkciómban bemutattuk a csoportoknak Mohácson a különböző felekezetek templomait, kápolnáit, amikből itt-ott bonyodalmak adódtak. Ebben nekem sorozatos, ügyeletes bírálóm volt Bischoff Ferenc úr, a régi 1984 előtti városi pártbizottság gazdaságfelelőse. Elhunyt már régen, Mecseknádasdon egyházi szertartás szerint búcsúztunk tőle. A sokat emlegetett kritikái szerint ő is kénytelen volt elfogadni a temetés keresztényi szertartását.

Hét templom és hat kápolna van Mohácson, hiányzik a lebontott zsinagóga. Helyén a könyvtár építette fel városunk, az izraelita báró Eötvös utca lakóinak megnyugtatóására, amit Mohácsi Jenőről neveztek el. (1886-1944) A róla szóló bibliográfiát, melyhez Müller Géza írt előszót írónk születésének centenáriuma 1986-ban terjesztették, felelős kiadója Lukács Tiborné könyvtár

igazgatónőnk volt, nem haszontalanság átolvasni. Mindössze 33 oldalas. Nagy kár, hogy csak ötszáz példányban jelentették meg. Egy utcánknak is névadója zsidó származású, felekezetű írónk. Vallási neveltetéséből adódóan a különböző felekezetekkel tartott kapcsolataim mikéntjében is így volt ez jól és világosan megítélhető, átlátható. Utólag is álllok elébe. Tulajdonképpen én voltam a legvallásosabb Mohács városi és térségi KISZ titkár, hittem és hitem is volt, van máig is, templomba járás nélkül, a társadalom reális sorsát alakító, akár idealista hitüket gyakorló emberekben is. Már korán felfedeztem, hogy városunkban és falvainkban, KISZ tagjaink - általában leányzók-, szüleikkel, rendszeresen látogatják a szertartásokat. Ez nem volt számomra elítélendő, bíztam a dialektikában és másfajta neveltetésük sikerességében. Másokkal ellentétben engem nem zavartak a KISZ tagok nyakán függő korpuszt ábrázoló aranyláncok, fülbevalók, hisz ezeket az ajándékokat általában első áldozóként, vagy bérmálásukkor kapták leánykáink, a fiuk pedig általában karórát. Egyes emberek nem vették figyelembe doktor főapát urunk **Taksonyi József** és „társainak” **Dunamenti Miklós** esperes úrnak, **Csőszt István** kanonok úrnak, nem utolsó sorban **Forster** -Felkai- bácsikám, és nevelőapám **Véri Mátyás** tanított dolgait, vagy talán nem ismerték kalapos királyunk türelmi rendeletét. (Szépirodalom: Molitor Ferenc: II. József a császári Don Quijote, 1987. Gondolat kiadó). Tizenéves korunkban a már említett geodéta barátommal megengedték nekünk azt, hogy belvárosi Szent Mihály-templomunkban és Bólyban orgonagyakorlatokat tartsunk. Általában itt manubrium (kottalapozó, regiszterváltó) voltam, de sokszor besegítettem az egyházi zsoltárok éneklésébe. Jó kapcsolatot teremtettek velünk az egyházi méltóságok úgy, hogy nem köteleztek minket magunk fiatalos meghazudtolására és templomba járásra sem. Zenei gyakorlatainkat önzetlenül segítették, főleg dr. Taksonyi főapát úr, aki Bécsben elvégezte teológiai tanulmányait és a zeneakadémiát is. E kiváló kapcsolatrendszereknek meg lett a gyümölcse. Orgona gyakorlataink végeztével Főapátunk megengedte, hogy parókiáján használhassuk az akkor igen korszerű GRUNDIG stúdió magnetofont, a világhírű VIDEOTON sztereó berendezéseket. Sokszor meghívott bennünket uzsonnára, parasztvacsorára. (Sült krumpli, sonka, szalonna, disznósír, kolbász, stifulder, főtt tojás, lila sózott hagyma, friss kenyér, körtepalinka, vörösbor). Tizenhat, tizenhét évesen már nem voltunk 1971-ben és 72-ben teljesen tapasztalatlan szűz gyermekek. Sok ó és újszövetségi, testamentumi, keresztényi ismerettel látott el bennünket. Bevezetett a festészet dolgaiba is minket, mert ez művészien nagy hobbija volt. Ezek alapján kellemes és kellemetlen érzéseket is átéltem választott funkciómban. Az történt, hogy Dunamenti Miklós esperes úr aki jól ismert, távol létemben, íróasztalomra helyezett egy nyolcvan oldalas kézzel írott tanulmányt, mely a városi és térségi ifjúság helyzetéről szólt. Megelőzte Ancsel Évát, Heller Ágnes és a Központi Bizottság politológusait a KISZ KB ifjúságkutatóit is. Pécsről hazaérkezvén este hét órától éjjel háromig értelmeztem, átolvastam ezt a tudományos anyagot. Beraktam íróasztalom fiókjába. Reggel úgy jártam, mint Sztálin a pipájával, de ezt nem vallotta be senki, lába kélt. A másik történetem Lelkes József nagynyárádi plébánosról és Csőszt István esperes, akkor még nem kanonok urakról szól. Szokásom szerint, kórházban -ahol ők az utolsó kenetet adták fel-, latinul köszöntem nekik. Ezt köztéren, más emberek előtt és utcán sem nélkülöztem. A laudetur Jesusz Christus köszönés után a tisztességes latin választ megkapva, tudatták velem, hogy amennyiben városi-térségi KISZ titkárként ez nekem kellemetlen, maradjunk a napszakhoz illendő köszönésnél. Nem fogadtam szót nekik, főleg Lelkes József plébános úrnak. Napi kapcsolat már ugyan nem volt közöttünk, de Lelkes úr sokat segített nekem korábban Vergil'ius Aeneis művének, szemelvényeinek magyarra fordításában. Tudatlanságomat az is bizonyította, hogy -e tankönyvet Klebelsberg Kúnó gróf korábbi és Hóman Bálint, akkori művelődési miniszterünk szorgalmazására, 1940-ben a gimnáziumok és leánygimnáziumok 6. és 7. osztályosainak ajánlotta. E könyvet Vergil'iuson kívül, dr. Antal Imre és dr. Gaál László szerkesztette. Klebelsberg izraelita gróf úr, még a Zsidó Törvények előtt 1935-ben felavathatta, a korábbi huszárlaktanya és püspöki palota helyén a Kisfaludy Károly Gimnáziumot Mohácson, melyen ötven év múltán, ünneplő évfordulóján 1985-ben dr. Madár József igazgató úr meghívása jóvoltából részt vehettem. Gimnáziumunk fő bejárata felett, mely barokk stílusban épült a következő latin felirat olvasható:

str VC TORE SÍCÍSMVNDO,BERENÍO, PATROVO 1743 PAVLO, ESZTERHÁZÍO,EÍVS, NEPOTEO, VS, CORONANTE. Amennyiben a nagybetűvel kiemelt és római számokat összeadjuk, ez az épület felszentelésének évét jeleníti meg. V+C+I+I+M+V+D+I+V+V +L+I+I+V+V+C=1785

Második esküvőnk a már boldogult Lelkes József nagynyárádi plébános úr, -aki Márokon van eltemetve-, vezényelte, meggyőzése alapján Sátorhelyen, kápolnánkban 1996. október nyolcadikán a Magyarok Nagyasszonya napján. Október 7. -én született elhunyt Zoltán bátyám és nevelőapám is. Esküvőnk végét az Ave Mária zárta le, német nyelven. Feleségem világosan megértette kántorunk Kövesdi Nagy István énekét, én csak a refrént.

Feleségem vallásos, templomba járó, főleg a német nyelvű szertartásokat látogatja a Zárda-Barátok templomában, mellesleg a Mohács városi Német Nemzetiségi Klub titkára. Ez igen jó dolog, mert vasárnap délelőtt bátyámmal elbeszélgethetek, valamint csütörtökönként és a különböző sváb rendezvények időszakában is kímél. E tulajdonságai a megbékélés miatt is hatottak rám. Mindenki eljött mindazok közül egyházi esküvőnkre, akik az 1977. március 12- én megtartott polgárin is részt vettek. Körülbelül kétszáz rokon, barát és ismerős tisztelt meg minket a sátorhelyi lakosokkal együtt. Az esküvő után nagy fogadást rendeztünk mohácsi családi házunkban. Ünnepi tóosztomat azzal nyitottam, hogy születésnapján felköszöntöttem nevelőapámat, megköszöntem édesapámnak azt, aki „csak” az életemet adta, nevelőmnak, édesanyámnak határtalan emberségét, hogy becsülettel felneveltek. Mindenki a könnyzacskóival küzdött. Szót kért Keller Pál keresztapám, hálát adott nevelőapámnak és Müller Erzsébet, aki ekkor majsi mozgássérült hölgy lévén a Pécsi Sütőipari Vállalatnál volt főkönyvelő, nevelőapám korábbi sátorhelyi, raktáros munkatársa.

Jelzem, hogy 1977. március 12-én etikátlannak tartottuk volna a Mohács városi Tanács kis terméből átvonulni a Fogadalmi Templomba. Ekkor még nem volt semmi közöm az MSZMP-hez, függetlenül attól, hogy egybekelésünket Puch László akkori ÁFÉSZ területi ügyvezető, KISZ-es propagandista megrendezte. Nem érdekelt minket Lídia nejemmel a szövetkezet által biztosított ajándék, a hűtőszekrény, a villanybojler, sem az NDK típusú levehető ajtajú félautomata mosógép sem. Ennél jóval több segítséget kaptunk. Munkahelyem KISZ szervezetétől egy takarékbetétkönyvet, Kiss Erzsébet titkár ajánlására, háromszáz forintos betéttel, a KISZ alapszervezetünk éves minimális ellátmányából, amit tisztelettel megköszöntünk. „Kétszer ad, aki gyorsan ad!”

Ennek a történetnek is elő eseménye van. Mikor a Volántól áthelyeztek az ÁFÉSZ-hoz dolgozni, az Elsőfokú Tűzvédelmi Hatóság azzal bízott meg, hogy két év alatt készítsem el az összes, 176 egységünk (boltok, vendéglátók, kocsmák, felvásárlók, faipari üzem, pálinkafőző, kötélgyártó, irodaházak), tűzriadó tervét, és az általános tűzvédelmi utasítást. E munkát 1976 szeptemberétől éjszakázások árán is, két hónap alatt elvégeztem, műszaki helyszín, menekülő rajzokkal együtt. A „kefelenyomatot” átvittem Kapusi József akkori tűzoltó parancsnok úrhoz. Kijelentette, hogy ilyen nincs. Márpedig volt. Egy barátságos konyak elfogyasztása után, bejelentkezett elnökünkhöz. Baranyay Sándorhoz, aki „véletlenül” tudott fogadni minket. Ezek után mindketten javaslatot tettek béremelésemmre, vagy egyszeri jutalmazásomra. Telt múlt az idő, sem béremelést, sem jutalmat nem kaptam, de nem is követelődzttem. Mikor elnökünket meghívtam 1977 márciusában polgári esküvőnkre, közölte velem, hogy a tűzvédelmi munkám harminc százalékot ér. Először nem értettem miről beszél, azt hittem, hogy burkoltan megfedd. Tévedtem. Cégem kifizette estebédünk ezen költségeit, rendelkezésemmre bocsájtotta a modern, ízléses bútorgyár az ÁFÉSZ által működtetett ebédlőjét, konyháját, személyzetét és a Schum János által vezetett zenekart. Százóten voltunk a „lakodárén”. Anyósommal nagy harcot kellett vívniunk a meghívottakat illetően, mert apósommal együtt igen népes familiával rendelkeztek. Mi ezt menyasszonyommal testvéri és első unokatestvéri meghívotti szintnél berekesztettük. Schum János zenekarvezető, volt -tragikus sorsú-, munkatársam éjjel fél kettő felé átadta harmonikáját - ami zenészek között is igen ritka dolog-, reggel ötig vőlegény létemre játszhattam a talp alá valót.

Mikor megkértem szendergésében, hogy fojtassa művét, humorosan közölte velem, rendben van, mert már eljátszottad a 30 %-ot. Happy End! Apám nagyon beteg volt, epegörcei miatt feleségem segítségével kigyógyították Pécsen a POTE -n, de este vacsora után ott hagyta a rendezvényt. Kozma István nagybácsim (Varga Ilona édesapám húgának férje), elemében érezte magát - üldözési mániája volt-, hogy tisztességes kiszolgálóink Balogh János és felesége megrövidítenek minket. Nem vette figyelembe az ÁFÉSZ-es főrendező, hogy apósom családjából szinte két kivétellel mindenki alkoholista. Így fogyott el reggelig a hihetetlenül sok, harminc láda sör, az egy-egy hektoliter fehér és vörösbor, a tíz üveg Zrínyi és az ili Ceasar, ili nista konyak, a Sztári granicsár körtelikőrrel. Jó hangulatú volt lakodalmunk, már azoknak, akik visszaemlékeztek rá. Rokonaink több mint negyven év után is felemlítik. Volt ilyen is...

Jegygyűrűinkbe ismerkedésünk dátuma és neve bele van vésve, 1973. február 10. ez ugyan Elvira nap, de mi a bólyi omladozó, fagerendás, emeletes 70 centiméter vastag vályogtéglákból, kocstákból épült válaszfalakkal, apósom családi házában a közeledő február 12. Lídia nap miatt jót buliztunk. Megjelöltük egymást. Hozzáteszem azt is, hogy a másik Lídia nap születésem napján van, augusztus 3-án. Lányom Boglárka névnapja augusztus elsején, így az összevont, unokákkal együtt lévő családi ünnep nem maradhat el. 1971-től 1976-ig, azt csinálhattam amit akartam. Motorozhattam, autózhattam, járhattam országunkat és Szlavóniát, Boszniát, sem kutyám sem macskám nem volt ez időben. Korda György dala szerint: „Hosszú volt az út, mely hozzád vezetett.” Eljegyzésünkre 1977. január 26-án került sor. Valahol, plágiumban azt olvastam, lehet, hogy Hamingwaytól:

**„Talán semmi sincs szebb dolog a világon, mint találni egy olyan embertársat, kinek vállára minden nap ráhajthatod a fejed, kinek pusztja jelenléte elég ahhoz, hogy másnap is nagyon boldog legyél!”**

Arra is sokkal később rájöhöttem, szintén mástól származó elméleti foszlány, hogy a politika csúnya és ocsmány dolog, döntések sorozata, melyek nem túrnek halasztást! Ez a mondat nagyon nem vonatkozatható rám, az általam képviselt ifjúságpolitikára, a fiatalok nevelésére, továbbtanulásuk általam való szorgalmazására, jó kedvre derítésére. Szüleik nagy öröme sutyiban aláírtam a tagsággal nem rendelkező fiatalok részére is ajánlásaimat, megfogalmaztam ezeket, nem voltak egyformák, nem indigóval készültek. Rácsaptam a jelentkezési lapokra, nagy vörös városi kör alakú KISZ világosan kiolvasható kommunista bizottsági stemplimet. A jelentkezési lapot nélkülözve még külön levélként illegalitásban Pannonhalmára is írtam két ajánlást, aláírást nem nélkülöztem, a feladót sem, beosztásom, hivatásom megjelenítését sem, de a bélyegzőt igen. A címzettek értettek belőle. Sokat segitettem a megkívánt pontszámokat nem elérő fiataloknak, leendő egyetemistáknak a Szegedről a JAPATÉRE átírányításuk során. A sikeresen felvételizőkön kívül nem kaptam nagy dicséretet. újból elmarasztaltak. Nem sokat érdekelt, mert az értelmes fiatalok mindegy volt számomra neveltetésük kapcsán ideológiájuk, nálam is sikeresebb életpályát futottak be. Eszembe jutott pályakezdésem, mikor sokat hátráltattak a diploma megszerzésétől. Mérnökök, agrármérnökök, nagykereskedők, katonatisztek, külügyesek, belügyesek, bírók, ügyvédek, ügyészek, jogászok, pedagógusok, profi szakemberek lettek az általam patronált nem kevés fiatalból. Volt egy gimnazista leányzó aki Harkovban szerezte meg diplomáját, őt nagyon szerettem, Laki Andreának hívták (Édesanyja a Volán műszaki osztályán dolgozott) és volt volános diszpécser főnököm lánykáját is Harcz Anikót, aki Budapesten a Legfelsőbb Bíróságon látja el mostanság felelős hivatását. Ugyanez vonatkozott Molnár Ákosra is, Makai Julianna volános személyzetisem fiára. Megkockáztatom, középiskolásaink között ő volt a legokosabb, legintelligensebb, jelenleg a BAT pécsi dohánygyár külkereskedője, laboratóriumvezetője, bejárta a világot, főleg érthetően többször Kubát és Dél-Amerikát. Már ritka találkozásaink során a köszöneteket a padlásomon arrébb rúgom, hogy az övéik is elférjenek rajta. Protekció nélkül adhattam valamit azon volt munkatársaim gyermekeinek, akik engem pályakezdésemkor sokat segitettek. Ismételten ismétlem, nem

kívántam soha szociopata, fiatalok életét hátráltató, mindenkit és mindent tagadó ember lenni! Fentiekből adódik, hogy nem csak tagjaink előmenetelét támogattam a nagy demokráciában, melyből megoldható, feloldható konfliktusom alakult ki.

Feleségemmel, kölcsönös csalódások után ismertük meg egymást. **Javasolt, általam szorgalmazott** Korda György dala: Csak egyetlen egyszer tudsz élni, de boldog még sokszor leszel, a tegnapiért a holnapot, ha ostobán eldobod, rosszat teszel, hogy volt egyszer egy másik is, **nem érdekel** és Koós János gyönyörű dala: **Ha kell én ezer évig várok rád...** Amennyiben nem én voltam a második, azt már másnak hívják. A férfiak ezt ugyan nehezen viselik el. Tapasztalataimból tudom, hogy a leányzók és a fiúk is baráti körben elmesélik megélt, „átélt” történeteiket, kiszínezve természetesen azokat. Anélkül, hogy okoskodó, maradi, bogumil tanácsokat adnék Olvasóimnak, gondolják át véleményemet. Világi mi több, reális embernek érzem magam. A szűz állapot, a virgo helyzet, az elmúlt századokban sem volt nagy erény a Romanovoknál, német, római, francia, spanyol és angol dinasztiáknál, ugyan jól adták elő a dolgaikat, nem beszélve a középkorban főurainkról, akik az első éjszaka jogán, után, többször is csalódtak, a vörösborral átítatott bugyogók felmutatása ellenében is. Vesztükre, ugyan ezt a dolgot ők is jól prezentálták. Lásd.: II. Richárd, I. Lajos és VIII. Henrik, később Diana főhercegnő sorsát, Habsburg Mária Krisztierna életét, bujakóros, impotens férje, Báthory Zsigmond erdélyi fejedelem mellett. Bonaparte Napóleon kapcsolatrendszere sem volt különb, Jozephinnel, Mária Lujzával. „Ausztia te ne háborúzzál, inkább házasodjál!” Egyes uralkodók, törzsi vezérek bestiális eltévlyedést is tanúsítottak.(Lásd Koppányt, kiemelkedő rock operánk szövege nem véletlen. A nagylemez azonosítója: SLP M 13973). A meglévő, csak **kettőnkre** vonatkozó, **minimális**, nem részletező, de névvel, lakóhellyel, foglalkozással ellátott rövid, reális, kölcsönös tájékoztatások után lehet, szabad házasodni. Aki tapasztalatlan, ilyenformán nem tapasztalt, nem kissé csalódott és számító, nem hűséges hölgyet vesz feleségül, általában rosszul jár. A kisördög élete végéig üldözni fogja. A féltékenység beteges lelki állapotot jelez, amit Kain és Ábel példája is bizonyít, de tudományosan, férfiakra vonatkozóan Sigmund Freud osztrák „lélekbúvár” dolgozta ki. Egymás szemében akkor növünk és tiszteljük önmagunkat is, ha nem, bel amit és nem bomba nőt választottunk házastársnak, de összeillők legyünk. A testi és lelki, valamint a házi „sterilitás” sem rossz dolog, hát még a szerénység, csinoság és a báj, fegyelmezés és megbocsájtás. A korábban meglévő IQ kölcsönös felismerése sem nagy hátrány. A konfliktus túrést sem feledjük. Azok a nők, akik kirívó módon föl tudnak öltözködni, azokat nagyon könnyen le is lehet vetköztetni. **Dr. Fekete Miklós, az MTA levelező tagja,** erről a dolgról 17 éves koromban, irodalom, társasélet és protokoll tanáromként már eligazított. Nevelőm úgy fogalmazott, hogy egy úriember nem beszél feleségének házassága előtti előéletéről, sűrű történetéről, a későbbiekéről pláne nem -ha csak rajta nem kapják-, in flagranti, de ez az arától is elvárható. Nem viszik egymást olyan társaságba, ami mindkettőjüknek kellemetlen. Feleségemet nyugodtan elvihettem a KISZ-es szabadidős, nem zárt fogadásos rendezvényeinkre, ahol ő soha nem kívánt first lady lenni, mindenkire közvetlen és barátságos volt, sportrendezvényeinken ő volt az elsősegély nyújtó ambulancia. Ő is elvitt engem leánykori barátnőihez, Szekszárdra. Bemutatta volt főnökeit, volt férfi munkatársait is. Fekete Miklós doktor úr hozzátette azt is, történelmi nagyjainkat idézve a Bánk bán és Tiborc kettőséből, nemzeti operánkból, hogy a **hűség csak bárgyú kísértet mese, melyet nem látott még soha senki se...** Örök érvényű dogmák nélkül, emberi mivoltomként erről csak ennyit. Sokszor jobb információ nélkül élni -házasságban-, holott ritka kimondatlan, közös sejtéseink talán néha megalapozottak. Kisördög! El... **Itt érdemes meghallgatni Hofi Géza előadásában: A ne sírj kislány minden május tova száll c. dalát.**

### **Családfelajánlás:**

„Szent József légy házunk ura,  
Kis családuknak patrónusa.

Az ég felé mutass utat,  
Gyámolítsd az ellankadtat,  
Küzdelmünkben légy segélyünk,  
Erényekben példaképünk,  
Átadjuk a ház kulcsait,  
Oltalmazd és védj lakóit,  
Zárd ki mindazt, ami káros,  
Ami üdvünkre hátrányos,  
Engedd be az Isten áldást,  
Minden jóban gyarapodást.  
Ajánlj minket Jézusodnak  
s a szeplőtelen Szűzanyának.  
Hogy családunk kicsi háza  
Názáretnek legyen mása.” Ámen.

Röviden ugyan, de ismertetem hűséges hosszú távú sátorhelyi egyházi neveltetésünket, kapcsolataimat. Minket, kortársaimat, a Biblia tudására alapfokon Barnai Gyula, Gyurás István és S. Nagy Elek István atyáink vezettek rá. Ezen ismereteken kívül, megtanítottak bennünket az egyházi ünnepekre, azok mikéntjére, a szertartások módozataira, ministrálásra, egyházi és világi énekekre, szép és nem giccses Betlehem készítésére, vizes kis lepedővel, gipszeléssel, arányos pici fagerendákkal, jászollal, mohával, báránnyakkal stb. Több idealista ifjúsági regényt is felolvastak nekünk. Nem nélkülözték Móra Ferencet és Fekete Istvánt, Molnár Ferencet, Gárdonyi Gézát, más regényeket írókkal együtt. Nem hanyagolták a hittanórákon, szakaszosan ismertették velünk az ifjúsági történeteket. Kincskereső kis ködmön, Pál utcai fiúk, Rab ember fiai, Alapiak kincse, A koppányi aga testamentuma, Egri csillagok stb. Engem megtanítottak a furulya és harmónium játékára. Világosan tudtuk a ministránsok közül, hogy a jobb belsőnek és a bal belsőnek mi a feladata, csengettünk, elmormoltuk az Eucharisztika (Oltári szentség), felmutatása során akkor még latinul imáinkat, mely magyarul szabadon lefordítva, így mondható: Uram, én Istenem, tudom, hogy gondolatban, szóban, cselekedettel és mulasztással sokat vétkeztem ellened. Én vétkem, én vétkem, én igen nagy vétkem. Ismeretes, hogy ezt a második Vatikán-i zsinat jóváhagyásával szentté avatott XXIII. János pápa (Angelo Giuseppe Roncalli), valamint az őt követő VI. Pál pápa (Giovanni Battista Montini) enciklikája, döntése alapján nyelvünkre változtatta. Megjelent a nyitott oltár és az anyanyelvünkön folyó szertartások rendje. Ebben az időben, mi gyermekek papánk haldoklásakor (1963), sokat imádkoztunk, felnőtt vallásos emberekkel együtt templomunkban. Sok csínytevésel kinevettük a „Herr Gott” puszantást, melyek a szó szerinti taknyos gyermekek miatt nem voltak éppen sterilek, a körmeneti Hozsannákat, Allelujázást, -nem mi vittük a baldachint-, legföljebb a kis keresztet és egyházi zászlókat. Lányaink szórták a rózsaszirmokat Úr napján a gesztenyefák és eperfák körében megalkotott oltárokhoz. Vidáman vettünk részt a Rómába húsvétkor elszálló harangok következtében, a nagybögözéseken, kisbögözéseken, amik nagy kereplők voltak, a bögők hangja mellett klepetáltunk. Kora reggel, már fél ötkor gyülekeztünk két csoportban, pusztánkat alvégre és felvégre osztottuk. Aki elkésett, jól megvertük. Ez nagy, még az ünnepnél is nagyobb ránk bízott felügyelet nélküli munkánk volt. Húsvét, a legnagyobb keresztényegyházi ünnep után, klepetáltunk tojásért, vagy pénzért. Papjaink, napjaink, megtanítottak bennünket az egyházi ruhák mihez tartás végett alkalmazandó színeire, a pirosra, lilára, zöldre a feketére, fehérre. Nem hanyagolták a papi miseruhán meglévő **I.H.S.** valós lefordítását sem. Sátorhely hívői ezt tévesen úgy értékelték, hogy Isten Házába Siess. Valóan, **Iesus Hominum Salvatore**. Ugyanez vonatkozott gyönyörű oltárkeresztünkre, az **I. N. R. I-re**, melyet kevesen ismernek pontosan községünkben. **Iesus Nasareus Rex Iudaeorum**.

Az oltárfelirat, a sátorhelyi kápolnában: **AVE CLUX SPES UNCA** Lefordítva, ez annyit jelent:  
**ÜDVÖZLÉGY SZENT KERESZT A MI REMÉNYSÉGÜNK.**

Atyáink sorsa keserű. Barnai Gyula Budapesten hunyt el ég és föld között a papi öregek otthonában, korábban egyházi „kül-politikusként” tevékenykedett. Gyurás István a megpróbáltatások elől Svédországba, Uppsalába disszidált, áttért az anglikán hitre. Barnai Gyulával haláláig tartott kapcsolatom, nála voltam elsődöző. S. Nagy Elek István (Lexi atya), otthagyta esküjét-hivatását, családot alapított Dombóváron, melynek pápai kiátkozás lett a következménye. Ugyanígy járt plébánosunk Máriagyúdon, Hoff Ferenc, akivel Salamon Vilma tanárnő jóvoltából, édesanyám tanárnőjétől és Mim Ede keresztlő atyám lévén mindig jó viszonyban voltam, még az ezredfordulót megelőző időszakban is. Összelövetésem alkalmából, - 1993. december 11-én, Árpád nap-, ő misét mondott értem -e búcsújáró templomban, Gyúdon. Ebben az időben nagy méretű templomi mennyezetre függeszthető adventi koszorúk készítésével is foglalkoztam, melyekből egyet-egyet elajándékoztam neki és belvárosi templomunkba Csósz István akkor még csak esperes úrnak. A gyönyörű lila színű kis méretű asztali koszorúkat, gyertyástól térítés mentesen szétosztottam a katolikus és más családok között. Százhetvenezer fonatot készítettem el az igen becsületes és szorgalmas kölkedi cigány asszonyokkal, augusztustól novemberig 1990-ben. Kiemelkedő munkabért is adtam nekik. Huszonegyen voltak munkatársaim. Nem tudta Máriagyúdon a Plébános Hoff úr és Pávlekovic későbbi plébános úr sem, hogy -e névnapon, Árpád napon, magam vitalitását és szerencsését ünnepeelve, túl alkoholizálok magam, mint egy katolikus püspök, ezen új születésnapomon. Használhatatlan, de jókedvű **ember** maradok, a magam katasztrófája szerint, paszianszot tartok -családom nagy öröme-, vígan, a vendéglátóipari egységeket és az utcát, a szomszédokat is jócskán kerülöm. Családi házunk minden ez idei, számomra szükséges, lényeges helyiségeit (Fürdőszoba, illemhely, nappali, számítógépes, zene, könyvtárszobám), megtalálom. Tántorgok, de mindenre kiválóan hosszútávon emlékszem, mert nekem az alkohol csak a lábamba száll. Nem kötekedem senkivel, ülök nappalimban, három nosztalgia gyertya mellett, mesélek, mesélek és mesélek. **Igazamat, izgalmamat váltig, világig reálisan állítom, a tragikus eseményeket jól átlátom, értékelem,** aztán kialszom magam ezen a napon is. Újra lehet mindent a dolgok után logikusan értékelve, a család érdekében előről kezdeni. Másnap reggel jól esik a kamilla tea, aprósüteménnyel, keksszel, a kávé nem és a „kutyaharapást szőrivel” sem. Ajánlom Presser Gábor szerzeményét, ugyan otthonomból évenként egyszer, ki sem teszem a lábamat:

### **Van aki hazakísér...**

Feleségem, Gábor és Boglárka Lydia gyermekeim, megbékélésre intenek, lenyugtatnak. Nejem érdekemben imádkozik, lefektet, számomra hozza József Attilára utalva, az „aluszik” villamost csengetéssel, tisztességgel be és eltakar, nem nyitja rám az ablakot télen sem.

**Salamon Vilma tanárnő, nekem Vilma mama volt,** Sátorhelyen, később Budapesten és Pécsen tanított a leánygimnáziumokban. Zárdában nevelkedett. Apja özvegy lévén, a soproni Lővérek, Sopron környékének fővadászmestere, Habsburg alkalmazott volt. Vilma nénit jól ismerve, élettörténetét kissé asszociálhatom az Abigél c. filmalkotársra. Pécsen rendszeresen meglátogattuk édesanyámmal, sokat mesélt nekem a Habsburg dinasztiaíkról, de a nyolcvanas évek közepén, a magnetofonos hangrögzítést nem engedte meg nekem. Mim Ede keresztlő atyámmal együtt ők is Pécsen és Máriagyúdon alusszák örök álmukat. Tőlük világosan megtanulhattam, sok egyéb mellett, a **részvét és részt vét** különböző értelmezését és azt is, hogy a temetéseken való részt vétel, általában nem mindig a halottnak, hanem a hozzátartozóknak szól -elvárásaik szerint, vagy sem-, hozzájuk igazodik, esetleg ingadozik.

Mi gyermekek, a Foxi-Maxi és a Tenkes kapitánya TV adás időszakában, mikor már szinte minden családnak volt Tavasz, Tisza, Kékes, Duna, Orion, Alba Regia vagy Munkácsy televíziója, hiányoztunk kápolnánkból. Mátyás nevelőapám szorgalmazta az atyáknál a vasárnapi szentmisék korábbi, vagy későbbi megtartását, ennek ellenére, végleg elfogyott korosztályom nagy többsége

templomunkból. Tulajdonképpen, melyet atyáink is megállapítottak, érzékelték, hogy kibérmáltak bennünket a Római Katolikus Egyházból. Matyi papám a Bibliát és az örömhíreket (Evangéliumokat), jól ismerve már gyermekkoromban is igazat hagyott nekem. Befolyásolta anyaszentegyházi neveltetésem során -ami nem biztos, hogy jó volt-, édesanyámat Kreszné, Eta néni, csaplárosné, aki sekrestyénkben igaztalanul jól kipofozott. Ettől kezdve, 13 éves voltam, nem jártam ministrálni és templomi szertartásokra. Sok értékes egyházi irodalmat kellett ezek után felnőtt koromban elolvasni. (Dialógus, Jézus élete, A Szentek élete, Biblia, Szent Biblia, Szent Írás Károli Gáspár fordításában, Missale, Vallástörténeti kis lexikon, A pápaság története, Liturgika, stb.). Vicces mondása volt, nevelőapámnak, diakónusoktól idézve, hogy a négy evangélista, a következő három, Péter és Pál. „Ismerte” Márkot, Jánost, Lukácsot és Mátét is és az anyaszentegyházi liturgikus ünnepeket, jobban mint a szentfazekak, a templomba járók. Jó, szinte baráti kapcsolatban volt az egyházi, ugyan Nagynyárádról hozzánk, pusztánkba kijáró miséző atyákkal a Plébános úrral, egyházi méltóságokkal. Szertartások után-függetlenül attól, hogy apánk nem volt templomba járó, meghívta az urakat ebédre, vacsorára, stb...Értelmes tanácsokat kapott és adott.

**Általános iskolai neveltetésünk** sok élménnyel együtt oktatásunk során komplex volt, jóban, rosszban, sikerben, kudarcban, sírásokban, nagy verésekben, körmösökben, nagy örömekben, élményekben, boldogságban, rendezvényekben, kirándulások során. Akkor is a jó pedagógusi szándék jelent meg javunkra. Már gyermekkorunkban megtapasztalhattuk tudatlanul, a szigorú megkülönböztetés nélküli dialektika tanításait. Sátorhelyen a „mi korosztályunk” általános iskolai tanulmányait 1962-ben özv. Kanyó Ferencné, dr. Pupp József, Keszthelyi László, dr. Hange Ádámné és Aradi Sándorné vezénylete alatt, kitartóan végeztük, nem is akárhogyan. Áthagyományozták pedagógusaink a volt frigyési - albrechti felkért és alkalmazott pedagógusok Blunkolané, Oberst, Lovász és Salamon tanárnők, pusztai néptanítók, tanárok ideológiáját, módszereit, tekintélyét, azt regionálisan mindig megalkották. Köztisztelőben lévő emberek voltak, de nem csak pusztánkban!!! Ránk testálták a habsburgi történelmet, tanításokat, modort. Későbbi tanáraink munkáját, hivatásukat nehezítette az iskola körzetesítés, mely ugyanebben az évben történt (1962), a felső tagozat számára, hátrányukra Mohácsra a Park utcai Általános iskolába -mert alsó és felső tagozatú tanintézményünk és városunkból kijáró, kiválóan felkészült pedagógusaink jócskán voltak-, a „szerep nélküli települést” meghatározóknál. **Ilyen település számomra pedig Magyarországon nem létezik, bármennyire kicsi is a létszáma és teljesen mindegy, hogy melyik régióhoz tartoznak.** Lásd a szegedi és csongrádi, bácskai, göcseji, sárvízi tanyák, kúriák, tolnai, szabolcsi, borsodi és az óvári „majrok” művelt paraszt, juhász embereit, utódjait is. Amennyiben, ha elgondolkodsz, láthatod, hogy a „puszták népe” jó néhány gondolkodót, író és államférfit, festőművészt, szobrászt, zeneszerzőt, muzeológust adott hazánknak, gyermekeik sem kapták ingyen tudásukat. Széchenyi, Deák, Kölcsey, Táncsics, Illyés, Csokonai, Petőfi, Ady is szerep nélküli településeken születtek. Adai „nagyvezérünk” a kopasz Rákosi Mátyás, a Hosszúpályiban született Marosán György politikusok sem, Kossuth Lajossal, Németh Miklóssal együtt Monokon. Az ő szülőhelyüket, tevékenységüket nagyjából ismerve, egy kormányzót és egy miniszterelnököt adtak országunknak. Nem is akárkiket és nem is akármikor, forradalom közben és rendszerváltás előtt. Időszerű lenne **-jóval később-**, még egy emlékház felépítése itt ezen a szerep nélküli településen, Monokon, Németh Miklósról elnevezve! Országunk ugyan tisztelheti a fővárosi értelmiséget, de politikusi és tudományos történelmünket nem csak ők, hanem a magyar **„VIDÉKI”** reformpolitikuskok, **„külföldi magyar”** többségében izraelita tudósok határozták meg országunk és a nagyvilág minket lebecsülő történelme számára. Mit számított a tucatnál fél tucattal több Nobel díjasunk tevékenysége mellett az MTA és a KFKI 20. századi tevékenysége? Mohács is büszkélkedhet országos hírű polgáraival: Mohácsi Jenővel, Tímár Mátyással, idős és ifj. Gálszécsy Andrással, Mécs Károllyal, Dunai Tamással, Kersics Ankával, Bojtár Lászlóval, Versendi Kovács Józseffel, Jegerónak, Hontalannak nevezett roma költőnkkel.



Kis alkotásomhoz volt segítségem, áttételesen és konkrétan is, akiről a bevezetőben már említést tettem. Ez azonban jómagam fogadókészségét és vehemenciáját is jelentheti. Sokat segítettek hál' istennek volt történész, filozófus és magyar professzoraim, tanár uraim, Farkas Ervin sátorhelyi barátom, dr. Rózsás József úr is Bólyból, aki keményebben, cinikusan megbírált náluk. Kioktatott, mint majdnem minden bólyi ember engem. Ő volt a kulturált értelmiség Bólyban, nem pediglen én. Diplomátikus, nagyon lekezelő mondatait megértettem, felfogtam. Közölte velem, hogy Druszám ez így nagyon nem jó. A megszólítást én is így értelmeztem levelében. Családom többet segített neki a kiadandó könyveinek régi bólyi fotóinkkal mint ő nekem. Mindegy, azonban mindannyiuk intelmeit megfogadtam, alkalmaztam.

Más erején nem illik csónakázni, sem evezés nélkül ladikázni, vitorlázni. Volt tanárain, oktatóim véleménye abban is megnyilvánult, hogy a részükre megküldött kéziratokat elolvasták, megjegyezték ugyan, hogy elektromos szakember létemre miként vettem a bátorságot, hogy a történelemmel, a magyar históriákkal és irodalommal is foglalkozom. Megdicsérték, mert közölték velem, hogy ők sok önéletrajzot elolvastak már, de ilyen őszintét még nem. Érthetően dr. Kéri Nagy Béla történész tanárom, nálam húsz évvel idősebb barátom kivételével nem ismerték ifjúságmozgalmi munkámat. A dicséret már felért fél sikerrel, és annyit tudunk, amennyit az emlékezőtehetségünk, memóriánk megőriz. Ez ugyan két latin közmondás. Innét szigorúan betartottam tanárain intelmeit, mert erősített az a tény, hogy lakásomra küldtek két csinos egyetemista leányzót, forrónadrágban nyáron, hallgatóikat Pécsről Mohácsra, megüzenve azt, hogy barátaimat okvetlenül személyesen keressem fel. Az egyetemista hölgyeket azonnal leültettem nappalimban, mert esküvéseim alatt nem vakságot, hanem hűséget fogadtam, ami 1984-ben nagyon, többször is megcsorbult. (Erről a Mea culpázásomról, később tesztek említést). Megtisztelt a barát megszólítás, megnevezés. Negyvenöt év elteltével sem kellett bemutatkoznom, azt a minősítést kaptam, hogy folytassam és folytassam és folytassam...Ettől függetlenül a rész anyagokat is bírálat végett elküldtem nekik. Megkaptam azt a kritikát, hogy anyagaimban sok a zenei ajánlás, melyhez ők nem értenek, ettől függetlenül két-három dolog miatt továbbra is alkalmaztam, mert írásomban utalok a mezzofortéra (közepes hangerő), a velem észszerűen vitatkozó embereknek is talán megfelel ez az alaphang, összhangzattan, a várható problémák ellenére is. Nem hagytam ki a magam generációjának könnyűzenei műveinek ajánlását, kóstolgatásra. Kínálataimat nem zaklatóan, hanem nyugtatóan kívánom a zene- kedvelők javára fordítani. Sok mindent átélt ember vagyok már, de a rapp zenével ellehet zargatni, ugyanúgy mint Bartók Béla szerzeményeivel, L. Győző, P. Katalin, P. Péter és Sz. Pál operettjeivel, dalaival, K. László átdolgozott „nótáival” együtt és a kora reggeli, számomra függőleges hegedűs csángó és citerazenével, énekekkel. Amennyiben meghallom rádióból kora reggel őket, el van rontva az egész napom, de szerencsém van, mert a rádión van egy be és kikapcsoló gomb. A dalok visszaigazolják biztos zenei hozzá nem értésemet, szubjektív megítélésemet, de talán társadalmunk jelenlegi problémáit is.

Amennyiben Kazinczy díjas tanácsadó professzor uram dr. Nagy Imre és kedves felesége, aki nekem nyelvtan tanárnőm volt és a tisztelt Olvasó is megengedi, ajánlok meghallgatásra egy irodalmi albumot, melynek főcíme: A magyar líra gyöngyszemei. Alcíme: Hét évszázad költészetéből. A lemezalbumot Ungvári Tamás szerkesztette, Szinetár Miklós rendezte és zenéjét Petrovics Emil szerezte. A gyöngyszemeket, verseket kiváló színművészeink adják elő, mint például Básti Lajos, Latinovits Zoltán, Páger Antal, Töröcsik Mari és még sokan a magyar híres színészek közül. A nagyon értékes lemezalbum azonosítója: Qualiton LPX 3556-3559

Sokunknak elege van már a fortissimóból, pláne ha azokat szélsőséges politikusok adják elő. Az igazság csendesesen is előadható, vagy eltussolható. A nagy zeneszerzők, világhírű előadó-művészek, Liszt, Beethoven, Wágner, Verdi, Muszorgszkij, Mozart, Bach, Smetana, Erkel, Schubert, Andre Rieu stb. sem éltek a diktatúra korában, de szerencsére korábban, nem Magyarországon, a nagy világ jobb kedvre derítését szolgálva. Kodály Zoltán volt MTA

elnökünkről és Bartók Béláról sem illik megfeledkezni. Tanulmányaim során nagyon meglepett, hogy Kodály 30 ezer, Bartók pedig „csak” 13 ezer dallammal volt barátságban. Zenei osztályba jártam, 12 évet „leharmonikáztam”. Kodály Zoltán módszerét, melyhez csak egy kéz és tiszta énekhang kell, intelmeit kisfiúként megérthettem. E bányászvárosban országos hírű gyermekkórus működött, Komlón, ahol akadémikusunk, annak elnöke, Kodály Zoltán meghallgatta Ivasivka Mátyás karnagy úrnak, nagy barátjának egy madrigálját. A leütés végeztével kritikusan megszólalt, mondván, Mátyás! Négy másodperccel tartozol nekem. Nem a kórust marasztalta el, hanem annak karmesterét. Talán ideillő Bárdos Lajos zeneszerzőnk idézete:

**„Régi tapasztalat: a zene gazdagítja a kedélyt, nemesíti az ízlést, fogékonyabbá tesz más szépségek iránt.”**

Zenei képzésemet szorgalmazta ritka sátorhelyi látogatásai során Kopeczky Lajos úr is, aki a Magyar Rádió varsói tudósítója volt, később a Falu rádió riportere, aztán Szent István Bazilikánkban, Mátyás templomban, Szent Ferenc templomban és Tihanyban is Sátorhelyen kívül sokat orgonált. Ő már korán, bevezetett Trisztán és Izolda Wagner operadrámájába. Róla tudni kell, (Kopeczky úrról), hogy rádiós sofőr „álkeresztapám” (Verőcei István), jóvoltából minden évben a mohácsi busójáráskor meglátogatta Kersics Anka énekes művésznőt és Bojtár Lászlót, zeneszerzőnk, zongoraművészünk és családunkat is. Bojtár Lászlónak (Sógornóm nagybácsija, díszpolgárunk), ugyan viccesen megjegyezte, hogy: Laci bácsi, te vagy az ország legismertebb ismeretlen zeneszerzője. Míg Sátorhelyen laktunk, házi hangversenyt adott kápolnánkban Schubert és Bach műveiből. Szép volt és a mai napig is hallom gyönyörű játékát a hangszerek királynőjének jóvoltából. Szót fogadatlanság, de ezért sem hagytam ki írásomból a zeneművek megemlézését, a régi bakelit nagylemezek azonosító számát, itt-ott idéztem is a zeneszámok, nóták, operák szövegét. A történelmi katasztrófák mivoltjaként megalkotott magyar és hazafiasan irredenta nótákat, operákat, operettek, vallási és katonadalokat, az értékes orosz-szovjet operettek is ajánlom polgártársaimnak. Írás közben is dúdoltam őket, így jutva a katarzishoz. Ebben akik szerepelnek, szinte mind világhírű zeneszerzők, karmesterek és előadóművészek. Nem nélkülöztem a német, francia, orosz, cseh és más nemzetiségű előadóművészeket sem. Dalszövegeik azoknak akik nem ismerik ezen idegen nyelveket, nyitott európai emberek lévén kikövetkeztethetőek. Marlene Dietrichet, Ludwig Güttlert, Dvorzsákot, Smetanát és Edith Piafot, valamint Freddy Quinnt és Heintjét, békés zenéiket, még békésebb katonadalaikat, a magyar irredenta műdalokkal egyetemben kérem szépen, hogy hallgassa meg az Olvasó. (Interneten valamennyi lehívható). Ajánlom a későbbiekben Melis György és Simándy József nemzeti operáit, műdalait, Kodály Hári Jánosát a Székelyfonót, a Psalmus Hungaricust és akik korunk technikájával rendelkeznek, meghallgathatják - e felsorolt műveiket, szövegeik alapján, hangulatuktól függően, nem fognak bennem sokan csalódni. Ne hagyják ki a fiatalok és kortársaim a könnyűzenei műveket sem. Így Kovács Kati, Koncz Zsuzsa, Zalatnai Sarolta, Sztevanovity Zorán, Korda György, Koós János, az Illés és Metró, Omega együttesek az Apostol együttes, Balázs Fecó, Varga Miklós, Kern András a Neoton família, Dolly Roll nagylemezeit, CD-it. Felsorolásom tudom, hogy hiányos, de nem véges. Operáinkat, operettjeinket sem hanyagolják Sárdy Jánostól, Karády Katalintól, Svéd Sándortól, Székely Mihálytól, Kovács Józseftől, az értékes magyar nótákat Jákó Verától, Kovács Apollóniától, Bangó Margittól, Cseh Ágnestől, Máté Otíliától, Madarász Katalintól. Azt is tudom, hogy az ifjú nemzedék ezeket a szerzeményeket csak felszínesen ismeri, netán nem is szereti, de azért kóstoljanak beléjük. Azt is jelzem, hogy azok a dalok amik nincsenek zenei „archívumomban”, azoknak címét, szövegét pontosan emlékezetem szerint idézem. Biztos, hogy ezen zeneművek kiválasztása szentimentalizmusomat és lelkivilágomat is feltérképezik, de hitemet, laikus műveltségemet a zene iránt nem ássák alá. Elvállalom zenei ismereteimet Kiss Miklós felső tagozatos osztályfőnököm (Karnagy úr), ének-zene tanítása szerint, ugyan ő nagyon utálta a magyar nótákat és a cigányzenét. Hangoztatta, hogy ezek a művek túl „nyálasak” számára, lásd, hallgasd a Dankó rádió néha színvonalatlan műsorát. Kár, hogy a nótákkal esetenként-esténként, naponként olykor

nem szállnak el, a muzsikával együtt. Akinek tetszik, naphosszat hallgathatja. Erre mondta Nagy Richárd úr -a jó ebédhez szól a nóta kapcsán-, vasárnaponként 1979-ben, hogy a parasztokat is szórakoztatni kell. Nem beszélve a sok érdekes egyéni sorsról, a depressziós, magányos, idős betelefonálóról. Naponta, ezek után se szelektáljanak a szerkesztők. Hagyomány őrzés? Nem hiszem teljesen el, mert ezt az általános és középiskolákban kellene megtanítani. A depresszióról meghallgathattam egy interjút Víz E. Szilvesztertől, volt MTA elnöküktől. Agykutató professzor urunk több dolgot tudományosan megállapított. Egyrészt közölte, hogy országunk lakosainak, sok, 30%-a szenved -e betegségben. Másrészt megfogalmazta, hogy a televízió butítja az embereket, mert agyunk helyett -nem úgy mint az olvasás-, gondoskodik a képi megjelenítésről. Az idő eltolódásokat is figyelembe véve tudatta azt, hogy mit keres Magyarországon egy tizenkét éves gyermek 22 óra után a TV előtt?

Az, hogy kiknek és miért írok, remélem talán már kiderült. Hangsúlyozom azzal, nagyon szeretném elérni azt a célt, hogy megfogalmazásaim egyszerűen, de ne parlagi és puritán módon találkozzanak községünk-városunk lakóinak helyzetértékelésével, tapasztalataival, ízlésével. Az is gondolatom volt, hogy könnyedebbé tegyem írásomat. A fogósabb kérdés az, hogy terjedelemben meddig szóljak? Ismétlem, távol állt tőlem, hogy a felsoroltakkal kioktassam azon Olvasóimat, akik az eseményeket úgy is tudják, és szóban, elmondásaikból, valamint írásos anyagaik alapján sokat segítettek. Ezt igyekeztem egy tarsolyba összegyűjteni. Utólag is köszönöm, az általuk elmondott információkat. Idetartozó **Nyúl László** volt sátorhelyi általános iskola igazgató úr és elhunyt **„Bricó”** Jóska bácsi részemre megküldött kutatásainak anyaga, **Farkas Árpád** úr (Stoci) gyermekkori pajtásomnak a Hadtörténeti Múzeum Fotó Osztályvezetőjének, retusőrének rám bízott angol nyelvű „Fotó Habsburg” összeállítás, melyet **Heiszler Vilmos** úr szerkesztett, **Farkas Ervin** barátom regionális és országos, világtörténelmi, irodalmi ismeretei és még sok polgártársam alkotó magyarázata. Materiálisan ők léteznek, ugyan az elíziumi lelkek útját járják már sokan, de az én lelkemben míg élek, örökkön örökké megmaradnak.

Ápolt temetőnket községünkben kegyelettel végigjárva kik hiányoznak nekem? Deli János, Molnár István, a Haraszi fivérek, Szijjártó Antal, Keller Pál keresztapám, Szijjártó Mária keresztanyám, Mogyorósi János, Kresz László, Csokány Nyunyi, Mogyorósi Gyula és azok az emberek, akik közt ott vannak nagyszüleim, édesapám, bátyám és még dédszüleink, szépapáink. Vannak akik nem községünkben lelték örök nyugalmaikat. Így a Reisz három fivéréből ketten, Keller Árpád hivatásos vadász, világbajnok 4. helyezettünk szántóversenyből Rózsa József, Papp József, Óvári Ervin és még sokan mások. Ami nagyon elszomorít, hogy generációm halottjai is sokan vannak. Sólya Klári és bátyja, öccse, Haraszi Györgyi, a „Bricó” - Gyöngyösi család-, és még sokan a felsoroltaknál is többen. A temető járását nehezen feledve valamennyiüknek kívánom, nyugodjanak békében, egy idő után én is társbérelőjük leszek. Ezt méltóan befejezve, Kosztolányi Dezső Halotti beszéd művének utolsó versszakával zárom, búcsúzom az elhunytaktól.

**„Úgy fekszik ő, ki küzdve tört a jobbra  
Mint önmagának dermedt - néma szobra.  
Nem kelti föl se könny, se só, se vegyszer.  
Hol volt, hol nem volt a világon egyszer.”**

A nekrológnak mondható versrészlet, idézet, többes számban is megfogalmazható! A szentimentalizmust, romantikát, nosztalgiát és a prűdséget elvetve, újabb valós, vallásos történetek támadnak fel bennem halottainkról, senki életútját sem bántva, elítélve. „A halál is az élet része!”

Feleségem Schneider Lídia, eredeti bolyi sváb lány, iparos családból származik. Ősei 1730-ban Schwarzwaldból telepedtek le Majsra, aztán onnét Németbolyba költöztek. Nejem az egészségügyben négy helyen dolgozott. Ismert az a magyar közmondás, hogy a sváb ember, ha okos akkor nagyon okos, ha buta akkor nagyon buta. Lehetett választanom. Megemlítem, hogy

embertársaink közül is vannak olyanok, akik kevés dolgot felejtettek el... Ő először az urológián, később a baleseti sebészenen műtősnővéreként Szekszárdon dolgozott. Következett a Pécsi Orvos Tudományi Egyetem (POTE) 400 ágyas klinikája, ahova annak intenzív osztályának átadásakor szakértelme, szakasszisztens mivoltja alapján átkérték megyeszékhelyünkre. Igen nagy tudású szívsebészei, professzor főnökei voltak. A nagyfőnök Karlinger professzor úr volt, aki kinevelte később világhírű szívsebészeit, köztük Papp Lajos professzor urat, Horváth Attila rákkutató egyetemi tanár urat. Ezt követően az anyagiak miatt is a GYES-t megszakítva feleségem Szederkény, Máriakéménd és Monyoród körzeti ápolónője lett, 1982-ben, főnöke dr. Mitli Zoltán megelégedésére. E körzetben 1800 betegre felügyeltek, vagy inkább gondozták, gyógyították őket. Nejem alkalmazhatta korábban meglévő tapasztalatait, POTE Intenzív Terápiás Osztályon mások által belé nevelt, investált, szerzett tudását, közben Ulmban elvégzett egy gerontológiai szaktanfolyamot. Szederkényi rendelőkükbe Máriakéménd Plébános ura infarktussal hozta a rendelőkükbe házvezetőnőjét. A Plébános úr fel akarta adni az utolsó kenetet. Nejem nem agresszív, csak határozott, félrelökte az egyházi méltóságot, hogy ide nem kenet kell. Önállóan sok, rengeteg beteggel megcsinálta ezt az újraélesztést, negyvenegy éves egészségügyben eltöltött hivatása alatt. Főnökei ezért is szerették. Mikor váltás volt az egészségügyben (1992-es privatizáció), nagy bajban volt a Doktor úr is nejem is és az adminisztrátor hölgy. Ugyanis a rövidlátó hátráltató polgármester nem mondott fel nekik, így nem kapták meg a törvényesen megjáró végkielégítéseket. Újdonsült doktornőjük megajánlotta a minimálbért, gyermekorvos férjével együtt, mondván, hogy a hiányzót zsebbe adja. Van a korrupcióra egy horvát mondás: *Đepp u đepp.* (zsebből-zsebbe, csak az adóhivatalt és a társadalom biztosítást kell megkerülni.). Mikor nejem ezt a hozzáállást igen hamar két hét alatt megunt, a mohácsi intenzívra átjött dolgozni, mert a főnövér igen jól ismerte szakértelmét, paraszolvencia nélküli becsületességét, korábbi munkakapcsolatuk alapján. Lídia nővér-flancosan szakasszisztens, a maga 48 kilójával rohant a 25 kilogrammos újraélesztő készülékkel a belgyógyászati és sebészeti osztályokra, hajnali fél ötkor. Miért ekkor hívták, azt az Olvasó fantáziájára bízom. A lázmérés, kb. ekkor kezdődik... Tapasztalatom ez, mert újraélesztés nélkül magamnál, ébren és életben voltam, megmérhették hajnalban a 36,5 Celsius fokos lázamat. Nélkülöztem „Az egynapos várakozás” kis karcolatot, novellácskát Hemingwaytól, Fahrenheites lázmérő nem volt kórtermemben. Feleségem mindig alkalmazta volt főnöke (Papp prof.) terápiáját. Ez sok minden mellett abból állt, hogy azokat a középkorú sátorhelyi betegeket is miután sikeresen újraélesztette -néha kétszer is a klinikai halálból-, közölte Papp úr professzionális tanácsát, hogy szívműtétek és infarktuszok után, naponta kellő dolog két deciliter száraz, erős, nem preparált vörösbor elkortyolgatása. Ennél több „bevitt” dózis nem szolgálja a rehabilitációt. Maradjunk objektívek, értelmetlenek voltak és elhaltak Papp Lajos úr és feleségem tanácsai, jobbitó szándékai, de sajnos a betegek is. Szomorú! Ami még tovább gyötör: 1968 decemberében költöztünk Sátorhelyről a „Vár” udvarból Mohácsra. Ezen időszak alatt temetőnk szinte két parcellája megtelt. A temető járását követően morbid ugyan a megoldás, elegendem lesz a feszültségből. Sátorhelyi, elnyűhetetlen, de megfontolt gyerek vagyok, ezért bemegyek a kocsmába. Elbeszélgetek volt munkanélküli osztálytársaimmal és a nálam idősebb 75- 85 éves generációval. Nevelőapámnak, holott nem volt sűrű látogatója késői házassága után az italtoltnak, erről anyám „közös megegyezéssel” leiltotta, mert volt cimborájával, sírig tartó jó barátjával Nagy Sándor úrral, az Isten köntösét is megitták legénykorukban, de ami érdekes, sosem voltak részegek. Volt egy tanácsa apámnak, amit későbbi beosztásomban is hasznosíthattam, Dalecker Ödönével-Burján Magdikával, HNF titkárral, földimmel együtt. Nevelőm úgy fogalmazott, hogy aki nem kel korán és nem jár az ivóba, annak az embernek fogalma sincs arról, hogy lakóhelyén mi történt éjjel, és mi a pusztalakóközösség óhaja-, sóhaja, tervei, elvárásai és hangulata. Mi, Dalecker Magdikával Mohácsra az utcán gyalog jártunk, emberekkel beszélgettünk, korán keltünk, azonos ütemben lüktettünk a várossal, intelligens hölgy léte a vendéglátó helyeket sem nélkülöztük, amikbe én léptem be elsőként. Egyszerű, gyökereinket illendőségünket megőrző sátorhelyi, Mohács városi középvezetők voltunk, Molnár Zoltánnal, Nagy Tibor, Lendvai József urakkal, Tóthné Nagy Magdolnával, Guba Sándorral és. Kelemen Lászlóval együtt. Megértettük polgáraink, dolgozóink akkori terveit,

tettünk is érte. Hittünk abban a mondásban, hogy minden ember annyit ér, amennyit a köz szolgálatára, annak érdekében, életében megtesz. Hiszem, tudom, hogy volt iskolatársaimmal, polgártársaimmal való viszonyom őszinte és közvetlen, ott folytathatjuk a beszélgetésünket az italboltban, vagy az utcán, amit elmúlt temetőjárásom során abbahagytunk. Egymást tisztelve nem a meteorológiai jelentéssel kezdjük dialógusunkat. Különben is a becsületes vezetővé választott ember nem nézi le társait, akik őt ki és megválasztották. Merítünk Sziénai szent Katalin Dialógus című írásából, tanítása szerint alkalmazzuk a párbeszédet, az is igaz, hogy nem Mennyei Urunkkal társalunk, de a jó magyar kötőszavakat ritkán és csak indulatból használjuk.

Az egészségügyet dicsérve, hiszen életemet nejem hivatása gyanánt én is ott töltöttem, ő meg az Ifjúsági Szövetségben, így még gondolatban sem szabadott megjelennie a már korábban említett kis ördögnek. Az sem nagy baj, hogyha az ember 31 és 65 évesen szerelmes... **A feleségébe!** Felsorolok néhány, nem vicces hanem jóindulattal szatirikus esetet. Mikor menyasszonyom a 400 ágyas klinikán dolgozott, apám Zsigulijával többször bementem érte. Igen jó dolog várakozni a hatodik emelet folyosóján, hát még udvarolni más főorvosnőnek (Dominó főorvosnő) és a nővérkével viccelődni, egyetemben, az Orvos Tudományi Egyetemen, annak klinikáján. Előttem tolták ki a nagy liftbe az elhunytakat. Tudtam, hogy műszakváltáskor a nővérek kimosakodnak, nem is akárhogy, de pszichésen a látvány nem volt kedvező. Egyszer Lídia tudta nélkül, homályos alagúton, levezettek a hűtőkamrába. Nem féltem, de a lábcédulákat látva az élettől is elment a kedvem. A másik dolog szerencsére csak beszélgetés volt. Régi, hűséges barátom, aki szakmájából adódóan irányította a moszkvai bojkottált olimpia egyes elektromos munkálatait, Borsos Gyula, jó ideig kórházunk gazdasági igazgatója volt Mohácson, az Államigazgatási Főiskolát Veszprémben végezte el. Ő korábban a pécsi MECHLABOR egyik vezetőjeként dolgozott. Keményen, ugyan szubjektíven elmondta már elhunyt sátorhelyi kiváló kőműves közös barátunknak Dara Ottónak (Edu) és nekem, egy vidám bédai horgász hétvégén, hogy az orvoslás is csak egy szakma. Olyan, mint egy jó esztergályosé. A dréher, száz megmunkálendő, központosított vasanyagból, csavarból, kettőt-hármat selejtként a szemébe dob. Gyula- e véleményét közölte a főorvosokkal is. Nem tudott osztatlan sikert aratni. Dr. Csete Béla főigazgató úr egy szabadidős összejövetelel humorosabban fogalmazott: „A betegségek 80%-a magától gyógyul. A visszamaradó 20%-ból az orvosok annak az 5%-át tudják gyógyítani. A visszamaradók exitálnak.”

A harmadik esetem is felér egy humoreszkkal. Éjjel 11 órakor csörgött a telefonom. Párom arra kért, hogy főzzek egy pörköltet nekik, nem kaptak vacsorát, éhezik az egész intenzív osztály. Fél kettőig megoldottam a feladatot. Kuktámat kézben tartva, hatalmas nagy ordibálásokra érkeztem osztályukra. A trágár kiabálások 10 perc múlva megszűntek és ezt mindig indulatában főnökük, szorgalmazta. Jött a kórteremből dr. Kéri Gyula főorvos úr, még mindig mérgesen. Rám kérdezett, hogy mi van az edényben? Kóstolás után rájött. Kérte asszisztenseit, bocsánatot kért, mint mindig káromlásaiért munkatársaitól, hogy ő sokat ügyel, de hagyjanak neki, akár maradékot is. Feszültségoldásra mondtam, hogy az ő korábbi 10 perces problémáját öt perc alatt meg tudtam volna oldani, alapszakmai végzettségemmel. Hogy? Volt az ismételt kérdés. Válaszom tartalma: öt percig lekapcsoltam, áramtalanítottam volna a lélegeztető gépeket. Jó humorú ember lévén közölte, Dodó magát még a prospektúra segédjének sem alkalmaznám. Ő professzionális tudását úgy végezte, hogy nem hagyta a betegeket meghalni, exitálni, 3-6 nap múlva a csapatmunkának, munkájuknak sikereként, az életveszély elmúltával, elhelyezte pácienseit más osztályokra. Pécsi lakos lévén megtette azt, hogy szilveszterkor a pécsi vasútállomás restijében elbeszélgetett volt tanítványjaival, megvárta a hajnali vonat indulását Mohácsra. Szigorúan ellenőrizte intenzív osztályán a nagyon súlyos beteg emberek állapotát. Sajnos Svédországba távozott. Amit segíteni tudtam, odaadtam neki svéd- magyar, magyar -svéd nagy szótárait, mivel ezt az országot családostól kétszer, kényszeredetten meglátogattuk. Információm szerint a Főorvos úr már ismét Mohácson él, így városunk büszkélkedhet egy hivatását kiválóan ismerő, felkészült, a betegekért mindent odaadó, megtevő **emberrel**. Nála a paraszolvencia nem létező fogalom volt!

Professzionális ismereteit ő is áthagyományozta orvosaira és ami lényeges a „nővérekre” is. **„Ember, ha vagy, maradj ember, hátha sikerül!”** Ez ugyan egy ifjúságmozgalmi dalból vett idézet. A másik ifjúsági dalból szedett, apró idézetem: Ha jól tülekszel, dugig vagy pénzzel, lakásod lesz majd Mercedesszel...Nem vagy te jó példakép, mert felnő az új nemzedék...

Egyébként is családon belül feleségem jóvoltából magas fájdalomérzet küszöböm mellett sem voltam még beteg. **A terápia pár mondatos:** „Apukám nem kell **minden vacakkal kényeskedően, markírozva, hipochonder módjára** foglalkozni.” Antibiotikumok helyett és láz ellen szopogassál Negró mentolos cukorkát, mert nincs itthon semmilyen gyógyszerem. Főzzél: „Lázár kelj föl és járj!”, **magadnak** kamilla teát, gurgulázz, borogasd a homlokodat, nyakadat, ha nagyon rosszul vagy öreganyáink mintájára tegyél disznózsíros, vékony szalonnás paradicsomos dunsztkötést a mellre, füledre meleg sóval töltött stáneclit, rongy zacskót, bele fokhagymát, ha szédülsz ágyazz meg **magadnak**, ha fáj a gerinced, ott a masszírozógép, feküdj deszkalapra és aludjál, addig sem „foglalkoztatsz” és vége a gyógyító munkának...kész...Ennyi idő után már kilehet evickélni a bajból, nem kell a táppénz sem, hacsak az embernek nincs kezdődő agyhártya gyulladása, melyből Bólyban **Végh László** doktor úr és ő kigyógyított. Lídia jéghideg fürdetéseket is alkalmazott, közel 41 Celsius fokos lázra, naponta többször is, mely terápiájába majdnem behaltam, de neki volt igaza. Akkor is, 1978-ban elhumorizáltam dolgomat, mert mikor megláttam körzeti orvosomat, Végh urat, megkérdeztem tőle, hogy itt a **vég?** Nem, mondta ő és tett is érdekemben. A masszírozógép sajnos megmaradt.

Fenti megállapításom az **emberségről** -annak túlzott értékelése nélkül-, talán rám is vonatkozott. Nagy dolog az erény és az egymásra utaltság. Nyolc éves kinevezett munkaviszonyom bizonyította ezt, mert 4 ezer fiatal 87 százaléka választott 110 küldött lévén Mohács városi és térségi titkárrá, tisztességes, túlzottan ellenőrzött és beszűkített járási kampány szerint, hátráltatva, közszereplésekről letiltva. Nyolc év alatt volt időm arra, hogy fiataljainkat politikai bátorságra neveljem. Fáziskésésben voltak megyei és városunk pártirányítói. 1984-ben Lendvait vagy engem kellett volna, eredményeinket elismerve, megválasztani titkárnak. (Apáink sajnos nem voltak doktorandusz vezérigazgatók). Eszembe jutott Puskás Ferenc azon mondása, hogy: „Adjatok nekem öt évet és én rendbe hozom a magyar labdarúgást”. Öcsitől és tőlünk is hatalmi szóval elvették a labdát, pedig Lendvai érdekében viszonylag hosszan -25 perc- elmondtam javaslatomat a Rétházit megválasztó küldöttgyűlésen. Amennyiben úgy tetszik kipakoltam véleményemet helyi és megyei irányítóinknak, összehasonlítottam a városi és járási valós eredményeket. Nem volt fogadókészség és bátorság, mert a küldötteket a párttitkárok alaposan megfélemlítették. Akkori kis főnököm Rétházi Csaba, munkamódszere, nagyképűsége, hatalmaskodása kritikán aluli volt. E hatalmaskodása nem volt igaz a városi, megyei politikai és gazdasági, rendőrségi első számú vezetőkre. Ő hozzájuk tudott érdekből alkalmazkodni. Reggel (1986. januártól márciusig), kiadta az írásos munkát,(Beszámolót 1984.-ig tevékenységéig visszamenőleg), aztán Komlóra távozott, légyottra, „szabadidős programot” csinált magának sokszor Sikondán. Ezt az információt egy piros telefonból megtudtam Páva Zoltántól, korábbi komlói városi KISZ titkártól, későbbi országgyűlési képviselőtől, vagy Csaba Károly munkatársától, akik nem falaztak főnökömmel. Este hét órakor mikor visszaérkezett, rosszindulatúan bírálta „lektorálta”, saját érdekében kiszínezte az általam leírt reális sorokat. Folyamatosan tudatosan tönkre tette önérdekből napi munkánkat. Ennek az lett a következménye, hogy Szélig Marika titkárnőnkkel sztrájkolni kezdtünk. Rétházira és egy majszi ismerős titkárnőjére várt 1986 húsvét hétfőjén a beszámoló, küldöttgyűlési anyag határidőre való legépelése, befejezése.(Kb.: 50 oldal). Szélig Marikával nem csak gondolatban, de meglocsoltuk szóban és cselekedettel atyánkat, főnökünket és újdonsült húsvéti titkárnőjét is, sikeres feltámadást kívánva nekik! Életemben nem végeztem annyi adminisztratív, főlöleges munkát mint 1986 januárjától áprilisig. 1986. április 12-én, J. Gagarin űrrepülésének évfordulóján, Gyula napon, lettem választott titkár, mert ez nálam is később önként repüléssé vált, de nem az űrbe. A választást követő fogadás után, Gyula barátomat éjszaka felköszöntöttem, ő gratulált, meghívott barátaival együtt. Apjának nem kellett ezt megtennie, mert

ott volt a küldöttgyűlésen. Sikeres volt ez a nap, az acsarkodások ellenére is. Szintén videóm van róla. Illuminációt nélkülözve éjfélkor taxival vittem magam haza Bólyba. Feleségem a taxi motorzajára felkapcsolta lépcsőfeljárónk lámpáját. Otthonunkban a siker után elfogyasztottunk közösen egy konyakot és két nagy pohár pezsgőt, tudván azt, hogy rám nyolc óra alvás után munka következik.

Januártól az „irodista” munkát megunva, munkaidőm letelte után, néha éjjel két óráig is rengeteget dolgoztam illegalitásban, a kisközségek és „kortes hadjáratom” megválasztásom érdekében, kissé túlpörgettem magam. Dolgoztattam becsületes társaimat ez időben. A városi kisüzemek és középüzemek középiskolák, óvodák, kórházunk aktivistáit sem hanyagoltam, de törekedtem a falvak ifjúságvezetőinek, termelőszövetkezeti fiatal tagjainak bizalmára is, amit kimondatlanul is megkaptam tagjainktól és csodák csodájára a váltást szorgalmazó tömegszervezeti vezetőktől, reformer párttitkároktól, mert voltak, vannak ilyen haladóelvű emberek is térségünkben. Még ekkor sem láttam tisztán a rendszerváltást, csak kissé éreztem -e széljárást. Kapott voksaim sok KISZ-en kívüli és 4000 fiatal tagunk, 30 év alatti ember ajánlását is jelentette. Ez a népszerűség kisvárosunkban és térségében nem volt elhanyagolható létszám, megítélésük szerint sem. Utólag is, ismételten, tisztelettel, nagyon megköszönöm a bizalmat. Elkekerít mostanában városunkban-térségünkben, hogy a fiataloknak nem adnak célt, szervezett programokat, művelődésüket, érdeklődésüket kiszolgáló dolgok ritkán vannak részükre. Nagyon kevesen vannak viszont azok az emberek, akik részt vesznek a város különböző ünnepi rendezvényein. Ugyan érzem, hogy az önszerveződés talán már elkezdődött!!! **Ráébredtek, szerintem későn, a megoldások sorozatára.** Nem minden a hétvégén megrendezett házi bulik, mert a vélemények csak kis közösségekben lesznek előadva és a diszkók sem, mert rockos, rapp zenés fortissimóban nem lehet normális kapcsolatokat teremteni. Fiatal koromban ezért is utáltam a diszkókat. Ebben az időben nélkülözték ifjaink a kábítószeres fogyasztását, az alkoholt a butábbak mértéktelenül fogyasztották. Becsületes rendőreink egy-két kijózanító pofont alkalmazva, hazaszállították szüleikhez a deviáns tulajdonságokkal rendelkező részeg ifjainkat. A pofonokért senki nem jelentette fel rendőreinket. Megköszönték a családtagok intézkedéseiket.

A szocializmusból a kulturált ifjúsági klubok működtetését, kondicionáló termeket, a belföldi és külföldi utaztatásokat, az anyagi nehézségek ellenére, tulajdonosi hozzájárulással, meg kellett volna őrizni, a színvonalas előadásokat is **hazánk történelméről**, a szervezett színház, hangversenyek látogatását Pécsre, egy atmoszféra nélkül, fiataljaink javára. Igényeik szerint rájuk kellett volna bízni az önmegvalósítás útját, kijáratlan ösvényeit. Sokan vagyunk mi még idősek, akik átérték a még puha szocializmus elfogadható és megalázó dolgait, de csak verbálisan tudjuk felkarolni, nevelni a helyes útra terelni fiataljainkat, amennyiben fogékonyak megfogalmazott véleményeinkre. **A munkaképes és munkahellyel rendelkező korosztálynak kell eltartani bennünket, nyugdíjasokat öregeket és a sok linkócit is a szocpol segélyeket is kitermelve az államháztartásnak.** Megállapításom nem dogma, mert rengeteg fogékony, művelt és szorgalmas, tudásra vágyó ifjút ismerek a 16 és 30-45 évesekből, tulajdonképpen ők korosztályom gyermekei, unokái.

Feljebb említett választási eredményességgemmel megelőztem Baranya megyei városainkat, a mecseki szén és ércbányászokat, nem utolsó sorban megyei vezetőimet. Sok megye kisvárosait is. Országosan is dobogós volt becsülhető eredményem. Ami fontosabb, eredményünk! Ezen mozgalmi történeteimet, szűz beszédemet megőrzött videók bizonyítják a hitetlenkedőknek. Egy-egy pártocskák és azok vezérei meglepődéssel nyugtáznák manapság is döntéseimet, ha úgy tetszik a vezetéselméletet, gyakorlatot, a társainkhoz, az emberekhez való viszonyomat, irányítási és szervezési, ellenőrzési módszereimet, magyarul a döntési folyamat elemeit, tisztelettel adózva a tagságnak, hisz bizalmukkal ők választottak, kiválasztottak, jelöltek és szavaztak rám. Ezen tények után a mindig okoskodókat, tudatosan sok munkával bíztam meg, csiszolva őket az elvárható jó modorra, rugalmasságra, közvetlenségre, rendre és fegyelemre. Sokszor küldtem őket

területre. Munkájukat mindig ellenőriztem olyan formán, hogy világosan tudtam, a kiadott feladat végrehajtása mennyi időt vesz igénybe. Tizenegy év tapasztalatom reális volt mindehhez, mert végigjártam a KISZ összes számárlétráját. Nem sokat számított az a tény mikor taggyűléseken megbízottjaim ellenem szegültek szóban, mert volt (van) egy lelki szemétkosaram is. Megállapíthattam, hogy bizottságunk egyes tagjai el sem olvassák az írásos előterjesztéseket, de vitatkoznak velem. Ilyenkor feloszlattam a testületi ülést. A munka buktatóit ismerve, kiszolgáltam öt megyei első titkárt és ugyanennyi központi bizottsági első titkárt is. Munkaviszonyom, tevékenységem hosszúsága alapján, jómagam voltam országosan is ifjúságpolitikában 8 évet eltöltött, kinevezett politikai munkatárs és ezt követően három évre megválasztott „legöregebb” városi-térségi KISZ titkár, harmincegy évesen.

Kazinczy Ferenc:

**Híven szeretni...**

Híven szeretni a jót,  
Gyűlölni vesztig a gonoszt,  
Eszköze lenni az isteni kéznek,  
Egy nem haszontalan tagja az Egésznek,  
Férfiak! Ez gyönyörű jutalom.

Tagságunk hatalmi lekezelését, elítélését szóvá tettük, megvetettük, amennyiben ez nem sikerült, hagytuk az önállóan intézkedő csinovnyikokat saját zsírjukban megsülni. Okos tagjaink és én is világosan tudtuk, érzékeltük is cselekedeteik és tagjaink panaszai során, hogy az „elvtársak-nők” paternalista pajzzsal, beépített téglaként dolgoznak, lekezelőek, már akiknél tudtak, megtehették. Sok volt a reális, logikus ellenszegülés a nagyképű, pórias, alpári módszerek ellenében. Kis főnököm megállapította egyik munkatársamról, hogy ő nagyon népszerű a lakóterületi ifjúság körében. Egyenesen elmondtam, hogy ez azért van így, mert térségünkben van fogadókészség „nyersségére”, ami érinti, súrolja a bunkóságot, trágárságot, de több tagunk egyetért -e bugaci akaratos magatartásával.

Városi volt főnökeimre, potentátoraimra, Borsos Jánosra, hűséges régi Gyula barátom apjára, első titkárunkra, az ő helyettesére Hajós Ferencre, Kutasi Géza politológusra és Lendvai Józsefre, Fischer Jánosra, Panczáné dr. Dékány Klárára, dr. Németh Elemérre nem panaszkodhattam, sem az általunk irányított bizottságok, városi és térségi községi és termelőszövetkezetek KISZ titkárait, tagjaikra sem, nem feledve a gazdaságvezetők, térségi tanácselnökeink, végrehajtó bizottsági titkáraink, egyes párttitkáraink és TSZ elnökeink korrekt, odaadó segítségét. Ehhez a jól kialakított kapcsolatrendszerhez talán kellettem. Sokan hiányoznak már a becsületes munkát végző emberekből. Sajnos. Hajós Ferenc engem mindig kritikusan támogató úr és dr. Dékány Klára és férje kivételével, elvszerű reál városi és térségi politikát folytató főnökeim, segítőim 1991-ben, 2002-ben, 2015-ben és 2016-ban, 2017-ben elhunytak már és sokan térségünkben is.

Nem volt elhanyagolható a város és térségének odaadó konstruktív segítsége a gazdaságvezetők részéről, kölcsönös eredményes hozzáállás dolgainkhoz. Rövid 15 perces kérések, tájékoztatások után megmaradt és megvalósult a szimpátia, a valós ifjúságpolitika is általában. Megfelelő koncepcióval mi voltunk a kezdeményezők, ha úgy tetszik a hangadók, melyet nem megalkuvóan, de diplomatikusan képviselnem kellett. Sokat tarháltam, de sohasem kuncsorogtam, reálisan ismertettem a kért ellátmánytámogatásokat, azok felhasználásának valós céljait, mértékét. Szép és emlékezetes ugyan néha csalafinta időszakok voltak ezek. Egy-egy rendezvényünk után mindig volt pénzmaradványunk, amit visszaforgathattunk. Azonban érthetően, mindenki érdekének nem sikerült megfelelni. Állandó alaptalan, folyamatos és butuska pártellenőrzés mellett pedig igen nehéz volt problémákkal megküzdve dolgozni. Nem szabadott hibázni, ilyen pedig tapasztalatom szerint nincs. A siker nehezen adta meg magát. A hátam mögötti rosszindulatú szavakkal,



cselekedetekkel sohasem foglalkoztam, képletesen szemét-és lelki papír kosaramba dobtam. Ilyenformán is világossá vált, hogy a városi és a volt járási vezetők gyötörték egymást, sumák módon meghozott döntéseik keresztettk feladatainkat. Ez a módszer és villámcsapás általában nálunk kötött ki. Mi voltunk a párt és állami hierarchiában a kisebbek, de jelentős fiatalos nyílt és szókimondó tömegbefolyással, rugalmassággal. Egyes KISZ titkárok felkészültebbek voltak az őket irányító MSZMP alapszervezeti titkárainál. Életkorunk, fiatalos hévünk is szolgálta ezt, sokszor magunk hátrányára. Közvetlenek voltunk, nem szenvedtünk rangkorságban. Esetenként, sokszor és néha „vattaként” segítettük a HNF és az MSZMP összejöveleleit, melyet nem köszönt meg senki, legföljebb azt mondták pártosék, hogy jó volt a mozgósítás, amit ők csak kényszeredetten tudtak volna produkálni Igen hanyagolták az MHSZ, HNF és a Szakmaközi Bizottság tagjainak, a Művelődési Intézmények vezetőinek meghívását, részt vételét rendezvényeikre. E mellett a még funkcióban lévő Borsos János minden reggel egy cigaretta elszívása közben megkérdezte tőlem, hogy mi újság ifjúság? Nem lehetett félrebeszélni. Minden áldott nap képből volt és reális információval rendelkezett tevékenységünkéről. Hál' istennek nem ifjúságfelelős titkáranak és ifjúsági referensének szubjektív tájékoztatóinak hitt. Munkánkat naprakészen ismerte.

**Kovács Kati művésznőnk régen eldalolta már, hogy: Hátról a késszúrás sem fáj, hozzátéve azt is, hogy Élj utol! (SLPM 17824)**

A mindent látó szemüveges „felüljáróinkat”, akik nem voltak közvetlen főnökeink, csak annak hitték magukat, Dorogi Zoltán, igazi alkotó kritikájú, humoros, fiatalos gondolkodású munkatársunk kivételével nem nagyon szerettük.. Sajnos vele csak másfél évet dolgozhattam.

Sokat jártam Budapestre, volt idő mikor havonként tizenhatszor, hét végén is, segítettem az ifjúságkutatók munkáját, csodák csodájára nem láttam 1979-ben és 1986 elején sem a rendszerváltást, előjeleket talán érezhettem, később Pozsgay Imre professzor államminiszter úrtól, Németh Miklós úrtól, volt miniszterelnökünkötől és Grósz Károly görcsös leégett sportcsarnokunkban elmondott fenyegető beszédéből, mert ő mint váltani nem tudó ortodox, szívelte az erő, fegyveres és paternalista politikát. Sokat autóztam, dolgoztam másoknak és nagyon keveset aludtam ez időszakban. Örömeinkre hál' istennek kicsit később, leszerelték a munkásörséget, az ordas fegyveres indulatok, a Csehszlovák munkásörséggel együtt, a központi gázellátó rendszer felrobbantásának tervei szerencsére elhaltak. Németh Miklós miniszterelnök urunk is tudott -e népünk szenvedését halmozó tervről, áruló cselekedetéről, melyet feltárva ő is elvetette a becstelen majdnem végrehajtott tettet. **Nagy és reális döntése, szerepe volt a munkásörség leszerelésében ekkori honvédelmi miniszterünknek Kárpáti Ferenc vezérkari főnök úrnak, hazafinak, akit a politikusok nagyon gyorsan elfelejtettek.** Ő közölte egyenesen szó szerint Grósszal és Bíró Sándorral, hogy ne csináljanak marhaságot! Kárpáti úr határozott katona emberként világosan megértette velük, hogy a Néphadsereg hűséges katonái, hazánk polgárai érdekében megakadályozzák becstelen, hazaáruló terveiket, meglévő harci technikájukkal, felfegyverkezve, akár tűzharcok árán is.

Igen hatott rám korábban a lakiteleki és a monori találkozó, valamint a vég, az MSZMP pütkösdi konferenciája, melyekről csak suttogó információt kaptunk, de Baunhoffer József úr iskola igazgató, mint volt küldött azért kiokosított bennünket és másokat is. Megjegyzem azt is, hogy fővárosunkban, Kelenföldön a Villányi úti párt Oktatási Központban, a Gyilkos tó és a szomszédban lévő katolikus templom igazolásaként, 1981-től sok előadást hallgathattam meg Barsy Tomajtól, Horn Gyulától, Pozsgay Imrétől, Kiss Károlytól, volt külügyminiszterünkötől, diplomatától, Marosán Györgytől és a teljesség igénye nélkül más állami és MSZMP funkcionáriusoktól is, akik többségében az MSZMP KB osztályvezetői voltak. Ezek az előadók vérmérsékletük és beosztásuk függvényében utaltak ugyan kimondatlanul a rendszerváltás szükségességére, Marosán nyíltan Kádár leváltását szorgalmazta, amin mi elsápadtunk. Azonban

ifjú résztvevők, politikai munkatársak, beosztásunknál fogva, pártirányítás mellett regionálisan nem tudunk semmit helyileg hatásosan alkalmazni. Ismételten megmaradt a suttogó propaganda. A szavak súlyát 1986 ősztől világosan megértettük, nem voltunk fogadatlan idióták, de helyi és országos forradalmakat nem állt módunkban kirobbantani. Később, ugyan liberálisabban megoldódott -e dolog a KISZ képviselőinek kizárásával, a kerekasztal tárgyalásokról.

Sokat informált engem és többször is meglátogatott Kiss Péter akkori, már elhunyt budapesti KISZ első titkár, KB tag, későbbi országgyűlési képviselő, miniszter, szocialista frakcióvezető helyettes és KB-s megyei területfelelősünk Hiszékeny Dezső, volt XIII. kerületi lakos, hajógyári munkás, szintén későbbi országgyűlési képviselő, akinek jogos, vagy jogtalan cselekedeteit megismerhettük a médiákból. Dezső látogatásaikor többször mondtam, hogy ne vezetéknevének higgyen. A FEOR-ból informálódtak, mely az országos KISZ szervezetek szigorúan bizalmas statisztikáját tartalmazta. Városunkban volt országosan is kiemelkedő szervezetségünk, 41 %-os. Ez annyit jelentett, hogy száz 30 év alatti fiatalból 41-en voltak szervezetünk tagjai. Voltak 30 év feletti tagjaink is, mert a belépéseknek a KISZ-be nem volt felső korhatára. Dr. Gyulai Magda, szülész-belgyógyász főorvosnőnk, őszinte barátom, már a csecsemőket is beléptette szövetségünkbe. Sokszor megkérdeztek országos főnökeim, hogy miként végzem eredményes munkámat. Viszonylag nehéz dolgom volt, mert én a szórt kisközösségek irányába építhettem stratégiámat, taktikámat, mely sok területi munkával járt, munkatársaimnak is és általában a falvak miatt csak este 7 óra felé tudtuk megtartani rendezvényeinket. Ebben az időben megválasztásom 1986 telén szorgalmaztam a sok helyi bíráló és szabálytalan becsúszó szerelés, feljelentés tapasztalatai szerint, új választások és városi ifjú küldöttgyűlésnek a megrendezését, ami pártoséknak és munkatársaim egy részének nem vált ínyére, sőt sárgaságot kaptak megvalósítható, reális ötletemtől. Tudtak még ők is itt-ott normálisan gondolkodni, azt is felismerték, hogy a fiatalok újból engem erősítettek volna meg funkciómban, egyszóval ismét rám szavaznának. Egyik rossz indulatú beosztottam másra hajlott, jellemtelenül azon dolgozott sumák módon, hogy a városi bizottsági üléseken ne legyen meg a kétharmados minősített többség, sőt az 51 százalékos megjelenés sem. Becsületes testületi tagjaink ellenálltak ennek, nehezen, de a munka jó színvonalon ment tovább, mert a neki szót fogadó testületi tagokat kizártam bizottságunkból. Helyettük megbízható felkészült tagokat delegáltam. Nem hanyagoltuk a középiskolai pedagógusok tanácsadói szerepét, kulturális rendezvényeinken karmestereink (Kiss Miklós, Krausz György, Imre Lajosné, Horváthy Lenke) segítségét, Európa híré fűvészenekarunk fellépését, Dobos József karnagy úr vezetésével, általános iskolai tanárainkat, úttörőcsapat vezetőket, óvónői és az egészségügyben dolgozó tagjainkat sem, melyeknek taglétszáma meghaladta az 1300 főt. A „hiányzó” létszámot 52 közép és kisüzemünk tagsága és a lakóterületi ifjúság egészítette ki a munkásifjúság köréből, különböző szakmáyonként, életkorként, valamint a középiskolások. A munkásifjúságból anyagilag segítettük a később karikaturista, festőművészé vált fiatalok kiállításait helyileg és országosan is szorgalmaztuk tagjaink részt vételét a felmenő rendszerű vetélkedőkre. Meg is lett az eredménye ennek, mert barátom Püspöki László elektrotechnikus megnyerte a megyei és országos ezermester versenyt, míg Gadányi Katalin többször országos első lett a kispuska céllövő versenyen. Fiataljaink követelték tőlünk a kéthavonként megrendezendő sportrendezvényeket, főleg a kispályás labdarúgó mérkőzéseket, az általam kitalált és megvalósított Mohácsi Ifjúsági Napokat (MIN), melyet a KISZ KB Forradalmi Ifjúsági Napok (FIN) ellenpontozására valósítottam meg, fiataljaink igénye szerint. Tizenegy évig működött, de nem csak tagjaink számára lett meghirdetve. Ezen rendezvényen 10 fős csapatok vetélkedtek. Ilyen volt a kispályás labdarúgás, kézi és kosárlabda meccsek, sakk verseny, város és Európa történelmi és KRESZ tesztlapok kitöltése, tájékoztató futás városunk történelmi nevezetességeihez, kortárs irodalmi vetélkedő, keresztrejtvény fejtő verseny, halászléfőzés, lég és kispuska céllövészet, léggömb fűvás, borotválás, üdítő ivó verseny, stb. Kit érdekelt 1982-ben a KISZ megalakulásának 25. évfordulója? Nem sokunkat, de elvégeztük a KISZ KB és a megyekisz által előírt protokolláris ünnepi rendezvényeket. A Kisegítő iskola aulájában dr. Sarosácz György muzeológus úr segítségével színvonalas paravánokat készítettünk a megtörténteokről, szép

plakettet terveztem, mellyel megajándékoztuk a résztvevőket, az ünnepi ülésre meghívtuk a veteránokat, Lendvai főnököm rám szóta a megemlékező szónoklatot.(Fotóim vannak a felsorolt rendezvényekről).

Hasznára vált fiataljainknak a „Könyv és Ifjúság” vetélkedősorozat melyet Lukács Tiborné könyvtárigazgató, Eitmann András, Döbrössi Magdolna, Mézes Vera, Stack Erika tanácsadó tanárok segítségével rendeztünk. Istápolásom szerint dobogós helyezettek lettünk a pécsi Ifjúsági Házban. Baj is történt ezen verseny után. A megyekisz Szőke Attiláné, Ica akkori (1980) agitációs és propaganda titkár ötletére meghívta megyénk valamennyi művelődési házának vezetőjét azért, hogy értékeljék, minősítsék a verseny lebonyolítását. Ez kb. nyolcvan közművelődésben dolgozó népművelőt jelentett. Felszólalásomban kifejtettem, hogy a versenyre kijelölt irodalom mind - apróbb kivétellel-, a Kossuth és Szikra könyvkiadó terjesztése, más kiadók könyvei pedig jelentősen megdrágultak, tulajdonképpen a kultúra áruvá vált. A résztvevők szinte hangos felkiáltással nekem hagytak igazat. Szőkéné megdorgált, amit tőle már két év alatt megszokhattam és azt is, hogy hat év elteltével nem ismert meg egy összejövetelem, Lendvai lakásában, pedig négy éven keresztül hónaponként egy alkalommal agitációs és propaganda értekezletet tartott, jó hosszan, megyénk politikai munkatársainak, de minnek?

Volt más, kellemesebb történetem is a könyvekkel. Dankó Istvánné a mohácsi könyvesbolt vezetője telefonon rám kérdezett, hogy nincs-e szükségünk a boltjában felhalmozódott remittendákra. Ezt megköszönve azonnal igent mondtam. Mi lett ebből? Átsétáltam a boltba, megállapíthattam, hogy három Barkas kisteherautóra való értékes könyv fekszik ott. Felkerestem Lehel György urat, Művelődési Házunk igazgatóját, akivel korábban az Ifjúsági Házban áttételesen együtt dolgoztam, Buci nénival (Lippói Szeverinné), együtt. Kértem Gyurit, hogy sofőrrel adja kölcsön a kisautót úgy, hogy ők is kapjanak egy teherautónyi könyvet. A sofőr Vikár Csaba népművelő úr volt, jó magam vele együtt a rakodómunkás, de megoldottuk a problémát. Mindketten tudtuk, hogy a kultúrát nem Barkas platóra mérik. E könyveket sport és kulturális versenyeken osztottuk szét. Ilyenformán Dankóné hozzájárult mint mindig városunk ifjúságának művelődéséhez, nem utolsó sorban kímélte költségvetésünket. Vele való konstruktív kapcsolatomat jelentősen szorgalmazta helyettese, munkatársa, barátom Eckert Ákos édesanyja, Eckert Józsefné, Erzsi néni is, akivel haláláig jó nexusban voltam.(+2020).

Nekünk városi munkatársaknak a járásiakkal ellentétben -mert ők szórt alapszervezetekkel rendelkeztek-, előnyünkre vált, hogy nem csak KISZ titkárainkat, hanem az alapszervezeteink tagjait is jól ismertük (ismerjük), ami tömegbefolyásunkat élte, növelte. Közvetlenségünk is megmaradt, tagjaink nem félték a retorziótól, segítő szándékkal látogattuk szervezeteinket. Terveinket sokszor kijavították fiataljaink, melyekhez nekünk, nem pedig fordítva kellett alkalmazkodnunk. Mindig dühös lettem azon titkárainkra, akik a gyér megjelenés alapján a résztvevőket feddték meg. Felvilágosítottam ezen ifjakat arról, hogy a távollévőket lenne célszerű elmarasztalni. Korán érzékeltük, hogy a járási munkatársak lekezelőek, nagyképűek járásunk kevesebb taggal rendelkeznek, de azt is, hogy járási munkatársainknak nehezebb dolga van a szórt kis falvak miatt is, mert az itt élő fiatalok Pécsre, Mohácsra, Bólyba járnak dolgozni, ingázni, tanulni, köztük sokan műszakoznak is, ilyenformán többen hanyagolták a KISZ-be való belépésüket lakóterületen. Ennek következtében a járási KISZ bizottságnak, mindössze huszonkét százalékos volt a szervezettsége. Nekem titkárságom után „megmaradtak” általában a termelőszövetkezetek, nagyközségek viszonylag zárt közösségei. Megválasztásom után sem hanyagoltam a területi munkát. (Bóly, Szederkény, Lippó, Máriakéménd, Belvárdgyula stb...) Továbbra is rendszeresen látogattam azon községeket, mint amit korábban politikai munkatársként rám bízta. Mindig is alaptétel volt számomra a személyes találkozások módszere. Több helyen rendet kellett rakni, melyben két politikai munkatársam segítsége nélkülözhetetlen volt, logikusan és igazságosan határoztam meg területi munkájukat, esetenként a tavaszi rendezvények során úttörő elnökünk, gazdasági ügyintézőnk segítségét is kérve. Ugyan egyszer-kétszer kijátszottak,

amennyiben tudtak. Megélhettem azt is, Pécsről hazajövet, hogy egyik munkatársam irodámban három székot összerakva aludt. Felébresztettem, nem fegyelmet adtam neki, hanem közöltem vele, hogy autózzon haza, etesse meg malackáit, fejje meg tehéncéit és aludja ki magát. Nem volt apelláta, tudtam, hogy-e módszeremmel többet érek el mint egy fegyelmivel. Reális, de más kérdés, hogy jutalom osztáskor, béremeléskor figyelembe vettem -e cselekedetét. Szintén nem volt ellenszegülés. Városunk üzemeit sem volt ildomos részemről küldöttgyűlés után hanyagolni. A rám és ellenem szavazókat jól ismerve, valamennyi küldöttnek, párttitkárnak és állami és gazdasági vezetőnek levélben megköszöntem segítségét.

A fides latin szó. Hitet, bizalmat, hűséget, őszinteséget, becsületességet jelent. Szórolapjaikat, programjaikat ismertethetjük még hátralévő taggyűléseinken, titkári értekezleteken. Tulajdonképpen a KISZ elvégezte városunkban a Fidesz programjának közzétételét, megalakulásának körülményeit, ami nem volt részemről felelőtlen cselekedet, veszélyes igen, a durva kritikák, fejmosások megléte alapján. 1956-os nemzeti hőseink, nagy újratemetése során egyesek megrökönyödtek Orbán Viktor történelmi beszédén. Jócskán megváltozott a belpolitikai és a társadalmi hangulat, a hatalmi helyzet még nem, de már felülkerekedett annak foszladozása. Változott Európa és a világ is! Talán fordítva reálisabb lenne -e megállapításom. Mikor 1985-ben, Brezsnyev, Andropov és Csernyenkó temetése után megláttam Mihail Gorbacsovot, éreztem, hogy nagy változások előtt állunk.

Egy év múlva, volt főnököm volt irodájából, melyet megörököltem és gyorsan édesanyám útmutatása szerint egy vasárnapi délutánon igényesen átrendeztünk, hűtőszekrényéből, megválasztásom után azonnal kitiltottam a szeszes és röviditalokat, a jégszekrényre ráírtam, hogy ÜDÍTŐ. Ezt nem M. Gorbacsov utasítására tettem. Gardrobunkból, mely egy szemetes kukszli volt, kidobáltattam az összes üres szeszes italos palackokat. Vendégeimet kizárólag hűtött csapvízzel, kávéval, teával, szódavízzel, cigarettával és savanyú töltetlen két forintos cukorkával kínáltam. Gondom volt, hogy megbuktatott volt kis főnököm hónapokig nem vitte el irodámból személyes holmijait. Mikor átköltöztünk az új, bebútorozott pártszékházba, szép rám hagyott irodabútora ezután dr. Fodor László megyei első titkárom irodáját díszítette. Nagy harcok után ajándékba adtam neki. A probléma az volt, hogy elődöm járási költségvetésre vásárolta, bólyi kombinátos anyagi segítséggel, ami később a megyekisz tulajdonát képezte. Le akarták selejtezni ezt a gyönyörű bútorkollekciót, mert többen megkívánták vásárolni. Megyei jogászunkkal, gazdasági osztályvezetővel, Ditékével rövid időn belül lerendeztük a tulajdonviszonyt. A bútor Pécsre szállítása humoros volt. Elmentem Öntödénk igazgatójához, Gerbecz Tivadar úrhoz, hogy egy teherautót kérjek. Tivi bácsi közölte velem, hogy Dodó, ez drága fuvar lesz. Kilométerenként biztosítsunk a sofőrnek három forintot. (Regie menetlevél költség). 300 forintból megúsztuk, néhai Schwalm Mihály gépkocsivezető öröme, akinek mellesleg nevelőm volt a bérmakeresztapja.

Munka közben egy csöpp alkoholt sem fogyasztottam, de ezt elvártam és megköveteltem munkatársaimtól is. Korábban, szundizó munkatársamnak névnapján volt egy saját hibás balesete. Feleségemtől, Lídiától, pedig azt vártam el, hogy mire hazaérek, mindegy hogy mikor, legyen két nagyon lehűtött pécsi szalon sör a hűtőnkben, amit általában vacsora után közösen fogyasztottunk el. Bármikor is érkeztem haza, nejem mindig megvárt -ha műszakozása miatt ezt megtehet-, állandóan aggódott értem, nehogy butaságot csináljak.

**A KISZ-en kívül is voltak más, nálunk értelmesebb fiatalok**, akik elvetették a központi kézi vezérlest, mi több jogszerűen megalapították szervezeteiket. Félő dolog volt, mikor Pécsről propaganda anyagaikat Mohácsra hoztam, Dáciámban. Fohászkoztam, hogy rendőr meg ne állítson, kissé szerénytelenül, illegalitásban, mert csomagtartóm tele volt a Fidesz szórolapjaival. Kizárt dolognak tartottam, hogy Orbán Viktor jelenlegi miniszterelnökünk és tagsága ezzel nem kalkulált. Ők igen jól ismerhették a KISZ munkamódszerét, netán KISZ funkcionáriusok, vagy

tagok voltak ők is. Gyurcsány Ferencsel való találkozásuk és tárgyalásuk alapján diplomatikusan megállapíthatták, hogy kölcsönösen nagyon informáltak és okosak, ismerik ifjúságunk országos és regionális helyzetét, problémáit. Ezt szerintem a tárgyaló felek nem érzékelték reálisan! Megkellet volna fordítani a kérdést, hogy fiataljaink ismerik -e országunk problémáit! Orbán úr szerintem az „ifjúság feletti” hatalom megszerzésére, a váltani nem tudó MSZMP és KISZ KB árnyékában lévő Gyurcsány, annak megőrzésére fókuszált. Mindenki szociopata lett szerintem ezen a kikényszerített, kényszeredett IFJÚSÁGTÖRTÉNELMI „eszmecserén”, amiről minket, annak tartalmáról városi titkárokat nem is tájékoztattak, de a találkozás tényét ismertették velünk. Amennyiben mostanság tájékoztatnának a tanácskozás lényegéről (főlegesen már), talán megállapíthatnám, hogy Gyurcsány Ferencnek ez volt a nulladik balatonöszödi beszéde. Sok volt a probléma, de a Fidesz már nem tűrte az atyáskodást! Jelentős társadalmi, változtatni akaró, ifjúságot támogató réteggel rendelkezett, eleinte inkább csak fővárosunkban, az egyetemi ifjúság körében. Azért programjaik le vitelét mi, baranyai városok reformer, rugalmas ifjúsági vezetői is szorgalmaztuk. Komlón Csaba Károly, Siklóson Varga Katalin, Szigetváron Horváth József, Mohácson jómagam, Pécsen Burgmann György. Dr. Fodor László megyei első titkárunk is logikusan támogatta ez irányú cselekedeteinket. A vele sokszor közösen meglátogatott Budapest hangulatát igyekeztünk lehozni városainkba. Nekünk pár népségnek és az MSZP tagjainak Gyurcsány jóval később előadta trágár beszédét, lekurvázta hazánkat. Szerintem mostanában ha sokan elemzik -e beszédet, rájöhetnek arra, hogy ez nem volt történelmi beszéd, ugyan mindannyiszor ha idézik, azzá válik és szolgálja az ő politikai-gazdasági érdekeit, ami a szélsőbaloldal és szélsőjobb hasznára is válhat 2022-ig. Miniszterelnök lévén az egyszemélyi felelősségét rátestálta szocialista tagjaira is, megmutatta foga fehérjét, kibújt bőréből. Nem volt gyerekszobája, nem járhatott kisdud óvóba, de ha igen akkor szerintem az óvodában szalonna volt a jele. Monológját nagyjából egészében ismertetem az Olvasóval, hozzátéve azt, hogy mi baráti körben indulatos vitáink szerint sem szoktunk bugaci, alpári kifejezéseket használni, plénum előtt pláne nem, még véletlenül sem! Sárközy Tamás professzor úr könyvéből idézem -e beszédet, annak kivonatos, de lényeges részét. A könyv (Magyarország kormányzása 1978-2012), 332. és 333. oldalán elolvasható ez a trágár, volt miniszterelnök szájából kiejtett drasztikus, fekáliás folyamat, helyzetértékelés, hitvallás, feledve azt, hogy -e folyamatokat miniszterelnökként ő idézte elő. Kivonatosan ismertetem ezt a számomra szennybeszédet, annak egy részét, amit gondolkodó polgáraink teljes terjedelmével kevesen tudnak. Nevelőapám, ha megérhette volna, de 2000-ben elhunyt, azt a tanácsot adta volna biztos Gyurcsánynak, mint az őt körülvevő káromkodó beosztottjainak, munkatársainak, hogy azonnal mossanak fogat és öblítsék ki a szájukat.

#### **Íme a lerövidített beszéd:**

„Gyerünk előre! Nincs sok választás. Azért sincsen, mert elkürtük. Nem kicsit, nagyon. Európában ilyen böszmeséget még ország nem csinált, amit mi csináltunk...Nyilvánvalóan végighazudtuk az utolsó másfél-két évet. Teljesen világos volt, hogy amit mondunk, az nem igaz. Annyival vagyunk túl az ország lehetőségein, hogy azt nem tudtuk korábban elképzelni, hogy ezt a Magyar Szocialista Párt és a liberálisok közös kormányzása valaha is megteszi. És közben egyébként nem csináltunk semmit négy évig. Semmit...Nem tudok mondani olyan jelentős kormányzati intézkedést, amire büszkéek lehetünk azon túl, hogy szarból visszahoztuk a kormányzást a végére. Semmit...Fantasztikus dolog politikát csinálni. Fantasztikus dolog egy országot vezetni., mert egy dolog ambicionált és egy dolog fűtött: visszaadni a baloldalnak a hitét, hogy megcsinálhatja, hogy nyerhet, hogy nem kell lehajtani a fejét ebben a kurva országban. Hogy nem kell beszarni Orbán Viktortól meg a jobboldaltól. Majdnem beledöglöttem, hogy másfél évig úgy kellett tenni, mintha kormányoztunk volna, ehelyett, hazudtunk reggel éjjel meg este. Nem akarom tovább csinálni! Vagy megcsináljuk, és van hozzá egy emberetek, vagy mással kell csinálni! Azt gondolom, hogy lesznek konfliktusok, gyerekek. Igen, lesznek. Lesznek tüntetések. Lehet tüntetni a Parlament előtt, előbb-utóbb megunják, hazamennek. Csak akkor lehet végigcsinálni, ha a lényegben hisztek, és a lényegben van egyetértés”. A balatonöszödi beszéd kiszivárogtatásának következményei sajnos ismeretesek.

A Századvég egykori-akkori értelmes, művelt munkatársának, reálpolitikusnak S.I.-nek, megyei KISZ titkári értekezletről tudom, láttam, öt párttag könyve volt, 1988 végén. Szerencsére, szavatosságuk már modoruk, -e munkatárson kívül aki alkotmány bíró lett, hangoztatott elveik alapján majdnem lejártak. Kár a szocializmust manapság kapitalista életmóddal és elképzeléseik szerint újjá építeni, nincstelen nyugdíjasokat és a munkanélkülieket, hajléktalanokat, Putyin elnök urat is megtevesztetni, ami nem sikerült egy vacsora közben sem, mert Putyin úr szerintem járt már ilyen helyen, ismeri volt megbízatása, hivatása alapján, régi foglalkozásából adódóan az embereket, tulajdonképpen csak informálódott a vendéglátók dolgairól. Kár vélt karizmatikus, csökönyös, váltani nem tudó, nárcizmussal rendelkező egyéniséggel a népet butítani, elavult KISZ-es módszereket alkalmazni, „mozgósítani”, fenyegetni, a kormánypártot állandóan szidalmazó szónoklatokat tartani, semmi pozitívumot sem fellelni a tíz éves orbáni, jobboldali centrista kereszténydemokrata politikában. A valóságot és jelenlegi helyzetet szociálpacifizmus módjára megtagadni, a visszarendeződést önös érdekekből mímelt, tükör előtt betanult, rosszul gesztikuláló, öblös hangon, illetlen mutogatással a „kopasz” Rákosi Mátyás és a pék Marosán György mintájára megidézni, restaurálni. Gyér tüntetők, gyér taps! Még gyérebber ifjúság. Amennyiben nekidurálnám magam, Mohács főterére, önkormányzati segítséggel kérésre több józanul gondolkodó polgártársat tudnék meghívni egy békés, gyertyás felvonulásra, melyen Drezdában 1989 októberében részt vehettem. A tüntetők létszáma meghaladta a 120 ezer főt, Hans Dietrich Modrow szónoklatát meghallgatva. Mit skandáltak a békés résztvevők? Ein Rass ein Land!!! (Egy nemzet, faj, egy ország) A korrumpálódott (a kormánypártokra is itt-ott vonatkozathatóan), vezetőkkel sem szélsőbaloldali és szélsőjobboldali egységet szerintem nem sikerül hosszútávra kialakítani. Reális centristákkal ez könnyebben menne, alkotó Deák-i reform ellenzék módjára. Véleményem bárcsak beválhatna, még hátralévő életemben megérhetném a 21. századi belföldi kiegyezést és megszűnne Parlamentünkben a most már igen sok értelmetlen baloldali, liberális, összegereblyézett percpártok mocskolódása, ami vonatkozatható Brüsszelre is.

Szerintem hazánkban és országházunkban nincs alkotó ellenzék! **Azt is érzékelem, hogy értékeléseim Mohács kisvárosunk hangulatát idézik meg, de úgy érzem rálátok országunk más ideológiát valló embereinek, polgártársaimnak megfogalmazott véleményére is, melyeket logikusan megfogadok, elfogadok, amennyiben reálisak!!! Tamáskodom viszont a jogszerűtlenül-korrupktan vezetett egyes megyei jogú városaink működtetésével, mert felfogom az itt élő és 2022-ben szavazó állampolgáraink nem lebecsülhető létszámát. Csak el ne tájolják őket.** Magyarország nemzeti érdekeit kellene szolgálni -e megyei jogú városok vezetésének is, nem beszélve Budapestről. „Nagy” politikusaink miért akarják a Fővárosi és vidéki szavazóinkat szembe állítani. E magatartásformákat, ha azoknak lehet hívni, Hunyadi János, Rákóczi Ferenc, Széchenyi István, Kossuth Lajos, Deák Ferenc, Horn Gyula és Pozsgay Imre is hazaárulásnak minősítené. Manapság hazaárulásnak minősítik a volt gondolkodni tudó kommunisták, értelmes szocialisták -mert van ilyen becsületes lojálisan voksoló ember is hazánkban-, rossz szemmel nézik ezt, melyet társadalmunk tagjainak többsége is így ítél meg. Nem hiányzik nekik az új internacionalista segítség Brüsszelből sem. Ajánlott irodalmam Széchenyitől: A lovakról, Világról, Stádiumról és a Hitelről szóló művei, figyelmébe ajánlom az Olvasónak a Gróf urat hátráltató örökösödési jogot.

**A diktatúráról, amelyben élek:** Engem volt kisvárosi KISZ titkárként sem nyom el, nem diktatórikus a „korlátlan hatalommal rendelkező személy” Orbán Viktor, -nem is vagyok tényező-, valamennyi állampolgárának is biztosítja az EU 7. cikkelyében szereplő jogokat, melyeket a médiák nem nagyon ismertetnek sajnos. **Így több állampolgárunk tájékoztatlan marad. Kormányzati szinten azonban alaposan visszafognám az uram-bátyám világot, érzékelem azt is, hogy egyes politikusok hét szilvafás nemesek.** Nincs Maris néninek és Jancsi bácsinak, Tádé apónak sem számítógépe, internetje. Ebből az is adódik, hogy Brüsszel fölösleges

noszogatókat Lengyelország és Magyarország irányába nemigen értékelik, ugyan érzékelik polgáraink. Eljutott Brüsszel az alagút végéig is. Foszladozva elért odáig is törvénytelenül, hogy képletesen „Ötödik Habsburg László” személyes küldöttjét, megbízottját Chilei Ulrikot a nagy brüsszeli demokráciában „megölik”, nem fogadják, felszólalni sem engedik. A piszkos munkát, hazánk történelmét alapvetően ismerve, a trónra törő Garára bízzák? Brüsszelben nincs szólás szabadság? Nincs, mert a liberális, szélsőbaloldali, többség ezt eldöntötte! Kissé asszociálok a dolgot az 1956 utáni időszakra, azzal a különbséggel, hogy az ENSZ közgyűlés még Kádár Jánosnak is megengedte New-Yorkban, forradalom és szabadságharcot eltipró politikusnak 1963-ban a felszólalási, magyarázkodási, kimosakodási jogot. Nekünk, határon belül és kívül élő vértestvéreinkkel együtt manapság nem sokat kell magyarázkodnunk, mely vonatkozik bel és nyitott kül és gazdaságpolitikánkra, az emberi jogok biztosítására. Jöjjenek el hozzánk, tanulmányozzák társadalmunk helyzetét, de ne brüsszeli, főleg ne belga és holland szemüveggel, zöld blúzban. Ne írjanak rólunk „szar-gentíni” jelentést, mert azt mi sem vesszük fel a magyar kánonjogba. Judith néni elgondolkodhatna, hogy régi özvegy névrokona, hogy mentette meg Betulia várát. Ő Hungáriát nem fogja megmenteni, de lefejezni sem! Még akkor sem, ha elolvassa és alkalmazza a Judit könyvet és az ótestamentumot. Ez a testamentum tényleg elavulttá vált Brüsszelben, hiszen nálunk magyaroknál a kétharmados minősített szavazati többség 75%-ot jelent. (Számtan óra, százalék számítás, általános iskola 5. osztály). A sok okos diplomatának, ha nincs más dolga, akkor ne hazánkkal, Lengyelországgal, hanem más módon mással foglalkoztassák ön kielégítve magukat. Megállapításom vonatkozik azokra a permanens rossz döntésekre, melyek a migráns kérdésre és az új koronavírusra, Európa gazdasági életére, annak megoldására vonatkozathatóak. Persze „ügyeletes” bűnbakokat mindig rajtunk magyarokon kívül is sikerül találni, melyhez úgymond az EU-nak és az EP-nek idézőjelben semmi köze sincs. Ukrajna, Szerbia, Montenegró, Albánia, Új-Makedónia hátráltatása is tudatos! Tudom, felfogom, hogy hazánk most már Trianon után nem nagy „tétel”, falat Európa történelmének alakításában, pláne nem a világpolitikában, de becsülöm azokat a tisztességes országvezető politikusokat, politikusainkat mostanság -mindegy, hogy milyen pártok tagjai-, akik okosan, megfontoltan, markánsan képviselik nemzeti érdekeinket, a lejárató kampányok ellenére is nyitottak és nyitódtak Európa országai felé, a Közel és távol-kelet irányába, Ázsiában, Afrikában kiterjesztették háborúskodás és területi követelések nélkül Magyarország határait. Az antant (A francia szó, magyarul szövetséget jelent), 1920-as trianoni döntését megvetem, a magyar gyáva, hazaáruló, diplomatákat is, akik -e diktátumot aláírták. Még jobban megvetem a lakosságcsereket, a moszkvai, teheráni és párizsi béke konferencián résztvevőket és a Helsinki Egyezmény magyar, de idegen nyelveket nem beszélő analfabéta, hazaáruló aláíróit, végrehajtóit. Hétköznapi informálódó emberként nagyon becsülöm a magyar nyelvet is kiválóan beszélő, tragikusan véletlenül elhunyt? szlovák Alexander Dubček 1968-as bátor, hazafias hőstettét. Ide sorolom Schmidt, Brandt, Kohl kancellárokat, a későbbi lengyel miniszterelnök Lech Walesa, Gorbacsov és a magyar államminiszter Pozsgay Imre, Habsburg Ottó, Horn Gyula és Antall József hazafias tetteit is, nem beszélve Vaclav Havelről, Glomp és Wyszynski bíboros urakról és Karol Wojtyláról, a későbbi szent II. János Pál pápáról. Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában, hiszek egy örök Isteni igazságban, hiszek Magyarország feltámadásában, hiszek az irredentizmust, nacionalizmust és sovinizmust kasztrálva elvetve. Ildomos lenne a nagy és kis antantnak is ezt figyelembe venni és elimádkozniuk lefekvés előtt ezt a fohászt. Ámen. Anyanyelvünk szerint, a Felvidék az, az is marad, a szlovák lakosság többségével is, azonban történelmünket nem jó dolog elvenni tőlünk, a Vajdasággal, Erdéllyel, Kárpátaljával, stb. együtt.

Még mielőtt túlzottan verbálisan, haragosan elítélném Soros György urat, könyvespolcomról leemelttem egy kötetet, ami 20000 példányban lett kiadva 1989-ben. Belső borítóján a következő olvasható: Köszönetet mondok az MTA Soros Alapítványának...aláírás. A mű szerzője: Pécsi Géza, címe: Kulcs a muzsikához. Országosan szerintem nagyon fel lett tupírozva Soros úr szerepe, mellyel a szlovákok, csehek, lengyelek nem sokat foglalkoznak. Nagyon elítélem azonban Soros pénzügyi spekulációit, konfrontálódását a magyar haza hátrányára. Mi kéne még? Távol áll tőlem,

de fogalmazza meg és alkalmazza is javunkra a Tóra (tanítás), főleg Mózesnek, a vízből kihúzottnak, Jézus Krisztus által megreformált, a Sina-i hegyen elmondott beszédét, Isten 10 parancsolata szerint. A kőtáblák a megszüntetve megőrzés szerint, még most is frigidárában léteznek, mi több a becsületes emberek alkalmazzák is őket. Az is szóbeszéd tárgyát képezi jelenleg szép hazánkban, hogy Soros úr kígyókat melengetett keblén, amiből idővel Laokoón-csoport lett? E multimilliárdos családnak olvasatra ajánlanám, de biztos már áttanulmányozták Mózes öt könyvét is az ószövetséget, a Pantateukhoszt. (Genézis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomion).

Kis kitérő fenti mondataimhoz, hogy országunkban, ha nem élt volna Tisza Kálmán, Tisza István, Teleki Pál, Wekerle Sándor, Horthy Miklós, Klebelsberg Kúnó, Hóman Bálint, akkor nagy és kisantanti diktátumok alapján Magyarország sem létezne már. Ugyanitt jegyzem meg, hogy Horthyt a nürnbergi perben a bíróság sem vádolta háborús bűnösséggel, nem minősítette az ellentengernagyot lovas tengerésznek, Otranto-i zseniális tengeri csatájának stratégiáját és taktikáját a világ nagy nautikai egyetemén a mai napig is tudományosan elemzik és oktatják. (Felhasználható irodalom a Magyar tűzér c. könyv 378. oldala). Nálunk a jó szocialista történelem tanítás szerint elítélték cselekedeteit, visszalévő életének éveit emigrációban Portugáliában kellett eltölteni. Függetlenül ettől azt hiszem, reálisan látom és tapasztalhatom azt, hogy pénzével Soros úrnak lehet befolyásolni Európa, Brüsszel, a nagyvilág gazdaságpolitikáját, politikáját, azoknál, akik ezt számára megengedik. Az anarchizmussal kár foglalkozni, mert a magyarok nem Bakunyinok, Kropotkinok, Vaillantok, Henrykek, Caseriok, Gavrilo Principek, R. Halasz és N. Halasz könyve szerint sem „Tiszta szívű gyilkosok”, maffiózók, hiszen az anarchizmus csak szerep, vagy személycseréhez vezet, értelmetlen, elítélendő dolog. (Ajánlott irodalmam: Tiszta szívű gyilkosok, R. Halasz és N. Halasz kis könyve, Athenaeum nyomda, Budapest, 1972) Szerencsére Glóbuszunkon még Sorosékon, rajtuk kívül is vannak értelmesebb, okosabb „pénz nélküli” nem korrumpálódott, a szitán átlátó realpolitikusan államférfiak, pénzügyi szakemberek, belföldi és külföldi jó, és jó előre látó diplomaták, külügyminiszterek, hazafiak, mely honfi kifejezést nem csak a magyar hazafiakra vonatkoztatom. Hazámban számomra nem mindegy a baloldali és más pártokból való, felelősségre vonás nélküli kilépés, kizárás. Tudomásul veszem, hogy Rákosi és Marosán megadta a tördőfést a Magyarországi Szociáldemokrata Pártnak. Nagy bánatom, hogy a rendszerváltás után sem sikerült -e pártot újjá szervezni. **Nézetem szerint sem bűn jobb vagy baloldali politikusnak lenni, de centrista módon.** Eltűntek a Böhm Vilmosok, Kéthly Annák, Bokányi Dezsők, Kunfi Zsigmondok, Alpári Gyulák, (Szabó Ervinek, aki haladó szellemű kommunista volt, valamennyien tudjuk a róla elnevezett, máig is meglévő könyvtár nevét Budapesten), Stromfeld Aurélok, de szerencsére a Linder Bélák, Kun Bélával, Károlyi Mihállyal együtt, stb... Ismerem az általam is kidolgozott, máig alkalmazható tételeimet a magyarországi tőkés fejlődés eredményeiről (1830-1867), valamint az MSZDP 1903-as programját és -e párt politikájának fő vonásait a századforduló után.

Szakaszosan ismertetem azt a munkásmozgalmi irodalmat, tényeket, rendőrségi jelentéseket, ami szűk térségünkről szól. Megyeshelyünk és városunk levél és könyvtáraiban fellelhetőek, és ifjúkoromban is kevés pártfunkcionárius főnököm, beosztottam sem előzőtt meg engem ismereteivel, vagy egyáltalán nem is tudtak róluk. Mohács és térségében ezen irányítóimnak pozíciójuk volt, de 120 évre visszatekintő ismeretük kevésbé, városunk mozgalmi történelméről. Belehet pótolni a hiányosságot volt nyugdíjas főnökeimnek, beosztottjaimnak, **mert ha nem érnek rá, akkor vegyenek ki szabadságot** és ezt az időt a Mohácsi Jenő könyvtárunkban, vagy megyei levéltárunkban töltsék el hasznosan. A trilógia címe: **Válogatott dokumentumok a baranyai-pécsi munkásmozgalom történetéhez. 1869-1918, 1918-1929, 1929-1944.** A köteteket dr. Babics András és dr. Szita László szerkesztette, ők az MTA Dunántúli Tudományos Intézetének munkatársai voltak. Az első kiadványt 1968-ban, a másodikat 1970-ben, a harmadikat 1972-ben adták ki. A könyvek 430, 489 és 510 oldalasak. Ezért, hogy segítsen a tisztelt és érdeklődő Olvasó dolgát kivonatoltam a Mohács és térségére vonatkozó fejezeteket, megjelölve



azok címét, rövid tartalmát és oldalszámát, évszámát, szűkebb-tágabb környezetünk lakóhelyeinek főszolgabírói, rendőr főkapitányi jelentéseit, melyeket a megyei alispánoknak, főispánoknak a belügyminiszternek írtak, valamint a Népszava és a Dunántúl írásaira is három helyen utalok.

**Első kötet:** 115. oldal 1894 december 7: A Népszava tudósítása a mohácsi szociáldemokrata pártszervezet megalakulásáról:

„Miután a mohácsi munkásságot is sikerült végre közönyéből felrázni, első dolgunk volt itt megalakítani a pártszervezetet, mely is folyó hó 2.-án jól látogatott értekezletet tartott, hogy a teendőket megállapítsa...” „elsősorban tehát elnököt választottunk Trukli János személyében...”

116. oldal, 1895. január 18. : A Népszava közlése a csendőrség erőszakos fellépéséről a mohácsi szociáldemokrata pártszervezet ellen. Az újságcikk Vaszary Gyula városi rendőrfőkapitány jegyzőkönyvére alapozódik. „(Mohács, 1895. január 13.-án) Sajnálattal kell értésükre adnunk, hogy folyó hó 10.-én Trukli János házában kutatást tartottak...”

203. oldal 1905 május 23. A baranyavári járás főszolgabírójának jelentése a főispánnak a bellyei uradalom cselédeinek sztrájkjáról, melyet Jilly Viktor főszolgabíró írt.

236. oldal: 1906. április 8. Jegyzőkönyv a mohácsi ácsmunkások szakszervezetének megalakulásáról

„Jegyzőkönyv felvétel 1906. április 8-án Mohácson a Fischer-féle vendéglőben tartott nyilvános ács szakgyűlésen. Tárgy-napirend: 1.) Az ácsmunkások szervezkedése. 2.) A helyi csoport megalakulása...A vezetőségi tagok: Elnök: Gábrics Ferenc, jegyző: Krám György, pénztárnok: Mikolauz Mihály, ellenőr: Neumaister József...”

209. oldal, 1905 július 6: Baranya megye alispánjának összefoglaló jelentése a belügyminiszternek a mezőgazdasági munkásmozgalmakról.

416. oldal, 1918 március 16 A mohácsi járás főszolgabírójának (Sey Tamás) jelentése a főispánhoz a szocialista szervezkedésről: „Jelentem, hogy a mohácsi járásban munkás és szabadgondolkodó egyesület nincs. Van azonban több olyan egyesület, pl. földművesek olvasóköre stb. ahonnan a szocialista eszméket propagáló agitáció indulhat ki”(…)

420. oldal: 1918 április 15, a sásdi főszolgabíró (Forray Valér) jelentése az alispánnak a szászvári bányászok szakszervezetének megalakulásáról.

**Második kötet:** 1929 május 7. 370. oldal: „A Pécs-Baranya- Mohácsi Szervezett Munkások

Intéző Bizottságának” felhívása-röplapja, a mohácsi munkásokhoz a társadalombiztosítási intézet önkormányzatának választásával kapcsolatban. „Mohács dolgozó munkásaihoz és alkalmazottjaihoz! Munkások! Munkásnők! A munkásság önerejéből megteremtett munkásbiztosító pénztárnak, amelyet most „Társadalombiztosító Intézetnek” neveznek el, tíz esztendő óta nincs önkormányzata, ami azt jelenti, hogy sem a munkásnak, sem a munkaadóknak nem volt szavuk az intézet vezetésében.”(…)

1929. június 30 374-375-376. oldal: A mohácsi m. kir. rendőrtanácsos kapitányság vezetője (Liedemann Hugó) jelentése a főispánhoz, a városban észlelt kommunista agitációról, a levante egyesület kommunista verbális-részeg bírálatáról, a Bajáról látogatott munkások szervezkedése a szigetben történt mezőgazdasági munkások körében, Ludwig József letartóztatásáról. A jelentésben szó esik a kommunista röplapokat készítő nyomdászokról, így Friedrich Oszkár nyomdájáról, segítőiről: Müller, Szekeres, Bakó, Schmiedt szociáldemokratákról, valamint egy Gulyás nevű leányzóról.

**Harmadik kötet:** 1930 október 26. 50-51. oldal: A mohácsi rendőrkapitány (a kapitány vezetője helyett dr. Hajnikai Béla m. kir. rendőrkapitány) jelentése a főispánhoz az országos építőmunkás szövetség helyi szakcsoportja megalakulásáról. Rendőrségi felügyelet és engedélyek mellett, a következő napirendek lettek megtárgyalva: 1.) Az építőmunkások helyzete 2.) Az ÉOSZ célja és

alapszabályai 3.) Kérdések 4.) Indítványok 5.) Vezetőség választás. A vezetőség tagjai, melyet Gadányi Antal levezető elnök indítványára a gyűlés résztvevői egyhangúlag elfogadtak: Elnök:Schlotthauer Ádám, pénztáros Magyar János, jegyző Böröc Antal lett.

1932. január 5. 77. oldal: A Dunántúl híradása a Mohácson történt nagyarányú kommunista röplapterjesztésről. Ezen cikknek alcíme: Bolsevik propaganda Mohácson.

1936.február 16. 199. oldal A Pécsi Napló cikke a mohácsi selyemszövőgyár munkásainak sztrájkjáról. „Az államrendőrséghez befutott sztrájk híre a hatóságokat is megmozdította és a Pécssett tartózkodó Margitay Lajos dr. polgármester is hazatért, hogy a bérmozgalmat kölcsönös kibéküléshez juttassa”.

1936. augusztus 10. 216. oldal: A mohácsi rendőrkapitány jelentése a főispánhoz az építőipari munkások gazdasági sztrájkjáról. A rendbontást nélkülöző, békés tüntetésről szóló jelentést dr. Jancsó Gyula m. kir. rendőrfogalmazó a kapitányság helyettes vezetője készítette.

1938. június 15. 277-278-279 oldal: A mohácsi rendőrkapitány jelentése a főispánnak a mohácsi selyemipari vállalat nőmunkásainak sztrájkjáról. Aláírta: Pamlényi János m. kir. rendőrtanácsos.

1942. július 2. 394-395 oldal A mohácsi rendőrkapitány jelentése a belügyminisztérium közbiztonsági osztályának a selyemgyári szövőmunkásnők sztrájkjáról. Aláírta: Dr. Drasits Béla m. kir. rendőrkapitány

Visszatérve napjainkra, szerintem jelenleg hiányoznak a törvényes, szigorú ítéletek. Valamennyi párt részéről. A törvényes eljárásokat nyújtják mint a rétestésztát, vagy eltussolják. A többség azonban jelenleg megmaradt kormánypártinak, melyet a 2019 őszi voksolások is bizonyítanak. Lojális, centrista létemre ezt becsülöm akkor ha nem hibáznak és nem nézik idiótának polgárainkat, ha ebben a szép hazában ez számít valamit. Az „ellenzékiek” pedig kivont karddal is a szőnyeg alatt harcoljanak, bíráljanak egyesüljenek, a nagy cél érdekében, logikátlanul. Észszerű javaslataikat kereszténydemokrata kormányunk és nemzetünk is elfogadná, mi több szimpatizálna vele, de ilyen nincs mostanában Steindl Imre házában. Brüsszelben, az ellenzéki pártok óhajai szerintem irreális szivárvány színű kérések, melyek alapvetően a magyar gazdaság teljesítményétől függenek. Nem kell ezt túllihegni. Így hosszútávon Brüsszelben csak a DK vezetőjének és feleségének és nem a magyar nemzet céljait szolgálják. Ilyenformán szerintem a brüsszeli magyar képviselők párharca odáig is eljutott, hogy Magyarország sok diplomáciai ellenfelet, ellenséget hozott össze magának, melyet mint ellenségképet igazságtalanul Orbán Viktor miniszterelnök úrra testálnak. Tavalay október óta (2019), már világosan érzékelhető, hogy pártjaikon belül veszekednek a funkciókért, pénzért, többen alkalmatlanok a nagyobb és kisebb régiók, budapesti vízfejű kerületek vezetésére. Jobb lenne ha lemondanának egyes polgármesterek választott hivatásukról, mert túl nagyok nekik az önkormányzati trónusok, a bő mellények és zakók, nadrágok. Ismétlem magam, de köztük sokan vannak olyanok, akik kevés dolgot felejtettek el... Érthetőbben: Buták és ostobák, korruptak, bolsevisták (többségiek?), a negáció csak kis inas hozzájuk képest. A számomra már csak ebola vírusnak nevezett járvány miatt szaporodnak a butaságból fel nem használt, vagy időben le nem hívott pénzmaradványok, milliárdok. E vírus elterjesztését mindegy, hogy kitől eredt, csak politikai, biológiai, gazdasági és egészségügyi világpolitikai rémisztő, tudatos? mutatóvá válnak ítélem. Gyarmati háborúik során ezt tették a spanyolok is az őslakos indiánokkal. Sok szockó polgármesternek és képviselő testületnek el kellene döntenie azt, hogy mi a fontosabb. A játszóterek építése, a fegyelmezetlen, variálós, munkakerülő romák anyagi kártérítése, az oktatásuk, vagy netán nem utolsó sorban, elsősorban! a koronavírus, influenzajárvány elleni, emberéleteket mentő küzdelemre fordított pénz, a határvédelem, mint mindig EU támogatás nélkül. Ezt a módit megszoktuk már Brüsszeltől, migráns kérdésben és határvédelmi kerítés építése során is. Összekakilta magát az EU a Török kormány intézkedésén, azonnal, ugyan minimális pénzt adott Görögországnak 18 ezer menekült miatt, Európa migránsoktól való védelmére. Zsarolásnak vélik a török miniszterelnök intézkedéseit, ami ha Bulgária és Görögország, Románia, Szerbia nem védi meg biztonságosan, rendesen határait, ismételten mint a török hódoltság idején, pénz nélkül, Magyarország lesz a

„schengeni, seggen rúgott egyezmény” övezet végvára. Törökország mint a NATO második legerősebb tagja kiegyezett Oroszországgal, ha úgy tetszik Putyin elnök úrral, melynek következményei ismeretesek. Ehhez keményen hozzájárul Törökország stratégiai helyzete is, nem beszélve az Azovi tengeri, Fekete tengeri, Földközi tengeri kijáratokról a Finn öbölről, Boszporusz szorosról, Dardanellákról, Kalinyingrádról. Amennyiben Gibraltár is „becsuk” van egy Északi jeges tenger is, a Balti tengeri folyosóval, csatornával együtt, meg egy Csendes óceán is. Ezek mellett az Amerikai Egyesült Államok és Oroszország, Németország, Franciaország, Anglia politikája sem feddhetetlen a Közép és Közel keleten, Észak-Afrikában, Egyiptomban, Irakban, Iránban, Líbiában, Algériában, Szaúd Arábiában, Szíriában, Afganisztánban, Izraelben stb...ahol felbolygatták, megbuktatták, katonailag támogatták, támogatják a volt császárság és diktátorok rezsimeit. Itt a vége, fuss el véle? Dehogy! A menekült áradat bizonyítja ezt. A törököket hat milliárd euróval az EU jól átverte. Turbánosék tovább nem adnak sem kosztot sem kvártélyt, vagy csak minimálisat a csecsen és egyéb afrikai és arab, afganisztáni és pakisztáni nációknak. Állampolgárságot pláne nem. „Afganisztán-Pakisztán, na és aztán, hát aztán!”. Lenne megoldás? Persze! Békésen megoldani, megszüntetni a helyi vallási és polgárháborúkat, Törökország és Európa kikönnyítésére, hasznára az oroszok segítségével visszaszerzett területekre békésen vissza lehetne költözni, újjá építkezni, dolgozni, pénz híján kölcsönöket felvenni az Arab Emírségektől, felőlem netán a Brunei szultántól, az USA-tól, az EU-tól, vagy a legvégső esetben Sorostól. Mielőtt nagyon elhavaznék, kinek áll ez érdekében? Európán és Törökországon kívül senkinek. A helyi országos és politikai-katonai bordélyházakban lakó menekülteknek sem. Neves irodalmárunk könyvcímét idézve, ezt Elhúzódó szüzességnek hívják.

A jogosan, a társadalom hasznára munkával, pénzzel, reális gondolkodással, ötletekkel, törvényesen szerzett, differenciált jövedelmek nem bajok, mert ez, ha tetszik, vagy sem a kapitalizmus egyik alaptörvénye. A nemzeti egység megteremtésének hibáit abban is látom, hogy a szélsőbal összeáll a szélsőséges jobboldali percpártokkal, a nagy cél érdekében. Hat párt egyesült a kormánypárt ellenében. Nem dogmaként, de megemlítem, hogy innét szép dolog nyerni. A pártvezetőket, országgyűlési képviselőket csak havi bérük, tiszteletdíjaik foglalkoztatják, a dolgozóknak megállapított minimáljövödelménél milliószor többet keresnek, melyek munkájukat nem tükrözik és nem igazolják. Brüsszelben végzett tevékenységük csak néha publikus, átláthatatlan. Korrumpálódtak, elkanászodtak az ellenzéki urak, a hölgyek, de nagyon! Az MTV egyenes adásaiban látható, országházunk majdnem üres, a nem tisztelt képviselők „szekciókban” végzik munkájukat. Nyugdíjasaink, „munkásosztályunk” életkörülményei siralmasak. A környező Ausztria, Szlovákia, Csehország, Horvátország, Szlovénia, Lengyelország, egyes afrikai országok, gyengébb földrajzi adottságaikkal is megelőzték munkabérben is hazánkat. A korrump gazdasági kapcsolatok, zsebből-zsebbe, tovább növelik bevételeiket, nem beszélve a pályázatok rokon-baráti körben történő elbírálásáról. Ehhez már a politikai életből 10-12 éve kivonult „elvtársak” jó időben kimentették külföldre az adóparadicsomokba pénzüket, cégeiket. A dualizmus idején ezt fő és jószágvesztéssel, teljes vagyonekobbzással büntették! Ilyen alapokon nem fog sikerülni a kitűzött társadalmi, kapitalista életmód és célok, tömegek által támogatott megvalósítása, rövid időn belül. Társadalmunk ez időben nem atomizálódhat már tovább, de korrump vezetőkre és alkalmazottakra, nem gondolkodó bivalyokra, ökrökre, birkákra szakadt. Törvényesen felrúgnám a bűnözők és jó néhány jogász hátrányára az EU egyes törvényeit, hazánk erkölcsös polgárainak hasznára, a Róma-i Egyezményt is, nehogy megfázzanak a leánykák az útszélén. Az Isztambulit, bulit hál' istennek sikerült. Nagyon radikális véleményem szerint, visszahoznám a halálbüntetést is, népszavazással. Eme javaslatomat az EU és a Fidesz, KDNP biztos elvetné. Etesse a bűnözőket Lucifer, és adjanak nekik kárpótlást és korszerű börtönöket a démonok, a gonosz angyalok. Nem hazánkat elhagyó pesztonkákra, képzett asszisztensekre, diplomásokra, országunkat itt hagyó munkavállalókra, munkanélküliekre, munkakerülőkre, felelőtlen romákra, feketén alkalmazott segédmunkásokra, iparosokra, hajléktalanokra van szükségünk.

## **Sokan, lehetőségeik szerint, azonban igyekeznek Európában elkeseredésükben boldogulni.**

Rendet kellene már tenni sürgősen a végeknél és a váraknál is! Ezt már szűz beszédemben 1986 áprilisában is kimondtam, nagy plénum előtt és lehetőségeim szerint a kis közösségekben, azóta is folyamatosan. Videóm van róla! Nem szabad a társadalmi folyamatokat esztelenül korlátozni, de törvényesen szabadjára sem engedném hagyni azokat, hazánk hasznára. Tudom a szabadság és szabadosság különbözőségét, azt is, hogy a jog és az igazság két különböző fogalom.

Fiataljaink, szervezeten már nem politizálnak, véleményük ugyan van. A hátráltató baloldali szélsőbaloldali esetenként jobboldali politikusok, harminc év után őket kívánják megszólítani? Elkésett mese! Azért is, mert ifjainkat, unokáinkat mi idősek neveltük, életkörülményeik, pályakezdésük mikéntjét többségében nem két bal lábas cipővel orientáltuk. Ezt a szervezkedést, az Orbán kormány megbuktatására, mely napjainkban fő stratégiai céljuk már másnak hívják. Kevésnek tartom a Fidesz Ifjúsági tagozatának létszámát, mely állítólag Európában a legnagyobb és más pártok ifjúsági tagozatainak létszámát is. Városi-térségi szinten nemzedékem nagyobb létszámmal rendelkezett. Naiv óhajom, jöjjenek el hozzám, ismertetem velük taglétszámot növelő módszereimre, az önkéntességre, figyelembe venném ezen fiatalok reális igényeit, hiszen városunk és térségünk is rendelkezett ennyi ifjú „párttaggal”. Ugyanezt meg tudom cselekedni a haldokló nyugdíjas klubok érdekében is. Nem ismerik a baloldali, szélsőbal és jobboldali hatalmasok, hogy nekik hat alma sok, vagy a már korrupst módon megszerzett hat almát is keveslik! Nagyon elítéltem Gyurcsány tettét mikor több embernek egy békés tüntetésen egészségükben hátrányossá tette polgártársaink egy részét. A büntetés nem állt arányban a bűnnel, európai, francia módszert alkalmazott. Ütötték, verték a résztvevőket. Ugyan a tüntetők sem voltak a retorziót megtapasztalva, naftalin illatú kis ministránsok, mert védekeztek. A büntetés, „osztatás” nem volt arányban a spontánul véghez vitt cselekedettel. Idős, volt szociáldemokrata, centrista, reálpolitikát folytatott baloldali lojális polgároktól hallottam az osztatás legjobb módszerét, azt, hogy a feleségek a legjobb osztatók, közlik férjeikkel, hogy a család asztaláról elfogyott az étel.

Jelenlegi, többszöri kinevezett-megválasztott Miniszterelnök urunk, ha bármit tesz a volt és szerencsére már lebontott alap és felépítmény, a társadalom érdekében, csak a sokác nedám szó a válasz, a sok sértegetéssel és szemén szedett rágalommal együtt. „Tarisznyában hordozzák az eszüket”. A több nációnak otthont adó Mohács városi vicces mondás ez a sokácokra, melyen nem sértődik meg senki, nevetve köszönésként is alkalmazzák, meg azt is hogy: Kákoszi? -Dobroje. Idemu városháza, plátyiti kutyaadó. A mi városunkban az emberek nem nélkülözik a humort sem, mert lakóink polá vodá polá víz „egyvelegüek”. Ez vonatkoztatható a magyar, sváb, szerb, horvát sokác és cigány lakosságra, vegyes házasságokra stb. Hívó „klerikális” idealista emberek is sokan vannak egymással jó viszonyban, békében, ismerik a türelmi rendeletet, így városunk polgárai többségében keresztények, keresztyének, kisebb létszámban ortodoxok, izraeliták és a hit gyülekezet tagjai.

Orbán Viktor úrnak-úgy mint nekem régen „kis koromban”, volt városi-térségi KISZ titkárként-, türelemmel meg kellett hallgatnom a mondvacsinált, ordas bírálatokat több feltétellel. Már az aljas bírálatok elhangzásakor szelektáltam, befagyasztottam mocskolódóim nyelvét, átgondoltam válaszomat. Nem volt mindegy, hogy ki és mit mondott vagy alaptalanul rágalmozott. Gondolom Miniszterelnök urunknak is van egy lelki szemétkosara, valamint egy papírkosara íróasztala mellett. Biztos számítógépén is szelektálni tud úgy, hogy humora, mosolya, bölcsessége megmarad, a sok gáncsoskodás ellenére is.

Azért a volt kommunista apparátus tagjai a kiemelt nyugdíjakat és a különböző juttatásokat elfogadják. Polgáraink érdekében a felvett nyugdíjakban én jobban differenciálnék, vagy inkább nivellálnék. Meghatároznám a nyugdíjak felső mértékét. Közgazdászok, pénzügyi szakemberek, kormányunk feladata lenne az elvonások-elosztások igazságos meghatározása.

Magánvéleményem, hogy a társadalom jelentős többsége támogatná ezt, a tiltakozókkal nem sokat foglalkoznék, nem jelentenek már különösebb társadalmi berendezkedési veszélyt. Ismerőseim akik 65 év felettek, nehezen boldogulnak a 30 és 50 ezer forintos nyugellátásaikból. Közel hetven évesen is munkát vállalnak, vagy kényszer vállalkozók lettek. Vége lett, hál' istennek a permanens forradalomnak és az exportáltak is. A „négy igenes” eredményeként le vannak... fegyverezve, ideológiájukban sajnos nem teljesen, ugyan agonizálódik több „ellenzéki” párt is, ugyan hullamerevségükben egyesülnek és sok elvűvé, színűvé váltak. Csak híveik, támogatóik ne vonuljanak át más pártokba. Ordas indulatok ugyan lennének részükről, amit a választópolgárok jelentős többsége kompenzálna társadalmunk elesettjeinek javára. Jócskán megváltoztatnám a pártok bejegyzésének törvényét is. Sok „minimál” nyugdíjasunk örömeire meghatároznám a nyugellátások alsó és felső határát. Ennek pár ezren nem örülnének, de négy millióan örvendeznének.

Sokat morfondíroztam, töprengtem magamban azon, hogy az országgyűlési és helyhatósági választásokat, a köztársasági elnököt egy időben kellene megválasztani, „alulról-felfelé”, vagy vissza kellene hozni a kétkamarás parlamentet. Mi több ez sok országgyűlési képviselő érdekét nem szolgálná, aláásná. Csehországban, Romániában és másutt is működik ez polgári módon, vagy itt-ott sem. Az alkotmányos monarchia sem elvetendő társadalmi példa. Tudom azt is, hogy Steindl Imre hány magyar vármegyének építtette fel, a benne lévő viselkedés alapján a népcirkuszt. Rámutat erre az is, hogy százéves nagyhatalmi és ötvenéves neveltetésünk a polgárságnak és értelmiségünknek nem ment az agyára. Ugyan a nagyhatalmak leíró önös érdekeinek hatására sokat változott a világ. Nagyhatalom mostanság Franciaország, Spanyolország, Olaszország, Hollandia, Portugália? Volt gyarmataik is ellenszegülnek ezzel. Nevelő nagyszüleinkkel, szüleinkkel átéltük, túléltek ezt a keserves és szomorú 20. századot, elszigetelés, izoláció mellett is. Ők 1880-tól 1980-ig, a váltó nemzedék 1920-tól szinte napjainkig, mi meg Ratkó nemzedékként, a rendszerváltásig és szerencsénkre tovább is. Vigyázó szemünket Párizs, London, Washington, Torontó, Sydney, Bukarest, Pozsony, Belgrád és Moszkva, Kijev kancsallá tette?

Még mielőtt megvádolna az Olvasó a restaurációval, közösen át kellene gondolnunk azt, hogy ezen váltás is a közélet tisztaságát, korrupciótól való megszabadulását nagy mértékben elősegítené. Az Árpád-házi és más magyar királyok, Habsburgok, fő és kegyelmes uraink nem a rendszerváltás előtt-után -öt perc alatt-, szerezték meg vagyonukat, birtokaikat a középkorban a feudalizmus idején, hanem oligarchikus hódításaikkal, igazságos, vagy igazságtalan háborúkkal, házasságokkal, Nagy Lajossal, Károly Róberttel, Dobzse Lászlóval, Hunyadi Mátyással, Zrínyi Miklóssal, III. Károllyal, Mária Teréziával reális áron, pénzért -távolabbra tekintve, Alaszkát is-, mely most is számon kérhető, világosan napjainkban is visszaellenőrizhető! Az elvtársak szocialista erkölcsük, szolidaritásuk szerint mostanság miért nem ajánlják fel kiemelt nyugdíjaik, jövedelmük egy részét volt munkatársaiknak, az új tulajdonosok a náluk jobban rászoruló néhai elvtársaiknak, akik miattuk napról-napra élnek? Ez lenne mostanában az új Hámán Kató féle Vörös Segély, nem a Parlamentben sokat emlegetett szocialista alapítvány. Reálisan sem fogják fel, hogy jobban élhetnek az Orbán kormányok alatt, idején, a nehézségek és kívánni való dolgok, hibák ellenére is, mint korábban a szocializmusban. Az is valósnak mondható, hogy volt „elvtársainknak”, nekik a leáldozott szocializmus nem volt diktatúra. Tisztelet a kivételeknek. Nagyon bosszant az is engem, hogy ezek az emberek nem ismerik fel azt a tényt, csak önzően magukra gondolnak, mint mindig a fundamentumig lebontott szocialista rendszerben, pedig **generációváltó gyermekeik és unokáik előtt kitérült a világ.** Unokáinké, dédunokáinké, a fiataloké lesz a mennyek országa, de előrelátó hibátlan politikai-gazdasági döntésekkel. Ők lesznek az igazi rendszerváltók, a várható „csatákat” sikeresen megvívva és túlélve! Ehhez azonban a még élő fafejűekkel együtt is az „örökséggel” Mefisztóval, Luciferrel nagyobb társadalmi összefogásra lenne szükségünk. Talán figyelemre méltó az a tény, hogy minket, korosztályomat régen többségben a szülők anyagilag tudtak támogatni. E segítségüket most

fordítva kell alkalmazni, a fiatal, vagy a közép korosztálynak kell megtennie ezt a nyugdíjasok számára. Van egy német közmondás erre: *Leben und Leben lassen!* Úgy élj, hogy mást is élni hagyjál! Megváltoztatni bogumil, alkalmazott véleményüket, csak a biológia törvénye fogja megoldani. Gyermekeink, megkülönböztetés nélkül, a tudást, szorgalmat, a családok anyagi helyzetét figyelembe véve ugyan, tanulhatnak, képezhetik magukat, akár pályázatok útján is állami anyagi támogatással belföldön és külföldön, származásuk megítélése nélkül egyaránt. Szabadon utazhatnak, gyakorolhatják a szólás, sajtó és vallásszabadságot, a brüsszeliek ellenében jócskán is. Dicséretes kormányunk részéről a fiataloknak nyújtott hosszútávú, kamat nélküli viszonylag elegendő anyagi támogatása, az ifjú házások és a gyermek vállalás segítése.

Szavazás előtt gondolkodni kéne a szociálpolitikai juttatásokon, az elért nemzetgazdasági és külügyben kicsikart eredmények bírálata során is, hát még Budapestnek. Kár, hogy nem cserepekkal szavazunk, mint az ógörögök. Szavazás helyett a cserepekkal megdobálnám Fővárosunk egy-egy kerületének polgármestereit. Hagyjuk... „Ha megdobnak kővel, dobd vissza kenyérrel!” Nem felejtendő az új Hunyadi János kora. Hazánk hősi katonái, rendvédelmi tagjai védik nagy anyagi ráfordítással honunkat, biztonságosan Európát is, a migránsoktól. Minden azonosítójukat megsemmisítik az izbeglicák, (menekültek horvátul) nem úgy mint a precíz NDK-ás polgárok a Páneurópai piknik előtt. Pénzük ugyan kevés volt a „keletnémeteknek, poroszoknak” de felvállalták kilitüket, általában szász származásukat, Kozma atyánk, Horn Gyula, Pozsgay Imre és Habsburg Ottó diplomáciai és hazafiúi szereteti hozzáállásával. Németországnak, nagyhatalmi rábólintással fel szabadott rúgni a finn, Helsink-i Egyezményt, nekünk magyaroknak sem Trianont, sem Helsinkit nem szabadott és nem szabad felejteni. Jobb is így talán, mert részt vehettünk Orbán Viktor miniszterelnökünket éwertékelő beszédéből nem pontosan idézve a környező testvéri kisantantós országok temetésén. Számomra csoda, hogy országhatárunkat védve még nem lóttek a migránsokra rá. Nem alkalmaztak figyelmeztető, félelmet keltő, tudatosan leadott géppisztoly, vagy géppuska sorozatokat.

Sok párt ezredessé vált, csak minden ezredik szavuk hihető el. Jobb lenne, ha állandóan kérdeznének nap hosszát, de nem csak karácsonytól. Kívánom nemzetemnek, hogy ez a buta, mindig elégedetlen pesszimista, mindent és mindenkit tagadó mocskolódás, megbékélést nélkülöző revansizmus, korrupció, mely jócskán sok és többségében szélsőjobb és szélsőbaloldali egyezkedés ne tartson még véletlenül sem történelmi időszakig, holott szerintem még hosszútávon fel kell készülni hazánknak ezeket az Európát is meggyőző, védő harcokra. Amennyiben két-három év múlva visszarendeződést élek meg, nagyon el leszek keseredve. Kis városunk Mohács és térségének volt MSZMP és állami vezetői bátran állíthatom, hogy a nagy fuvallatot 1986 végén sem érzékelték valósan, hogy a szocializmus, a Szovjetunióban már korábban kialakított „kommunizmus útja”, az új 1945-től elkezdett, szocializmust építő rendszer megreformálhatatlan, de befejezhető, kiút nincs a történelem folyományaként. Aztán mégis lett, a história is, ugyan szakaszosan, de adja a lehetőségeket, más kérdés, hogy nem mindig helyesen és több buktatóval! Sokan 1988-ban regionális vezető testületekben, főleg azok párt és állami vezetői kijelentették, hogy még egy ciklust végig csinálnak. Ez négy, vagy öt évet jelentett volna. Jót kacagtam magamban. E dolgot világosan látva, 1989 márciusára saccoltam lemondásomat, minden kinevezett, választott funkciómról, a **kerek asztal tárgyalások megkezdése előtt** egy héttel. Ünnepi beszédemmel március 15-én kiborítottam újból és már sokszor is az éjjeliedényt. Mohács járásbírósi épülete előtt, a Márciusi ifjak domborművénel, rengeteg résztvevő előtt ugyanis megállapíthattam, el is mondtam jól kihangsúlyozva, **hogy a mai magyar társadalom, annak vezetői nem ifjúságpártiak, lebecsülik, lekezelik polgártársaink többségének terveit, akaratát, reális igényeit, elhatározásait!!!** Kis túlzással akkor már senkit sem érdekelt az MSZMP, KISZ, HNF, valamint a mondvacsinált „megválasztott” tömegszervezetek és a szocializmus haldoklása. Polgáraink egypártrendszerű vezetőiknek, meg a szocializmusnak is feladták az utolsó kenetet. Más kérdés, hogy a kenetet felvevők nem haltak ki, a mai napig is sumákok, őszintétlenek, nem fognak a mennyek országába kerülni. Jómagam sem, kedvező

elbírálás esetén a tisztítótűzben leszek albérlő.

Régóta ismerem azt a mondást, magyar népdalt, hogy:

„Mert ki dudás akar lenni,  
Pokolra kell annak menni.  
Ott kell neki megtanulni,  
Hogyan kell a dudát fújni!”

Hattyúdalom után is ortodoxék alaposan megfeddtek! A hallgatóság, diákok, pedagógusok, értelmiségiek, munkások, résztvevők nem. Többségében gratuláltak politikai, szónoki bátorságomhoz. Az igazság kimondása fájó, de az értelmes emberekben tovább gyűrűznek a jól kiemelten elmondott, megfontolt előrevivő gondolatok. Másnap, nem volt már veszteni valóm, beszédemmel összedöntöttem a pártszékház auláját, egyesek lelki világát is, ha volt egyáltalán nekik. Csak érdekességként jegyzem meg, hogy a DEMISZ meghívására csak a városi munkásörtség parancsnoka tett eleget aki jól meg fedett, szerencsére fegyver nem volt nála. A színvonalas írásos anyagom mellett, húszperces szóbeli kiegészítésemet elmondva, kipakoltam helyi nagyfőnökömmnek, mint választott titkárságom alatt is indirekt, elemeztem az országos és reális városi-térségi hangulatot is, mondván azt, hogy amilyen erős az MSZMP, az általa irányított párt és tömegszervezetek, szakszervezetek, náluk erősebbek az „irányításuk, segítségük alapján működő” KISZ szervezetek, jelentős népszerűséggel és tömegbefolyással, mert nem csak ez, de tizenegy éves ifjúságpolitikai tapasztalataim is ezt támasztották alá. Függetlenül attól, hogy 1988-tól már foszladoztunk. Tudtam azt is, hogy feletteseim nem olvasták el írásos beszámolómat. Ekkor már világosan éreztem, hogy az MSZMP rövid időn belül megbukik. Szóbeli kiegészítésemet, nem volt akkora politikai bátorságuk, hogy azt reálisan megcáfolják. 1989. március 16. volt ez a délelőtt, első számú pártos helyi nagyfőnököm és a hozzászólók csak hebegtek-habogtak, előrelátó cél nélkül nem fogalmaztak meg semmit. Jó bolsevik, paternalista módon csak szövegeltek, fenyegettek, utasításokat adtak. Megalakult városunkban szabálytalanul, sok küldött híján a DEMISZ. Megválasztotta szinte tagság nélküli KOMSZOMOL „főiskolás”, Moszkvában FKP tanfolyamon végzett állandóan kötekedő volt, az MSZMP helyi hátszelével rendelkező szundító, jó focista beosztottamat. (FKP: Fáradt Káderek Pihenője). **Nem vállaltam a DEMISZ hazaáruló, közvagyon saját zsebre átvont politikáját.** A küldöttgyűlés nem volt határozatképes, mert a távol maradók is világosan látták már a csírájából megerősödő pluralizmust, a hatalmi viszonyok megváltozásának eljövételét, megunták az állandósult, mindenben korlátozó MSZMP atyáskodó irányítását. Alapszervezeteink és bizottságaink tagjai tömegesen hagyták el szervezeteinket, jól gondolkodtak, passzívvá, fegyelmetlené váltak, a Fidesz módjára mást akartak, főleg azok a társaim akik reális információval rendelkeztek. A „belső, bizalmas” információkat külsővé tettem számukra, kinyitottam nekik még meglévő kapuimat. Velük egyetértésben nem hátráltattam őket semmiben. A határozatképtelen küldöttgyűlésen a megválasztott 110 képviselőből 45-en jelentek meg. Ettől függetlenül még beindult bután, bugaci módon pártirányítás mellett a mohácsi Kommunisztícseszkij Szozuz Málágyozsi, fiataljaink véleményét és a közhangulatot semmibe véve. A cseszkij, talán magyar, trágár szónak is mondható. Újból feléledt a tyehnyiká málágyozsi. A tele búzakalász lehajtja fejét. E vers szerzője Verseghy Ferenc. Címe: Az igaz bölcs. A négy sor a következő:

Nézd a búzakalászt, büszkén emelkedik az égnek,  
Míg üres; és ha megért, földre konyítja fejét.  
Kérkedik éretlen kincsel az iskolagyermek,  
Míg a teljes eszű bölcs megalázza magát.

Ez előtt, korábban nagyon „boldog volt az idő.” Ajánlott zenei betétem: Presser Gábortól, Sztevanovity Dusán szövege: Boldog idő, melynek azonosítója: Rákóczi, BMV, Loco Music

### **Ha az életben boldog akarsz lenni, tanulj meg Krisztusért szenvedni!**

Ebben az időszakban szervezték az atomhulladék temető elhelyezése elleni tüntetést, kihasználta, ránk erőltetett tömegmozgalommal, amit már „megválasztott”, rövidlátó utódom hajtott végre. Jómagam, ezt nem szorgalmaztam, mint a homo unius librik, akiket a tetejében jócskán eltájolt az SZDSZ akkori vezetése. Ellenpontozásként megjegyzem, hogy volt megyei gazdasági főnököm, titkárom, Paiger István tulajdonában van legalább tucatnyi hangkazetta -e tiltakozást megelőző kihangsúlyozottan **szakmai és nem politikai vitákról**. A nagy „tüntetést” szervező, aki később, közjogi méltóságos úr lett, erről nem tudott? Nevetséges! Amennyiben ő elkéri Paiger úrtól és meghallgatja a kazettákat, saját hangját is fellelheti azokon. Wekerle, vekker le. Sok vagyoni bevallást is visszaellenőriztetnék, ha módomban állna. Nem kell mindig a politikában az önös gazdasági érdekeket hajszolni Nem hiszem, hogy irigy ember vagyok, de sokak bevallása csak papíron létezik. Nekem több megőrzött, erkölcsös, megtanult „vagyonom, kincsem” van mint egyes országvezetőinknek. Nyugdíjam 98 ezer forint, feleségemé 130 ezer, mert ő nálam, mint vörös sipkás kis városi ifjúsági kis vezérként, szakasszisztensként, egészségügyi dolgozóként, az ágy melletti pótlékok, ügyeletek, éjszakai műszakok során mindig sokkal több keresettel bírt. Szabó Helgát idézem az 1987-ben kiadott bicíniumokból ( Kétszólamú ének), ami országosan és regionálisan is általánosan igazolható és elgondolkodásra ösztökélhet bennünket.

#### **Számonkérés, részlet:**

Ma két hete, vagy már három,  
Hogy a számadómat várom.  
Amoda jön amint látom,  
Fecskehasú számárháton.

- Adjon Isten jó bojtárom!  
Csak azt kérdelem van - e károm?  
- Károd nincsen, de nem is lesz,  
Míg a nyáj a kezemen lesz.

- Hát a vezérürüm hol van?  
- A bográcsba beletettem,  
A lányokkal megettem.  
Mégfizetem én tavaszra,  
Vagy pediglen Szent György napra.

A KISZ KB -tól megkaptam harmadik kitüntetésemet, valagrendemet! Kiváló ifjúsági vezetőnek tituláltak. Tulajdonképpen munkám során sem voltam Brezsnyev, nem vágytam Lenin rendekre. Adományozott, megalázó kitüntetésemhez sem fogadtam el a háromezer forintos anyagi juttatást. Úgy döntöttem, hogy a háromezer forintjával közösüljön a megyekisz és a KISZ KB. Megalázták 11 éves ifjúságért végzett munkámat, mellyel országosan is sok embert megelőztem. Egyszóval nem lettem jó kommunista a rendszerváltás előtt és 11 év alatt sem! A később tiltott jelképeket, a dicsérő oklevélen kívül ( Aranykoszorús KISZ Jelvény, Kiváló Ifjúsági Vezető), hűséges Alíz orosz spániel kutyám nyakörvére akasztottam, melyért feljelentettek, hogy kik, azt a tisztelt Olvasó fantáziájára bízom. Megjegyzem, hogy a pécsi vásáron ezeket a kitüntetésekét ömlesztve szabadon árulták, árulják a rendszerváltás után is.

A DEMISZ sumák, szabálytalan választása után, felmentem volt irodámba, sokan várakoztak már rám. Tulajdonképpen engem ünnepeltek. Ez számomra megtisztelőbb volt mint a KISZ KB plecsnije. Tíz perc alatt átadtam gazdasági dolgaimat, aláírással hitelesen elvállaltam azt. A



további **anyagi** működtetést nem gátoltam. Szóban igyekeztem a további elvtelen ifjúságpolitikai célokat hátráltatni, nem sok sikerrel. Utódomnak nem kellett komplex gazdasági ellenőrzést kérni lemondásomat követően. Egyszerűbben, nem loptam meg a cégemet. **Az elvtársak a hatalom megőrzésére, fenntartására koncentráltak**, nem láttak az orruknál tovább. Kisvárosi szinten konzerválták a társadalmi folyamatokat, már ugyan említettem, politikai szürke, vagy zöld hályogban szenvedtek. József nap közeledtével felköszöntöttek. Dr. Fodor főnökömmel, valamint az „alakuló ülésen” részt vevő Tölgyesi Mártával egyetértettünk abban, hogy lemondásom után még véletlenül sem tegyem be a lábam az MSZMP-KISZ székházába. Hagyjam az „elvtársakat” továbbra is gondolkodni, szervezeteik megszüntetéséig. Otthon mikor kissé elérzékenyültem, Gábor bátyám vigasztalt. Azt fejtegette nekem logikusan (amit én jóval korábban tudtam nála), hogy ne törődj öcsém a kommunistákkal, mert percekben belül megbuknak. Ez 1989 decemberéig be is következett. Az MSZMP decemberig durrdefektet kapott, új neve MSZP lett. Négyszer voltam a volt pártszékházban harminc év alatt, az N.N. Biztosítónál, „MSZP alakuló ülésen”, meghívásom alapján, valamint fiamat meglátogatva. Felelős munkáját, itt végzi utódom. A pártházat átkeresztelték, most már Duna irodaháznak hívják. Fiam nem ecseteli famíliánk jelenleg is meglévő nehézségeit, de képviseli nem is akárhogyan, rendszerváltó módjára. Velem fiatalkori tulajdonságom alapján hangosan, néha haragosan. Időben alkalmazta Newton gravitációs törvényét. Alma nem esik messze a fájától.

Városi új MSZMP első titkárunk, egyeztetés alapján („megyepárt”) a megyei MSZMP VB tagja is kívánt lenni, 1988-ban. Tőle sokkal többen voltak felkészültebb emberek erre a funkcióra, de az okosabbaknak eszébe sem jutott, hogy másfél évvel a rendszerváltás előtt önjelöltek legyenek. A regionálisan rendezett városi pártbizottsági ülésen két szavazattal nyert. A szavazó helységben szabálytalanul egy hölgy felügyelt. (Szücsné). Ebből látható volt, hogy nehéz dolga lesz, mert a város és térség kommunistái -maradjunk a párttag kifejezésnél-, mint mindig széthúztak, kettészakadtak, polarizálódtak. A jó magyar sajátosságok szerint kialakított egypártrendszer is széthullott! Magán véleményem, hogyha ebben az országban **850 ezer kommunista lett volna**, akkor a szocializmus minden eresztékében és recsegések következtében sem bukott volna meg. Lenini ismérv ugyan, hogy egy párt erejét és tömegbefolyását nem taglétszáma határozza meg. Elfelejtette Iljics, hogy forradalmát a palotában egy beszorult, áruló, átálló cári ezred segítette, és a neves Auróra cirkálóról leadott lövések, a Téli Palota ostroma, történészek szerint is mesék. Azt hiszem pontosan, tanítóim tudományos kutatásai alapján fogalmaztam. E történések előtt jóval korábban a „februári forradalom” után, Minden Oroszok Cárja lemondott. A Romanov dinasztia kivégzésének szomorú történelme van. A dinasztiából egy leány gyermek maradt életben, aki Angliában tartózkodott. Az események minősítéséről megalapozott véleményem van, trágár szavak helyett inkább azt Olvasóimra bízom, azok obszcén kifejezéseit. Ajánlott irodalmam, a História című folyóirat 1998/7-es példánya, amelynek 18 -21. oldalain Kun Miklós történészünk -szovjet-orosz történelem szakértő-, részletesen foglalkozik a Romanov dinasztia és ezen belül II. Miklós cár és családja tragikus sorsával. Maga a kivégzés V. I. Lenin jóváhagyásával történt, mindenféle bírósági tárgyalás nélkül. A holttesteket a gyilkosság helyszínén, Jekatyerinburgban ásták el, 1990-ben a „sírt” feltárták és napvilágra hozták a maradványokat. A DNS vizsgálat bebizonyította, hogy a cári család csontjait találták meg. A vallás is a nép ópiuma volt, a leninisták, marxisták szerint. Rengeteg ortodox papot is kivégeztek napi rendszerességgel, a máig is igen vallásos Oroszországban és a Szovjetunióban. Létszámuk naponta közelített a kétszáz egyházi méltóság lemészárlásához.

Újbóli váltás, történelmi kronológiát tagadva, kalandozásaimat ismételten bizonyítja. Nem késtek az elvtársak 1986-ban és 1989 végén. Más funkcionáriusok úgy vélekedtek, hogy saját ésszel és saját kézzel fogják megoldani feladataikat. Ez abban a helyzetben csak korrupst kapcsolataik szerint, de sikerült. Átmentették magukat kapitalistának. A megoldást az Antall kormány engedékenysége, hozzáállása és volt járási-városi főnökeink életkora is szolgálta. Csalánnal verték, rövidlátóan, csak magukra gondolva a kuszált társadalmi-gazdasági helyzetben a fiatalok

és polgárainknak a „...fenekét”. **Abban az időben nagy találmány volt az MSZMP kibontakozási programja, valamint a TEHÓ (Településfejlesztési hozzájárulás), tanácsi döntése.** Nekünk KISZ-eseknek nem kellett kibontakoznunk, meg is tagadtam, szigorúan elvettem éves munkatervem átdolgozását. A szivárvány színű ifjúságfelelőseim ezen elsápadtak, gyomorgörcsöt és hasmenést kaptak, hogy nem tudták a központi akaratot rám erőltetni. Magam pedig nem lettem ulkuszos -e miatt. Mivel szűk körben mozogtak az elvtársak, csak magukkal és ülepnyalóikkal tárgyaltak, mások rovására, ezért nekik a kibontakozás nem sikerült. Jó bolsevista szokás szerint maguk közül jelölték ki az ellenséges, számukra megbízhatatlan embereket, korbácsolták sumák módon, fekáliával dobálták őket. Többször vettem részt jelölő bizottsági (JEB) üléseken, ahol megkérdeztek szavazásom mikéntjéről. Mosolyogva mondtam, hogy ezt nyílt jelöléssel és titkos szavazatommal fogom „elárulni”. Bizony így álltunk szanaszéjjel. Borsos János korábbi első titkárunk, megunva az elvtelen vitákat, alaptalan támadásokat, feljelentéseket, hatvan évesen nyugdíjba vonult. A „hatalmat”, irányítást ezek után az ötven éves és még idősebb volt járási korosztály vette át. Egy-két városi munkatársat, térségi ifjúságvezetőt és használható elvtársakat, elvtársnőket ugyan megtűrték maguk között. Ez az MSZMP szaltó mortáléja előtt mindössze háromnegyed évig tarthatott.

**Devecseri, helyi pártos új főnököm, korábban Borsos mellet ugyanolyan informális vezetővé vált, mint én Rétházi Csaba előző kis főnököm, korábbi hátszéllel és orrvitorlával rendelkező városi, volt járási KISZ titkár beosztottjaként.**

Lendvai Józsefet, városi KISZ titkárunkat, eredményei, becsületes munkája alapján, jó megyei kapcsolatai híján, Fülest, aki jóval műveltebb és felkészültebb, egyszerűbb, közvetlenebb, népszerűbb, de szegényebb ifjúságvezető volt Rétházinál, leírták a jó káderpolitika szerint, eltávolították választott hivatásából, a járással történt összevonáskor, 1984 áprilisában. Ehhez ő is kellett! Állandóan alkoholizált. Tanácsaim ellenére, ugyan nem sok embert ismert térségünkéből, de én ezt régióinkban viszonylag nagy létszámú korábbi munkahelyeim alapján kompenzáltam, segítettem neki. Nevelőapja Rétházi Csabának, a Bólyi Mezőgazdasági Kombinát doktor vezérigazgatója volt. Nekünk apáink nem voltak doktorok, de úriemberek igen! Id. Lendvai József autószerelő, és Véri Mátyás repülőgép fegyvermester és mechanikus. Rétházi a bólyi mezőgazdasági szakmunkás képző iskolában gépszerelői szakmával rendelkezett. Kedvező széljárással, megválasztatták járási KISZ titkárnak, elvégeztették vele a KISZ Központi Iskolát, utána Moszkvában a KOMSZOMOL tanfolyamot. Jóval később, levelező tagozaton, meglévő árbócvtorlakkal kiokosították Budapesten, a már hullá merev állapotban lévő Politikai Főiskolán. Politológust alkottak belőle. Elvszerű, egyszerű, ifjúságmozgalmi jogszerű leváltása, vezetésem, indirekt irányításom során, tisztességes ifjúsági küldöttgyűlés után, céljaimat nem titkolva, burkolatlanul, becsületesen megtörtént. Ő a városi pártbizottság munkatársa lett, Borsos hibájából felfelé bukott, szerencsémre nem lett ifjúságfelelősöm. **Született sátorhelyi gyermekként,** Lendvaival, volt városi főnökömmel, Fekete kapusi elszármazott barátommal, nemigen rúghattunk labdába, de a focicsapat támadóit jó magam egyedül, a KISZ apparátusban, nyíltan és sokszor hátrvédtként, középpályásként egyszerűen lesre szaladtattam, józan paraszti gondolkodás módommal, beképzeltség, a társakat lekezelő, megalázó urizálás nélkül. Jogos indulatomban egyszer ugyan nem diplomatikusan Rétházi irodájában kiordibáltam magam és rácsaptam hangszigetelt ajtaját, ami kilazult. Ugyanezt tette -e napon Horváth József székgyári bizottsági titkár is. Megállapíthattam, hogyha még egy-két bizottsági titkár eljön hozzánk tanácskozni, akkor az ajtaja tokostul kiesik, szubjektív lekezelő utasításai miatt. Horváth úr ajtócsapkodásai után kijött irodájából és érdekes módon véleményét megváltoztatva emberi módon el tudott velünk beszélgetni, mondhatni ő kért tőlünk bocsánatot. A városi MSZMP PB segítségével sem kellett ehhez nekem. Sorsunk vele, Rétházival, 1984-től összefonódott, mert neki is volt nevelőapja, ebből adódóan szélesebb kapcsolatrendszere, mint akkortájt nekem. A leírt mondatom Mohács városának állami és politikai legfelsőbb vezetőire, ifjúságára nem volt igaz, ugyan én akkortájt csak tagjainkkal tarthattam a kapcsolatot, ami nyolc év múltán előnyömmre vált. Rétházi féltékeny

és bizalmatlan helyzeteket is kialakított elvtelenül számomra. Ugyanezt tette jó néhány alapszervezeti és bizottsági titkárral is. Mikor felkértek vagy megkértek egy-egy előadás megtartására, világosan tudtam, hogy kik a beépített téglák, akik jelenlétükkel nem zavartak, mondanivalómat nem befolyásolták. Kitiltott a megyekiszről, eltiltott a gazdasági-politikai-szakszervezeti vezetőkkel való találkozásaimról. Nem vehettem részt a városi testületi üléseken, függetlenül attól, hogy a „minőségi munkát” rám bízta, az előterjesztéseket többségében én írtam. Számomra hál' istennek megmaradtak a becsületes KISZ titkárok, aktivisták, tagok, tömegszervezetek, MHSZ, HNF, Szakmaközi Bizottság, TIT, kulturális-művelődési intézmények, középiskolák. Szorgalmaztuk, hogy tagjaink a Vöröskeresztnél önként vért adhattak. Ebben a fent és számomra leírt dolgokban, Rétházinak kevés támogatója maradt.

Rosszul értelmezhetette volt kis főnököm a lenini döntő láncszem elvét, vagy talán hiányzott az ezt ismertető tanórákról. Ebbe buktattam bele atyuskánkat.

Devecseri József nem békélt meg Borsos Jánossal, pedig Borsos nála sokkal felkészültebb, nyugodtabb, megfontoltabb politikai, állami és rendőrségi (vészhelyzetben városi rendőrkapitány, parancsnok, alezredes) vezető volt, igen széles körű országos, megyei és regionális kapcsolatokkal, amik nem voltak korrupctak. Borsos a humort megértette, viszonzta, de a komoly dolgokat cinikus viccekkel soha nem ütötte el, nem úgy mint sokszor későbbi utódja. Borsos erénye volt, hogy döntéseiben maximálisan igyekezett kiküszöbölni a szubjektivitást. Nagyon nem szerette az ad hoc döntéseket, pedig tevékenységünk alapján sokszor szükségünk volt erre. Egyszerű családi házban lakott fia családjával. Három pedagógus jutott három unokájára. Ő, felesége és menyje. Vagyona ezenkívül egy szőlőhegyi kis prэшáz és egy „paraszt Mercédész” volt. Jóval korábban sok egyéb mellett megszerezte tanári diplomáját, Szentendrén elvégezte a Rendőrtiszti Főiskolát és sokáig a pécsvárad Művelődési Osztály vezetője volt 1965-ig. Mezőgazdasági munkásként küzdötte fel és képezte magát. Magyar és történelem tanár lett. Ebben az időben 1965-ben megbízták a nagy dunai árvíz, Mohácsot védő kormánybiztosi feladatokkal, melyet sikeresen megoldott, családját hónapokig hátrahagyva. Mohácson a csónakházban lakott, de nagyon keveset aludt, mint Napóleon, csak fél órát szundizott. Ezután lett Mohácson várost megmentő munkája alapján MSZMP első titkár. Devecseri nem fogadta el beosztottságát, Borsos helyetteseként titkári mivoltját sem. Engem a városok és járások összevonásának lebonyolítása előtt nem nélkülöztek fél évig a volt járási vezetők. A közös, egyeztető, összevont értekezleteken szükség volt még rám, alkotó véleményeimre is, aztán később annál is többször megaláztak. Nem mondtam fel, mert a fiatalok között jobban szerettem élni, mint szakmámból adódóan a villamos vezetékek, relék, villamos automatikák, tyúkbelek, nyákok között. Úgy éreztem, hogy kitartó munkám később meghozza a kívánt eredményt. Tévedtem. Egészségi állapotom meggátolt ebben, meg mások is! Volt városi, megyei vezetőim ugyan megajánlották nekem a mohácsi MÉH vállalat vezetését a MEGYESZERREL, a megyei KISZ gazdaságpolitikai kinevezett titkári beosztásával együtt. Illedelmesen megköszönve, de nem vállaltam a feladatot, utólag is engem igazol, hogy nem hibáztam erkölcsben, tiszteltem ezen vállalatok gazdasági-politikai vezetőit, nem utolsó sorban a dolgozókat is. Anyagiakban pedig szarvas hibát vétettem, de igen nagyot! Már akkor sem akartam ejtőernyős lenni. Lehetetlen volt értelmesen kimondott nyílt véleményeimmel politikailag csónakázni. A jellem, a kis és nagy diplomáciában is más kérdés. Élt egyszer egy Richelieu bíboros is, aki két urat is kiszolgált okos, de jellemtelen diplomataként, nagyra törőként és álnokként is.

„Nem én lettem hűtlen hozzád, te hagytál el engem, bánod is te miként is fáj az én beteg lelkem.” Jeles irodalmárunk Nagy László szerint, ki viszi át a szerelmet a túlsó partra? Devecseri, később is sok dologban helyettesével, titkárával hátráltatott, ifjúságfelelősömmel is, visszaellenőrizhető módon megaláztak, vagy inkább magukat járatták le a fiatalok előtt. Őszintétlenek, de mindig „határozottak” voltak hozzám, hátam mögött variáltak, ha tudtak, bíráltak és kitaláltak számomra időt rabló értelmetlen feladatokat. Pszichiáter megyei első titkárommal folytatott négyszemközti „megbeszélése sorsomról” (Káderpolitika) Devecserivel, nem hatott dr. Fodor László főnökömré.

Kettőjük felkészültségében, finoman fogalmazva nagy volt a differencia. Devecseri kijelentette Fodornak kilenc éves munkaviszonyom után, hogy alkalmatlan vagyok ifjúsági közösségek vezetésére. Megyei főnököm ismerve tömegszervezeti és gazdasági munkámat ezen majdnem felnevetett. E beszélgetés lényegét, melyben sok volt irántam a tisztátlan, korholó, szubjektív vélemény, az Olvasó is sejtetheti, hogy kitől tudom. Tisztességes volt pszichiáter főnököm ebben az esetben, érdekemben, nem élt az orvosi Hippokratészi esküvel, titoktartással, de mint mindig javamat szolgálta. Ebben az időben számoltatott be a városi MSZMP VB közel két éves (1988),tevékenységemről, melyre dr. Fodor el sem jött, helyettesére, Gonda Tibor szervezőtitkárára bízta a feladatot. Devecseri minősítésének Gonda megyei titkárom ellenállt, az ülés a testületi tagok minősített többségének jóváhagyásával számomra sikeres volt. Egyszóval, Gonda okosan, finoman konfrontálódott új első titkárommal. Meg védenie nem kellett hiszen a tények bizottságunk munkáját igazolták.

Devecserivel nem sokszor találkoztunk, tudatosan is kerültük egymás társaságát. Kivételek voltak a párt VB és PB ülések, rendezvények. Kevés volt mindkettőnk „maga - tartása”, nem is társalogtunk egymással, mert ilyenformán korlátozott és ekkor már nagyon nem tiszteltem őt. Elmúltak ezek a nehéz, de nekem nem kudarcos, 800 napos „évszakaim”. Sumák, szende, határozatlan, mindent tőle elfogadó helyettesére és a neki szimpatikus ifjúságreferens munkatársára bízott, minden engem nehezítő feladatot, „irányítása” alatt. Ez volt az ő stratégiája és taktikája. A fiataloknál, a megyénél és országosan sem tudott ellenem szegülni. Diplomáciai analfabétizmusát az is igazolta, hogy városunkban nem fogadta vendégeimet, pedig látogatóim az MSZMP KB tagjai voltak, vagy megyei főnökeim. Akkori regionális felügyelőimnek, neki- nekik, ez három évet jelentett, míg számukra megfelelő pozícióba kerültek. Ami engem vigasztalt, erőt adott, az jelentősen meghatározta további terveimet. Be tudtam osztani mindig meglévő aktivitásomat, energiámat.

Lemondásom után annyira megromlott egészségi állapotom, hogy a KISZ-ből kénytelen-kelletlen, sajnós indokoltan, rokkant nyugdíjba kellett vonulnom, **1990. január 4-én. Átkozom ezt a napot!** Emberséges megyei első titkárom, tevékenységemet jól ismerve, kiváló, becsületes orvosként és nem sajnálatból -mert abból senkitől sem kértem-, sem mondott fel nekem. Állományban tartott, 1989. március 16-tól, az egészségügyi tortúra (OOSZI, Országos Orvosszakértői Intézet) vizsgálatának befejezéséig. Munkahelyet, még az általam elláthatóakat sem ajánlottak fel a volt járási hatalmasok. Családomnak volt mit kibírnia. Szüleink segítségével nehezen, de átéltük. Érdekes történetem volt ez időben. Tragikus hirtelenséggel elhunyt a szederkényi szociális otthon vezetője. Kértem ifjúságfelelős pártbizottsági titkárom segítségét ahhoz, hogy nevezzenek ki ennek az otthonnak vezetőjévé. Mi lett ebből? Jó tippet adtam neki. Ő lett pillanatok múlva a szociális otthon vezetője, de hogy? Ejtőernyősként! Ellenjelöltje egy Szajk községi Egészségügyi Főiskolát végzett mentőstiszt fiatalember volt, akit a döglődő, agonizáló pártbizottság és tanácsi vezetés még le tudott írni döntésével.

Örökölt betegségem diagnózisa a Morbus Bechterew kór. Nem fordultam senkihez segítségért, a becsületes orvosaimat leszámítva. Tudomásul vettem, hogy meghalok, vagy teljesen lebénulok és ez az én keserű sorsom lesz. Aztán feleségem egészségügyi kapcsolatrendszere és „svéd” nagybácsim segítsége, aki egy baranyabáni sváb cukrászmester volt, (Petruska Ferenc) sokat javított ezen. A tisztességes harkányi reumatológusok, Sík Mária főorvosnő, Molnár Éva adjunktus és Keszthelyi Gyula igazgató főorvos, Radovits Béla főorvos úr a sikondai rehabilitációs bányászokórház igazgatója, valamint dr. Rédey Tibor főorvos, Bozóky Klarissza mohácsi reumatológus főorvosnő, dr. Szokolics Julianna, felülvizsgáló főorvosnő, az akupunktúrás és lézer kezeléseikkel és még nagyon sokan mások, dr. Bódis István és dr. Schuth Gábor háziorvos urak, valamint Magos Mária pszichiáter osztályvezető főorvosnő, napjainkig is sokat segítenek. Családom volt, van, de lesz is!!! Nélkülem is...Tisztességgel felneveltük, taníttattuk gyermekeinket, egyik sem lett hentes, vagy bolti eladó, sem gépkocsi vezető, ugyan

egyik szakmát sem becsülöm le. Volt mindent tudó, lekezelő, basáskodó feletteseimmel ellentétben sikeresebb, boldogabb lett családi életünk. Gyermekeink iskolai végzettsége, beosztása, régóta meghaladja az ő gyermekeikét. Az „elvtársak” érzékelhették 1990 óta, hogy Isten nem ver bottal, csak lapáttal! Fiamat 2020. augusztus 20-án „Mohács Város Tisztelete Jeléül” kitüntették, lányom két diplomás, külkereskedő és óvónő, francia és német nyelvtudással, feleségem a városi Német Nemzetiségi Klub titkára. Őket, németül, angolul, franciául nemigen lehet eladni, engem pedig szerb-horvátul sem nagyon. Gyermekeink képzése akkori 6200 forintos nyugdíjam és feleségem szakasszisztensi fizetése mellett sem volt sétagalopp az Antall kormány időszakában. Azonban szüleink, a nagyszülők sokat segítettek. Érdeklünkben eladtak mindent (Családi ház, panel lakások, garázs, autó, bútorok), de nem számoltak fel semmit. Családi házat építtettem. Munkatempómról csak annyit, hogy az alapozást leszámítva 1993. október 14-étől 1994. január 6-ig felépült a 210 négyzetméteres házunk. **Január 6. Vízkereszt, vagy amit akartok!** 1994 februárjától, kilencen ültünk asztalunknál, aztán szüleink 2000-től 2008-ig elhunytak, gyermekeink „kirepültek”, unokáink megszülettek.

A rengeteg siker, noszogató és kevés kudarc mellett töprengtem azon, hogyha **befalaznának, úgy mint a konklávé,** napok, hetek elzártsága alatt, a fehér füst fölszállásáig sem tudnék úgy „kibökní” emberekkel, mint ahogy sokszor ezt velem tíz perc alatt csak hatalmi szóval, logikátlanul, kétszínűen megtették. Megalapozott, diplomatikus tiltakozásaim érvényüket veszítették, **városi felső vezetői szinten elhaltak.** IQ-juk alapján néhányan meg sem értették, hogy miről beszélek. KISZ „városi” irányítóim a tárgyalások és beszélgetések során nem néztek a szemembe, pedig a japán és kínai császárok már évezredekkel ezelőtt régen felfedezték a pupillák tágulását-szűkülését, valamint a szemgolyók jobbra vagy balra való elmozdulását. Jó időben tanulhattam valamit Hippokratész tipológiájáról, Freudtól, Jungtól és Jamestől, Kretschmertől is, hazugságvizsgáló készülékek nélkül, nem beszélve a hétköznapi tapasztalatokról. Jól ismertem és ismerem a szervezeti élet kérdéseit a KISZ-ben, melybe az értelmesen módosítókat hagytam beleszólni, de mint már korábban említettem, nem lehetett mindenbe felelőtlenül belepofázni és ez keményen Devecserire is vonatkozott, jogos, indulatos tiltakozásai ellenére is. A „kisvárosi-térségi diplomácia”, az unszimpátia, antipátia, szubjektivitás, a korrupció és a harag igen rossz tanácsadók. Városi-térségi-megyei-országos jól kialakított és ülep nyalást nélkülöző kapcsolataim miatt, bizalmatlanok voltak irántam, centrista, demokrata, olykor liberális és autokrata vezetési stílusom miatt is. E módikat esete válogatta, egyénre szabottan is komplex módon igazságosan alkalmaztam, egyveleget nélkülözve. Devecseri nem hívott, leírt, megalázott..., én beosztottként nem hívhattam. A hajó jéghegynék ütközött részükről, de nem első útján. A Titanic és a mily mesés, Niagara vízesés különböző természetes, valós jelenségeket idézhettek fel bennük.

**Nem utólag hangoztatom véleményemet,** akik ismernek tudják, de 1987 decemberében nem vállaltam volna Borsos után Devecseri helyében a revansot, az MSZMP baljós politikáját, legmagasabb városi és térségi első titkári funkcióját, mert ez pünkösdi királyság lett. Ami a lényeg, hogy ez megalázóan kiúttalanná vált számára, az ellenem szegülő döntései visszaköszöttek, kard által vész, ki kardot ragad! Expandált és gondolkodott a váltást reálisan érzékelő értelmiség Pécsen, országosan és a társadalom meghatározó szereplői is törpe kisvárosunkban. Több előadást illetett volna meghallgatni Ormos Mária professzor asszonytól, rektortól, Európa hírvű történészünktől, Kosáry Domonkostól, Glatz Ferencről, Pozsgay Imre államminiszterünktől, helyileg illetett volna dr. Kéri Nagy Bélára és Pancza Zoltánra -politológusainkra-, két diplomás feleségére és Dorogi Zoltánra hallgatni. Jó magam másokkal ellentétben ezt javamra megtettem, járattam a Históriat is! Pozsgay államminiszter úrral ellentétben, nem kívántam az „emberarcú” szocializmust kialakítani, a régit megreformálni. **Nem is volt lehetőségem erre.** Sértett az a dolog is, hogy a rendszerváltás előtt városunkban előadást tartott Pozsgay Imre és Grósz Károly, mely előadásukra a pártapparátus tagjai meg sem hívtak. Országos vezetőink előadásán mindösszesen talán negyven fő vett részt pártházunk emeleti kis tanácskozó termében, helyi pártvezetőnk, még a pártbizottsági tagjait sem hívta meg nagy létszámban erre a tanácskozásra. Ott voltunk mi 34,

40, 45 évesek, megfelelő állami és politikai-politológiai és jogi, közgazdasági végzettséggel, szakmával rendelkező, generációváltó tisztességes viszonylag fiatalok, vezetők, mint: Panczáné dr. Dékány Klára, férje Pancza Zoltán a Farostlemez gyárból, dr. Ritzl Pál fiatal jogászunk Véméndről, dr. Wilhelm József TSZ elnök Dunaszekcsőről, Dorogi Zoltán és Kalocsai László a Székgyárból, Kaponyi István, a Könnyűipari Vállalattól, Ulbert Ádám Szederkényből, tanácsadóként Szabó János Kossuth díjas, későbbi vezérigazgató a Bólyi Mezőgazdasági Kombinátból, főkönyvelőjét Szántó Zoltán urat és az ő helyettese, Schneider Vince, apósom öccse. Ott volt, Ősi János Székgyár igazgató és még sokan, neveltetésünk és kinevelésünk során a második, harmadik generáció. Elismerjük, hogy a hatalmi hierarchia és a vehemencia leírtak bennünket, nem kellettünk, pedig logikusan le tudtuk volna bontani? gyorsan a megunt és omladozó felépítményt?, társadalmunk hasznára az alapokat kissé átalakítva? városunk-térségünk öröme, hiszen ebben az időben a helyi politikát is mi csinálhattuk volna... **Naiv az elképzelés!** Az országunkban kialakult események nem ezt támasztották alá. Hibáztunk, nem voltunk önző megalomániás, korrupt, hatalomra törő, buta, gögös kis perceberek és politikusok, pedig régióink szunnyadó módon minket támogattak, mert nem a város és a volt járás embereit minősítettük alaptalanul, nem hoztunk létre politikai-gazdasági, továbbtanulási akadályokat, hanem eredményeikből, profi felkészültségükből ítéltük meg céljaink megvalósítását ezektől a tisztességes emberekből, tanulókból, fiatalokból. Úgy politizáltunk, hogy nem politizáltunk. Kivártuk az országos eseményeket, de miért? Azért mert nem rendelkezünk elégséges politikai bátorsággal, beosztással, hatalommal és **ami lényeges, a „tömegek” sem támogattak volna már minket, meg még létezett a munkásörtség is.** Érdekes módon a rendszerváltás után is mindenki képességei, nem korrumpálódott kapcsolatai és egészsége birtokában, szűk lehetősége szerint is megtalálta helyét, szerepét a **lekommunistázott** időszakban. Minket, a fent említett felkészült és nem elkötelezett, nem korrumpálódott embereket a mai napig sem kommunistáz le városunk és térségünk egyetlen **reális ismeretekkel** rendelkező polgára sem. Lojalitásunk, tisztességünk, becsületünk, társaink szerint is megalapozódott és megmaradt hozzájuk való közvetlen kapcsolatrendszerünk.

Korábban is kritikusan ítéltük meg a pártbizottság apparátusának, egyes tagjainak műveltségét, a könyöklő karrierista emberek főnökeik ülepét nyaldosó viselkedését, kiváló alkalmazkodó képességüket, egyes alkalmazott „hölgyek” erkölcsstelen modorát és Borsos János nagyfőnökünk néha rossz döntéseit. Mindenkit kirúgni, szelektálni azonban ebben a „kollektívában” ez időben nem lehetett, legfőljebb magasabb beosztásba buktatni. Nagy volt a járási összefonódás, poliphoz hasonló csápokkal rendelkezett, nem csak Borsos hibájából. Neki sem engedték a megyepárton leváltani a régi járási vezetőket, ugyan szorgalmazta ezt egyenesen, de eredménytelenül. Borsos Jánosnak sem engedte meg a megyepárt, hogy kiválassza értelmes munkatársait. Ennek köszönhetően a szervezési irányítási és vezetői hibái miatt 1985-ben megbuktatták az Országgyűlési képviselő választásokon. Roppantul nyugodt, bölcs vezető volt, stratégiai elképzeléseinek ritkán kellett ellentmondani. Megalapozott véleményeinkkel, őszintén elmondhattuk azt is, hogy polgártársaink legfőljebb 20%-a tudatos szavazó térségünkben, a többiek nem valakire, hanem valaki ellen adják le voksukat városunkban. Mindig meghatározó volt a város érdekében reális stratégiai elképzelése, melyeket nehezen, de 1985 után is megvalósított. Beosztottjainak sosem engedte meg, hogy a vállalatok, TSZ -ek termelésébe, gazdasági működésébe beavatkozzanak, szakemberekre bízta a helyes megoldásokat. Az országgyűlésben utódja dr. Balogh Gábor lett, a MOFA főmérnöke, a soproni Faipari Egyetem tanára, akit sok tájékoztatóra felkértünk. Kollektívánk létszámával, kérdéseinkkel, kíváncsiságunkkal a Doktor úr mindig meg volt elégedve, közölte velünk azt fiatalokkal, hogy párt és HNF rendezvényeken sem tapasztalt ilyen pozitív hozzáállást, aktivitást. Egyébként Borsos és Balogh urak önzetlen jó barátok voltak. Ilyen volt országgyűlési képviselőként lobbizásuk, a gázvezeték rendszer és ellátás kiharcolása, amit hanyagságból, lustaságból a Városi Tanács akkori vezetői határidőre nem pályáztak meg. Sombereken és Palotabozsokon, községeinkben előbb volt gázrendszer mint Mohácson. Borsos János világosan felfogta bölcsen azt, ami mostanában

negyven-ötven év elteltével egyeseknek nem sikerül, hogyan jó értelemben véve: **Mohács kispolgári és klerikális kisváros.** Manapság mások alakították azt irreálissá és a helyzetet rosszul felmérve, értékelve határozta meg, rátestálva, kreálva, unfair baloldali, hatalomvágyó szélsőségeségét, szockó háttérrel. „Történelmi tény”, hogy vissza nem lépő polgármesterünk Puch László lányának férje, Puch veje. Jeles értelmiségünk és polgáraink ezt manapság, jelenleg is így ítélik meg, többek bírálatára városi kohéziót képeznek nyitottságuk ellenére is!!! Most is csak azért van szocialista polgármesterünk, mert Fideszes elődje, tragikusan elhunyt. A képviselő testület feloszlata után változni fog ez a helyzet is szerintem. Az alkotó centrista, nem korrumpálódott testületi tagokat meg kellene tartani. Az, hogy milyen pártfityulát viselnek nem érdekel engem, de legyenek felkészült tisztességes képviselőink, alkotó ellenzékiek városunk képviselő testületében. Tavalyi, októberi (2019) szavazásunkról csak annyit, hogy vissza nem lépő „szocialista” polgármesterünk városunkban 1867 szavazatot kapott, az ellene szavazók létszáma meghaladta a négyezer ötszázat. Választási Törvényünk rossz, így kialakulhatott az időközi választások rendje. Székó József úr, elhunyt polgármesterünk jelentős tartalékot képzett városunknak. Közel egy év alatt mennyi pénz fogyott el és mire? Hova? Korrekt felhasználását nem vitatjuk, de **hozzák nyilvánosságra!**

Városunkról kialakított megítélését **Borsos János (1927 – 2002)**, nem változtatta meg, valóban értékelte MSZMP első titkári beosztását, helyi hatalmát és az általa vezetett „élcsapat” tömegbefolyását is, sokszor **„minden vonadkozásban”** bírálta azt. A minden „vonadkozás”, szavajárása volt, Zala megyei ember, de Gödre baranyai faluban született lévén. Ezzel kapcsolatos véleményeinket jóval később a munkásörtség mohácsi leszerelésének napján apám Görög hegyi hétvégi présházában, pincéjében ismét elmondhattuk neki, nevelőapám és Horváth József és Kutasi Géza békésen leszereltető parancsnokok társaságában, egy halászlé és szilvapálinka, több rizlingszilváni fröccs társaságában, ami nem befolyásolta bátorságunkat és józan ítélőképességünket. A folyományokon jócskán megbékélve igazat hagyott nekünk az „öreg” nyugdíjas volt főnökünk. Hozzátette, hogy ezt már négy évvel korábban elmondtuk neki. Gyalog és nem illuminált állapotban jöttünk haza. Ez városunkig négy kilométert jelentett a Görög hegyről, melyet a görög légió védett régen a rómaiak limeseként. Jókedvűen és kulturáltan telt el ez a napunk is. Mikor már nem voltunk felelős beosztásban, akkor is megbecsültük egymást, ami manapság is így van, az általam már felsorolt reformer, lojalis emberekkel is. Mi több szolidárisak vagyunk egymáshoz, ugyan nem meddő módon vitatkozunk, alakítjuk egymás véleményét. Alsó és felső korhatár nincs!

**Meglévő kisebb-nagyobb, apróbb hibáival sem minden a kormánypárt, alkotó módon lehet is, kell is bírálni tetteit a társadalom javára, törvényesen, akár békés, bejelentett demonstrációkkal is! E mondatomat a „parlamentari ellenzék” miatt nem alkalmazza indulat mentesen, valóban és logikusan, a rágalmozásokat feledve?**

A nagyobb hibákkal rendelkező szélsőjobb és szélsőbaloldali sok kis percpárt, a jelentősebb tagsággal és tömegbefolyással nem bír, nem rendelkező MSZP, DK LMP, Momentum Jobbik ellenében is kifejthetjük polgári és nem meghasonult véleményeinket. Mi választópolgárok, szeretnénk azt reálisan megtudni, hogy valamennyi bejegyzett pártnak mennyi a taglétszáma, hozzájuk nyilvánosságra. Kár, hogy sokan nem tanultak a szomorúan eltelt 70 évből keveset, vagy semmit. Össztársadalmi érdek és célkitűzés van, de össztársadalmi összefogás, egyezés szerintem nincs. A percpártok átlépték a parlamenti küszöböt, mely remélem három év múlva változni fog. A jelenlegi szélsőséges politikájukkal önmagukat fogják felszámolni. Társadalmunk döntő többsége a centrista jobboldali kereszténydemokrata polgári kormányra adta, tette le voksát, ami a hiedelmekkel ellentétben nem diktatórikus!!! A magyar nemzet összetartozását, érdekeit markánsan képviseli és nyitott. Hibás a brüsszeli, holland- belga zöld blúzós, már említett (szar-gentini) Judith könyv, jelentés, az EU, EP szabálytalan jóváhagyása, szubjektív megítélés és posztkommunista lobbizás. Nálam a tartózkodások bizottsági üléseken és városi KISZ titkári

értekezleteken mindig ellenszavazatot jelentettek, elgondolkodtam róluk.

A „nagy ellenzékesekek”, önös érdekeik alapján egyesültek, összeálltak restaurátorként, gittegyletként, szinte a szocializmus és a fasizmus tanait nyíltan hirdetve, de száz nap elteltével, már ismét marakodtak egymással. Főleg az anyagiak miatt, korszerű világszínvonalú beruházások miatt fővárosunk új, szemellenzős, nem feddhetetlen vezetői zsarolják kormányunkat. Mi lesz a megalapozatlan választási ígérekkel, a félrevezetett szavazókkal? Hintapolitikájuk szerint semmi, a társadalom jelentősebb szociálpolitikai támogatásuk nélkül át fogja békésen élni - remélem-, a történeteket. Magán véleményem, hogy a volt elvtársak a Rákosi, Kádár, Fock, Lázár és az Antall, Boross kormány után a Horn, Meggyesi, Gyurcsány, gordonka kormányokat is sokszor méltatlanul, megalapozatlanul szidták, mint az Orbán kormányt is. Szerencsénkre a Parlament akkoriban, régebben csak évszakonként működött. Gyurcsány és gordonkánk tevékenysége romboló, siralmas, de nem nevetséges. Támogatóik visszarendeződést szolgáló ordas indulatai nem elhanyagolhatóak, elgondolkodásra készítenek. Ez már magyar váltani nem tudó viselkedési forma lesz? Továbbra is bátortalanok és barikák leszünk korrupt vezetőink leváltása és törvényes felelősségre vonása nélkül?

Jobb nem függetlenné, hanem el nem kötelezetté válni, ha előéletünk ezt makulátlanul megengedi. Ne tartsanak pátoszos szónoklatokat tükör előtt begyakorolt beszédeket „országosnak” hitt pártvezetőink „népházunkban”. Unjuk a szélsőséges, trágár mondanivalókat, parlamenti „plakátokat, tablókat”, meggondolatlan hazudozó és öblös hangú „bölcös” visszatartottan agresszív, színészkedő pártvezetőtől is. Maradjanak a manézsbán, de zebra-ként. Ugyanígy unjuk kormánypárti közjogi méltóságunk, házelnökünk Kövér László úr határozatlan tetteit parlamentünkben. Unjuk, hogy országházunkban nem tud, vagy nem akar fegyelmet tartani, unjuk határozatlanságát. Elítéljük a deviáns képviselők anyagi megbüntetésének mértékét. A KRESZ szabályok be nem tartása során ennyivel bünteti a rendőrség polgárainkat is. (Gyorshajtás, ittas vezetés stb.). Több rágalmozó, gyalázkodó, táblát mutogató képviselőt, azonnal kivezetetnék országházunkból. Ady Endre és József Attila gondolatait részben megidézve -tovább fejlesztve azokat-, manapság egy nagy-nagy tisztítótüzet kéne rakni már és döntenie kellene a múltunkat, itt-ott a multikat is. Nagyobb igaza, soha, helye sem volt ennek a népnek, hitványabb Nérók sehol sem éltek... Árpád hazájában, jaj annak aki nem úr és nem bitang...

**Csak ne fasizálódjunk**, amit nálam felkészültebb történész professzorok és felkészületlenebb ország és korrupt pártvezetőink ellenében a társadalom jelentős része is érezhetett már. A történészek, pénzügyi szakemberek a tapasztaltabbak, tudományosan ismerik az imperializmust, a neokolonializmust, a finánc-tőkét, annak koncentrációját, a buktatóit, hatásait is nem csak társadalmunkra, hanem a nagyvilágra vonatkoztathatóan is. A pénz több funkcióját is jobban ismerik új gazdagéknál. Több ismeretük van tudományosan az áru bőséges és az áru hiányos inflációról. Felidézik a médiában -ha esetenként meghívják őket-, a nagy Vezér és a nagy Generalisszimusz világot sújtó, romboló Solohov szerint is az „emberi sorsokat és idegen vért” szülő kegyetlen, hatalmaskodó „politikáját”. A csendes Don is talán egy darabig csendben marad. Kivárjuk. Ukrajna is kénytelen lesz kivárni, netán kényszeredetten elfogadni! Nagy kár és értelmetlen dolog lenne téli álmából a kis bocsnak február másodikán felébreszteni nagy medve atyuskáját, hát még Európának és a világnak. Mi lesz ennek az eredménye, végkifejlete számomra megjósolhatatlan. Úgy tűnik, hogy az orosz álláspont koszos és piszkos ablak, de a lajtorja átlátható, a Kijevi Nagyfejedelemség múltját, történelmét minimálisan, kissé ismerve. Ukrajna nevét is illik magyarul tudni. (Krajina=határvidék) Külpolitikában diplomáciában kényszerhelyzetben van hazánk mostanság. Ukrajnával és Oroszországgal kapcsoltban okos diplomáciára van szükség, a hintapolitikát nélkülözve. Orosz stratégiai, gazdasági érdekeket nem sértve ki kellene egyezni az ukránokkal, amihez ők is nélkülözhetetlenek. Első Endre királyunk is ezt tette (1046-60) mikor feleségül vette Jaroszláv Kijevi Nagyfejedelelem leányát Anasztáziát.



**Nem szabad minden volt és már elhunyt helyi vezetőt szentté avatni, de eredményeiket látni, segítőiket is becsülni kell!**

„Metropoliszunk” igen tisztelt vallási vezetői is -utólag-, jól sejtik ezt. Véleményem, hogy őket is erkölcsben, erkölcsösen?, ingatlanban, magánéletben, mímeltem templomba járással, keresztényi ideológiában jól félrevezették. Rajtam kívül is voltak becsületes, tanácsadó tanárok, KISZ és párttitkárok, okosabbak is, ugyan nem városi titkárok, főleg a Farostlemez gyárban a MOFÁ -ban. Filákovics József, Méri Sándor. Pancza Zoltán, Varga Zoltán, Gáti Gábor „vezénylete”, áthagyományozó, önzetlen neveltetése, istápolása, irányítása, jóindulata szerint is. Az általunk patronált emberekből egyik tartósító üzemvezető lett, később vezérigazgató, a másiktól aki szintén a „hákkettős” energiaszektorban dolgozott később polgármester. Így kellett történnie? Nem hiszem! Azért sem, mert ehhez a városi MSZMP VB döntése is szükségeltetett, a polgármesteréhez szerencsénkre már nem. Béke veletek, vagy Szálem elajkum, ahogy tetszik. Nomád, mohamedán, pásztornépek köszönése ez. Ámen. Orátio, de ne utólag könnyörögjünk! Korábban sem volt illő dolog markunkból a búzaszemeket csak egyéni érdekből felcsipegetni, aztán kiközösíteni, elfelejteni, leírni minden volt patronálót. Írásomban sok az ellentmondás? Igen! Mert környezetünkben, országunkban, a nagyvilágban is fellelhetők ezen ellentmondások. Mivel mi halandó polgárok is a társadalom részei vagyunk, a filozófiából, dialektikából ismerjük a rész és egész viszonyát is.

**Persze mindenki a maga sorsának kovácsa, de ellopott üllő, kalapács, bőrkötény és kovácstűzhely, vas, szén, kén, mangán, szilícium, foszfor, titán megfelelő adagolása nélkül nehéz gyakorolni ezt a szakmát. A sarlóra meg már csak ritkán, gazoláskor tartunk igényt.**

Nem kell állandóan vezetőnek sem lenni. Fő a szerénység és közvetlenség! Utódaink meg fogják találni a harmadik, bizonyára helyes utat. Látszólagos inparcialitással, (pártatlanság, részre nem hajlás), imperfectumom (elbeszélő múlt), ellenére nem az impedanciával (látszólagos ellenállás az elektrotechnikában), foglalkozom, pedig ezek fő tulajdonságaim, a szakmám. Határozatlanul, határozottan tudom céljaimat, feladataimat. Azokat, mint másokét is a fiatalok fogják megvalósítani, akiket időszerű lenne már még kedvezőbb helyzetbe hozni. Nem vagyok jós, sem Nostradamus, „de kék nefelejcs, el ne felejts mikor én már nem leszek”. Jelenleg hazánkban tűz és víz nagy párharca ez, de a felszálló, remélhetőleg fehér gőz lecsapódik és eloltja a zsarátnokokat, idővel...A vallásos emberekhez is kívánok szólni, akiket tisztetek és becsülök.

**Szentlecke Izaiás próféta könyvéből (60, 1 – 6):**

**„Kelj föl, világosulj meg Jeruzsálem, mert eljött a te világosságod és az Úr dicsősége fölötted feltámadott.” Dicsőség az Atyának.**

**„Surge, illumináre, Jerúsálem: quia venit lumen tuum, et glória Dómini super te orta est. Glória Pátri.”**

Nekem azonban fontosabb a Tavasz tizenhét pillanata c. filmből, Stirlitz kapitányra, a GESTAPO minősítése :

„Családi élete rendezett, elítélendő kapcsolatai nincsenek!” Nekem már nincsenek, hál' istennek magánéletemben, a közéletben sohasem voltak. Félrelépésem sem ment a közélet rovására, de családoméra igen. Feleségem fél év múlva megbocsájtott.

**Itt érdemes meghallgatni Korda Györgytől A virágosó hulljon reád, szóló remek ideillő dalát. (FAVORIT SLPM 17772 B-1)**

Tisztelettel vettem azt a gesztust, hogy városunk polgárai zűrös kapcsolatom befejezése után, nem pletykáltak rólam. Elítélendő kapcsolatomat úriember módjára lezártam. Erkölcsös fiataljaink is megbocsájtottak ezek után nekem. Feleségemet jobban tisztelték pillanatnyi élettársamnál és ez időben nálam is! Pláne nevelőapámat! Híre ment, kis városunkban, hogy nevelőm feljelentett nagyfőnökömnél, MSZMP-s első titkáromnál.

### **Okvetlenül ajánlom Sztevanovity Zorántól meghallgatni az APÁM HITTE...c. szerzeményt!!!**

**„Édesapám”-nem is nevelőapámnak tekintetem-, illedelmes nyugdíjasként bejelentkezett, közölte Borsos Jánossal,** megkérdezve őt -családcentrikus ember lévén-, hogy milyen kinevezett ifjúságvezető az, akinek magánélete rendezetlen és bordélyház? Egyikük sem védett meg, de segítettek. Radikálisan, fegyelmezően, leordibáltak Borsos hangszigetelt irodájában. A hangok az előtérbe is kihallatszottak. Tájékoztattak!, hogy szálljak le, **de azonnal!!!**, a mézesmadzagról. Veronika „élettársam” vérrel átítatott kendőjét ebben az időben én kaptam, de nem Jézus Krisztustól ajándékként, hanem őtőle. A keresztre feszítés, a turini lepel szerencsémre elmaradt. Más, **külsős** segítségem is volt, Lukács Tiborné könyvtár igazgatónőnk néma hozzáállásával. Verbálisan, született Verbán Mária nem szólt bele elhatározásaimba, mert érzékelte, hogy „veszem a lapot”. Feleségemet ő korábbról jól ismerte, a bolyi általános iskolából, mert itt osztályfőnöke volt. Tulajdonképpen szomorúan sajnált engem, miattam szétrobbantott családi életemet. Mimikájával, barátságos, fegyelmező szemével, csendben szólt rám, de nem volt cinikus hozzám soha. Ezt időben hál' istennek annak a tibeti marxista főistennek, „Butthán”, a Dalai lámának, felismertette velem, hollétemet, helyzetemet, szerepemet ezen két-három hónapos „csúszkálásom”, bipoláris kapcsolatom idején. Imamalmomat még most is folyamatosan tekerhetem, forgathatom. A csend és a monotonía is néha nagyon ordító, idegesítő tud lenni. Erről, lezárva az ügyet, amit felvállalok, csak ennyit.

Két meghívást kaptam lemondásom után (1989. december), de nem menekültem volt „városi” MSZMP első titkárom elől, aki Borsos János nyugdíjba vonulása után irányította **béna kacsaként** az élcsapatot. Vezetnie szerintem nem sikerült, mint már említettem pártszakadás és önös érdekek, vaskalaposság, politikai szürke hályog határozták meg azt. Pályakezdő koromban sokat segített nekem, értelmesen tanított, a „Foxi-Maxi” gazdaságpolitikájára, aztán később úgy ítélte meg személyemet, hogy Napóleon kegyeltje, (Borsos János) Schulmeistere, kémje vagyok. Jó, mondhatni kiváló és bizalmas kapcsolatban voltam Borsos Jánossal, 2002-ben bekövetkezett haláláig is, idős, küzdelmeimet látó, odaadó, segítő, engem nevelő viszonyban. Fiával Gyula barátommal is, akivel baráti viszonyunk immáron 50 év után is önzetlenül és főleg mint mindig önös érdek nélkül máig is felhőtlenül működik. Tehettem volna mást a Borsos Jánost követő volt többségében járási vezetőkkel? Élni és megélni kellett! Kilenc év után, Borsos nyugdíjas búcsúztatóján (1987. december), be akartak mutatni dr. Dányi Pálnak az MSZMP új Baranya megyei első titkárának. Közösen felneveltünk. Ki mint él, úgy ítél. Tévedtek az elvtársak, ez az ő bajuk. Az igen fiatalon elhunyt dr. Dányi ebben az időben könyvet írt és idézeteket gyűjtött Széchenyi Istvántól. Sok részanyaggal segítettem őt, történéseinkkel együtt.

Más történések is igazolnak. 1988 tavaszán a megyei MSZMP Végrehajtó Bizottsága Gyurcsány Ferencet számoltatta be, mint az egyetemi ifjúság referensét, Pécs városi KISZ titkárt, az általa felügyelt területről és engem, Mohács városát a középiskolások mozgalmi tevékenységéről. Az ülésen meghívottként részt vett Burgmann György Pécs megyei jogú városi KISZ első titkár, volt technikumi osztálytársam, igen jó tanuló és szorgalmas székelyszabari „gyerek”, valamint Devecseri József Mohács városi MSZMP első titkár is. Három oldalas, engedélyezett írásos előterjesztésem, anyagom tömör, de színvonalas volt. Ebben nekem városunkban rengeteg segítséget adott Eitmann András, Döbrössi Magdolna, Kiss Árpád, Bertanicz Vilmos és Mausz Mihály, volt középiskolai tanácsadó tanárok. Nekem Mausz Misi, aki a Bencéseknél végzett, sokat

segített, közös munkálkodásunk során jól megértettük egymást, ugyan felsőbb utasításra nekem kellett eltávolítanom tanácsadói székéből, négy szemközt, kényszeredetten meg kellett tennem. Remélem emlékszik elhangzott, dicsérő mondataimra. A kölcsönös szimpátia, a szolidaritás végtelen hosszú időn keresztül is megmaradt vele. Felfogtuk a ránk erőltetett MSZMP-s döntést. Később ő a Radnóti Miklós Szakmunkásképző Intézmény igazgató ura lett, nyugdíjazásáig. Ehhez nem kellett a szocializmus támogatása neki sem, elégséges volt a tantestület érte való kiállása.

Instruktoraim sem láttak bele mindenbe, de azért ismertettem velük a megyénknél még elvárható „írásos protokollt”. Ifjúságfelelősöm nem patronált, nem volt baj, nem is értett hozzá, csak felszínesen ismerte középiskoláinkat, azok tanulói közül keveset. Mindezt, mint mást is, jól adott elő. Ő csak az alma materek igazgatóival tárgyalt, dr. Madár Józseffel, Molnár Attilával és Debreczeni Lajossal értekezett. A megyei felsőbb testület nekünk ötperces szóbeli kiegészítést engedélyezett, melyet a pécsi titkár, volt miniszterelnök, jóval túllépett. A mellettem helyet foglaló Mohács városi első titkár, Devecseri, oldalba bökött, mondván, hogy **Mohács városában is ilyen KISZ titkárra lenne szükség.** Gyurcsány rengeteg kérdést kapott, melyre jó szokása szerint válaszolt is. Akkor még Ferikénk is tudott izgulni és izzadni. Lukács János és dr. Dányi, kissé felindulva szünetet rendeltek el. Lementünk a „megyepárt” Rét utcai büféjébe. Megyei, korábbi nagyfőnököm, Lukács János, kérdésével azzal fordult hozzám, hogy Dodó az általad leírtak fedik a valóságot?, mert középiskolás gyermekeimnek is tetszik. Válaszom volt, hogy gyermekei jól látják a dolgokat, nekik van igazuk. Folytattuk az értekezletet. Szóbeli kiegészítést nem kértem, mert rengeteg dicséretet kaptam - e testület tagjaitól, szünetben is, melyeket állva a tanácsteremben megköszöntem. Leülve, diplomatikusan én is cinikusan közöltem korábbi elítélő szomszédommal, hogy a **Mohács városi KISZ titkárt sem a holdvilág szívta le a falvédőről.** Kissé trágár voltam? Lehet, sőt tudatosan, burkoltan, diplomatikusan, orálishan biztos! Még trágárabbul is fogalmazhattam volna, ami netán neki világosan érthetőbbé válhatott. Devecseri két dolgot nem ismert fel ezen a beszámoltatásomon. Azt, hogy középiskolásaink tevékenységét, kiemelkedő munkámat az ő „pártirányítása” alatt álló mohácsi MSZMP-t is dicséri. Segítségük nélkül, híján sem hoztam szégyent tanuló ifjúságunkra, középfokú tanintézetek becsületes pedagógusaira. Hazudozás nélkül - másokkal ellentétben -, megőriztem közvetlenségemet, őszinteségemet és becsületességemet is. Nem néztek szélhámosnak, logomániásnak, fölöslegesen csak az érzelmekre ható választ adónak, nem is volt okuk rá. A másik dolog, hogy - e testület előtt nem volt Devecserinek akkora politikai bátorsága, hogy diplomatikusan nyíltan elmondja megyei feletteseinek, hogy én nem az ő embere vagyok és, hogy városi KISZ titkárát alkalmatlannak tartja a további célok megvalósítására. Bántott, hogy kiváló előterjesztésünket előzőekben sem kérte át, nem véleményezte, a szubjektív ifjúságfelelősömről, „instruktoromra” hagyatkozott. A „megyepártnál” pedig nem tehetett mást, a hangulat szerint, ő is megalkuvóan kénytelen volt megdicsérni engem, a mohácsi rejtett és gyakori hátráltatások ellenére is. Ugyan kijelölte a további feladatokat, de miért? Tanácsadóim sokkal reálisabbak és okosabbak voltak nála, **nálam is!!!**. Matematika, ábrázológeometria, fizika, magyar, történelemszakos középiskolai tanárok. Kiválaszhattam az öt közül a „szödényipistabácsis” módszernek megfelelően a legjobbat, a leghelyesebb diszkussziót. Mint sokszor, elvtelenül, elégséges hosszútávú logika híján, akkor és most sem sikerült önös érdekeik miatt leírni engem. A megyénél és nem a mohácsi pártbizottság szubjektív egyéniségei alapján, így sem sikerült kiiktatni, eltávolítani városi-térségi választott hivatásomból, Borsos János nyugdíjba vonulása után sem funkcióból, ami nekem több mint két évet jelentett, de a velük való „együttműködés” viszonylag hosszútáv híján nem sokat számított. Dogmák nélkül az idő, a társadalom mozgása napjainkig is megőrizte becsületemet, visszaigazolta koncepciómat.

Volt és van egy villamos erősáramú elektrotechnikai, villamosgép és készülékgyártó végzettségem, két felsőfokú és sok középfokú szaktanfolyami végzettségem, a Vatikán és esküvéseim alapján, Lídia feleségem megbocsájtása. Keresztneve Lúdeából származó, rabszolga nőt jelent. Vannak gyermekeim, bátyám, országos első és európai (Párizs-i) gyors és gépíró

bronzérmes külkereskedő unokatestvérem, három országos versenyt nyert programozó matematikus rokonom, akiknek alapszakmája hentes és autószerelő volt, és akiknek nagybácsija vagyok, unokatestvérem aki Kárpáti Ferenc vezérkari főnöknek, honvédelmi miniszternek a sofőrje volt, önzetlen barátaim voltak öten. (A halál időpontja kiszámíthatatlansága miatt már csak hárman vagyunk) három kimagaslóan értelmes és tehetséges, mindenre kíváncsi, fogékony unokám, nem elhanyagolható kapcsolatrendszerem, mert országunkban több ezer embert ismerek, külföldön pár százat és jó viszonyban vagyok velük. Reméljük, bízunk benne házastársammal, hogy dédszülők is lehetünk, óhajtjuk! Unokáink, gyermekeinknél, Gábornál, Boglárkánál is okosabbak és sikeresebbek lesznek, Martin, Lara-Regina, Luca nevű utódaink. Úgy legyen!!! Unokáink 16, 14 és nyolc évesek. Szüleik, nagyszüleik tudását, hagyományozzák át. Tulajdonságaikat látva, a genetika ismét, mint mindig, nem fog meghazudtolni bennünket. Ehhez jelentős segítséget adtak nászuraim, Pálmai (Puklik, magyarul púpost jelent) István, aki Ybl Miklós díjas építész volt és nászasszonyom a pécsi BÉV-nél (Baranya megyei Építőipari Vállalat) főépítés vezető lévén. Férjura tervezte a pécsi nagy postát, vezényelte annak teljes átalakítását és az un. TV teraszos házakat, statikájukat megyeszékhelyünkön, a sörfőzdével szemben lévő épületeket, lakótelepeket, közelítve az Ifjúság útjához. Évenként Pécsért és megye szerte 2400 lakást építettek fel. Ő és testvére tervezte és irányította a mohácsi farostlemez gyár munkálatait, annak „kulcsra kész” átadását. Nászuram sajnos egy éve elhunyt már. Másik nászom aki szintén meghalt tavaly előtt, Haladi János, esztergályosként, volt dunai hajósként-matrózként tanította a fémforgácsolásra, nautikára, vízi KRESZ-re városi középiskoláink tanulóit. Nekem többet számított ez időben és most is a család -a politikai élettől akkor sem tudtam elválni-, szüleim eltartása, amit már sajnos nem tehetek meg. Lehet, sőt biztos, hogy ők tartottak el bennünket. A különböző partik, ultimók, vadászatok kihagyása -pedig Matyi papánk gyermekként sokszor elvitt bennünket etikus vadászatra Mészáros Dániel fővadászmesterrel-, hidegen hagytak. A kisközösségek irányába végzett munkám, amit szó kimondásom ellenére, ma is visszasírok és igazolhatóak hiányoznak és mégis, de mégis hiányzik a jelentősebb közélet, de azért törekszem rá. Nem szűkültem be, nem a partikra, bájesevegeésekre, beosztásokra, ünnepi fogadásokra gondolok. Meghívást nélkülöző, csak meghirdetett városi ünnepi és kulturális rendezvényeket sem hanyagolom. Bánt, hogy városunk lakói ezeken a rendezvényeken kis létszámban vesznek részt, hiányoznak a fiatalok, a zenekart és a koszorúzókat összeszámolva talán nyolcvan jelennek meg. Rossz a „mozgósítás és a propaganda”, mely MSZMP-s és örökség, a március 15-én és októberi megemlékező ünnepi, gyászos rendezvényeken.(1849, 1956) Mostanában sem érzékelem a hazafias honvédelmi nevelést, hiányolom nagy létszámban az általános és a középiskolásokat, az őket nevelő pedagógusokkal együtt, nem beszélve az önkormányzati alkalmazottakról. Megfogalmazhatom azt is, hogy korosztályom sem fegyelmezett.

Gászler Józseffel a somberekai Sauska bárói vadászház „urával”, mely a mohácsi szőlőhegy végén van, TSZ elnökünkkel, dr. Wilhelm Józseffel, dunaszekcsői TSZ elnökkel, Harmatos József, Vitek Pál elnökökkel is igen bizalmas kapcsolatban álltam, nem beszélve Szabó Jánosról, párton kívüli Kossuth díjas agrármérnökről, a Bólyi Mezőgazdasági Kombinát új vezérigazgatójáról, aki jól ismerte nevelőapám becsületességét. Nevelőm nyugdíjazásakor, 1977-ben visszamenőleg mikor a közel huszonhatmillió raktárkészletet kezelte, nyolc forintos hiánya volt, amit ő be akart fizetni. Apósom öccse Vince főkönyvelő helyettes és Szabó úr ezt nem engedte meg neki. Ajánlásukra apámat nyugdíjazása után a KSZE (Szekszárdi Kukoricatermesztési Rendszer) tanácsadónak alkalmazta haláláig. Csinos munkatársnőinek munkakezdés előtt lefőzte a kávé, katonásan, de úriember módjára viselkedett, mely hölgyekkel ha találkozom, mindig felemlítik nevelőm rendszeretét, ápoltságát, csinoságát, műszaki ismereteit és udvariasságát. Nagy tulajdonsága volt, hogy az alkatrészek cikkszámait számítógépek nélkül fejből és helyből tudta. Sok, nálamnál sokkal okosabb mezőgazdász, közigazdász ember volt térségünkben, melyet befutott életpályájuk is bizonyít, csak tanulni lehetett tőlük, ugyan Gászler, Szabó és Harmatos, Vitek urak régen elhunytak már. Szabó úr, húszperces tárgyalásaink során melyeket én még rövidebbre fogtam, megjegyezte: Dodó ilyen racionális és konstruktív városi KISZ titkárral még

nem találkoztam. Nekem nem hiányoztak a környező termelőszövetkezetekből a mondvacsináltan kifizetett, „ajándékba kapott” vörös húsok, sem a tálca tojások, a tartós füstölt áruk, a megtisztított szárnyasokkal, halakkal együtt. Nem volt létkérdés számomra a vadászatokon és az azt követő ultipartikon való részt vétel sem. Hál' istennek meg sem hívtak ezekre. Nem úgy, mint szederkényi rendőr barátom Újhelyi Tibor, aki sokszor elvitt vendégvadásznak, vagy segítségemet kérte a megsebzett őzek felkutatására. Nevelőapám és sátorhelyi vadász szomszédaink, Keller keresztapám Árpád nevű hivatásos vadász fia és az MHSZ megtanítottak a pontos célzásra. Árpád rokonom sok „vadászatról” is tájékoztattott.(+2017) A kiselejtezésre szánt őzeket magaslesről egy egyszerű, de világszínvonalú orosz távcsöves puskával 250 méteres távolságról kilőttem. Vendégül látó rendőr barátom tovább fejlesztette bennem az etikus vadászat tudományát. Ha lőttem, hallottam, hogy „fogott a golyó”, amin ő szintén ugyancsak elcsodálkozott, de a kilőtt vadat 10 méterre, a kilövés helyszínétől megtalálta.

Városunkban manapság is jól megvagyok, volt járási főnökeim véleményét rólam nélkülözök városunk és térségünk tisztességes lakói. Továbbra is igen közvetlen és közösségeket, azok igényeit maximálisan kiszolgáló ifjúságnevelőnek tartanak. A fiatalok sem néznek begyöpösödött öregúrnak. Nem csak galambbász hajam adja ezt a tekintélyt. Kapcsolatokat tartok városunk elesett és különböző rétegeivel, a romákkal, értelmiséggel, munkanélküli munkásokkal, állami alkalmazottakkal, jogászokkal, pedagógusokkal, egészségügyi dolgozókkal stb. E találkozások általában utcán, éttermekben, kocsmákban, telefonon vannak, ami egyes álszent vezetőinknek nem derogál. Polgári módon, sznobság nélkül alkalmazom a frigyési-albrechti stílust és ami fontosabb a komplex, életkorhoz alkalmazandó nevelési módszereket.

Helyzetemet erősítette országosan és regionálisan is, netán Jugoszláviában, Horvátországban és Drezdában, Haidenában, Pirnában, kialakított, megalakult kapcsolatrendszerem, melyben nagy segítőm volt néhai Buzási Ernő sebész főorvos úr kórházunk szakszervezeti titkára, igazgató főorvos urunk Csete Béla és Kulutác Katalin újvárosi szociális otthonunk vezetője. Bármennyire furcsa, segített volt Mohács járási főnökeimnek irántam való becstelensége, feljelentése, rugalmatlansága és butasága, korlátoltsága. Ahelyett, hogy kihasználták volna nem korrumpálódott jogszerű kapcsolataimat a csereüdtetések során. Sebjaj, mert ezen fiataljaink és városi kórházunk egészségügyi dolgozói, ifjú családjai nyertek, mert jót nyaralhattak az Adria partján, valamint Drezda, Pirna, Haidenau környékén a Szász Svájcban. (Sächsische Schweiz)

**Ezt én már előre kitervelt ifjúság ellenes bünszövetségnek tekinthettem. Azért, mert pártosék rövidlátóan lefejezték velem együtt városunk-térségünk ifjúságát is.**

Aki a társadalomra, a magyar és városi, térségi ifjúságra allergiás, az ne is lépjen ki lakásából, hallgasson a médiák szavára, ne gondolkodjék, maradjon otthon és azonnal vonja vissza, bolsevik, bogumil véleményét. Többet használnának ezzel az ajánlott módszeremmel, mint amennyit ártának. A törvénynek, jognak, büntetnie illene, a szólásszabadság ellenében is ezeket a biológiai aszalt szilvákat, a huclikat. Harmincegy éves koromban, professzor uraim dr. Nagy Imre és dr. Kéri Nagy Béla, Müller Gézané, Wirth László történelem tanáraink, Kiss Béla, dr. Sarosác György, valamint családi neveltetésem alapján-, autodidakta módon már tájékozottabb voltam - Dorogi Zoltán, Panczáné dr. Dékány Klára, Téglás Alajos, Kispál Károly aki templom-freskó festő volt Kanadában és Bárban, művelt és engem képző munkatársaimon kívül-, a Szentírásból - Bibliából-, szépirodalomból, reális és valós munkásmozgalom történetből, történelemből, magyar kortárs irodalomból, politológiából, vezetéselméletből és gyakorlatból, napi regionális helyzetekről, a fiatalok és polgáraink szintén hétköznapi reális küzdelmeiről, hangulatáról mint pártirányítóink. A fiatalságtól életem végéig sem fogok elszakadni, inkább együtt sírok és nevetek velük. Országunkban, városunkban, Sátorhelyen és a nagyvilágban is sokkal több nálam értelmesebb, több reálisabb információval rendelkező ember él. Azonban nagyképűség nélkül, tájékozottabb vagyok jelenleg is a helyi regionális politikáról mint a volt rendszer helyezkedő,

karrierista bandájának egyes „személyiségei”, városunk-térségünk helyzetéről, hangulatáról, nem elvetendő tömegbefolyással, kapcsolatrendszerrel. „Metropoliszunk” sok színű. Sajnos, vagy hál' istennek tudok a szavazó ismerőseim fejével is gondolkodni. Mindegy talán számomra, hogy milyen pártok tagjai, ne legyenek elvakultak, **de legyenek becsületes választópolgárok!!!**. Ismét megérhetjük városunk hangulatát ismerve, mert azt az 1985-ös választások is igazolták (kettős jelölés), hogy a szavazók nem valakire, hanem valaki ellen adták le voksukat, ugyan szorosabb eredményre számítok mint 2019-ben, a tisztességtelen unfair „választás” során. A VAN. ~~ba való megnevezés nekem a selyemhernyót juttatja eszembe, mikor a gubóból kikelve lepke lesz. (VAN = Változást Akarók Nemzedéke) Szerintem az önkormányzat VAN-os képviselői életkoruknál fogva erről lecsúsztak, várják meg az igazi váltónemzedéket. Kisvárosunkban élnek magyarok, svábok, szerbek, horvátok, sokácok és cigányok. A szivárvány színeiben azonban gyönyörködni kell, mert hamar elmúlik, hacsak ördög sokáig nem veri feleségét.~~ Városunkban vannak többségében kormánypártiak, idealisták, keresztények, szocialisták, kommunista elveket vallók és párton kívüli reálisan gondolkodó polgártársak, nyugdíjasok is. **Közöttük is sok a lojális állampolgár!!!** Meglévő szerény kis propagandista lehetőségeim szerint sem vagyok hajlandó mágnes módjára, északi és déli pólusra megosztani őket, a gondolkodóan vitatkozókat irreális, percpárti érdekek miatt! Azt is tudom, hogyha a mágnesrudat félbetöröm újból kialakul a két ellentett pólus.

**Írásom közepén bocsánatot kérek tisztelt Olvasóimtól kitárulkozásaimért, felfogván azt, hogy az öndicséret nem mindig őszinte és illatos!**

Amennyiben nem létezik jelentős, szervezett munkásosztály,-tisztességes dolgozók, alkalmazottak, takarítónők, segédmunkások, értelmes hajléktalanok, pedagógusok, műszaki értelmiség, értelmiség, egyházi méltóságok, fiatalok, nyugdíjasok, cigányok, polgárok még vannak városunkban-, a közös, nem elhanyagolható célok megvalósítása érdekében, várható kereszténydemokrata, jobboldali centrista irányítás és vezetés mellett! Szerintem, tapasztalatát és szakértelmét, kapcsolatrendszerét, munkabírását elismerve leendő polgármesterünk az önkormányzati választás előtt még nyitottabbá válhatott volna. Városunk választópolgárainak véleményét-hangulatát, kisvárosi réalpolitikusként jól érzékelve, az időközi választások előtt négy nappal lemerem írni (Borítékolom a szervát), hogy Pávkovics Gábor úr lesz polgármesterünk. Lassan-módjával, helyében megszabadulnék a „szekójózsefi” eredmények túlzott dicsőítésétől. Az eredményeit túlzottan reklámozó, magánéletére vonatkozó propagandától. Joci általános és középiskolai pajtásom terveit gyorsan befejezném, átdolgoznám és továbbfejleszteném, kezdeményezően új hosszú és rövidtávú tervekkel rukkolnék elő. Leendő polgármesterünk felelős hivatásában, tevékenységében ajánlanám a munkahely teremtő beruházások létrehozását első helyre tenni. Maximális jóindulattal teszem ezt a megfigyelésemet, talán nem elhanyagolható dolog kisvárosunk értelmes, becsületes polgárainak véleményét, hangulatát, kritikus hozzáállását figyelembe venni. A más véleménnyel rendelkezőkét, de csak **alkotó** kritikáját sem nélkülözném, azon dolgoznék, hogy városunk polgárai egységesen összefogjanak a közös célok megvalósítása érdekében! Talán észszerű kompromisszumokat is kötnék. Nem szükséges mindenkor vezetőnek sem lenni, hiszen a nyáj terelését a juhászon, számaron a vezérürün kívül, a nagy munkát a pumik és pulikutyák végzik. Helyettünk ezt sokszor jobban megoldják a nálunknál felkészültebb beosztottak, polgártársaink. Majakovszkijt idézem, leendő városvezetőink javára: „Önuralom nélkül, az ember hibás gépezet.” A Szekó család gyászában egy év után is és sajnos már jóval korábban leánya elhunytakor méltóképpen osztozva, javasolnám adjunktus, igazságügyi elmeszakértő barátom dr. Fodor László tudományos intelmét, melyet szüleim és közvetlen hozzátartozóim elhunytakor nekem elmondott. Megfogalmazása így szólt: Dodó! A gyászt, a bút, a bánatot, bajt gyorsan felejtse el, de elhunyt hozzátartozóid emlékét örökkön örökké őrizd meg és dolgozd fel **magadban!!!** Barátom intelme mellett megjegyzem, hogy Jóska, volt polgármesterünk emlékét, városunk becsületes választópolgárai meg fogják hálálni a 2020. szeptember 27-én sorra kerülő időközi választásokon, nem fogják feledni őt, félbemaradt terveit

pláne nem!!! Mi Mohácsiak már 1526-ban is **országpártiak** voltunk. A kis betűkkel írott latin fides szóhoz, többségében tartjuk magunkat. Lehet, hogy Sopron után Mohács lesz az ország második leghűségesebb városa? Csak rövid távon, 2022-ig ne harangozzunk kőszegi történelmi Jurisics mintára előre, délelőtt 11 órakor! Engem a mohácsi déli harangszó bármennyire közadakozásból és szolidaritásból, együttérzésből készült, kegyeletet szigorúan megtartva nem elhunyt polgármesterünkre, hanem Nándorfehérvárra és Hunyadi Jánosra, Dugovics Tituszra emlékeztetnek, azért is mert jártam Belgrádban. Megtekinthettem a titói memoriálni centárt és méltóan megemlékezhettem a jócskán elhanyagolt gusztustalanul kipingált néhai várunkról és történelmi személyiségeinkről.

Nem keveredtem a korpa közé, de megettek a disznók, 1976-tól 1989-ig. Babonás 13 év alatt. Devecseri József pedig 1987-ben csak 50 éves volt, előtte volt a küzdés és a pálya, az erőtlen csüggedett az erős, apparátusi kiközösítés és sok noszogatás mellett is megállta. Ismétlem önmagamat, az élet hosszútávon nagyon, Isten és más emberek segédelmével, de maximálisan igazságos tud lenni! Isten a semmittevőket soha nem segíti. Amennyiben segít akkor gerendán is hajózhatsz. Ez ugyan ismételten két latin mondás. Volt „járási” főnökömnek jó értelemben vett kapcsolatrendszere volt, van regionálisan- érthetően!-, de sok dologba elvtelenül őt is beszűkítették, kiszolgáltatottá tették. Ez a kapcsolatrendszer általában liliputi volt Borsos Jánoséhoz képest, országosan sem tudta -mások objektív véleménye szerint sem-, megteremteni.

Devecseri úr igen jó viszonyban volt dr. Németh Elemérral, volt tanácselnökünkkel, mert Elemér édesapja, Pista bácsi csendőrként ~~ami nem volt bűne~~, keresztapja, vagy bérmakeresztapja volt első titkáromnak. Gyermekkorában biztos ő is tanulta, megtanulhatta volna a Szentírást. A hiteles forrás erre, Pista bácsi mondandója, melyet nekem jó szomszédként Mohácson a Radnóti lakótelepen mesélt el 1992-ben. Albérletben laktam családommal itt, építkezésem miatt. Pista bácsi művelt ember volt, igen jó humorú, nagyon idős, aktív, közösségeket, szomszédokat sem kerülve, mindenki szerette őt. Napi temető járásai során, alkonyatkor, humorosan közölte velünk, hogy ma még hazaengedtek. Nyugdíjazásáig ő a mohácsi téglagyár könyvelője volt. Sokszor kimentettük őt teraszunkon átmászva fürdőkádjából, feleségem rendszeresen, szakszerűen ápolta a lábán mutatkozó pikkelysömört. Ezzel még tehetett nagyobb fia, aki Pécsen a MEGYESZER vállalat igazgatója volt, Elemér és húga az Eötvös utcai szociális otthon vezetője is elégedettek voltak.

Dr. Németh Elemért, volt tanácselnökünket, hibái ellenére is jó pár dolog miatt becsültem. Vicces, gag humorú, jó kiállású, fiatalos, ápolt úriember lévén, a hölgyek sem tudtak mindig iránta, elhatározásainak ellenállni. Tanácselnökünk igen felkészült roppanthatatlan, határozott, ugyan akaratos és olykor lekezelő államigazgatási és mezőgazdasági szakember vezetőnk volt. Ritkán vett részt a közös hobbis összejöveteleken másokkal, urbinak et orbinak élt, életét lokálpatrióta módon feláldozta városunknak, járásunknak. Választott hivatása ellenére, utálta velem együtt, a nagy fogadásokat, az alkoholt és a könyöklő embereket. Őket ki is rúgta a tanácsi apparátusból. Általában magányos farkasként vadászott és horgászott, hétvégén „restaurálódott”. Rengeteg fotót is megmutatott nekem zsákmányairól. Amellett, hogy sok reális vitánk volt vice-versa, az 1971-es IV. (szept. 23) Ifjúsági Törvényről, az ifjúságpolitikai alapunk mértékéről. Elemér kedvezőtlenül az akkor 385 milliós költségvetéséből -ma már nevetséges ez az összeg-, szervezetünknek csupán nyolcvanezer forintot biztosított évenként. A Ludolf - féle számmal, a  $k/2r$ -rel és százalékkal, (Pí, görögül perifériát jelent, 3,14159...transzcendens szám), jobban kiegyeztem volna. Mi is perifériára vetődtünk. Tanács VB üléseken melyekről rengeteget hiányoztam, mert ez időben és napon volt megyei titkári értekezletem. Nem érezte, hogy munkáltatóm a megyei KISZ Bizottság, helyettesemnek Kövesdiné Szántó Mártának nem engedte meg -e „titkos” szenátori, testületi ülésen való részt vételét. Panczáné dr. Dékány Klára VB titkár, korábbi következetes, ifjúságneveléshez maximálisan értő felelősöm, jogi doktor és politológus, dr. Fodor Károly volt járási VB titkár sokszor kimentettek, fegyelmeztek, segítettek jogszerű

elhatározásaimban. Az okos emberek mindig „csípték a fejemet”, a feledékenyek kevésbé, sőt utáltak, de ezt nem nagyon hangoztatták. Napra kész voltam ez időben a Magyar Közlönyből és átiratok útján is a testületi ülésekről. Kevés volt a jó szándék, dr. Németh úr nem engedett a '48 -ból. Tanácsülésre különben sem szerettem járni, untam a harminc-negyven nem racionális napirendi pontokat, az éjfélig tartó értekezleteket. Az is igaz, hogy egy nap 24 órából és egy éjszakai műszakból áll. Kicsi a világ, amit ennyi idő után meg lehetett volna váltani. Mikor Dalecker Ödönné, a mindig nyílt és egyenes Burján Magdika HNF titkár pulykamérgesen közölte Elemérrel, egy jogszerű vitám után, jelenlétemben -volt mezőgazdasági technikai osztálytársával-,Doktor úrral, hogy Véri Mátyás nevelt fia vagyok. Ő ezek után számomra még barátságosabb és közvetlenebb emberré vált. Ugyanis az ötvenes évek végén Elemér gyakornok volt Sátorhelyen, Matyi papám, nevelőapám a pályakezdő fiatalokat mindig támogató embersége, irányítása szerint. Ettől fogva megszűnt a csendőr tegezés. Nevelőapám Kisvizslakon lovagolni szeretett, Elemér motorozni. Mindig járgányt cseréltek a határszemlék során. Apám ugyanezt tette az akkori ifjú mezőgazdász gyakornokokkal, Burján Magdival, Apród Jánossal, Grézló Gyulával és Szörényi Istvánnal, Manninger Adolffal, a Türi ikrekkel és Sárvári Lászlóval. Tanácselnökünk sok dologra megtanított, főleg a költségvetésem tervezésére és takarékos felhasználására, a logikus, jellemes diplomáciára. Indulatos vitáink ellenére, sokat köszönhettem neki. Testületi üléseken, plénum előtt soha sem volt lekezelő hozzám, vétett hibáimat négy szemközt irodájában javította ki és rávezetett a még hasznosabb megoldásokra. Fiatalos hévemem elismerve, ami költségvetésünk állami támogatását szolgálta volna, általában elvetette, tanított, minimális anyagi támogatást adott, mert másban, megválasztott helyzeténél fogva nagyvonalúan gondolkodott. Tompította, kiküszöbölte városi első számú állami vezetőként az ellenem irányuló pártcsicskások véleményét. Okos, célirányos úriember volt! Létrehozta az új városi ifjúsági házat a lepusztult volt tűzoltó laktanya helyén és a városi uszoda-strand vízcsereelőit, amiknek költsége meghaladta a most már nevetséges hatmillió forintot. Egyenesen közölte velem, hogy-e beruházások is fiatalságunk érdekeit szolgálják. Döntése előtt létrehozott egy tagjainkkal is rendelkező bizottságot, ahol logikus érvelését elfogadtuk, mert ezen érvek nem voltak basáskodóak. A város és térségének, lakóinak reális igényeit mindig figyelembe vette, továbbfejlesztette azt, elődje Fischer János volt tanácselnökünk tapasztalatai szerint „kitakarította” otthonosabbá, szebbé tette városunkat. A Doktor úr a rendszerváltás után is tagja maradt (Mások véleménye szerint szabálytalanul) a városi képviselő testületnek. Ellenzéke volt - e „direktóriumnak”, nem mindig városunk javára. Sokat konfrontálódott, néha logikátlanul, későbbi polgármestereinkkel, Kuti és Szekó urakkal. Életkora miatt, lemondott képviselői munkájáról. Egyszerű, szűk családi körben lebonyolított temetése volt. Élete végén mini lakását is feladva, szociális otthonba költözött, ott is hunyt el. Mentalitásban, humorban, szókimondásban, jogos felelősségre vonásban, munkamegosztásban, absztinenciában és még sok dologban különbözött az őt követő, későbbi polgármestertől, Kuti Istvántól. Államigazgatásból, pénz és számvitelből, mezőgazdaságból, vezetési stílusból, következetességből megelőzte rendszerváltó utódját. Akaratos, olykor indulatos, vehemens ember is volt, de jó tanácsadóinak, osztályvezetőinek, VB titkárának mindig megfogadta alkotó véleményét. Szerintem ez volt reálisan megítélhető Elemérről, aki nagyon különbözött külső és belső tulajdonságai és eszjárása szerint utódjaitól. Kuti István polgármester úr szembe szomszédom volt. Sok dologról józanul sem tudtam meggyőzni. Szekó József Fideszes polgármester úr húsz éven át eredményesen, célratörően, vezette városunkat, de lehet, hogy hiányosak információim, sok munkahelyet nem teremtett. Tragikus 2019. októberi választás előtti halála nagyon megrázott. A hivatalos közlés szerint saját pincéjében mustgáz mérgezésben hunyt el. Nagy talány számomra, hogy nem volt gyertyája, vagy részeg volt? Rá nem volt jellemző a mértéktelen alkoholfogyasztás. Szekó Jósikával a mohácsi Park utcai Általános Iskolában párhuzamos osztályba jártunk, együtt tornáztunk, fociztunk. 1965-től ismertem őt, ha jól emlékszem a MOFA KISZ bizottságának ötös üzemének alapszervezeti KISZ titkára volt később. Az üzem számában lehet, hogy tévedek. Ugyanez vonatkozik Csollák Istvánra, vezérigazgató úrra, általános iskolai osztálytársamra. (Már érintőlegesen említettem őket). Kuti Istvánt pedig 1969-től a bolyi „vertikálisból”, vetőmagüzeméből ismertem meg, ahol én egy hónapos



üzemgyakorlatomat végeztem. A bizonyíthatóan nem korrumpálódott Kuti úrnak, kölcsönösen jó és nem pletykás szomszédként csak két emberi hibáját véltem felfedezni, de ezt nappalimban fröccsözve, el is mondtam neki. Dr. Németh Elemér születésnapja, mivel szökőévben volt, Elemér napon, február utolsó napján, csak mindig négyévenként ünnepelte meg azokat. Nem privatizált, holott törvényesen megtehette volna. Fialat tagjainkkal sok tervünk volt, mely ifjúságunk érdekeit szolgálta. Az őt megelőző Fischer János volt tanácselnökünkkel sok dolgot tettek városunk hasznára. Fentiekben jó előre jeleztem, hogy manapság sem kell minden volt városi vezetőt - engem sem-, szentté avatni. Ne felejtsünk, de méltóan, tisztelettel, együtt érzően, reálisan emlékezzünk! Az általam ismert majdnem mind a hét volt városi állami vezetőnkre (vitéz Szőnyi, dr. Margittai, Pálkuti, Fischer, dr. Németh, Kuti, Szekó) igaz lehet a következő latin mondás: **Magnam fortunam magnus animus decet.** A rendkívüli lélek rendkívüli sorsot érdemel, függetlenül attól, hogy polgármesterek voltak a Horthy rendszerben, vagy a puha szocializmust kiszolgáló tanácselnöknek hívták őket és rendszerváltói történelmi kisvárosi vezetői szerep adatott meg nekik. Ez is városunk 20. századi történelméhez tartozik. (Vitéz Szőnyi urat és dr. Margittai urat életkoromnál fogva nem ismerhettem, de Szőnyi úr utódjai városunkban a Dárda utcában laknak). A közelmúltban kértem 2020. augusztus végén, azt alpolgármesterünktől, Pávkovics Gábor úrtól, hogy illendő lenne volt városi állami vezetőinknek, valamennyiüknek felállítani egy emléktáblát, a „terem-búrájában”, városházunkban! Javaslatom úgy érzem talán jó fülekre talált, függetlenül attól, hogy leraktam asztalára lehet, hogy naiv országos és regionális, radikális, de megvalósítható javaslataimat. Egyben megköszöntem a fiamnak adományozott (Mohács Város Tisztelete Jeléül) kitüntetését, véleményt mondtam az időközi választás várható kimeneteléről. Felfogom helyem és szerepem, javaslataim észszerű végrehajtásán dolgozzanak Bánki Erik Fideszes frakcióvezető helyettes és dr. Hargitai János országgyűlési képviselő urak!!! Amennyiben ezeket a „gondokat” képviselőink sikeresen megoldják, eltűnik sok polgártársunkból az S.I. mérték és értékrendszer, a **Sárga Irigység.**

Régen a Kórház utcában voltak irodáink, a járási KISZ-esekkel együtt, a „Bástyában”, amiért még jelképes bérleti díjat sem kellett fizetni városi Tanácsunknak. 1970-től a kórház ideosztályával szemben „laktunk”. Mi nem kaptunk gumiszobát, gumi KISZ-eseket, gumiírógépet. Az 1984-es közigazgatási átszervezést követően átköltöztünk a járási MSZMP volt irodaházába, az üveg és porcelán bolt fölé a fő utcára. Később az új pártszékházba, 1986. november 7-én, mikor máskor adták volna át? Nagy tulajdonságom, ha valahonnét elköltözöm, oda sohasem térek vissza. Jó bűnöző lehettem volna. Új lakhelyünk a Popper ház igen elhanyagolt izraelita, polgári épülete volt, nagy, ápolatlan belső árkaodos udvarral. Néhai Kovács Győző úrral, akkori zeneiskola igazgatóval, Dobos Józseffel, karnagy úrral, Köveskúti Péter népművelő úrral az az ötletünk támadt, hogy újítsuk fel a belső udvart, és nyáron rendezzünk itt hangversenyeket, mutassuk be amatőr színjátszó csoportunkat, „csináljunk” Michélsz Ferenc előző és Lehel György későbbi művelődési ház igazgatóink segítségével irodalmi esteket. Nem titkolt szándékunk volt, hogy ezek a kulturális rendezvények, költségvetésünket is javítsa. A GAMESZ-nak is tetszett ötletünk, mindhiába. Tévedtünk. A másik naiv ötletem az volt, hogy az udvarunkban lévő nagy kőrifáról el akartam adni a fülesbaglyokat, a pécsi állatkertnek. Ez körülbelül 40 madarat jelentett. Ennek lebonyolítására, volt általános iskolai tanáromat, Erdős József urat kértem fel. Pedagógusom professzionális etológiai ismeretekkel rendelkezett, ő alapította meg a mohácsi és később a pécsi állatkertet is. Régen a Szepessy parkban a Kisfaludy Gimnáziummal szemben volt a mohácsi állatkert. Hiába akartam költségvetésemet javítani, Erdős úr közölte velem, hogy Dodó! Ez nem **káderpolitika, ezek a madarak itt találták meg élőhelyüket.** Ezen kívül is sok közös ötletünk volt, de nem mentünk anyagiak híján semmire, aztán mégis, melyre később részletesen kitérek. Egy ideig maradtunk az ifjúsági klubok ellátmánytámogatásánál, az ÁIB (Állami Ifjúsági Bizottság), utalványok igazságos széjjelosztásánál, a klubok videolejátszókkal, magnetofonokkal és lemezjátszókkal való ingyenes kölcsönzésénél, ellátásánál.

**Itt befejezem tisztességes és volt, hátráltató főnökeim** objektív?-szubjektív?-, bírálatát,

következtetéseimet, ami „elmémből fakadóan” rám is keményen, akár szubjektíven is vonatkoztatható. Sokszor elfogadtam a rám illő minősítéseket, de nem mindenkitől, akárkiktől. A jellemes kritika azonban sok eredményt szült. Miért mertem véleményemet sértegetés nélkül megtenni? Azért, mert elhunyt főnökeim alkotóan nem vitázhatnak már velem, nem ülhetnek már vendégül látva őket nappalimban, az élők irományom szerkesztésekor számítógépembe nem tudtak korrekciót írni, a „Víz tükrére krónikát írni”, Országépítőként másként fogalmazni sem, de lehet, hogy tévedek. Megítélésüket csak az irántam való tetteik alapján írhattam le. Korábbi vezetőimet kiismerve, tudván, sejtven, hogy sok vitánk lesz még kis spirálfüzetem terjesztésekor. Engem ők is jól ismernek. Elemzéseimet, gondolataimat miért mertem mégis magam kissé önfejjű, csökönös elhatározása szerint valósan leírni? Azért...

**Csakazértis!** Mert nagyszüleim cselédek voltak, szüleim már nem, jómagam pedig belőlük nőttem ki. Megkeresztelt római katolikus sátorhelyi gyermek vagyok, voltam kis ministráns, elsőáldozó, megbérmált gyermek, kisdobos, úttörő, komlószedő, napszámos, vízhordó, „ló vezető”, tizennégy éves korom óta szürke-mezei KISZ tag, propagandista, osztálybizalmi, tájékozó futó a Mecseken, szakszervezeti tag, középiskolás koromban kögörgető és szüretelő brigádvezető, puttony hordó, Fiatal Utazók Klubjának tagja, villamosgép és készülék gyártó szakmunkás, érettségivel kukoricát és búzát lapátoló segédmunkás, karbantartó villanyszerelő, forró levegős lucerna gyors szárító, granuláló, Török dombi üzemben felrobbantott halálfélelemmel rendelkező fiatalember (1974. április 1. a bolondok napja volt ez, ugyanezen a napon költöztem ki Bólyba 1978-ban), voltam a mohácsi Volán üzemegységénél rugalmas forgalmista, jó és barátságos, igazságos, emberséges, szorgalmas energetikus, elektrotechnikus, elnöki direkt irányítással munka és tűzvédelmi előadó, a mohácsi ÁFÉSZ -nál alkalmazott zöld koszorús szocialista brigád tag, tanfolyam bizottsági tag és osztálytitkár, MHSZ aktivista, kis és légpuskás pontos, kiváló sportlövő, MSZMP tag, HNF elnökségi és bizottsági tag, városi politikai munkatárs, KISZ városi és térségi titkár, városi MSZMP PB tag, -kényszeredetten, megválasztott hivatásom, beosztásom miatt-, munkásör, a rendszerváltás után saját anyagi erőmből Kft. ügyvezető igazgató, voltam „tévedésből” karjaimat, bal vállamat, hátamat, automat géppisztollyal, szitává és összelőtt, vérvesztés miatt elájult, Horvátországban Dugo Szélónál megtaposott, horvát és európai szabályokat mint mindig betartó ember, Zágrábban egy hétig ártatlanul bebörtönzött, minimális egészségügyi ellátást sem kapva a KUB zágrábi klinikán, ugyan bekötöztek és ájultságomból felpofoztak, ezek után az infúziót a vérpótlást sem fogadtam el a HIV vírus elkerülése végett. Tanultam valamit feleségem hivatásából. Vizsgálati fogságban is voltam a zágrábi gyűjtőfogházban hetvenkét órát, később köztörvényesekkel együtt, egy hetet a horvátországi, fővárosi központi börtönben, addig, míg az INTERPOL az ORFK és a mohácsi rendőrség tisztességgel, becsületesen, segítőkészen, engem jól ismerve le nem igazolt. Voltam családfő és -hanyatt estem egy háromlábú bárszékéről-, alkalmazkodásokba belemerülő, olykor optimizmusom mellett is sokat szenvedett, kényszerített ember. Hatvanhárom évesen a véletlen, de súlyos baleset után kórházunk belgyógyászati osztályán ápolt, 25 napig eszméletlen beteg, de megelőztem Forma 1-es pálya és síelés nélkül Schumahert, -ami anyanyelvünkön vargát, susztert, cipészt is jelenthet-, a kórháziak és a somberekai szociális otthoni nővérek jóvoltából. Korábbi ismeretségre hivatkozva sokat segítettek rajtam Bogdán és Kövécs főorvos urak, legújabb kori, „gümőkórom” generálásában, valamint a belgyógyász, pszichiáter orvosok, főorvosok, köztük Magos Mária, nővérek ismeretlenül, mert nem is emlékszem nagyon rájuk, -ugyan foszlányokban igen-, hivatásukat, terápiájukat kiválóan alkalmazták. Feleségem önzetlen szakértelme is hozzájárult ehhez. Tulajdonképpen 2019. április hetedikétől június elsejéig eszméletlen állapotban voltam, de ettől függetlenül igen gyorsan felépültem, csodák és kezelőorvosaim csodájára.

**Balesetem utáni somberekai ápolásomról:** Egy asszonynak kilenc lánya -nekem több volt a Sauska bárói kastélyban, szociális otthonban-, így sokkal több mint, Erzsi, Piri, Mári, Juliska, Rozáli, Ella, Bella, Juci, Karolina, gyertek vacsorázni...

Zsuzsanna, Szilvia, Gabriella, kis Szilvi, Tímea, Marikák, Mónika, Etelka, Erika, Rozália, Bea, Judit, Jutka, Zsuzsi, Csabi fiú nővér, Attila főnővér, gyertek lakásomra estebédre, mert két bonbon paraszolvencia után még úgy érzem tartozom valamivel nektek. Százharminckét napon át, sokan, nem kilencen, „ápoltatok, dédelgettetek, friss szénával, porózus gyógyszerekkel, katéterrel, felfekvés ápolásával megettettek” -mert béna, lábadozó, fekvő beteg voltam sokáig-, minden pillanatban elzargattatok betegágyamtól a kaszást. Nem beszélve Gábor fiamról, Gábor bátyámról, Csáki György, barátomról. **Tornász az ágyban!** Mondtam Sombereken magamnak, eszméletlenségből kikeveredve: Hass!!!, izmaidat, lábizmaidat gyarapítsd és alkosd magad, aztán talán te is fényre derülsz. Euthymként (fájdalom nélküli halál), nem is mondtak le rólam a hozzátartozók, a mindig segítők és nem temetésemre készülők. A belgyógyászok már igen, ezért helyeztek ki Somberekre meghalni. Egy darabig úgy gondolom még, nem fogom rontani a statisztikájukat. A genetikát és az akaratot, az agyműködést, szerintem nagyszüleimtől és édesanyámtól örököltem ami nem hazudtolta meg önmagát. Nagyszüleim, szüleim, és nagynénéim, édesapámat és legidősebb bátyámat leszámítva, 81, 84, 89, és 99 éves korukban hunytak el, ami lényeges, hospitályos barátok ápolása módjára, de nem ispotályban. „**Naturale, non habet saltus**”. Magyarul, a természetben nincs ugrás, ha csak véletlen balesetet nem szenvedek. Eszméletlenségem időszakában csak szép és valós dolgokról álmodtam élő és már elhunyt hozzátartozóimról, gyermekeimről, unokáimról, szüleimről, Sátorhelyről, Mohácsról, gyermekkoromról, sikeres, általam szervezett ifjúsági rendezvényekről, európai utazásaimról, családomról, szép és boldog éveinkről, örömteljes kirándulásainkról, barátaimról, ismerőseimről és etikus horgászatokról, vadászatokról, megtörtént eseményekről. Tulajdonképpen lepörgött előttem addigi életem. Rémálmom, halálfélelmem egyáltalán nem volt. Ezeket az álmokat, eseményeket állapotom javulása után két nappal már valóban vissza tudtam idézni, hibák nélkül. A sok infúzió után 16 liter vizet megittam naponta a kiszáradás ellen küzdve. Rehabilitációmát önzetlenül telefonon segítette dr. Fodor László adjunktus, igazságügyi elmeszakértő barátom is.

„Ah, élni, élni: mily édes, mi szép!” Madách: Az ember tragédiája, 2. szín, A paradicsomban  
Éva.

Végrendeletemet, végakaratomat fiammal, családommal ismertettem, de ez megtalálható számítógépemen a Dodó könyve 2 Fájlon részletesen a 78 és 79. oldalon. A lényeg, hogy Sátorhelyen kívánok temetkezni. Megfogalmazott kívánságaimat azért óhajtom, mert akik már megtekintették könyvarzenálomat, az általam már kiolvasott és elajándékozott köteteket, melyek egy részét ajándékba adtam értelmes fiataljainknak, gyermekeimnek, özvegy sógornőmnek, és akik életem során engem **megismertek**, azok az emberek világosan tudják, hogy itt nem városi - térségi ifjúkommunista titkár, aki óvta védte, jókedvre derítette, nevelte a fiatalokat, nem is kommisszár, legföljebb egy naiv, sok hibával rendelkező, de véleményét megfontoltan, egyenesen kimondó, intellektuális, hazájához és -annak keresztény hagyományait mindig megtartó, megőrző, tisztelő, hűséges magyar-, nem korrumpálódott állampolgár lakott. Embereket mélyen és őszintén, tulajdonságaik egységét komplex módon megismerve, hibáikat jó keresztényként megbocsájtva, tisztelettel megbecsülte polgártársait. A szomorú, de mindenki számára ismeretlen halál idejének időpontját nem tudván, térjünk vissza ezek után kissé, ismételten a humorra! Mielőtt ezt megtenném, idézem Aparhantról kitelepített nálam harminc évvel idősebb Johannes Haumann már öt éve elhunyt drezdai főorvos barátom, egyetemi tanár intelmét. „A halál nem akkor jön, amikor várod!” Egészségügyi közhely az is ugyan, hogy egészséges ember nincs, csak rosszul kivizsgált.

**2019. augusztus 3. -ig, 64. születésem napjáig Sombereken a Sauska bárói kastélyban felépültem, onnét augusztus 15. -én Gábor fiam hazahozott.** Ehhez optimista módon ismételten viccesen én is kellettem, mert százöt nap után kaptam egy járókeretet, melyet két nap múlva eldobtam, az ezután Gábor bátyám által számomra biztosított sétabotot pedig három nap után a sombereki Illés „élelmiszer” bolt kerthelyiségében felejtettem. A boltba naponta kétszer járva, az

500 - 500 méteres séta mellett, a jéghideg napi két Royal sör elfogyasztása ebéd és vacsora után is jól esett. Nem beszélve a betegtársaimtól megvásárolt, 50 és 80 forintos cigarettákról. Fiam jóval később biztosította nekem Petersons elnyűhetetlen ír gyártmányú pipámat, a nagyon fogyó Öbester kapadohánnyal együtt. A pipázásnak is volt több haszna, mert nem kellett szippantást adni betegtársaimnak. **A hála nem politikai kategória**, Pozsgay Imrétől származó mondás, ezért jómagam életének megmentőit, valamennyi becsületes ápolómat köszöntöm, ezt nagyon megköszönöm, -többször is voltam már ilyen életveszélyes vészhelyzetben-, de az Isten most is akar velem még valamit. A „jobbra”- balra vivő idealista, materialista, centrista „kevert” neveltetésem, a dialektikára való tanításomat, optimizmusom, humorom kialakítását pedig valamennyi segítő, jó szándéku embertársamnak, hivatás és hitvallás nélküli pedagógusaimnak tisztelettel megköszönöm és viszont kívánom! Elsősorban Wolf, Véri Mátyás „édesapámnak” és Forster József bácsikámnak, Varga János igen humoros hadirokkant, akkurátus Baumann Henrik nagyapáimnak, közvetlen családomnak, barátaimnak, professzoraimnak, történészeimnek, magyar és történelem tanárainak és még sok-sok polgártársamnak, KISZ tagjainknak, a tagsággal nem rendelkező értelmes fiataloknak.

Fentieket zöld színnel is leírhattam volna, mert akik „ministráltak” valaha -velem együtt-, azok jól tudják, ne is feledjék, ne tagadják meg Istenünket!- bárki is vezérlő istenük-, bármi is szélsőséges nézetek nélküli hitvallásuk, hogy ez a szín a liturgiában mit jelent. Sima vasárnapi egyházi ünnepeket és a sűrű hétköznapiakat. Különben is -Murphy általam továbbfejlesztett új törvénye szerint-, egy zuhanó repülőgépen nincs egyetlen egy materialista, marxista-leninista utas sem. Meghasonult, elkeseredett, passzív emberré váltam? Tudom, érzem, nem hiszem! Tamáskodom, mert akaraterős, kitartó, szívós, humoros és optimista vagyok. Rám nem vonatkozik a savanyú Jóska minősítés. Akik tudják és akarják, csinálják utánam mintámra, segítek pszichésen és a társadalmi, ifjúságpolitikai területekben is nekik. Vitalitásom, családom, szűk baráti köröm, széles körű személyi ismeretségem netán látóköröm, hitem a világról, szép országunkról, régióinkról cáfolják elhagyatottságomat, eddigi tevékenységemet, cselekedeteimet.

Közös meghallgatásra ajánlom Simándy József előadásában a Lemondás c. műdalt és Bangó Margittól a „száz tagúak” kíséretében a Rózsa falevél c. nótáját. Azt is, amit hazánkából kiüldözött, igen tehetséges, világhírű művésznőnk, opera, operetténekesünk, a Gratz-i Operaház örökös tagja, Kovács József előadott a Cirkusz hercegnőből, Mister X operettjéből a belépőt és azt is, hogy: Hisz nem vagy te más csak komédiás, tapsol a néző, vagy porig aláz...

Drága és nagy árat fizettünk irodáinkért a városi Tanácsnak és az MSZMP-nek, 1984 és 1989 között. Ezek az összegek százhatvan és ötszázézes tételek voltak, kifizetésüket 1986 májusától késleltettem -már amennyire tudtam-, ebből sok konfliktus, de vicces dolgok is kialakultak. Szerencsére ezek az összegek nem éves költségvetésemet kurtították, kacskaringós úton mindig tudatosan, késve érkeztek bankszámlánkra. A KISZ KB és a „megyekisz” sem kapkodta el dolgát, megforgatva ezeket az összegeket. Nekik is ezt a pénzt az MSZMP KB biztosította. Az MSZMP Mohács városi gazdaságfelelőse, akit mindenki csak gúnyosan a háta mögött „Kilincs elvtársnak” nevezett, hajthatatlan volt -jogosan-, mert időben senki nem egyenlítette ki követelését. Mi történt a pártszékházunkban? Rám rontott az irántam kevés humorral rendelkező „elvtárs”. Közölte velem, hogy azonnal fizessünk, egyben megemeli bérleti díjunkat, mert emeletünkön a kis tárgyalóterem mellett lévő két illemhelyre is kiterjeszti elmaradásunkat. Viszontválaszként mondtam neki, hogy bevételelessé tesszük a „rendezvényt”, akinek nem tetszik beveheti a ...,fületem”. Közöltem vele, amit megértett, hogy pártosék rendezvényeik során többet használják -e létesítményeket. Mondtam neki, hogy az illemhelyek elé kiteszünk egy dohányzóasztalt tányérkával, kiültetem gazdasági ügyintézőmet, titkárnőmet, akik a résztvételi szándékot megtudván határozzák meg a díjat. (Kisdorog vagy Nagydorog, ez ugyan két Tolna megyei község, ugyan a dolog jó ízléssel ellenőrizhetetlen). Elállt szándékától, „mehr Licht!” (Több tudás -ész-, kell). Világosan érzékelte, „lányaimmal” együtt, hogy csinos, ápolat munkatársnőimet, nem nevezem ki WC-s nének, nem alázom meg őket. Más javaslataim is

voltak a fenntartási költségek csökkentésére. Egyrészt adják ki az üresen tátongó irodákat az új vállalkozóknak, ami a rendszerváltás előtt és után sem volt halva született, halálsápadt ötletem. A másik dolog amit cinikusan mondtam az úrnak, hogy több irodánkban van mosdó. Kilehet pakolni az irodabútorokat, meghagyva egy dohányzó asztalt két fotellal, behozva egy franciaágyat, fertőtlenítő szereket, óvszereket, szappant, törölközőt, mert nem csak a vörös ötágú csillag, hanem a vörös lámpa is szimbolizálhat valamit. Ezek után közösen felneveltünk, feloldódtunk.

1987 decemberétől -Devecseri megbízatásától-, 1988. május végéig ránk sem hederítettek az elvtársak, pedig közös irodaházunk volt. Mi voltunk a kakasüllőn. Örültem ennek, mert ezen időszakban nem voltunk pártirányítás alatt. Jött a számonkérés, revízió dolgainkról. Szubjektíven megbírált bennünket helyi új nagyvezérünk, valós információk nélkül. Ezen kritikáján nem pörögtem be, de munkatársaim munkatervét, naptárát behozattam a nagy bölcs ellenében, melyek egyeztek az általam kiadott és végrehajtott teendőinkkel, nagy naptáram szerint, annak indigós lenyomatai voltak. Munkamódszerét, hatalmaskodását jól ismerve tudtam, hogy felügyelő volt járási MSZMP titkárom és ifjúságfelelősöm mondanivalójára fog támaszkodni. Nem megvetendő dolog, hogy ez időszakban minőségibb munkát végeztünk, mint ő, az általa irányított pártszervezeteknél. Sok beosztottja csak csavargott a községekben. Partnerkapcsolatok is kialakultak, melyeket nem kívánok részletezni.(Hetedik kapu). Ebben az intervallumban elvégeztük tavaszi teendőinket, a nulladik, első és második taggyűléseket a „milliónyi” kis alapszervezetnél, bizottságoknál. Kifulladásig dolgoztunk. Új első titkárom lesre szaladt, bírálatát a „nagyfejűek” távozása után kinevettem. Az alvó falvakban csak este hét óra után tudtuk lebonyolítani a választásokat, értekezleteket. Sokat dolgoztunk legnagyobb nemzeti ünnepünk színvonalas megrendezésén, a Forradalmi Ifjúsági Napok (FIN) és más koszorúzással végződött tömegrendezvényeken is. (November 7. 26. március 21. április 4. 22. május 1. május 9. méltó pedagógus napi központi ünnepségen, Semmelweis napon stb.) A forgatókönyvünkön nem kellett nagyon töprengeni. Magyar és Szovjet, Bolgár himnuszok, Európa híré fűvészenekarunk előadásában, énekkar, szavaltat, szónoklat, az ifjúságdistáink elhelyezték a nemzetközi munkás gyászinduló kíséretében koszorúikat, szózat, vagy internacionálé és kész...Eltelt a negyven perc. Ez a forgatókönyv idegen himnuszok és a nemzetközi munkás gyászinduló nélkül manapság is működik. A dupla fizetés jóvoltából, amit november hetedike alkalmából kaptunk, mi apparátus tagok, „fizetett forradalmárok”, mértékkel költekezhettünk, „mulathattunk”. Az idióták arcátlanul potyáztak családostól, vagy elitták pénzüket.

**Március tizenötödikével kapcsolatban igen komoly dolgot éltem át 1988 végén, Székesfehérváron, a haldokló „ravatalon fekvő” KISZ „Tizenegyesnek” hívott kongresszusán, ahol Nagy Imrét választották meg KISZ KB első titkárnak. Mi történt? Egyszerű és egyszeri, alkotó javaslatom támadt. Kihasználtam az agonizáló, de közvetlen hangulatot, bájcsevegést. Nem voltam választott küldött ezen az országos értekezleten, csak hivatalból meghívott városi – térségi-titkár.**

Felszólalási jogom nem volt, ennek folytán, híján, folyosóbeszélgetés során a fehérvári sportcsarnokban javasoltam Grósz Károlynak és Kiss Péternek, dupla druzámnak Varga Józsefnek -aki Vas megyei megválasztott küldött volt-, hogy iktassák március idusát törvénybe, legyen - e nap **munkaszüneti is egyben**. Ne csak az óvodások, diákok és az egyetemisták, főiskolások ünnepeljének. Maximális volt a fogadókészség. Javaslatom elmondását, Jóska újdonsült ismerősömrre, névrokonomra bízam. Gyakori ez a név, de én nem szégyenlem. Becsületes jó magyar név nem hímez nem hámoz, az én nevem, az én nevem, az az én nevem, de nem Kukorica és főleg nem Hári János...Ötletem ugyan ha ezt ötletnek lehet lebecsülni, mert reális, logikus, társadalmi igény volt régóta erre, később realizálódott, az országgyűlés törvénybe iktatta. Mi lett ennek számomra kellemes meglepetése? Kedden, szerdán vagy nyolcvan képes levelezőlapot kaptam és több dísztáviratot irodámba, és akkori lakásomra, 7700 Mohács, Liszt F. utca 2/B I em. 2 -es ajtó. A gratulálók, fiatalok és nálam jóval idősebb emberek hallották a

rádióban, hogy ezt Varga József javasolta, amit a mai napig sem utasítok vissza. Az ismerős fiatal lányok, hölgyek, asszonykák Dotkának a számomra idegen emberek keresztneveken szólítottak és nem Varga elvtársnak! Ilyen formán **kis törpeként**, belefolyhattam a nemzeti ünnepünket kialakító, azt tisztelő törvényjavaslat megalkotásába, kis törpe politikusként.

**Március tizenötödike vörös betűs munkaszüneti nappá vált, visszaszerezte méltóságát, helyét, szerepét, amire igen büszke vagyok. Éljen és vivát! Nem pediglen hajrá magyarok, mert szerintem -e buzdítás csak foci meccseken alkalmazhatóak, a labda rugókhoz szólhat.**

1989-es pártos meghívásomat, a városi párt egyik fullajtárjának közvetítése során kaptam, látogatásom gondnoknőknél, Margitkánál kötött ki. A szemüveges Kilincs elvtárs sem fogadott, párttitkárunkkal egyetemben, hál' istennek. Logikusan tudomásul vettem, hogy kiközösítőek az elvtársak, mint korábban is. Ő, mármint Margitka irodaházunk portáján megkért, hogy fizessem be a pártszervezet pénztárába párttagdíjamat, tíz hónapi elmaradásomat. Idióta és bolond lettem volna kiegyenlíteni számlámat (500 Ft/hó), hiszen Szűrös Mátyás volt Köztársasági elnök urunk sem fizette meg a bálba való belépőt a még létező Szovjetunióknak. Különben is elől és „felüljáróim” nem ismerték az MSZMP szervezeti szabályzatát, ami alapján három hónapi elmaradásakor fel kellett volna szólítani és ha a követelésnek nem teszek eleget, engem ki kellett volna zárni a pártból. Bántott volt apparátus tagoktól az a kérdés is, hogy miért jöttem családotól másodszer is haza Svédországból? Nem tudták, hogy tulajdonképpen gyógykezelésen is voltam ott. Ennek ellenére nyugodtan válaszoltam. Vissza és hazahozott apám tanítása, valamint rám hatott a családom már elhunyt idős tagjainak hazafias, honvédelmi nevelése, akik életük kockáztatásával részt vettek az első és második világháborúknak is. Matyi papám nagy értelme volt számomra, hogy egy háborúban mindegy, hogy győztesek, vagy vesztesek a csaták, de azokat túl is kell élni! Szétlövetésem alkalmából (1993. december 11. Árpád nap) tudatta velem azt, hogy amennyiben hallom a rám lött golyók süvítését, hangját, akkor még nincs nagy baj, és katasztrófa.

A másik meghívást az MSZP alakuló ülésére kaptam 1989 decemberében „télapó”, Mikulás napunk, szent Miklós ünnepünk környékén, pontosan december nyolcadikán. Érdekes volt számomra, hogy ismét szükség lett volna rám, az is, hogy irodaházunk kis előadó termében az élcsapat (kb. ötven fő) vett részt. Ezt hozzászólásom során szóvá is tettem, hogy csak ennyi a korábbi több mint kétezres párt tagjainak városi-térségi hadra fogható létszáma? Azt is megállapíthattam, hogy a középkorosztály, amennyiben úgy tetszik mi fiatalok többen vagyunk és nem volt véletlenszerű, hogy volt aktivistánkat dr. Papp Ivánt, a Földhivatal akkori mohácsi, későbbi megyei vezetőjét a városi KISZ bizottság politikai képzési felelősét (PKB=Politikai Képzési Bizottság), választották ők az MSZP városi elnökévé. Tartottam magam ahhoz, hogy a baloldaliság és keresztényi hitvallás ösztönösen szerintem minden emberben megvan akkor, ha **szolidáris elesett embertársaihoz és irgalmas szamaritánus**. Ez dr. Papp úrból, mind kettő hiányzott. Ők többségében csak a hatalom átmentésére fókuszáltak, első titkárunk már úgy mondott le, hogy nem kellett ezt megtennie, mert megszűnt a pártapparátus, mi több az MSZMP. Jött az új lapáton a régi fekália. Nevetséges, mert ezt az elmúlt két és sok év munkastílusa és koncepció nélküli vezetése, a társadalom nem felismert, városi számukra felismerhetetlen mozgása alakította így és az önös érdekek, a funkciók elvételekor. Az apparátus tagok több éven keresztül csak mímelték a munkát, „területre” ugyan jártak, ahol szűk körben mozogtak, nem tudtak a kialakult társadalmi igényeknek megfelelni. Ezen az értekezleten sok dolgot nélkülözni kellett. Hiányzott a vezetői egyszemélyi felelősség észszerű bírálata, a jóval későbbi balatonöszödi evangélium, amit már említettem, Gyurcsány később zárt körben ki és elregélt. Minek szűk körben, hiszen lényeges tartalmát úgy is tudtuk, későbbi átértékelése nélkül is. A hazugságos, bipoláris, kettős értékelésű, fekáliás folyam úgy sem szakadt meg. Kossuth Lajos kormányzónk, Cegléden nem hazudott, csupán verbuvált, közölte mint nagy Bercsényi Miklós, hogy elfogyott „szegénynek” minden katonája. Ugyan süvöltött a szél Késmárk felett és Viddinben, Sumlában, Kütahyában, Torinóban. Kormányzónk nem keresett minket kötéllel, felesége sem zászló alatt

lépett fel Európában, „partnereként” Londonban, Brüsszelben, Amerikában, New-Yorkban, de kinyomtatta a Kossuth bankó mellett a Kossuth dollárt is 1852-ben. Gyurcsányt manapság nem kínálnák meg Londonban, mint Kossuth Lajost egy korsó sörrel, várost szemlélő hintóján.

Ezen az említett mini városi értekezleten hozzászólásom előtt, kicsit durcás lettem. Ugyanis mikor a levezető elnök megkérdezte tőlem, hogy mi az elvtárs neve, ezen bemérgesedve indulatosan azt válaszoltam, hogy úgy hívnak Husti „elvtárs”, ahogy TSZ elnöki irodájában harmincszor legalább 8 év alatt, Szajkon fogadott. Ezt követően részt vettem még az MSZP alapszervezeti taggyűlésén rövid ideig, mert leendő titkáruk, a pártbizottság 38 éves ifjútitanja, Horváth Ernő rám mordult azzal az érveléssel, hogy pártirányítás alatt jól eltoltuk az ifjúságpolitikát. Ő vulgárisan, obszcén módon fogalmazott. Én nem így láttam, az is igaz, hogy nem szolgáltam ki érdekeiket vakon, de röviden érveltem is ellenében. Nem tudtak ők a fiatalos gondolkodásnak és viselkedési normáknak megfelelni. Különben is az agyér elmeszesedés annál a mondatnál kezdődik, **hogymilyenek a mai fiatalok? Nekem csak a gerincem meszesedik.** Közhely az a mondas a titánokról, hogy ti tán tudtok vele valamit kezdeni. Ők voltak fogadatlanok fiataljaink megoldási módozataira, helyzetértékelésére. Mivel csak négyen jelentünk meg -e „tömegrendezvényt” otthagytam, faképpel, válasz és viszontlátás nélkül, ami nálam ritka és alpári dolog, de hagytam a csinovnyikot Moldova György segítségével; hogy a sütőben sült liba beleszagol saját illatába és azt igen ínycsenek véli. Ebből adódik, hogy nem vállaltam el az MSZMP utódpártjának az MSZP-nek megajánlott tagságát. **E rendezvényen csak nyugdíjas ortodox volt párt funkcionáriusok vettek részt hárman, 34 évesen én voltam a legfiatalabb és alaptalanul bírálható.**

Nagyképűség nélkül leírhatom, hogy az eltelt idő sokunkat és engem igazol. Bajom az, hogy ez a kis történelmi „szakaszidő” nem sokat oldott meg, a csökönysők miatt. A Horn és Meggyesi, Gyurcsány, Bajnai kormányok alatt nagyon félttem a visszarendeződéstől. A szélsőbaloldali emberek és bújtatott, most már nyíltan rágalmozó politikájuk máig is létezik társadalmunkban. Eszembe juttatott az MSZP lakóterületi leendő titkára olyan koncepciós dolgokat, amikor a kommunisták saját soraikból választottak ellenségképet. Mégis én vagyok merev és egysíkú? Ugyan? Ugyan figyelemmel kísérem a jelenlegi ellenzék (amennyiben a rágalmozókat és hátráltatókat annak lehet nevezni), oppozíciós magatartását, a trágár plakátokat a Katona színházi botrányt. Hiányolom az alkotó véleményeket, törvényjavaslatokat. Szülőhazámat, fővárosunk véleményét, főleg városi polgáraink többségének terveit javaslatait alapvetően ismerem. Mostanában a vidéki polgárok átkeresztelték Budapest nevét butapestre. Jogos, és illendő ez a minősítés mostanság? Nem hiszem! Jómagam inkább úgy fogalmazok, hogy fővárosunk polgárai vezetőik kelepcejébe estek, esetleg mi vidékiek is?

**Egy darabig nyugodjanak békében az elvtársak, a meglévő hibák ellenére is, hogy a FIDESZ és a KDNP a kormánypárt!**

Jelenlegi Miniszterelnökünk is talán így ítéli ezt meg. Amennyiben nekem is olyan tudományos tanácsadóim lennének, mint Orbán Viktor úrnak, akkor megszabadulnék jó néhány helyileg sem tisztelt országgyűlési képviselőtől, tevékenységük alapján kivezetném őket Parlamentünkéből. **A listán bevitt szenátor urak**, mindegy hogy milyen pártok tagjai, **nem mindig népszerűek.** Mérettessék, mérjék meg magukat régióink polgárainak akarata szerint. Alkalmazzák külgazdasági és külügyminiszter urunk felkészültségét, műveltségét, nem utolsó sorban munkabírását. Elgondolkodtam mostanában azon, mikor külügyminiszterünket üdülése, pihenésekor támadták, hogy ő mikor és hol alszik, hisz mindenhol ott van ahol kell, valamint azon is, hogy Miniszterelnök urunk is hazánk érdekében mindent megtesz. Nagyon nem szeretem a helyezkedő, korrupttá vált egyéniségeket. „Szolga léleknek nincs hazája” mondá Napóleon, aki másként is fogalmazhatott volna. Mohács város Fideszes polgáraitól tisztelettel kérem, gondolják át, ítélik meg, „a-kár” megtörtént, metropoliszunk becsületes szavazóinak hátrányára, akár elhamvadott gondolataim is!!! Polgáraink ellenkezése, akarata és igényei szerint mindent már meg lehet tenni? Gazdaságilag

és egzisztenciálisan, szűk körben tisztátlanul és szabadon? Ezt a világon minden ember csak maffiának hívja. Miként privatizálták, kik és mennyi pénzért az energia szektort, a vízműveket, kutakat, üzemeket, szállodákat, lakásokat, a talán várhatóan később felépülő híd leendő helyén miként sajátították ki a telkeket? Helyileg sem lehet rendet teremteni? Akkor országosan miért várják el ezt tőlünk? Baksissal, értékelt alacsony, nevetséges áron már mindent privatizálni lehet, ellehet mindent intézni? **Nagy a sürgés-forgás a leendő hidunk felépítésének érdekében.** Szerintem ez nem fog felépülni azért sem, mert Benkő Tibor úr honvédelmi miniszterünk jobban ismeri a stratégiát, mint Mohács és térségének egyes lakosai. Ugyanezt vonatkoztatom Nógrádi György professzor úrra is. Különbösen is van híd stratégiai helyen, ugyan nem hazánkban, hanem Horvátország és Szerbia határán, Kiskőszegnél és Bezdánánál íveli át a Dunát. Csak félmondatként említettem, hogy-e hidat a magyarok 10 hónap alatt felépítették, a szerb- horvát háborúban sem robbantották fel, nem úgy mint az Eszékit. Szerbiának szerintem szüksége volt eme hadi átkelőre, Baranya megszállásakor.

A mostani dolgokat (2019. őszi választások eredményeit), asszociálom első István állam alapító, országépítő királyunk és Koppány vezér harcára. Véleményemet a tisztelt Olvasókra bízom, de hozzáteszem, hogy újdonsült főpolgármesterünk ne dirigáljon és ne is zsarolja a Magyar Kormányt. Mivel Simándy József elénekelt múdala szerint is, mezei virágnak kunyhóban a helye. Nem kell és nem hiányzik nekünk az újbóli visszarendeződés. Hebrencs, megszólalásaiban is maguknak többször ellentmondó, választási ígéreteiket megtagadó, „nagy” politikusnak hitt emberekre nincs szükségünk. Jobb lenne csupán a vidéket mindig is lenéző főváros dolgaival foglalkozni és kortes hadjárataikon megígért célok érdekében tevékenykedni, azokat elvszerűen, nemzetünk hasznára véghez vinni. Megszüntetni, de azonnal! azokat a kapcsolatokat olyan bukott visszarendeződést szorgalmazó már elzargatott szocialistákkal és volt SZDSZ vezetőikkel. Amennyiben Budapestről kitelepíteném (agglomerizáció - urbanizáció), a vidékről származó okoskodó, mindenre választ adni tudó és követelőző embereket, sokkal kevesebb tősgyökeres lakó lenne Fővárosunkban, létszámuk jelentősen megfogyatkozna. Vidéken, mi nagyobb követelések és kedvezmények nagy irreális igények nélkül, eddig is csendesen, szerényen megéltünk, majdnem izolálva a Főváros kulturális-gazdasági lehetőségeitől, holott beképzeltség nélkül, nem vagyunk náluk butábbak. Debrecen, Győr, Kaposvár, Eger, Szeged, Zalaegerszeg, Székesfehérvár, Miskolc, Nyíregyháza, Szombathely, Kecskemét, Pécs, Sáropatak, Sopron, Veszprém, Szigetvár, Siklós, Mohács és az őket környező járási kisvárosok, falvak, nagy, de színvonalas kulturális lehetőségeit jó értelemben kihasználjuk. Országosan ezek a közepes és kis régiók is segítik Fővárosunk életét. Folyamatosan, kötelességszerűen, ugyan üzleti célból, a multikon kívül is etetik Buda, Pest és Óbuda általában elégedetlen volt „vidéki”, feledékeny polgárait. Budapesten miért magasabbak a munkabérek és a vásárcsarnokokban miért olcsóbbak az áruk mint „vidéken?” Sokszor alábecsülik a vidéki értelmiség kulturált, művelt közszereplőit, tudományos kutatóit, színházait, nem beszélve a falvak-tanyák polgárait is azért, mert elfelejtették többségében származásuk helyét, gyökereiket. Néhányan csak zabálni jönnek sátoros ünnepeken és disznóölésre vidékre, a pejoratívan ledegradált parasztkhoz, rokonokhoz, arcátlanul tömött élelmiszeres kosarakkal távoznak, mert ők is az urbanizáció előtt sokan parasztok voltak. Elfelejtették a foglalkozásbeli és a jellembeli paraszt fogalmát. E megállapításom „álkeresztapám” Falu Rádiós sofőrjének, Kiss Pista István, Belléncs György és Kopeczky Lajos, Rapcsányi László urak, riporterek elmondására alapozódnak, nem beszélve Latinovits Zoltánról, akit személyesen ismertem, mert Verőcei keresztapám sokszor vitte őt „vidéki” színházakba fellépni. Ismerkedésünknek érdekes története volt Balatonszemesen a művész úr villájában és később kölcsönös meghívások után a balatonszemesi Árvay villában, több sült keszeg elfogyasztása közben. Keresztanyám átvehette Fónay Márta szerepét. (Isten hozta őrnagy úr Örkény István - Tóthék c. satirikus irodalmi műve). Más véletlenszerű történet is igazol. 1987 októberében ismertem meg Sándor György urat, humoristánkat Orfűn. Nagy Bandó Andrást korábban, 1984-ben Mohácson, de az ő karikaturista humoros előadását Szegeden megtekinthettem, 1977-ben a Szeged vagy Tisza bárban. Nem emlékszem pontosan a bár nevére. Sándor György művész úrral



tíz perc alatt kölcsönös jó humorunk lévén hamar és tegeződő viszonyba kerültem. Ő a vidéki pesti embereknek egy szabásmintáról, azt budapesti térképnek előléptetve érdeklődött úti célja iránt. Többen a szabásmintáról útba is igazították, egész országunk láthatta erről a humoreszkjéről az MTV-ben sugárzott felvételt. Orfűn egy humoros előadást tartott számunkra, közel százan vettünk részt ezen. Ő ezt asztalunkra felmászva, sétálva adta elő. Október lévén a murciktól nem voltunk éppen absztinensek. Az asztalra leborulva előadása közben elaludtam. Odajött hozzám, elhallgatott, csend lett, melyre illuminált állapotomban felébredtem. Nevetve közölte velem: Dodó unod a mondanivalómat? Válaszom volt, hogy Gyuri, másfél óráig hallgattalak, elmondtad a lényegét, de nekem megártott a siklói olaszrizling, a villányi oportó a mohácsi, komlói, szigetvári lőrék, meg a két körtepálinka. Mindenki felnevetett, még jobb lett az előadóest hangulata. Nem vagyok szűz, volt ilyen is. Magyarországon rengeteg korszerű pincészet és borvidék is van, melyeket lehetetlen hiánytalanul felsorolni, a vidéki, kisvárosi-falusi regionális kulturális rendezvényekkel együtt. Ebben az országban miért csak a Főváros a meghatározó? Az is eszembe jutott, hogy amennyiben milliónyi koalíciós ellenzéki párt lenne Budapesten, akkor tíz a hatodik hatványon helyettes kéne már? Karácsonyi ünnepek helyett én jobban szeretem a húsvétot, mert Bóly akkori nagyközségben, ahol 1986 augusztusáig, sajnos kényszeredetten nyolc évet éltem családommal, dr. Husvét Márton idős, közel 90 éves ügyvéd úr, volt szomszédom, előrelátóbb volt. Nem adott ügyfeleinek kettős értelmű tanácsokat, később sem tagadta meg korábbi jogszerű javaslatait, hivatását, felfogta és el is vállalta felelősségét. Ettől függetlenül érdekel a parlamenti pártok elfoglalt helye, szerepe, annak hatása társadalmunkra, a magam ismeretei és embertársaim véleménye alapján elemzem is azokat. Hidegen hagy létszámuk olyan értelemben, hogy egy-egy kibővített KISZ taggyűlésen, bizottsági értekezleten és tömegrendezvényeken, mi fiatalok többen vettünk alkotó módon részt, nem birkaként, ugyan nekünk ezt anyagilag nem támogatta senki. Kevesen hiányoztak, tiszteletdíjak nélkül becsülettel elláttuk munkánkat, a plenáris ülések helyett nem vonultunk ki „szekciókba”, a Mátyás pincében sem húztuk el szajki sváb Bauerként, pórként nótáinkat. Wolf nagyapámmal én többet jártam - e pincében, mint a néhai képviselőnk. Nem hívtuk asztalunkhoz a cigányprímást. Új Erzsébet híd még nem volt, az első kerületi Donáti utcáról lefelé haladva, a Hunyadi János úton a Széchenyi lánchídon gyalog keltünk át. Gépkocsira és sofőrre sem tartottunk igényt. A híd akkor még nem omladozott.

A hiedelmekkel ellentétben nem csak párttitkári ukázra mozgósítottak minket. Nekem nem voltak főnökeim a városi-térségi alapszervezeti párttitkárok. Viszonylagos önállósággal rendelkeztem, ebből adódott, hogy gyakran, reálsan ellenük szegültem és konfrontálódtam velük, fiataljaink érdekében. Sokszor szélmalomharcot vívtam hátrányomra. Magam a városi pártbizottság tagja voltam, meghívottja a Végrehajtó Bizottságnak és tanácsi, városi-térségi VB üléseknek, HNF elnökségi és bizottsági üléseken választott vezető. Egyszóval majdnem örökös tagja is voltam a gitt egyleteknek. Más irányú és fontosabb elfoglaltságom miatt ritkán kértem felmentést ezekről az értekezletekről, de kértem! Munkámat reggel alapos informálódással kezdtem. A levelekre, határozatok elolvasása után válaszoltam, szelektáltam, melyben nagy segítóm volt titkárnőm, Pakusza Zoltánné, Werner Ibolya babarci, korábban Hornungné Szélig Mária palotabozsoki „leányzó”. Az őket követő rám szózott titkárnőm munkámhoz, irántam való tevékenységét nem áll módomban minősíteni. Pakuszáné a rendszerváltás után a mohácsi ügyészségen lett alkalmazva, míg Szélig Marcsi a palotabozsoki önkormányzatnál vezeti a titkárságot. Gép és helyesírásukat nem kellett újra átolvasni, vakon aláírhattam válaszleveleimet, mely jelentős időtakarékosággal járt. Délelőtt nem nagyon szerettem ha megzavartak, de fogadtam a bejelentkezés nélkül érkezőket is. Ezután területre mentem, munkatervem szerint és természetesen képviselnem kellett a különböző rendezvényeken bizottságunkat is. Nem napi 8 órát dolgoztam. Minden hétfőn reggel apparátusi rövid, egy órás értekezleten kiadtam munkatársaimnak a feladatokat, kikértem és alkalmaztam alkotó javaslatukat, dicsértem, vagy olykor bíráltam előző heti tevékenységüket. Az igazságos munkamegosztást, szervezetünk képviseletét munkatársaimra bíztam sokszor, nem voltam féltékeny rájuk és ez a stílus nem vált hátrányomra, megfelelt a protokolláris elvárásoknak is. A végrehajtást folyamatosan figyelemmel kísértem, egy hét múlva,

vagy már korábban is-esete válogatta-, szigorúan számon kértem, segítettem, esetleg módosítottam. Apparátusi értekezleteimet tudatosan abban az időpontban tartottam mint a városi pártbizottság, így az állandóan okoskodó ifjúságfelelősünk nálunk nem tudott részt venni -e tanácskozáson, csak mandinerből sikeredett az információ. Olyan értelemben megelőztem a pártbizottságot, hogy az ő értekezéseik 4-5 órák voltak, sok meddő vitával, míg a miénk maximum egy órás. Tartottam magam Murphy törvényéhez: Idióta volt aki kitalálta a reggelt, még hülyébb aki a hétfő reggelt! A hétfőt nem tekintettem munkanapnak, mert az minden héten szent József ünnepe, hagytam munkatársaimat „gondolkodni” a végrehajtáson. Keddtől péntek délutánig, vagy több hétvégi ifjúsági rendezvényeinkig beindult a motor, de nem alapjáraton. Amennyiben hétvégén nem volt rendezvényünk „asszonykáimat” (úttörőelnök, gazdaságfelelős, titkárnő), már péntek délelőtt 10 órakor „hazazargattam”, főzni, sütni, takarítani, bevásárolni. Mi fiuk hárman felváltva láttuk el péntek délután három óráig az ügyeletet. Pártosék nem vették észre -e hangulatjavító módszeremet. Hetenként egyszer-kétszer jártam az akkor számunkra fontos ügyekben a Baranya megyei KISZ Bizottságunk feletteseihez, megyei titkári értekezletre, reális terveim engedélyezése és informálódás végett. Az írásos előterjesztéseinket nem csak minősítettem, hanem írtam is, munkatársaim ebben sokszor kérésemre, utasításomra kikönnnyítettek. Kézírásuk sajnos olyan volt, hogy titkárnőimnek patikushoz kellett volna vinni, ezért időtakarékosagra való tekintettel, inkább felolvastattam velük. Kötetlen munkaidőben, de rengetegszer hétvégén is dolgoztunk. Az ifjak, lányok-fiúk, szívesen látogatták kulturális és sport rendezvényeinket, nem beszélve arról, hogy szervezésünk alapján sokszor kirándultattuk őket külföldre, belföldre igen olcsón. Somerset Maugham mondása volt, hogy szervezni annyit jelent, mint ha valamit nem tudsz másokkal megcsináltatni, azt hagyd a fenébe. Az angol publicista másik mondata volt, hogy egy ingaóra amely áll, naponta kétszer a pontos időt mutatja. Évek múlásával a sikerek sokaságával dicsekedhet. A kirándulásokat mi szorgalmaztuk, szerveztük, óránk nem állt meg. Olcsóságuk miatt érdekességként leírom az árakat. Dunántúli háromnapos kirándulás Zircre 350, Leningrád-Moszkva 10 napra repülővel 3200, Kijev barátság vonaton 2100 szintén 10 napra, az Adria szigeteire 2 hétre 2700 forintba kerültek. Ezek az árak teljes ellátással értendőek. A havi átlagkereset ez időben 2700 forint körül volt, de ez csak saccolt adatom, mely nélkülözi a KSH-t.

A részt vevőknek sokszor nem kellett bukszájukhoz nyúlni, mert a vállalatok, üzemek, TSZ -ek, szakszervezetek kifizették helyettük a résztvételi díjat, pláne a középiskolásoknak. Megjegyzem, hogy idegenvezetői munkám során egy negyvenöt fős csoportot jutalomból, munkájuk alapján, térítés mentesen, ingyen utaztattam, Korcsulára, ugyan korrump módon tagja volt kisfiam is az ifjúsági üdülő delegációnak, kilenc évesen. 1984-ben Szegeden, rock operánk szegedi ősbemutatóján, nyári Judit napon a negyvenöt fős csoportból hárman lebetegedtek. Hússzoros áron eladtam belépőjegyeiket 300 forint helyett. A plusz bevételt egy vendéglőben, mert kérésemre nyitva tartott, az éjszakai előadás után, csapatomnak felajánlottam. Ugyan ezt tettem Vela Luka településnél Korcsula sziget nyugati kikötőjénél is csoportom tagjaival, mert különjáratú autóbuszunkra 1986 júniusában rengeteg Jugoszláv ember arcátlanul, pofátlanul feltolakodott. Konzervnyitóval kellett leszállnunk. Velük kifizettetem a busz bérleti költségének ötszörösét, ugyan ők voltak otthon én meg stratégiai, horvát nyelvű káromkodási, nem bátortalan helyzetemben. Korcsuláig, nyereségessé tettem túlszúfolt „szენvedésünket” a 40 Celsius fokos melegben. Aztán ezen az összegben elfogyasztottunk egy jó Dalmát vacsorát, prosek borral a résztvevőkkel együtt. A hosszú út után nem kellett senkit elaltatni. Nyugodtságot erősítette az a tény, hogy nálam volt a jugoszláviai, pélmonostori ifjúsági iroda fizető bélyegzője. Már akkor is tudtam a fides latin szó jelentését, ugyan csak fiatal, de demokrata, önzetlen és nem saját zsebre dolgozó beosztott voltam. Ezért is, másért is szerettek a fiatalok. Olykor nagyvonalú és lezser, de fegyelmet illendő viselkedési modort, következetesen megkövetelő, humoros ifjúságvezető-nevelő voltam-vagyok 65 évesen is-, ha azt a körülmények és a hangulat, reális helyzet megengedi. A luka szónak több jelentése van horvátul: öböl, hagyma, vagy magyarul kérlek, hagyj ma! Mikor a nacionalista bosnyák táborvezető nekem azt mondta reggel, hogy problema nema, akkor tudtam,

hogyan aznap sok munkám lesz. Önállóan szerveztük hajó kirándulásainkat az Albán felségvizekig, bejártuk Odüsszeia útvonalának egy részét, megtekintettük Marko Polo állítólagos szülőházát. Csoportomat hagytam, terveim ellenére is, hogy más programokat biztosítsanak maguknak. Egyszemélyi felelősség mellett a kreativitás elfogadása, nem begyöpösödött gondolatokra vall. A kiskorúakat csak szigorú igen megbízható pedagógusi felügyelettel engedtem el más útjakra. Nem csak KISZ-eseket utaztattunk. Ahogy mostanában rágalmaznak minket, nem fedi a valóságot, mert az utasok KISZ tagság nélkül is utasok és fiatal családosok voltak, kedvezményes áron, legalábbis Mohács és térségében, rugalmas vezetésem alatt. Ennek eredményeként, irányításom alatt a másfél milliós éves költségvetésem kivül 666 ezer forint tiszta nyereséget termeltem ki, a kis közösségek javára.

**A hatszázhatvanhat az ördög száma!!!** Mindent megkaptam könyörgés nélkül megyei irányítóimtól, mások, „munkatársaim” javára is bőkezűen, született oroszán módjára cselekedhettem. (Béremelés, jutalom, kitüntetés, pótköltségvetés, telek jóváírás stb...) Irányításom és vezetésem három éve alatt több igazságos béremelést és jutalmat adtam apparátusom tagjainak, mint minden irigy, begyöpösödött fukar elődöm, 1957-től a KISZ megalakulásától összesen. Ez nem vicc, mert utólag is visszaellenőrizhető! Helyzet, munka és a járatlan utak kitaposása is kellett ehhez, nem kevés kockázattal, melyeket felvállaltam. Gróf Széchenyi István mondta: „Szép dolog, ha valaki gazdálkodni tud.” Igen, de segítséggel, melyet dr. Tóth Edit megyei gazdasági osztályvezető, jogásznunk és Kiss Hajnalka lánycsóki leányzó, gazdasági ügyintézőm biztosított számomra. Alkotóan sokat vitatkoztunk. A szabályokba még törvényesen beleférő, illő, főcsoportok átrendezését, pótköltségvetést, nem kevés saját felelősséggel és kockázattal magamra vállaltam. Nekik, mármint gazdasági tanácsadóimnak, sem volt mindenben igazuk, ők is óvtak, védtek és féltettek engem, sok közös munkánkra alapozódott sikert éltünk át. Nem „privatizáltuk” a plusz bevételeket! Az akkori gazdasági ügyrendünk szerint 500 forint erejéig büntetőjogi felelősséggel tartoztam, munkámat ezek szerint kellett végezni. Ezt most is, ugyan az összeget tízezerszeresére megemelném, napjainkban is alkalmaznám. Korábbi városi és járási költségvetésünk éves szinten is nevetséges volt, manapság pláne az. Ügyrendünket, ellátmányunkat a KISZ KB és az akkor szubjektív, korrupt vezetéssel rendelkező Baranya megyei KISZ Bizottság határozta meg. Városi bizottságunk éves 160 ezer forinttal gazdálkodhatott, melyet nagyon jóindulatú, mosolygós, a fiatalok igényeit jól ismerő tanácselnökünk, Fischer János úr, aki matematika és fizika tanár volt korábban gimnáziumunkban, 200 ezer forinttal megtoldott. Pedagógusi hivatásából adódóan jól ismerte fiataljaink gondolkodásmódját, sokszor részt vett ifjúsági rendezvényeinken, ott nem paternalista módon alakította még jobb irányba elképzeléseinket. A járásiak éves költségvetése 250 ezer forint volt, melyet bujtatott módon a Bólyi Mezőgazdasági Kombinát későbbi népszerűtlen főnököm családi kapcsolata alapján jócskán kiegészített, egyben anyagilag támogatta a megyei KISZ Bizottság költségvetését is. Jó anyagi helyzetüknél fogva, megyei protekcióból a járási KISZ Bizottság mindent megengedhetett magának. Titkárrá választásom után négy hónappal, mikor már pszichiáter adjunktus főnököm megismert, látva bevételre fókuszáló kulturális, sport és utaztatási hasznot hozó és végrehajtott ötleteimet, másfél millió forintba megemelte költségvetésemet. „Tudtam, hogy kérésem nagy szegény, de akkor is adjon, ha nem kérem!” Felelősségem tudatában szabad kezet kaptam, ugyan szigorú ellenőrzés mellett, gazdasági életünk irányításában. A KISZ KB előírt ügyrendjét megváltoztatni nem tudtam, de reformálni igen. Bevételes rendezvényeink és az alapszervezetek kérései során megszüntettem a nagy szocialista közgazdasági találmányt, a bértömeg gazdálkodást. Irányított szervezeteink reális anyagi kéréseit mindig plusz összegekkel is megtoldottam, mert jó izraelita kereskedő módjára tudtam, hogy befektetésem negyed, vagy fél év múlva duplán megtérül, költségvetésemet és további ifjúságpolitikai céljainkat szolgálja. Nagyvonalúan, átgondoltan, de takarékosan gazdálkodtam. A bázis év végéig kigazdálkodott 150-200 ezer forintos megtakarításaimat átvittem a következő évre, mely működésünkhöz szükséges volt, mert a KISZ Baranya megyei Bizottságától március elején kaptunk csak átutalással felhasználható pénzt, az első negyed évre szóló ellátmány támogatást. A fent említett

pénzmaradványokat a már tisztességes megyei vezetőim nem vonták el tőlem, hagytak továbbra is észszerűen gazdálkodni, de nem alapjáraton. Nem szabad megfejtkezni városunk gazdasági, szakszervezeti vezetőiről, 16 TSZ elnökünkről, a Bólyi Mezőgazdasági Kombinátról, akik szabadidős és sportrendezvényeinket önzetlenül 5-10-20 ezer forintokkal kiegészítették, visszatérítés mentesen. Ugyanezt tette szerényebben a HNF városi Bizottsága, a Szakmaközi Bizottság, és az MHSZ. Úgy is fogalmazhatok, hogy szinte mindenki anyagilag is ellátott minket, amint már említettem ez tarhálásomnak volt köszönhető. Azt is hozzáteszem, hogy a fukar városi pártbizottságtól vezetésem, irányításom alatt egy árva petákot sem kaptunk. Ez Kilincs elvtárs rövidlátásának-szemüvege ellenére-, volt köszönhető. Többször kisegítettem anyagilag a munkásörseget, de szigorúan meghatároztam a visszafizetés határidejét. Tudtam, hogy ezeket az összegeket horgászversenyek díjazására, szlovák vendégeikre költik, vagy névnapok alkalmából, zárt körben felfalják és elisszák. Meghívásukra soha nem tartottam igényt. Ezt ők is érzékelték, önkéntes persona non grata lettem, hiányoztam rendezvényeikről.

**Politikai neveltetésében** döntő szerepet játszott az eredetileg sátorhelyi szülött -Forster Felkai József- bácsikám, nagyanyám öccse, és Wolf Véri Mátyás nevelőapám. „Nagybácsink” centrista, de szociáldemokrata nézeteket vallott. Bolyongásai, valcolásai során, mely szakmailag javára váltak, végigjárta Európát, de nem csak a volt monarchia területeit. Nagyon elítélte a Bethlen-Payer paktumot, (1921), a két baloldali párt 1948-as egyesülését. Forster úr igen képzett műbútorasztalos mester volt. Ezt bizonyította, hogy parlamentünk elhasználódott és összetört székeit segédjeivel együtt javította. (Nem 1905-ben, mert akkor ő még kisfiú volt, ismeretes a parlamenti verekedés, mely károkat okozott). Házi asztalosa lett Wekerle Sándor első polgári miniszterelnökünknek. Wekerle úr halála után (+1921) 1934-ig foglalkoztatták őt parlamentünkben. **Tőle volt mit tanulni.** Tizenéves koromban hetenkénti látogatásaim során, kukorica szedéskor és szüretekkor elmagyarázta, hogy 1919-ben mi történhetett a Gyűjtőfogházban, és Kun Bélának miként tették tönkre a dicsőséges 133 nap alatt a szocdem vezetőket. Szinte figyelembe sem vették a más ideológiát valló Stromfeld Aurél mintaszerű katonai északi hadjáratát, ami a hazát szolgálta, más kérdés, hogy az antant hatalmak a kivonulást szorgalmazták, és jól becsaptak bennünket. Bácsikám „szemeszterei” során arra is figyelmeztetett, hogy a szociáldemokrata tagok között is vannak milliárdosok, akik az eszmét hanyagolják, de ezt alsóházi módoszatokkal és tömegmozgalommal békésen lehet kompenzálni. Áldott nevelőapám pedig arra figyelmeztetett, hogy ő a Horthy érában nem lehetett hivatásos katonaként szakszervezeti és párttag sem. Gondolkodni azonban tudott, szavazást tiltva is. Viszonylag közel állt a tűzhöz, mert nagybácsija, Wolf István, Stefi „bátyánk”, Habsburg József főherceg inasa volt, később az Amerikai Kirendeltségen, főhercegi ajánlásra 1930-tól az USA Nagykövetségén dolgozott komornyikként a Szabadság tér 12-ben, Budapesten, fiával Ervinnel, aki kifutófiú volt itt később. Eme közeli rokoni munkakörök hatásait nevelőapánk az 1950-es években duplán megsínylette, kulákká nyilvánították.

Forster Józsi „bátyámnak” volt több olyan cselekedete amit a bólyi emberek, a nagyon idősek emlegetnek manapság is. Bólyban a Deák Ferenc utcában lakott, közvetlenül az izraelita temető bejáratánál. Nagyon ellene szegült gróf Teleki Pál zsidó törvényének. Gondozta a temetőt, nem kért Göller Károly bólyi kis fasiszta vezér parancsaiból. Göller Károly feleségem nagyanyjának Göller Emiliának volt az öccse. Ettől függetlenül a nyolc gyermekes család egyetlen tagja sem alkalmazta fasiszta utasításait. Göller, mikor 1976-ban Bólyban járt Ausztriából, még mindig félt. Cselekedeteiért nem, függetlenül ettől a nagy család vendégül látta, de a familia nem feledte a harminc-nyolcvan évvel ezelőtt végrehajtott tetteit. Ő kiemelkedő dekoratorkovács és kovácmester volt. Maradt volna a szakmájánál! Később Ausztriában ebből élt.

A bonyhádi fasiszta népgyűlés ellenpontozására -Volksbund -, bácsikám utcájában szónoklatokat tartott, hangtölcsérrrel mint Kun Béla, az értelmes bólyi emberek javára. Mint községében tekintélyes, és szavahihető mesterember, még gondolatban is elzárkózott a fasiszta és az

antiszemita, militarista eszméktől, ami ennél is fontosabb, tett is ellene, érte, ezért hallgattak rá a bólyi lojális lakosok. Szó szerint az izraelita temetőben kapával és kaszával irtotta a fent említett eszmerendszert és a rasszizmust, a burjánzó gazat! Az 1960-as évek végén a MAZSIHISZ segítségére is sietett, ugyanis lehetőségei és idős kora ellenére megakadályozta az értékes sírkövek elszállítását az 1830-as évek elején megnyitott zsidó temetőből. Más, 1921-ben megvalósított „harci cselekedete” is volt. (Bóly akkori neve Németbóly volt, amit nem kívánok sokszor ismételtetni). A szerb visszavonuláskor figyelmeztette az értelmes férfinépet, hogy az általuk már megépített barikádokat azonnal bontsák el, egyrészt mert a község élelmiszer készlete fogyóban van, másrészt a szerbek szabad rablást fognak elrendelni, parancsba adni, aminek következményeként nem csak a pincék és padlások, kamrák, de a hölgyek sem maradnak érintetlenül. Ugyanebben az évben, csapatával elbontották a kisvasút talpfáit és felrobbantották a Borza patak hídját, Sátorhelytől két kilométerre, déli irányban. E cselekedetét jócskán segítették a hazaszerető bólyi és sátorhelyi emberek is. Az akcióban részt vett Farkas Ervin sátorhelyi tudományos falutörténetet író barátom nagyapja, és Felkai úr sógora, nagyapám Békefi, Baumann Henrik is. Eredménye az volt ennek a műveletnek, hogy több társközség hasznára meggátolták a szerbeket, hogy elszállítsák a létfontosságú, frigyési, albrechti gabonát régióinkból. Bácsikám nagyon szerény ember volt, viszont szakmáján kívül is nagy tudású. Rendelkezett elég IQ-val, műveltséggel, perfekt német nyelvtudással is. Egyszóval, értelmes Európát körbejárt úriember volt, amit mi utódok is igyekeztünk valcolás nélkül megvalósítani, lehetőségeink szerint. Ugyanez vonatkozott Wolf Mátyás nagyapánkra, lovászmesterként is és az amerikai követségen szolgáló István öccsére. Sokat mozogtak arisztokrata-diplomata körökben, ahol az illendőség és protokoll követelmény volt. Ugyan a pukedliket nélkülözték, mert József és Frigyes, valamint Albrecht főhercegek az amerikai Nagykövet úrral egyetemben rájuk szóltak, mondván, hogy uraim! Nélkülözzük a formaságokat. A hiedelmekkel ellentétben közvetlen, és jóindulatú emberek voltak a főhercegek, ugyan megtartották a három lépés távolságot. Bácsikánk sosem élt vissza tulajdonságával, tulajdonosságával, holott 3 segédet és 6 inast foglalkoztatott. Őket hetenként, nem úgy mint most, rendszeresen kifizette. Népszerűségének köszönhető és talán emberségének, hogy volt segédei, inasai, akikből később mesteremberek lettek, ciklikusan, hálából nagyon idős korában is rendszeresen meglátogatták őt. Műhelye igen érdekes képet mutatott. Gyártotta az M. Thonett garnitúrákat, a denaturált szesszel mintázott hálószooba bútorokat, konyhabútorokat, ablakokat, kapukat, melyek Bólyban és Hirden száz év múltán még mindig funkcionálnak. Gyönyörűen el tudta készíteni és készíttetni az intarziákat. Bóly község asztalosait megelőzve, apróbb javításokat is elvállalt. Sok minden mellett fűzfából készített görbe botokat, mely rokkant Varga János nagyapám segítségére is szolgáltak, természetesen térítés nélkül, ugyanez vonatkozott a bólyi háborús sérült emberekre is. A gyártástechnológia szinte hasonlított a gőzzel történő görbítések során, a Thonett francia készletekre. Nagy bánatom, hogy a birtokomban lévő Bóly történetéről, lakóházairól és a zsidó temetőről kiadott könyvekben a szerzők említést sem tettek nagyanyám öccséről, Wekerle Sándor házi asztalosáról, országházunk bútorainak javítójáról, munkásmozgalmi-szakszervezeti, hadi tetteiről, pedig meghatározó és lojális polgára volt Bólynak. Szakmája, cselekedetei és mindenkori józan döntései igazolják őt, a szigorúan centrista szociáldemokrata mesterembert. Halála után, (+1977) jóval a rendszerváltás előtt (1979), kértem Bóly akkori Tanács elnökét arra, hogy illendő dolog lenne az izraelita temető bejáratánál, nagyanyám öccsének egy emléktáblát állítani. Családi házán ez már nem volt megoldható, mert azt közben lebontották. Elutasító választ kaptam. Amennyiben bácsikám még élne, azt a mondatot kapnám tőle, hogy Dodó! Hagyja az egészet a fészkes fenébe, a francba. Nápolyban jól ismerik - e mondás eredetét. Más kezdeményezésem is lett volna a bólyi emberek javára. Nagy ünnepély és régi hagyomány, hogy az itt lakók húsvét másnapján, hétfőjén, mely sohasem „keddre esik”, délután szabadidős, vidám, kötetlen formában megemlékeznek a Kántor réten és az azt övező, körülvevő borospincékben Jézus Krisztus, Lukács evangélista és Péter apostol Emmaus helységben történt cselekedeteiről. Azt, hogy mit ünnepelnek, többen nem tudják, ezért a következő ötletem támadt, több mint húsz éve. Megkértem Bóly városa Fideszes Polgármester urat arra, hogy az általam szerkesztett kis tájékoztatót stencilezzék le és amennyiben jónak tartják

és módjukban áll, terjesszék az ünnepi résztvevők között. Egy gusztustalan exhumálás során adhattam át neki rövid kis ismertetőmet, a szajki temetőben borítékban, mert városi hivatalában ilyen kicsinyességgel nem fogadott, foglalkozott. Ő közölte velem, borítékomat összegyűrve -ki sem bontotta olvasatra-, zsebre rakta, hogy ezt a bólyi emberek már mindannyian tudják. Ebben jómagam nagyon kételkedtem, mert ismertetőm tartalmában felhasználtam P. Didon Domonkos-rendi áldozópap, Jézus élete című tudományos-történelmi művének egy részét, mely -e könyv 313. oldalán három perc alatt elolvasható. Érdekesség talán, hogy az anyaszentegyház -e rendezvényhez nem adja áldását, mert a magukról megfélejtkező ünneplők nem csak labdáznak, lakomáznak és részt vesznek a kulturális rendezvényeken, hanem többeknek az ital elfogyasztása határozza meg más irányú erkölcsstelen cselekedeteiket is.

**„S a kancsók mélységes fenekére néztek,  
S lett eltemetése fejökben az észnek..”.**  
(Petőfi Sándor: János Vitéz, Zsiványtanya)

Felnőttkori tapasztalataink Gábor testvéremmel sokszor humoros dolgokban is kimerültek. Bácsikánk alkalmazta Matula bácsi módszerét. Őt nem szabadott tegezni, állandóan magázott is bennünket, olykor ezt eltévesztette. Ennek következtében, mi csak bütykök, vagy talán „Bütyökök” lehettünk, Fekete István irodalmi mintájára. Mikor mezőgazdasági munkára kért (kukorica szárvagás veremelővel, szüretelés stb.), ücsörgött az árokparton, pauzáknál sodort nekünk egy cigarettát és mesélt, mesélt és mesélt. Megszakítva „mondókáját”, kérdezni is lehetett tőle. Közölte azt is, hogy tevékenységünk nem az ő szakmája. Nem volt lusta ember, csak szelektív, alkalmazta a suszterokat a kaptafánál, nagyvonalúan ki is fizette őket. Disznóölések elkezdése előtt a katlan felfűtéséhez gyertyánfa tuskókat adott nekünk nehéz fizikai feladatul hasogatásra. Ő jobban értett a fák fajtáihoz, azok hőértékéhez, szálirányához mint mi neveltjei. Nagyon szeretett bennünket, mert ők gyermektelen házaspárok voltak. Állandóan Bólyba költözött, sátorhelyi barátját, Geszthelyi József urat kérte fel böllérnek. Nem sokra mentünk bácsikám elhatározásaival, mert a disznóvágást nevelőapámmal együtt átaludták. Nagyon nem érdekelte -e munka őket. Még a hízó sertések lefogásához is a szomszéd férfiak segítségét kellett bátyámmal kérnünk. Disznótoros előtt, mire kényszeredetten felébredtek, vége lett a napnak. Kifizetett bennünket, de miként? Eszébe sem jutott, hogy édesanyámat és nevelőapámat anyagilag támogassa, **fontosabb volt számára mindig, mint nekem is, a fiatalság.** Ránk kérdezett: Az energetikus urak munkahelyükön havonta mennyit keresnek? Válaszoltunk, hogy 2100 forintos fix fizetésünk van havonként, melynek napi bérünk tízszeresét kifizette, holott fivéremmel egy lyukas kétfillérest, petákat sem akartunk elfogadni tőle. Gyermekkorunkban svájcisapkáink csücskére fűztük fel a kétfilléreseket. Eligazításként, mellék, de felszólító mondatként hozzátette, hogy a „komcsik” csak magukat fizetik meg rendesen, és sokan lehengerlőek, kegyetlenek a népséggel, hatalomra vágyódnak!

Apám és bácsikám tanításai során ráébredhettem már 1974-ben is arra, 19 éves koromban, hogy nem a rendszerváltás után lettem **Toldi Miklós, vagyon bevallást is tehetek, mert sokkal vagyosabb ember vagyok sok országgyűlési képviselőnél,** nem beszélve a forradalmár, szabadságharcos és népfelkelő jelzőkről. Az eltelt idő, a társadalom mozgása és a városunk, valamint a tulajdonomban lévő videó felvételek, fényképek, bizonyítják tagságunk kulturáltságát, magatartását. 1979, 1982, 1986, 1989 igazolják meglévő nem korrumpálódott kapcsolataim felajánlását városi plénum előtt. Nagy sztoriként leírom, hogy bal felső combomban jelentős heg van. Egy rosszul fertőtlenített injekciós tű hatásaként, csecsemő koromban kaptam 1955-ben. Voltak emberek, akiknek sikerült bemagyaráznom, hogy ez 1956- tos, lőtt sérülésem.

Későbbi kinevezett és választott hivatásomban, középszintű kis városi, térségi ifjúságvezetőként sem tettem mást, mint elláttam feladataimat. Voltak, vannak reálisan megvalósítható ötleteim. Értékeltem, kiigazítottam fiataljaink munkáját, megbecsültem őket. Talán neveltem is széles

látókörűsége, sokszínűsége tagjainkat, ugyan egy-egy feladat más-más elemzése és bírálata során mégsem lehettem néha sikeres szervezetünk egyes okos tagjainál. A bírálatokat és elképzeléseim módosítását sohasem vettem zokon, nem rontotta tekintélyemet, sőt... Az Ifjúsági Törvényünk által biztosított tanácskozási, hozzászólási, érdekvédelmi, javaslattevési jogaimat igyekeztem mindig alkalmazni, de ez felért akkortájt a nihillel, csak nyelv koptatásra volt elegendő. Ifjúságfelelős referensemnek világosan tudtára adtam, hogy választási ciklusom kitöltése alatt, pedagógiai, pszichológiai és pszichiátriai tanulmány leszek számára és nem akarok mindenben neki sem, akkori „városi” irányítóimnak megfelelni. E véleményemben megerősítettek **életem legjobb főnökei**, dr. Fodor László a megyei KISZ bizottság első titkára, (Fjodor Fjodorovics), pszichiáter, pszichológus adjunktus, igazságügyi elmeszakértő, dr. Tóth Edit közgazdasági szakember, jogászunk (Ditke) és Tölgyesi Márta (Mandarin) pécsi KISZ Iskolai igazgatónőnk, valamint Paiger István (Sikliknik) gazdaságpolitikai titkár. Az agitációs és propaganda titkárommal, Tasnádi Péterrel ideológiája miatt, nem sokszor ültem le tárgyalni, hacsak nem hívatott. Munkabírásomat, tempómat többen nem tudták felvenni. Felfelé nem nyaldostam és lefelé nem rugdostam. Kiváló munkakapcsolat volt, Tasnádit későbbi pécsi polgármester lett, Toller után, (elhunytak már), leszámítva közöttünk, mondhatni barátok lettünk, melyet az elmúlt negyven év sem tudott elkoptatni. Mikor Tasnádi, Rétházi Csabával átmentek Borsos Jánoshoz ellenem „egyeztetni”, jelölésem, megválasztásom előtt, helyi pártos nagyfőnököm felindulásában nem az ördögbe, hanem bepörögve trágárul, máshova küldte őket. Borsos jobban érezte patronálóim létszámát és hangulatát is náluk. Figyelembe vette nyolcéves munkámat, elvszerűségemet is. Így azonnal hatszemközt véget ért minősítesem. Felteheti az Olvasó a kérdést, hogy Borsos János árnyékaként dolgoztam? Segítségével igen, de nem teljesen. Stratégiai terveimbe nem szólt bele és a taktikámat is olykor szigorúan, nyíltan alakította, de többségében rám bízta. Ezt úgy tette velem rugalmas-nevelő szándékkal-, hogy volt járási titkárárt megbízta felügyeletemmel és ifjúságfelelősöm a volt járási úttörőelnök lett, akiket általában az ifjúságpolitikai határozatokból, azok végrehajtásából diplomatikusan fogalmazva megelőztem és túlhaladtam, zsebre raktam. Ebből adódott, hogy Borsos meghagyta nekem velük szemben a küzdelmeket és a konfrontációt is, ha hibáztam, segítsége nélkül ezek kijavítása az én feladatom és gondom maradt. 1979-es munkakezdésem óta Borsos ritkán fogadott, naponta azonban új pártházunkban informálódott tőlem teendőinkről. Hosszabban kérésemre 1986 januárjában fogadott, az ő kérésére pedig 1984 és 85 augusztusában kellett megjelennem, melynek hosszú története van és akkori megalkuvó kis főnököm, Rétházi hozzáállását, tettét bizonyította. 1985-ben, júliusban Borsos át akart vinni a pártbizottság munkatársának, ifjúságfelelősnek. Megköszöntem a bizalmat, de mondtam neki, hogy többet ártanék mint használnék és nem kívánok a többségében járási csoporttal hadakozni, munkamódszereikhez, gyakorlataikhoz alkalmazkodni. Volt járási munkatársai is ellenem szegültek, hogy ne legyenek munkatársuk legyek, amit kimondatlanul is jól éreztem. Borsossal közvetlenebb, nyíltabb és őszintébb, rangkorság nélküli viszonyom volt, mint bármely volt járási beosztottjával. Ő is elfogadta másodrendű ifjúságvezetői nem éppen lebecsülendő tevékenységemet, eredményeimet, kinevezett beosztásomat. 1985 augusztusában egy napon a pártbizottság sofőrje (Rittlinger János) arra kért, hogy szálljak be autójába. Az anyósülésen Borsos János ült. A bárri Duna partra mentünk. Itt egy másfél órás séta (aktív pihenés) és beszélgetés alapján, melyen gépkocsivezetőnk is részt vett, számon kérte rajtam az ifjúság városi és térségi valós helyzetét. Reálisan informáltam őt, ami siralmas, de valós volt. Józanul, reformista-alkotó módon, nem jellemtelenül, ugyan fiatalos hévvel javaslatot is tettem a pártbizottság apparátusának és a semmit tevő párttagok szelektálására, mimelt munkájuk alapján leépítésére! Véleményemet ő is elfogadta, amiért illendően őt is megbíráltam, azonban korára való tekintettel (58 éves volt ekkor), nem tudta és nem is akarta ezt megyei hozzájárulás nélkül véghez vinni. Nyugdíjba vonulása után felügyelőim kiélhették magukat rajtam. E kicsinyes dolgok sohasem tudtak meghatni, mert sündisznóvá váltam, beszűkíttem az általam vezetett szervezetek minden információját. „Aki nem hiszi, járjon utána.” Pozitívum volt, hogy a régi városi munkatársak, városi és térségi gazdasági és politikai, állami és tömegszervezeti vezetők, azok tagjainak többsége továbbra sem engedték meg elszigetelésemet,

rendezvényeikre később is meghívtak, amennyiben úgy tetszik kiálltak mellettem. „Az ami kipróbált már, kísérletezést nem igényel” **Manifesta non egent probantione**. Ezt a mondatot volt járásiék nem tudták, még az MSZMP kibontakozási programja időszakában sem! Maguknak csináltak „új” feladatokat.

Tasnádi Péter, számára jó időszakban a MISO (Megyei Ifjúsági és Sport Osztály) vezetője lett. Szabályosan, törvényesen elintéztem neki kérésére, Szabó János vezérigazgató úr nagyvonalúságát jól ismerve, hogy a bári ifjúsági tábor megyei tanácsi tulajdonba kerüljön, könyv jóváírással. (1987). Ebben sokat és meghatározó segítséget nyújtott nekem a tulajdonos, a Bólyi Mezőgazdasági Kombinát említett vezérigazgatója. Tasnádi erre a megbeszélésünkre illetlenül el sem jött, pedig a Vezérigazgató úrral egyeztetünk időpontot. Szabó úr, igen katonás emberként kényes volt a tőle kért időpontok másodpercre pontos betartására. Péternek nem számított, hogy egymillió forintot kapott ajándékba. Az ifjúsági létesítmény ezek után gazdátlanul maradt, lepusztult, tovább amortizálódott és használhatatlanná vált. A felkészítő tábor gondnoka pedig kissé később (Kárpáti János úr) tragikus hirtelenséggel elhunyt.

„Nád a házam teteje,  
Rászállott a cinege,  
Hess le róla cinege,  
Nád a házam teteje.  
Ha leszakad mi lesz véle?  
Sárga lábú cinege,  
De hess le róla cinege,  
Nád a házam teteje!

Tasnádi és Rétházi sokszor alattomosan áztattak az akkori megyei első titkárnál, aki fogadóképz volt véleményükre. A megyei agitprop értekezleteket leszámítva két évre kitiltottak az ifjúkommunisták a „megyekiszről”.(1984 április-1986 április). Megválasztásom után akkori KISZ-es megyei főnököm (Kovács Dezső) megfenyegetett, nem is gratulált, de közölte velem, hogy vigyázzak magamra, mert a keresztények is a nagy harc és győzelem után eljártak a pogány szertartásokra. Szent István „hagyatékát”, intelmeit ismerve, a béna kacsa állapotában sem és korábban sem tudtam Kovácsot tisztelni. Burkolt mondatait megértettem, megvettem, elvettem. Kinevezett beosztása előtt mezőgazdasági felelős volt a „megyekisznél”. Mi beosztottak csak parasztfelélőnek hívtuk. Ezek után, hogy finom legyen, tudatosan hátráltatták munkámat, amit doktor Fodor főnököm négy hónap után kiváló pszichiáterként nem így ítélt meg, dr. Tóth Edittel, Ditkével együtt. Mohácson, mások a beépített „tégglák” fals egysíkú információit vették figyelembe, nem törődve azzal, hogy fiataljaink jelentős részénél népszerű, humoros munkatárs és titkár voltam, de nem engedékeny. Racionális módon alkalmaztam a demokratikus, liberális és autokrata döntéseimet, volt járási főnökeim mögött sem mondtam elítélendő véleményt róluk. Ezt a dolgot **perzisztenciának**, a túlélés technikájának nevezik.

**Sok volt járási funkcionárius azt hitte, hogy amiről nem tud az nem is létezik!!!**

Többségében körülbástyáztak járási patronált munkatársakkal. Elzárkóztak attól, hogy munkatársaimat kizárólag jómagam választhassam ki. Nagyképűség nélkül leírom Szödényi István elnökhelyettes urat cáfolva, hogy a főnök lett a cég önzetlen, el nem kötelezett regionális, tagjainkkal, megyei és országos, külföldi kapcsolatokkal is rendelkező közvetlen embere. Cinikus módon genetikailag öröklött betegségemet semmibe véve – melyet főorvosok később 1987-ben diagnosztizáltak-, jobb szó nincs, állandóan hátra vertek, cikiztek, mondván, hogy álljak egyenesen a himnuszokra, ami verbális agresszivitást váltott ki belőlem. Közöltem az ütlegelőkkel, hogy feleségem jóvoltából alapvető ismeretem is van az anatómiáról, judó és aikidzso edzéseken Tompos Kálmán rendőr törzszászlós úr megtanított a támadó és védekező



stílusra, az emberi testben elhelyezkedő nyomópontok helyéről. Figyelmeztettem őket arra is, hogy Tompos úr hat danos cselgáncsozó (A kormány őrség egyik tagja volt), és még meglévő fizikai erőmmel alkalmazni is fogom az általa megtanítottakat. Kicsináltak, eredményeim ellenére is az MSZMP volt járási, városivá avanszált vezetői. Állandóan oppozícióban voltak a nagy emberek, egy ideig nehezítették kétgyermekes családom és szüleim életét. Megmerem fogalmazni pék szocdem, ugyan verbálisan és tetteiben is agresszív, de munkásokat, szakszervezeti tagokat általában becsülő szociáldemokrata szélsőbaloldali politikusunk mintájára, hogy kiszolgáltatottá tették az őket kiszolgáló embereket. Akkori kis főnököm, Rétházi, 1985 karácsony előtt fegyvelmező célzattal a lippói „Réz” bárban (Ifjúsági klubban) 400 forint jutalmat adott nekem, míg fenék nyaló munkatársai több ezer forintot rakhattak zsebre. Gondolkodtam azon, hogy visszaadom Csabának ezt az összeget. Véletlenül ezen a napon, apám és édesanyám, valamint Gyula barátom meglátogatott. Arcomon látták elkeseredésemet. Matyi papám autójába szállt, Bólyból Mohácsra ment ajándékot vásárolni unokáinak. Vett egy 55 literes akváriumot halakkal, felszerelésekkel, unokáit bevezette az akvarisztikába. Mindenki jobb kedvre derült. 1985 végén már Rétházi is érzékelte, hogy négy hónap múlva meg fogom őt buktatni „tömegmozgalommal”, főleg azok után mikor becsületes bizottsági tagjaink a lippói klubban közfelkiáltással engem támogattak és nem érdekelte őket a kétszínű pártbizottsági titkár más személyre tett burkolt javaslata. Harcolnom nem kellett jelölésemért, de becsületesen nyílt sisakkal dolgoznom sokat igen. Kinevezett és választott hivatásaimban mindig is első helyre raktam a problémák személyes őszinte megbeszélését, valamint alkotó észszerű megoldását.

Napjainkban a mohácsi főutcát és mellékutcákat, falvakat járva, sok ismerős és magányos hölgyekkel, urakkal találkozáva mostanában megkérdezem őket, hogy házastársuk hol dolgozik? A válasz: Ausztriában, Bajorországban, vagy Angliában. Nem szeretnék belemerülni Marosán György Pécselt elmondott (1957) beszédébe, melyet nevelőapámtól tudok, de ismertetem trágáru Marosán mondatát, szavait, mégpedig azt, hogy 1956-ban csak a stricik és kurvák hagyták el hazánkat. A szélső baloldali politikus Salgótarjánban belelővetett a békés tüntetőkbé, mondván, „Most mi jövünk, lövünk!”. A szociáldemokrata radikális vezető nagyot tévedett, nem vette figyelembe a már bevezetőmben leírtakat, az említett meteorológiai és politikai széljárást, öltözködésünket és azt sem, hogy a magyarokkal lelketlen, véreskezű J. B. Tito ezt a módszert már a Kádár érában is legálisan engedélyezte a külföldi munkavállalást, mely Jugoszlávia és annak polgárainak hasznára váltak. A fent említett főutcát járva pozitívum is van. Egyre több babakocsit látok, az anyukák, apukák és a nagyszülők sétáltatják, tologatják utódaikat.

**Mivel nem voltam kékvérű,** az osztályáruló, ejtőernyős és bujdosó kifejezések sem túlzásaim. A nagy lenini osztálymeghatározások, ismérvek alapján (a-b-c-d), pedig csak négy „nyuszifület”, alapmeghatározást kellett volna megtanulni, netán igazságosan, reálsan, gyűlölet nélkül alkalmazni... Sok bírálatot kaptam véleményeimért a latens MSZP utódpart tagjaitól is, akik megrögzötten, konzervatíván adták elő begyöpösödött és váltani nem tudó gondolataikat. Ugyanez vonatkozott a Munkáspárt egyes felkészületlen, fegyver nélküli a munkásőrségből leszereltetett „anarchista” tagjaira, vezetőjükre, akik mostanában roppantul lekezelőek irántam. (A mértéktelen alkoholfogyasztás különös dolgokra képes). „Kiskorukban” ezt nem merték megtenni velem. Sebaj, két fülem van, meg egy ülepem és józan ítélőképességem! Választott nevük alapján megkérdeztem: Szervezett munkás van nagy létszámban - e hazában? Mindkét part egyes tagjai keveset felejtettek el...E mellett sem tudják elegendően, rendesen, az elmúlt 200 év munkásmozgalmi nemzetközi és magyar történetét, főleg máig is meglévő, hasznosítható városi-térségi tapasztalatait. Attila hódító cselekedeteit, a Honfoglalás vezéreinek neveit, Géza fejedelmünknek és I. István, Országépítő tetteit, az Árpád-házi királyok, a Károly Róbertet követő lengyel királyok, császárok, a Habsburg lotaringiai és tescheni ág történelmét, stb... Némi vizuális segítséget nyújthatna nekik Feszty Árpád (1856-1914) körképe Ópusztaszeren, a magyarok bejövételéről. Az „elvtársakkal” 1984 óta szakaszosan viaskodtam, logikusan vitatkoztam, melynek a már említett régi városi segítőim általában igazat hagytak nekem, tompították a helyzetet, de ez a

városok és járások összevonásakor mit sem számított. Aztán mégis számított valamit, mert fiataljainkat megtanítottam nyolc év alatt a nyíltságra, őszinteségre, netán a kis politikusi bátorságra.

Mikor titkár lettem felkívántam fedni szervezetem vagyonának részleges eltulajdonítóit. Mi lett ebből? Borsos főnököm figyelmeztetett, hogy ne nyúljak a darázs-fészekbe, mert azokkal fogok konfrontálódni akik később kinevezett főnökeim lesznek. Bevált tanácsa. Ettől függetlenül nem hallgattam rá, mert megválasztásom után befagyasztottam bizottságunk folyószámláját, követeltem a szabályszerű, törvényes gazdasági álló és fogyóeszközök tiszta és reális átadását-átvételét. Megyei vezetőimtől elvártam és kértem a komplex gazdasági, három évre visszatekintő ellenőrzését, melynek eleget tettek, de ki kellett várnom akkori megyei első titkárom Kovács Dezső távozását. Elődöm, Rétházi, volt bolyi főnököm, sírni kezdett ezen számon kérések miatt irodámban, a revizor hölgyek előtt. Három hónapig nem írtam alá egyetlen egy pénzügyi tranzakciót sem. Utasítottam helyettesemet Kövesdiné Szántó Mártát és gazdasági ügyintézőmet Kiss Hajnalkát, hogy a dolgok letisztázásáig szigorú ellenőrzésem mellett ők lássák el a pénzügyi feladatokat. Sikeres lettem, letisztultak szervezetem pénzügyi, vagyoni dolgai, de felelősségre vonás nem történt. Új megyei KISZ-es nagyfőnököm, látva hajthatatlanságomat, igazamat, a történetek után, amit a Mohács városi pártbizottság érintett munkatársai és egyes vezetői „elkeféltek”. Az akkori nevelés, megalázó havi 6100 forintos munkabéremet pszichiáter főnököm, 11200 forintra megemelte. Ezt megyei gazdasági osztályvezetőnk, dr. Tóth Edit is a komplex ellenőrzés után is szorgalmazta. Mivel az MSZMP hierarchiájából adódóan megyei KISZ-es főnökeim sem tudtak jelentős befolyással bírni a megyepárttal szemben, minden elcsitult és elfelejtődött, a 170 ezres luft is.

Ezek után, jugoszláviai tengerparti és drezdai utaztatásaim miatt feljelentettek a Vám és Pénzügyőrség Baranya megyei nyomozócsoportjánál, deviza kijárlás büntetvével rágalmozdítottak. Nem túlzok, úgy akartak megbuktatni 1986 szeptemberében, hogy börtönbe kerüljek, de ebben a nyomozócsoportban emberségesebb embert ismertem meg náluk, **Török László százados úr személyében**, Pécsen a Felső malom utcai mini irodában. A jóindulat ismét felülkerekedett, mondhatni a jegyzőkönyvezés során barátok lettünk. Szigorú kérdései során elővettem felsőbb irányítóim írásos engedélyeit, a KISZ Központi Bizottság Külügyi Osztályától lefelé haladva a hierarchián a megyénkig, városunkig. Ezen ő harsányan felnevetett, mert ő ismerte a jogszabályt és megmutatta nekem lazításként a feljelentést író levelének tartalmát, de nevét letakarta. Mindenkit nem lehetett kihallgatni, felelősségre vonni segítők között. Ők sem ismerték az erre vonatkozó törvényt, elismerve hibázásukat, ezt nem is hártották rám. Török úrral kialakult köztünk a nem protekciót jelentő bizalom. Ránéztem a buta kéziratra, tudtam ki írta, egyben eszembe jutott Kazinczy díjas professzor magyar tanárom intelme, hogy a kézírás a lélek tükré. Nem voltam bűnös, **de tájékozatlan igen**, felsőbb irányítóink és a Mohács városi Pénzügyőrség is engedélyezte ezt nekem. (A jogszabály nem ismerete egyikünket sem mentette fel bűnössége alól). Megjegyzem, hogy megbuktatott elődöm úgy tette ezt két éven keresztül, amatőr módon, hogy átláthatatlanná tette bizottságunk költségvetését, jó háttérként utaztatta az Elnöki Tanács egy mohácsi hölgy tagját. Milliónyi dinár és forint volt páncélszekrényünkben, melyet a határon átcsempészve valutára is váltottak a jugoszláviai Pélmonostor bankjában. Magam engedéllyel külön folyószámlát nyitottam az OTP helyi fiókjánál, ami nem érintette éves költségvetésemet, „Csereüdülési Alap” néven, amely szolgálta a bevételek és kiadások tiszta átláthatóságát. Ehhez nekem nem hiányzott az Elnöki Tanács (Losonci Pál) rábólintása és védelme sem. Nem dolgoztam saját zsebre. A jogi formulákat feletteseim is itt-ott ismerték, és tanácsadók véleménye alapján így hagyták jóvá jelentős hasznot hozó tervemet. Megelőztem a Baranya megyei Ifjúsági Utazási Irodát, lustaságukat felismerve, kapcsolataik híján, nagy bevételt értem el a megyei KISZ és saját hasznunkra. Róka fogta csuka helyzet alakult ki. **Közeli, helyi beosztottjaim, patronált, többségében beépített „munkatársaim” közül senki sem állt ki mellettem**, melyet pártbizottsági és KB-s külügyi, megyei első titkári segítség nélkül megoldottam. Bevételemet

négy órán belül „swift” átutaltam a „megyekisz” folyószámlájára, felmondtam a mohácsi OTP-nél vezetett csereüdülési alapunkat. Nem izgatott, felfogtam tevékenységem és felelősségem súlyát. Továbbra is jól aludtam, mert a tiszta lelkiismeret a legjobb altató, főleg akkor, ha mások érdekeit is szolgálja. Borsos és megyei, KB-s főnökeim ez időben rám kérdeztek, hogy kérek -e jogi segítséget. Diplomatikusan megköszöntem jobbitó szándékukat, azt udvariasan visszautasítottam, kértem őket, hogy ne telefonálgassanak sehova, mert a pécsi nyomozócsoport érveim és írásos engedélyeim, valamint szerződéseim alapján megszüntette az ellenem folytatott boszorkány égetést, bosszú hadjáratot. Akkor is nagyon megvédett engem Szabó György KB-s külügyi Osztályvezető, dr. Fodor és Borsos is. Választott hivatásom alatt sok külföldi delegációnak lettem ezek után vendégül látója, megyei anyagi hozzájárulással idegenvezetője, dr. Fodor felkérésére. Ezek a küldöttségek kínai, finn, francia, fiatalokból álltak, létszámuk 7-10 fő volt. Általában történelmi városunkra és térségünk mezőgazdasági nagyüzemeire, háztáji gazdaságaira voltak kíváncsiak. (Bóly Kombinát, Somberek TSZ, községek, stb.) A legfelkészültebbek, fegyelmezettek a kínai delegáció tagjai voltak nyolcan, harminckét éves korukban öten már a Kínai Tudományos Akadémia tagjai voltak, perfektnémet és angol nyelvismerettel rendelkeztek valamennyien. Egy sombereki háztáji gazdaság megtekintése során németül kedvesen elbeszélgettek a tulajdonos sváb nénivel. A franciák és a finnek ebédkor annyira lerészegedtek, hogy a halászlevet késsel-villával ették, a levet persze kikanalazták. Eszembe jutott az a magyar népmese Mátyás királyunkról, hogy huncut legyen az, aki nem eszi meg a kanalát. A franciák és finnek „elzárkóztak” a délutáni programoktól, a bólyi vetőmag üzem vezetője Türi János úr, ilyen állapotban nem is fogadta őket, jómagam pedig nagyon vártam a látogatás befejezését, a nap végét.

A „financos” történetek lezárásakor erre mondta megyei első titkárom dr. Fodor László és Borsos János: Dodó! Te egy **tökös és fasza, előrelátó** fiatalokat maximálisan kiszolgáló városi titkár vagy. Véleményüket elraktároztam magamban. Tartottam és optimista módon kacagva ismételtam nagyanyám mondását, hogy úgy még nem volt, hogy sehogy sem lett volna, de ehhez jómagam is kellettem, ugyan elszomorodtam az engem ért alaptalan támadások miatt.

Ajánlott zeném Kovács Katitól: Ne légy sokáig szomorú. FAVORIT SLPM 17893 A-6

Ez így volt jó? Legalábbis hátráltató irányítóimnak, mert öt munkatársam lévén, a pentatóniához én is értettem, **disszonáns félhangok nélkül**, mert ők nem jártak 12 évet harmonikázni Gász Mihály úrhoz. Tagságunk velem való kapcsolatrendszerét sem érzékelték a járásból városivá avanszált „funkcionáriusok”. Tulajdonképpen zavarta őket népszerűségem, becsületes munkám és helyi, valamint városi, megyei és KB-s, nem csak politikai, hanem gazdasági potentátoraim segítsége. A Titanic, de most már náluk, újból és sokszor elsüllyedt. Én is tudtam logikusan gondolkodni, reálisan megítélhettem, hogy valamennyi főnökömet törvényesen sem lehet „jegyzőkönyvezni” és a nyomozó csoport kihallgatásánál sem **kakiltam össze magam**, mint ahogy ezt a járásiak rossz indulatúan elképzelték. Saját felelősségemet azonban nem hártottam feletteseimre, csupán a jugoszláviai pélmónostori Ferjálni Szavez (Utazási Szövetség, Iroda) szerződéseit és engedélyeimet leraktam, horvát, magyar és német nyelven Török százados úr asztalára, fénymásolás végett. A német nyelvű szerződés Haidenau kórház gazdasági hivatalában köttetett meg, melyről „hütlén” munkatársaimat tudatosan nem is tájékoztattam nem elvetendő tervemről. Utamat saját költségemre valósítottam meg. Drezda 800 kilométerre van Moháctól, három nap alatt egy pénteki hétvégén éjjel egy órai indulással bejárhattam Zsigulimmal ezt az utat, ami kényelmesen, apróbb megállásokkal 13 órát vett igénybe. Tolmácsra nem volt szükségem, mert a főorvos kórházigazgató helyettes, szakszervezeti titkár (későbbi egyetemi tanár) Haumann János Aparhantról kitelepített barátom, és gazdasági igazgatója tisztességgel vendégül láttak, bemutatták a szálláshelyeket, Drezda látványosságait a Zwingert, Erős Ágost palotáit (Moritz burgot, japán palotát, stb.), és Pöppelmann alkotásait, de ebben az időben a még jócskán látható háborús sérült műemlékeket, templomokat is. Az angolok és amerikaiak kegyetlen és bosszú álló

szőnyegbombázása ismert (1944. 02. 12. Lídia nap) az is, hogy gyűlölettel bevetették a napalm bombát, mely 40000 polgári lakos halálát okozta. Az emberek az Elbába menekültek, de ez semmit sem számított a napalm ellenében, mert a gyilkos bombák a víz alatt is égtek. Műkincsek és templomok váltak ennek következményeként is romhalmazzá. A Zwinger muzeális kincseit, festményeit már az oroszok elől is jó időben egy kiszáradt mély kútba rejtették, mely Drezdától pár kilométerre egy kálvária mellett van. A szövetségesek lebombázták a haidenai (Barokk Garten Haidenau) gyönyörű szökőkútjait, vízeséseket, a szász fejedelmek szobrait és a pálma házat. A néhai NDK jelentős anyagi ráfordítással, NSZK támogatással is megkezdte a sziszifuszi munkát, az újjá építést. Elpusztult ezen kívül sok tervrajz. Ezek híján Matthias Daniel Pöppelmann (1662-1736) és Bernárdo Bellotto Canaletto (1720-80) megmentett rézkarcai jelentették és segítették a restaurálókat. Ismeretes az a tény, hogy Pöppelmann legjelentősebb, elvitathatatlan, életműve a Zwinger volt, ami mostanság a világörökség egyik építészeti csodája, annak elévülhetetlen része.

A járások és városok 1984-es összevonása számomra nehéz időszak volt, ugyanez vonatkozott „félretett” városi munkatársaimra is. Szerencséje annak volt, aki gyermekgondozási segélyen volt, őket nem tudták kirúgni. Eszmében, de egyes vezetők beosztása miatt létszámában győzedelmeskedett a revansizmus, beosztásuk miatt teheték ezt. 1983-ban megkezdődött az igen érdekesnek mondható helyezkedés a funkciókért. Fischer János volt tanácselnökünk nem kért a nagy harcból, mivel a Baranya megyei Tanács Művelődési Osztályának vezetésére kérték fel. Ideiglenesen a város megbízott állami vezetője, helyettese Zimmermann Ferenc úr lett. Dr. Harcsi Julianna VB titkár nyugállományba vonult. Tanácselnökként őt követte dr. Németh Elemér, mert az okos és előrelátó Hajós Ferenc, volt MSZMP városi titkár nem vállalta el a tanácselnöki beosztást. Elemér VB titkára Panczáné dr. Dékány Klára lett, Zimmermann úr a későbbiekben is tanácselnök helyettesként dolgozott. Hajós Ferenc úr Pécsre költözött és a Baranya megyei KISOSZ elnöke lett. Az MSZMP KB Borsos Jánost bízta meg az első titkári teendők ellátásával, helyettesei Devecseri József és Rácz József volt járási MSZMP pártvezetők lettek. Ennyit kívántam leírni a bonyodalmakról. Nem én váltam bonyolulttá, de többen megirigyelhették volna ez időben Darwin elméletét és azt, hogy a labdarúgó csapatot észszerűtlenül jól átszervezték. A középpályásokat csatárrá nevezték ki, akik nem lettek gólszások, az értelmes és nem karrierista vezetőink pedig Pécsen lelték meg új otthonaikat és beosztásukat. Logikusan és reálisan alkalmazkodtam a járás makulátlan embereihez, egyedül maradtam ugyan KISZ apparátusunkban ezzel. A járási kardot viselő munkatársakkal kellett megoldani feladataimat, de az ellenem szegülő személyeket már korábban jól ismertem. Volános és ami döntő MSZMP-s és KISZ-es tapasztalataim szerint, az ÁFESZ-t sem nélkülözve. Nem tettem különbséget a segítők közül, valós ítéletemet a hozzáállásuk és munkavégzésük megítélése alkotta gyümölcsözővé. Ebben az időszakban sok, de igazságos autokrata döntést hoztam, már ami módomban állt és fiataljaink érdekeit szolgálta. Inkább később csak apparátusomat kellett fegyelmeznem. Nem volt ugyanis informális vezetőjük, csak bután beképzelt kis főnöknek, „dirizsmajornak” hitte magát távollétemkor. Magamban és szemében is kinevettem, „alkotó” döntéseit nem korrigáltam. Nem tettem eleget a pincejárásoknak, korrupt meghívásoknak, a jugoszláviai-pélmonostori SZISZ-es delegációk bejelentkezés nélküli vendégül látásának, de érzékeltem 31 községünk problémáit, sokszor kilátástalan és hátrányos helyzetét. Pusztán nevelkedett fiúcskaként megállapíthattam, hogy ezeket a jóembereket is a csoportkohézió és a megoldások sorozata tartja össze, mint Sátorhely lakóit is. A deviáns magatartást tanúsító „egyedeket” gyorsan kivetették közösségükből, községeikből.

Egy balatonfenyvesi tábor után összehívtam az erkölcsstelen, függőséggel rendelkező asszonykákat és vőlegényeket, apákat, az érintetteket irodámba, azzal az érveléssel, hogyha ezt a magatartásformát munkahelyünkön tovább folytatják és a munka rovására megy, Fodor és Borsos segítségével kirúgom az egész bandát. Nem voltak sokan, párosával is csak tízen. Tisztességes hölgyeinket Pakuszánét, Ibolyát és Kiss Hajnalkát, Szántó Mártit, Szélig Marikát nem is hívtam

meg erre a már fent említett megfeddésre. Ellenvéleményt nem kaptam. Egy darabig elcsitultak, hallgattak, de nem rám. Ismét volt megfelelő háttér, férjek, feleségek tudta nélkül, amit én a családok érdekében nem játszottam ki. Utólag elemezve a dolgokat, talán abban hibáztam, hogy Balatonfenyvesről haza kellett volna küldenem -e csapatot. Egyébként is balatonfenyvesi táborainkat fedezettő tábornak hívták az emberek. Megkérdeztem búcsúesten, humorosan lakóinktól, hogy ki volt a tábor legcsúnyább lánya? Választ nem várva, obszcén módon közöltem velük, hogy az a leányzó, aki belenyúlt a konnektorba és az áram sem közösült vele. 1984-ben, még politikai munkatársként, búcsúesten prezentáltam egy katolikus misét, háromnegyedig latinul. Mindenki megértette. A szertartás végén, vadonatúj, steril WC kefével megáldottam a részt vevőinket. „A szentmise véget ért, menjetek békével!” Ez a humoros videó eltűnt. Nem a katolikus egyházat, hanem a résztvevőket figuráztam ki. Tulajdonképpen beavatkoztam egyesek erkölcstelen magánéletébe. A pártbizottság „segítői” megkérdeztek, hogy miként nevelem a fiatalokat? Látták ők is a videó felvételt. Tájékoztattam őket, hogy elvtársak önök nem voltak tizenhét és huszonegy évesek mindent, vagy első tapasztalatot átélő fiatalok? Különbösen is a frissen leesett hó hamar elolvad. Eltűnt videót sok zárt körben, ifjúsági klubokban levetítették. Ők voltak igazi propagandistáim, mert Fenyvesen csak 100 tagunk látta, élte túl vicces, humoros színházi bemutatóval felérő előadásomat. „Fiataljaink” 60 évesen máig is dicsérnek tettemért. Más nem csináltam, mint táborozóink hangulatát, hitét felismerve, eljátszottam az általuk bátortalanságból el nem mondott szerepüket. Többször visszatapsoltak. Tudtam, érzékeltem, hogy Mohácson híre megy, ami engem humorosan vigasztalt, akkor is megfeddtek miatta, szőnyeg szélén. Borsos, Kutasi, Zimmermann Ferenc tanácselnök helyettesünk nevettek ezen, mert ők táborunkat is meglátogatták, 1984 és 1986 között, érzékelték annak fegyelmezett, de jó hangulatát. Felkérésünkre Borsos János tartott bizalmas, de tényszerű tájékoztatót 1986. május legelején a csernobili katasztrófa után. Valamennyien értékeltük ezt, mert városunkban a nagy május elsejei felvonuláson érzékelhettük azt, hogy jód szagú a levegő. Sugárzó arccal felvonulhattunk.

K. A. Timirjázev írta azt a könyvet, melynek címe: Mi a Darwinizmus? E könyvet 1948 tájékán a Szovjet Tudományos Akadémia adta ki. Azonnal megjegyzem, hogy -e könyv szakmai, tudományos, Visszarionovics Sztálinnak semmi köze nincs hozzá! A szerző az alábbiakat írta a 105. oldalon: „Látjuk tehát, hogy a természetes kiválasztódás hatásával tökéletesen megmagyarázhatók még az olyan bámulatosan finom alkalmazkodások is, mint a virágok s a rovarok kölcsönös viszonya...” Goethe ezt már korábban megtoldotta: „A természetnek ahhoz, hogy az egyik oldalon bőkezű legyen, a másikon fukarkodnia kell”. Sztálin sem járt Habsburg Ottóval, EURÓPAI POLGÁRRAL, trónörökössel ellentétben Madeira szigetén, nem tudhatta ezt. Befejezve az 1984-es közigazgatási átszervezést, ezt is emberek csinálták, művelték, de nem úgy ahogy dr. Kéri Gyula főorvos úrnál leírtam az idézetet az emberségről, hivatástudatról. Új tanácselnökünk a történetek után egy fogadáson viccesen megjegyezte, hogy országunkban megszűntek a járások, de Mohácson nem, mert megmaradt a busójáras...Rossz a dolog és el van humorizálva. Nem úgy mint ahogy néhai Sárközy Tamás professzor úr könyvében, melynek címe: Magyarország kormányzása 1978-2012. (2012 Park kiadó Budapest)

**Nagy bajok történtek, Józsi bátyám és Matyi papánk 2000-ig elhunytak.** Temetésükön Mohácson részt vettek a bólyi asztalosok, és nevelőapám búcsúztatásán nagy létszámban teletömött autóbusszal a sátorhelyi együtt érző emberek, a Bólyi Mezőgazdasági Kombinátból volt főnökei, dolgozói. Szokásos harmonika gyakorlataimat vasárnap délelőtt végeztem Bólyban. Nénikém hozta -Gombár Erzsébet, Forster Józsefné-, a halálhírt. Hangszeremet majdnem tűzbe dobtam. Nevelőim által tanítottakat a megszűntetve megőrzés tanítását alkalmazva, az irántuk való tisztelet alapján úgy hiszem utódaimra is áthagyományoztam. Ehhez kell 65 év? Nem hiszem, mert ez vagy sok, de lehet, inkább kevés. Jóval korábban kell elkezdni a csöppségek nevelését, orientálását, amennyiben hagyják magukat. Jómagam, csak abból tudok kiindulni, a megrögzöttséget nélkülözve, hogy az élet 60 éves koromban a sorscsapások ellenére is milyen igazságos tudott lenni. Ezt kezdik visszaigazolni keresztlányaim, 43 éves fiam és 40 éves leányom.

Többségük fiam kivételével aki a pécsi „Széchenyiben” érettségizett autó és autóvillamossági, számítógépes szakember, hivatali teendői mellett rengeteg francia, német és török csoportot utaztat a Liszt Ferenc reptérre, vagy Párizs melletti testvérvárosunkba, egyben városi kulturális rendezvényszervező és gondnok. Lányom két diplomás. Utódaink, gyermekeink taníttatása, annak szorgalmazása az Antall kormány időszakában a felsőfokú tanintézményekben nem volt éhkopp mellett könnyű. A tudás mint érzékelhető nem mindig az anyagi és az életkor mutatója, de sajnós a tandíj, könyvek, tankönyvek, jegyzetek áruvá váltak! Felnőtt gyermekeink tanácsait ilyen idős korban jobb megfogadni, mint akadályozni, okoskodással azt kasztrálni. Sokkal képzetebbek, naprakészebbek nálunk, hisz erre célzottan irányítottuk tudatosan őket. Ennek az az eredménye lett, hogy Gábor bátyám idősebb leánya dr. Zsófia törvényszéki tolmács lett pszichiáter lévén és a philadelphiai egyetemen héber nyelvet tanított. Bécestől, Londontól, Ausztráliáig bejárta a világot. Sógorom (+2008), sógornőm három leányáról sem illik megfejtkezmem. (Izabella, Vanda, Xénia). Mindegyikük kertész, borász és virágkötő alapszakmával és német nyelvtudással rendelkezik. Aztán a helyzet úgy hozta, hogy magyar és könyvtár szakos tanárnők lettek, -e mellett kitanulták a BÁV-nál a becsüsi és ékszerész szakmát. Érdekes a világ változása, melyekhez -e női triumvirátus valamennyi tagja, alapszakmáját tekintve kertész-szőlész borászként okosan átképezte magát. Viszonylag fiatal korunkban mi is ilyen aktívak voltunk és a rendszerváltás sem tudott elsodorni minket. Sok munkával, észszerű gondolkodással, megvalósítható ötletekkel, de segített! Közreműködésünk a jó dolgok iránt kritikusan és bölcsen családjunkban megmaradt. A konstruktivitás mellett is élettapasztalatom bizonyítja, sokszor alkotóbb gyermekeinkre hallgatni, duplán csendben maradni.

Forster úr mikor elhunyt, korábban édesanyámra hagyta anyagi és erkölcsi testamentumát, de halálos ágyán velem ismertette annak lényegét. Anyámmal már 1971-ben, írásosan, dr. Husvét Márton ügyvédjénél. Miért tette ezt? Azért mert másoknál sokkal fogékonyabb voltam az általa tanított centrista nézetekre. Későbbi életutam bizonyította, neveltetése alapján, hogy neki lett igaza. Hozzáteszem, említettem már, hogy ők gyermektelen házaspárok voltak, özvegye javára lemondunk a végakaratóban megfogalmazottokról, el sem mentünk a hagyatéki tárgyalásra, így házastársa nem is tudott férje írásos és szóbeli végrendeletéről. Tanításaikból, apámat sem nélkülözve, 1977 és 2000 közötti intervallumokban tudtam alkalmazni tanácsaikat. Kamasz korom után, netán hasznosítani anyagi segítségüket. Bátyámra ugyanez vonatkozott. Ebben az időszakban építkeztünk. (1981 és 93). Szüleink anyagi hozzájárulása közelített a kétmillió forinthez. Ugyanez vonatkozott özvegy anyósomra is. Együtt laktunk szüleinkkel, gyermekeinkkel, nagycsaládos lettem ismét 1994-ben, 2000-ben és 2008-ban, bekövetkezett halálukig. A 2008-as év számunkra nagy katasztrófa, tragédia volt. Eltemethettük édesanyámat, anyósomat, sógoromat, ifj. Schneider Ernőt. Gyermekeink „kirepültek”. Kétszázötz négyzetméteres házunkban, meg az emeleten feleségemmel kergethetjük egymást, vagy eltévedünk benne. Korábban, nyolc évig Bólyban laktunk, mert a Mohács városi Tanács nem utalt ki számomra ennyi idő után sem lakást. Apósom még véletlenül sem kért protekciót barátjától, Fischer János városi tanácselnöktől, én meg későbbi elnökünktől, dr. Németh Eleméértől. Ezt a dolgot 1986 májusában az OTP helyi igazgatója, a Szakmaközi Bizottság elnöke, Heréb János úr előbb meguntá mint családom. Érdekemben kiverte a huppot, mondván, milyen dolog az, hogy a városi ifjúsági titkár Bólyban lakik? Ez volt a családomnak biztosított legnagyobb protekcióm, 354 ezer forintért, 105 ezres és 40 ezres ifjúsági kölcsönrel, szociálpolitikai támogatással, két gyermek vállalásával, ugyan ők már megszülettek korábban. Másoknak is segítettem. A mohácsi harminc lakásos garzon tömbben 27 fiatal család kapott otthont. A vevőkijelölést valós környezettanulmányok alapján dönthettem el. Elfogytak az ifjúházas fiatalok, fizetőképes kereslet híján, három lakás üresen maradt. Rászoruló nyugdíjasoknak adtam ki. A bili ismét kiborult javaslatom, döntésem miatt, képletesen szólva újra elnászpángolt a tanácsi és pártvezetés. Az OTP nem. Nem szerettem Bólyban lakni. Sok volt a rátarti, beképzelt, engem okafogyottan kioktató sváb, magyarosított nevű ember. E magatartásformát anyósomon is 1974-től 2008-ig megtapasztalhattam. Sokan nélkülözték a legyen szíves, kérem szépen és a köszönöm szavakat,

döntő megfogalmazás számukra az **akarom!!!** volt. Minket más településről odaházasodókat csak „rájgelofennek” (betelepültnek) csúfoltak. Kapcsolataink „szűk” családi körben maradtak. Így látogattuk a Schmidt, Schneider, Krausz, Trischler, Vigh, Ackermann, Löffler, Fögler, Reisz, Elter, Beck, Szaniszló, Szabó, Püspöki, Forster családokat. A vizitek általában vasárnap délutánként kölcsönösek voltak, de néha hétköznapiokon is. Előfordult velem olyan dolog, mikor este kilenc óra felé hazaérkeztem, hogy 6 x 6 méteres nappalinkban annyi rokon volt, hogy le sem tudtam ülni és kabátomnak sem volt helye a ruhafogason. **Apósomnak hét testvére volt, míg anyósomnak négy leány, ehhez adjuk hozzá a vendégségbe hozott unokákat, azonnal világossá válik lakásunk, nappalink és ülőhelyem telítettsége. Azért jól megvoltunk a mindig jó kedvű familiával. Vicceket nem meséltünk egymásnak, hisz az a társalgás halála, de a vidámság és a humor adta magát.**

Idenősült két barátomban nem csalódtam. Suszuban, (Püspöki László) és Duciban (Szabó József). Duci kiváló bemutató mesterszakács volt -sajnos húsz éve elhunyt már-, a Hilton szállodában, főszakács a pécsi Olimpiában, a bólyi Platán vendéglőben, a harkányi Napsugár szállodában. Főzött is nekünk lámaszörlevest, csigarizottót, lámanyelv mártással, mely a bólyi hazafelé vezető utunkon a Montenuovo arborétumban-parkban nálam visszaköszönt, mert megláttam több éti csigát, láma nem volt szerencsére a parkban. Szuszu barátom is bemutathatta nem amatőr gasztronómiáját. Már elhunyt volt felesége, (Júdó, Zsuzsa) kérése az volt, hogy nyúlprémből akart bundát készíttetni. Nagy társasággal fogyaszthattuk a különböző ugrifüles ételeket, heti rendszerességgel. A bőröket jól besóztuk, kifordítottuk, kitömtük, szárítottuk, melyet a nagyváradi szűcs cserzéskor jól eltolt, kezdehettünk mindent előlről. 1985-től kevés nyúleledelt fogyasztottam. Bólyi omladozó, fagerendás családi házukban, nálunk kölcsönös meghívások alapján, menü volt a bogrács halászlé, hallé, rácponty, csukapörkölt és a kreolbőrű sertés nyakhúsból készült cigánypecsenye. Ilyenkor nem voltunk absztinensek, de részegek sem. A 120-as, nagy Weltmeister harmonikám is általában előkerült.

Anyósom (Ackermann, -Alvári- Regina) varrónő volt. A Mária lányoknál végezte iskoláját, perfekt irodalmi német nyelvet beszélt, sok gótbetűs könyv elolvasásakor frissen tartotta anyanyelvi tudását. Ezt sógoromra és nejemre is áttestálta. Átképezte magát gyermekgondozónőnek. Később ő a bólyi „Kindergärten mit Baranyában” dolgozott, der Betreuerként, (gyermekgondozóként), állandó éjszakás nővérként. Apósom (Schneider Ernő), kiváló asztalos-koporsós volt-, a fekete erdei őseiig visszamenőleg mindenki bútorasztalos volt családjában. Szépapja Schneider János, 1859-ben készített sublótja, máig is megtekinthető a kiscelli múzeumban. Ernő Schwiegervaterom az italt nem vetette meg, foglalkozott faliórák és rádiók eladásával is. Az ultimóval együtt, ő is perfekt volt a svábolás miatt németből. Sokat olvasott. Ulm nincs messze Németbólytól. Reklámtáblája lógott házán: **„Schneider koporsóban öröm a halál”**. Engem, tízfilléres alapon, egy éjszakán öccsével -Lászlóval-, 2500 forintért megtanítottak ultimózni, sok kisfröccs mellett. Apósom, alkoholizmusa ellenére is igen intelligens, széles látókörű értelmes és megbízható, becsületes mester, igen közvetlen, jó humorú **ember** volt, amit nem az ital elfogyasztása határozott meg nála. Az államosítások idején a bólyi (pécsi lerakat) Faipari Szövetkezetnek volt az elnöke. Onnét azért rúgták ki, mert egy szakmai összeövetelen szóvá tette Rajk László bűnét, többek között a bólyi apácák és Mária lányok elhurcolását. Nem voltunk szesztestvérek, de nagyon szerettük, kölcsönösen tiszteltük egymást! Sok asztalos munkára megtanított. Pontos és szép gyalulásra, illesztésre - pásszításra, csapolásra, intarziák készítésére, enyvezésre, politúrozásra, fafűrészek szakszerű reszelésére-élezésére, a sukk mértékegység használatára, sablonokkal gót betűkkel, a koporsófeliratok aranyozására. Érdekes felfedezésem is volt műhelyében. Megtaláltam egy olyan finom aranypor-tojás őrlőtálat, melyben az 1730-as év volt bevésve. Ez az évszám biztosan tudatta velem, hogy a bólyi sváb népség Ulmból, tutajosként, már korábban elvándorolhatott Mária Terézia uralkodása előtt, III. Károly idején jelenlegi szülőhelyükre, Németbólyba, és környékére. A vasszegeket műhelyében apósom csak kis inasnak alkalmazta, nem ismerte a szegeket, minden asztalos munkát nagyapánkkal

Schneider Hermannal gépek nélkül (Handarbeit) szigorúan csak kézzel végeztek. Kontár munkát soha nem adott ki keze alól. 1982 októberében Vendel napon, október 20-án (Asztalosok és kádárok védőszentje, egyben a bólyi búcsú napja), 61 éves korában hunyt el. Ital befolyásolása nélkül, megcsúszott fürdőszobánkban, combnyaktörést szenvedett. Az unokákat józanul, kiválóan nevelte, felügyeletük során egy korty bort sem ivott. A Schneiderek igen vallásos emberek voltak. Templomszolgaként, sekrestyésként, harangozóként (klekle) és a Montenuovo (Niepperg) mauzóleumban is elvégezték „klerikális” feladataikat, öccsével Lászlóval, nagyapánkkal, Hermannal. Apósom unokaöccse-Székely-(Schneider) Ármin élete végéig a pécsi Székesegyház gondnoka volt.

Utólag jegyzem meg, hogy ekkor Bólyban elmesélte nekem Forster bácsikám felesége -Gombár Erzsébet-, Böske néném, mert Józsi bátyám már nem élt, Linder Béla történetét, aki majsi születésű tábornok és diplomata volt. A „fehérterror” elől menekülve Jugoszláviában lelt otthont. Hosszú, kacskaringós hazaáruló élettörténetét Tito zárta le egy díszes katonai temetéssel, ami akkortájt Magyarországra kitekintve, ideológiai, diplomáciai nacionalista baklövés volt. A szocialista Magyar kormány titokban tartotta ugyan a temetést. Linder leszármazottai végezték kápolnánk burkolását, ami abbamaradt. Egy dolog hiányzott, a pénz. Jobb is talán így, mert a teljes burkolat rontotta volna a kápolna akusztikáját. Linder famíliájának egy tagja, szintén Béla kőműves volt, édesanyám osztálytársa, aki Szeitz Miklós úr által vezetett brigádban dolgozott Sátorhelyen. Férfi léteire gyönyörűen kézimunkázott, sokszor meglátogatta anyámat, kézimunkás tanácsokat kért tőle.

A fentieket értelmezve, minket fiatalokat, gyermekeket is munkára nevelve, bőven érzékelhető pusztánk pedagógusainak szigorú, de igazságos és következetes hivatása, eredményessége. Sok Sátorhelyen tanult ember vált Mohács városában gazdaság igazgatóvá, tömegszervezeti vezetővé, és a pécsi JPTE rektorhelyettesévé, a miskolci Nehézipari Egyetem dékánjává. Felsorolásom nem teljes, de megemlítem ezeket az embereket. Molnár Zoltán, Dalecker Ödönné-Burján Magdolna, Burján Ervin, Nagy Tibor, Lendvai József, gyermekorvos Horváth Misi bácsink a JPTE rektorhelyettese volt addig míg 1956 októberében oszlatásra kérte fel az egyetemi ifjúságot Pécsen a '48-as téren és a véméndi TSZ elnök, öccse Róth Károly úr Miskolcon volt dékán, dr. Sólya Nándor, Kölkeden és Szajkon, valamint Babarcon volt tanácselnök és később VB. titkár Guba Sándor vasöntődei formázó párttitkárral együtt, valamint Kelemen László, a Városgazdálkodási Vállalat KISZ titkára.

Felidézem munkára, kitartásra nevelő nagyanyámat, azt, hogy állította, lusta asszonyoknak szorgalmasak a gyermekei. Pusztánkban ez nem volt általános, hogy lusta asszonyok voltak, de a ránk bízott feladatokat kiadták. (kukorica és burgonyavetés, betakarítás segítése, fattyazás, a kijelölt veteményeskertek gyomlálása, kukoricamorzsolás, boltba járás, marharépak hámozása, felaprítása, esti tej fejadagért menés, hamu kihordás, aprófa készítés, nyári munkán ló vezetés a szérűs kertben, Koller Márton úr felügyeletével az olasz búzatáblák pipacs és szarkaláb és magyar búzáktól való mentesítése, mert azok jóval magasabbak voltak az olasz nemesített hibrideknél, stb...)Ezeknek az olasz búzáknak bővebb volt a termése a magyarnál, de kisebb volt a siker tartalmuk.

Csapjunk a lovak közé, mint amit hajdú Wolf Mátyás nagyapám és nyolc csikóslegénye megtett. A nélkül, hogy tudatlanul belebonyolódnék községünk előtörténetébe, csak azokat a tapasztalataimat írom le, melyeket úgy hiszem lakóink is tudnak és ellenőrizhetőek. 1965-ben a nagy dunai árvíz során, mikor a bulldózerek a gátak megerősítését végezték, rábukkantak egy római kori település romjaira. E múzeumi látványosság kb. 45 évig kínáltatta magát. Ezt követően, mikor a Török dombi üzemben dolgoztam (1973), a régészek feltártak egy avar kori települést, temetőt. Mindkét feltárás eredményét visszahantolták, tudományos munkájuk végeztével. A leletek helyét napjainkig betudom pontosan azonosítani. A római a jelenleg felépült Gerber Transz



területén, míg az avar-kori a Török domb sertéstelepének végén fellelhetőek. Logikám azt diktálja, hogy ezen nációk kalandozhattak a nem nagy távolságokra, nyolc-tíz kilométerre, talán érintették pusztánkat, ha egyáltalán volt és létezhetett csírájában településünk. Az évszámok szerintem gondolkodás nélkül kikövetkeztethetőek, nyilván a rómaiak korábban, az avarok pedig időszámításunk után talán a hatodik évszázad körül jöhettek -e területre. Nagy kérdés, hogy Földvár, Ipoltlaka (Sátorhely állítólagos régi nevei) és Merse létezett -e akkor? Bizonyítható, hogy Kölked létezett már, mert latin neve Altinum. Dunaszekcsőnek is latin neve van, Lugio. Köztudomású, hogy Róma birodalmát limesként védte. A valószínűbb dolgok I. Károly Róbert uralkodására tehetőek. (1288-1342). Ez időben 1333-34 kapta meg pusztánk a pápai annatát.

Az évkönyv, krónika, adóztatás jegyzékében így szól:  
**DEMETRIUS SACERDOS DE NARAD.**

Anjou királyunknak, nápolyi és magyar kötődése szerint, településünk, ha nem is, de országunk bizonyára köszönhetett néhány dolgot. Elsősorban ő volt a kihalt Árpád-ház követője, tekintélyes nagyhatalmi európai uralkodó. Megvalósította 1335-ben Bécs ellensúlyozására a Visegrádi Szövetséget, lengyelekkel, csehekkel. Gondoskodott a külkereskedelemtől, ellenőrzött magyar pénzverdéről stb. Meghódította Magyarország javára a Szörényi bániságot. Második Lajos szürke politikája, csupán mint tevékenysége, 1526-ig feltehetően csak az adóztatásból indulhatott ki, nem mintha más kormányzók, uralkodók, királyok hozzáállása kedvezőbb lett volna országunknak, jobbágyaiknak az 1200-1500-as évek során és még később is. Ezt igazolta a Dózsa György vezette parasztfelkelés (1514) és Szapolyai kegyetlen megtorlása is, nem beszélve arról, hogy Zápolyai tudatosan késett a mohácsi csatáról. Szegednél várakozott az Erdélyi vajda nagy seregével a később szabálytalanul megkoronázott színjászó, áruló király.

Történész barátom, arra figyelmeztetett, hogy viszonylag röviden szóljak a mohácsi csatáról, mert annak tudományos története a világhálón és levéltárainkban megtalálhatóak. Hál' istennek Kiss Béla nagy tanítónk jóvoltából is. Útmutatóm, bírálóm, dr. Kéri Nagy Béla úr arra sarkallt, hogy személyes élményeimet írjam le. Ő (Dr. Kéri Nagy úr), műbútorasztalos bácsikám Forster József okításait tudományosan, jóval korábban kidolgozta, melyről több füzetet, tanulmányt is megjelentetett, előadásokat tartott, népszerűsített. Ezek címei: Gyökerek, A Dráva menti füzetek, valamint A válogatott dokumentumok Baranya megye munkásmozgalmának történetéből. Megfogadtam önzetlen segítóm professzionális tanácsait. Azért váltam rendhagyóvá kicsit, mert az események gyermekkoromat is érintette. Mielőtt a komoly dolgokba elásnánk magunkat, tekintsünk rá Halász Judit művésznőnk és Károlyi Amy műfordítónk megfogalmazásaira, alkotásaik értelmezésére. E zeneszerzők, „dalnokok, bárdok” ismertetik a lényegét, amit megértettem, de igyekeztem felfogni mások diplomatikus, vagy komoly gondolatait. Az sem elhanyagolható, hogy műveiket több mint negyven évvel korábban alkották, fogalmazták meg. Már sokunkat megelőzve, látták -e folyamatokat. Szinte egy emberöltő előnyük van. A világhálón PEPITA SLPX 17643 A-1 és 2 oldalon fellelhetőek szerzeményeik. Ezek után törekedjünk kissé lazán, de humorosan, járási székhelyünkre manapság illő dolgokra, hozzátéve, hogy a zeneművek egyike tulajdonképpen a sok nemzetiségű Szentendréről szólhat talán. Városunk is több nációnak ad otthont, így nem lehet nagy tévedés a paralel összehasonlítás az 1526-os Mohácsi csatával egyetemben.

**„Ez a város meseváros,** senki földjével határos! Tornynos, tükrös, kétfilléres, meszelőtől nagyon kényes. Nagyon kerek, nagyon kockás, cifra csipkés és cikornyás. Sárga szirmos veres lábos, **eladó a meseváros.** Utca, udvar, szoba, tető, hitelbe is megvehető! Ajtó, ablak, pince, padlás, rézkolomp és sarokház. Szökőkút és ócska piac, uccu neki, vesd el magad!” (Halász Judit).

**Egy szög miatt** a patkó elveszett, egy patkó miatt a ló elveszett. A ló miatt a lovas elveszett. A lovas miatt a csata elveszett. A csata miatt az ország elveszett! Máskor verd be jól a **patkószöveget.**”

(Károlyi Amy angol népköltés fordítása.)

A mohácsi csata részleteiben miként történt, azt már csak a jó Isten tudja, de régészek és történészek ismereteit igyekszem ismertetni. Eltelt közel fél évezred. A történetekre Tomori Pál, mint fővezér és Kanizsai Dorottya a siklói vár úrnője, és a Kakas dinasztia tagjai tudnának választ adni. Az események 1526-ban sűrűsödtek. Ebben az időben II. Lajos több török küldöttet fogadott, akik harc nélküli szabad átvonulást kértek tőle, országunk viszonylagos függetlenségét megtartva. Ifjú királyunk lefejeztette, vagy börtönbe zárta II. Szulejmán (Szulimán) képviselőit. Királyunknak lehetett fogalma cselekedetei alapján V. Habsburg László, Cillei, Rozgonyi és a Garák tevékenységéről, és arról is, hogy V. László megígérte Szilágyi Erzsébetnek, hogy fiadról gondoskodom. Egyes számban. A „piszkos munkát” akkor is, okosan Garára, a trónra törőre bízta, Hunyadi László kivégzését. Megállapítható, hogy Cillei meggyilkolásában a magyar főurak sem voltak feddhetetlenek, hiszen királyuk személyes képviselőjét ölték meg. Nemzeti operánkban (Bánk bán) történelmi mesének tűnhet, hogy Cilleinél áruló levelet találtak. Mátyás királyunk Kolozsváron született, Prágában nevelkedett, történelmi romantikus csúsztatás talán, hogy a humanista eszméket valló királyunkat a Duna jegén választották a magyar főurak, rendek elöljárójukká. Tény, hogy hódításával, apja, Hunyadi János kormányzónk cselekedete alapján és a törökök ellen vívott harcaiban győzedelmeskedett, nem úgy mint II. Lajos. Ugyan Lajos királyunk a keresztény Európa védelmét szorgalmazta a muzulmánok ellenében, de nem eszmélt rá, hogy egy nagyhatalmi Oszmán Birodalommal van, vagy lesz inkább dolga és Európa nem ismeri fel ezt a veszélyt. Bízott egyházi és feudális főurai segítségével, azok hadseregeinek ütőképességében. Királyunk tulajdonképpen nem késett az 1526. augusztus 29-i csatáról, de több megállást is biztosított Budáról elindult seregének. Sok időt töltött Földváron (Dunaföldvár) és Bátán. Itt megtekinthették a Szent Vér templomot, ami köztudott, hogy Hunyadi László ravatalának színhelye volt. Hunyadi László siratása címmel Madarász Viktor (1830-1917) festőművészünknek gyönyörű alkotása van -e kegyeleti helyről. **Tomori Pál kalocsai érsek, fővezér, akire rátestálták a csatavesztést**, másként látta -korábban érkező-, a harcmezőre mind ezt. Egy nappal mielőtt még nem érkezett meg a főerő, augusztus 28-án neki akart menni a törököknek, mert látta II. Szulejmán hadseregének, annak felállításának hibáit. Ekkor a csata következményeként II. Lajos már nem élt. A mohácsi csata után, később, királyként Tokajnál Habsburg Ferdinándtól vereséget szenvedett Zápolyai. Ekkor Lengyelországba menekült. 1528-ban, onnét a Török szultán közbenjárására térhetett haza. Áruló volt, az oszmánokat kiszolgálta. A dualizmust kölcsönösen elismerve, békét kötött 1528-ban a Várad-i békében Ferdinánddal, ettől függetlenül kijátszotta országunkat a törököknek. (Lásd: A csecsemő János Zsigmond királlyá választása és török gyámság alá helyezése. Nádor híján szabálytalanul koronáztatta meg magát, be akart nőszülni a Habsburg dinasztiába stb...) Talán egy kegyeletteljes cselekedete volt, hogy 1526. november első napjaiban Székesfehérváron eltemettette a királysírokba II. Lajost. Nagy történelmi csúsztatás, hogy a királysírokat a törökök gyalázták meg, illetve kifosztották. Ezt vallásuk is tiltja a mai napig is. Történelmi tény azonban, hogy II. Szulejmán 1543-ban megemlékező zászlót állított itt Fehérváron II. Lajosnak. Ifjú királyunk haláláról több rege született, amit már ők és dédszüleinknek és szepapáinknak tanítottak. A legismertebb történelmi mese, hogy királyunk a Mohácstól pár kilométerre lévő megáradt Csele patakba fulladt. Barabás Miklósnak (1810-1898) van egy olajfestménye, mely II. Lajos holttestének feltárását eleveníti meg, igaz, hogy biedermeier stílusban, de alkotásában még véletlenül sem szerepel a Csele patak. A holttest feltárása talán nem a csatamezőt, hanem a temetkezési helyet ábrázolhatja, melyet néptanítónk Kiss Béla úr is később megállapított. Régészeink és történészeink inkább tudományosan arra hajlanak, hogy az ifjú királyt megölték. Ami biztosnak tűnik, hogy Kanizsai Dorottya, Perényi Imre nádor felesége a siklói vár úrnője temettette el a csatában elhunyt hős harcosokat. Dicséretes, hogy községünk, Sátorhely utcái ezekről a történelmi személyiségekről vannak elnevezve. A csata eldőlt, függetlenül attól, hogy a Vatikán pénzügyi segítséget is adott, amit főuraink a rossz nyelvek szerint elverték. Európa nem fogta fel, hogy bármennyire is tragikus a csata története, Magyarország védte kontinensünket az Oszmán Birodalomtól. Egyedül csak a

lengyel vajdaságok és fejedelemségek segítették katonasággal hazánkat. A lengyel elhunyt hősök létszáma meghaladta a kétezer főt, temetkezési helyük még most is a kutatóknak ad feladatot. Emlékszobruk, táblájuk a mohácsi Szepessy Ignác pécsi püspökről elnevezett parkban áll, melyet lengyel bányászok restauráltak 1981-ben, a csata 455. évfordulójának tiszteletére. Mi pedig ifjúsági vezetők, városi tanácsunkkal ellentétben udvariasan „municciókkal” láttuk el őket, étellel és itallal. E parknak is érdekes történelmi múltja van. Korábban sertés legelő volt. Frigyes királyi főherceg ajándékba adta a városnak díszcserjéit, nemes fafajtákat a park létrehozására. Amennyiben többet nem is, de ezzel segített valamit, ugyan jóval később, Sátorhely Mohácson, rajtunk fiatalokon kívül is.

**Gergely Endre** a történelem tudományok professzora megkutatta a csata vélt helyszínét. 1924-1925-ös tanulmányában, valamint a Magyar Történelmi Társulat ismertetése a 349. oldalon erről szól. Sajnos -e kutatómunkájához Frigyes főherceg csak négy segédmunkást adott, ami nevetséges volt a feltárás elkezdésére is. Olvastam egy történelmet és valóságot mellőző olyan „irodalmat”, amin nagypapáink holtukban is felnevetnének. Ezt a szocializmus hazai virágkorában, 1970-ben jó propagandistaként le lehetett írni. Ezek a megállapítások arról szóltak, hogy a csatában elesett hősök sírjait mélyszántás közben, 1958-ban lelték fel. Ezt követően több ezer turista látogatta a sírhelyeket. Ez bizony nagy csúsztatás, mert gőzgépeket működtető őseink, már a harmincas években, felfedték egy sír helyszínét, nem beszélve arról, ugyan később, **Mészáros Dániel** fővadász úr is, harmadik szomszédunk, megtalálta a csontokat, a sírok **egy másik** helyszínét. Katona Tamás, már elhunyt történészünk és Szakály Ferenc akadémikusaink az általuk szerkesztett könyvben: Mohács emlékezete címmel is, több helyen megemlítik „Dani bácsink” segítőkészségét. Az eset tulajdonképpen talajerózió függő. Miként vettünk mi kis iskolások részt „több ezren” a sírhalmok koszorúzásán? Nyári szünet még lévén, az évfordulón, Keszthelyi László, Chemez Árpád és felesége Ani néni, dr. Hange Ádámné és Aradi Sándorné, valamint nem feledve igazgatónőnköt özv. Kanyó Ferencnét, dr. Pupp Józsefet, pedagógusainkat, elhelyeztük koszorúinkat, inkább mezei virágcsokrainkat a megtalált, de nem feltárt sírhalmon. Iskolánkban ugyan sokan voltunk, de a leírtak alapján több százszor, ezerszer kellett volna leróni fordulókkal kegyeletünket. Valakik úgy hiszem, hogy hiányoztak számtan órától (alsó tagozat), elfelejtették a tömeg felmérésének azon alapját, hogy egy négyzetméterre négy résztvevő állítása egy nagygyűlésen legalább, de maximum kívánatos. A nullával való osztás, szorzás, kivonás és hozzáadás nehéz, olykor értelmezhetetlen művelet, de valótlán és hazug is lehet, nincs mindig valós eredmény, két kivétellel lehet csak helyes a diszkusszió. Fentieket, a valóságot sok iskolatársam visszaigazolta már. Tanítóink elhunytak, dr. Hangené Pécsre költözött, Aradiné családjával Floridába emigrált. A megemlített Chemez család Árpád bácsi és Ani néni szintén örök álmát alussza Biatorbágyon.

Chemez Árpád úr, szenvedélyes néprajzkutató volt. E mellett foglalkozott gyűjtéssel. Numizmatikával, a filatéliával és a festéssel is barátságban volt. Nem vetette meg az igen drága féldrágakövek gyűjtését a Tátrákban és a Lengyel hegységekben, nekünk családtagjainknak már megmutatta régen relikviáit, több millió forint értékű bélyeggyűjteményét. Tisztessége, úgy kívánta Árpád bácsinak, úrnak, hogy ezeket a „tárgyakat” hetven éves korában, a biatorbágyi akkori tanácsnak adományozta. Ennek ára nincs, de értéke van! A relikviák ára megközelítette a több tízmillió nagyságrendet.

Jöttek dupla és tripla bajok Sátorhelyen. Elbontották a Bólyi Állami Gazdaság vezetőinek utasítására 1968-ban a „Burgot” a Várat és annak kúriáinak egy részét, gazdasági épületeit, cselédházait, az ott élő emberek pszichéjét is lerombolva, korábban megszüntették a kertészetet, tej és sajtüzemet, felszámolták a tanyákat, Feketekaput, Vizslakot, Kisvizslakot, Borzát, ló és szarvasmarha istállókat, valamint a sertésólakat, Lajmér tanyát is, a Schell benzinkutat már jóval korábban. Lehetetlenné tették Izabella (Erdőfű) gazdasági szerepét. Ugyan jó néhány félkomfortos házat és szociális épületeket is építettek a volt cselédházak helyén, Sátorhelyen, azokat felújították,

valamint tömblakásos családi emeletes sorházakat is a volt parádés lóistálló és futballpálya helyén. A nagy „feladatot” többségében Kiss József kerületvezetőre bízták, a lakosság véleményét nélkülözve. Nem kívánom ezeket részletezni, mert megaláznám akkori pusztánk, mindenkor becsületes lakóit, értelmiségét. Megszűnt az addigi takaros kis pusztá „ornamentikája” és harmóniája. A rombolás felért, tán meg is haladta a román falu rombolási módszereket. Az ápolt Bóly nagyközséget, városát kellett volna így lerombolni a Montenuovo (Niepperg) mauzóleummal, kastéllyal, Erzsébet vigadóval -melyet korábban feleségem anyai nagyanyja Ackermann Györgyné, Homolka Jozefin működtetett-, mert ebben a városban más látványosság az arborétumon-parkon, kastélyon, mely beteg gyermek otthon, nem látogatható, templomokon, kálvárián, kántorréten, nicsnin, (fás ligetes sétáló), mézeskalács készítő és képfestő műhelyen, szűz Mária szobrán, temetőkön, a Sauska és Montenuovo pincészeteken, a gyönyörű illatos hársfákat sem nélkülözve nem nagyon van, a 200 éves malmon kívül. Nem kell elhazavni, Békás pusztá sem adta meg magát a vadászházzal, lovardával együtt, egy darabig, a privatizációig. Szinte minden létesítmény a Niepperg - Montenuovo dinasztia két évszázados és Sauska báró „beruházása” volt. Megjegyzem, hogy 1963-ban helyi irreális kezdeményezésre Bólyból, járási székhelyet kívántak kreálni. Ezzel az erővel Dunaszekcső második nagyközségünkre is rábízhatták volna - e feladatot. Megjegyzem, hogy hazánkban soknak ítélem a városok számát, kritikusan megállapítható, hogy ahol gyalogátkelő helyet felfestenek és közlekedési lámpát felállítanak, az a település már várossá lett nyilvánítva. Ezen új városainkból hiányoznak megítélésem szerint a középfokú oktatási intézmények, kórházak, infrastruktúra, stb.

Családunk bajait édesapám halála után, Zoltán bátyám „nyitotta” meg. (1959) Már korábban említettem. Szinte mindenre emlékszem, de minek? Játszottunk, kiskorunk miatt felnőtt segítséggel május fát állítottunk és illendően május utolsó vasárnapján kitáncoltuk azt, harmonikám és Fábik Sándor úr segítségével. Galambásztunk, fémforgácsot gyűjtöttünk. A mai napig is emlékszem a gyermekrajra, akik futva követték elhunyt Zoltán bátyám fekete csukott halottaskocsiját, őt Pécsről a gyermek klinikáról hozták haza. Emlékszem a kocsit futva követő sok pusztai nebulóra, melyet lakásunknál megállított a sátorhelyi sok értelmes lurkó, utat mutatva a sofőrnek. A jól nevelt kisgyermek azután, illendően eltávoztak. Sok egyéb mellett amit szomorúan átéltem, a pálmát elhunyt testvérbátyám ravatala viszi. Ekkor ismertem meg az emberi aljasságot, aztán sokkal később többször is. Borzasztóan megrázott mint édesanyámat is. Nagyon nehezen tudtuk elfogadni, hogy Zoltán bátyám sajnos nincs többé, pedig dr. Gyenei Magda főorvosnő mindent megtett érte. Pusztánkban, még nem lévén ravatalozó, tulajdonképpen Frigyes főherceg építtetett már, ennek ellenére lakóink kis mérete miatt nem használták -e kegyeleti helységet. Most jön az édesanyámat megalázó, aljas dolog. A halottaskocsi eltávóztatása után fél órával megjelent egy rendőrségi Warszawa. Annyi ideje sem volt szüleinknek, hogy bátyám fertőtlenítéséről és méltó fekhelyéről gondoskodjanak nappalinkban. A nyomozó úr, közölte, hogy három ember feljelentette anyut, mert árucserében kölcsönösen dolgozott mohácsi hajós feleségeknek. Nevelőapánk kérte a nyomozót, hogy legyen oly kedves átvizsgálni az egész lakást. Tőke Lajos úr ez az **ember** mikor meglátta a szó szerint kiterített bátyánkat, lepelben, indulatában, káromkodások sűrűségével közölte a feljelenő triumvirátus neveit, amit nem kívánok nyilvánosságra hozni, hisz a becsületes sátorhelyi együtt érző idős emberek ezt úgy is tudták, tudják. Tőke úr úgy végezte a házkutatást, hogy azt el sem kezdte. Amennyiben édesanyámnak hitt, márpedig hitt, anyánk közölte, hogy egy orkánkabát és hat nylon harisnya van varrodájában. Nem egy nagykereskedői tétel. Az úr kérte anyut, hogy írjon alá egy biankó jegyzőkönyvet, elmondva, hogy az ő ígérete és szava szent. Így tanultam meg az emberi aljasságot. Bátyám, Gábor 8 éves korára, még jobban emlékszik a kegyeletstörténetekre. Jó magam pedig arra, hogy keresztapám szegelte le a koporsót és a búcsúzás, ravatal minden jelentős emlékére, arra is, hogy idős Frank István vitte bátyám koporsóját, akinek unokája Keller Erzsébet fia, Sátorhely közéletében jelentős szerepet vállaló fiatalember napjainkban is. A másik három koporsót vivő emberre nem emlékszem. Tiszta szívű, lelkiületű nevelőapám, édesanyám, hat nagyszülőm ezeknek a feljelentő jellemtelen embereknek nem engedte meg azt, a történetek után, hogy

küszöbünket átlépjék. Az őket támogató családtagoknak ugyanez a szerep jutott. Ezek az aljasságok számomra hatvan év elteltével sem megbocsájthatóak. Valamennyien benne voltak a „buliban”, ha ezt illetlenül annak lehet hívni A feljelentők hárman, régen elhunytak már. Elkövetkezett a második kegyelet sértés. Sátorhelyen szeptember 12-én van a Mária búcsú ünnepe. Mivel bátyám temetése vasárnap volt, jó apám elment a mutatványosokhoz, szombaton, kérve-kérve, hogy vasárnap a szertartás idejére fél órára legyenek szívesek leállítani a hangosítást, mert 30 méter távolságra laktunk a rendezvényükhöz. A körhinta, (der Ringlenspiel) és céllövölde hátsó ablakainkhoz közel, a Hősök emlékművénél volt. A mellett vagy vele szemben voltak akkortájt felállítva. Szent Mihály lovát messzire kellett elvinni otthonunktól, a régi postánk épületéhez. Amennyiben nevelőapám nem vett volna részt nevelt fia gyász szertartásán -fizikai tulajdonságát ismerve-, egy két mutatványost, újra kellett volna élesztetni, vagy már azt sem. Miként reagált pusztánk népe erre? „Falú népe szépen sorban, elindult a harangszóra...” Hálásak vagyunk Mim Ede keresztelő atyámnak, pedagógusainknak, (özv. Kanyó Ferencnének -Márta néninek-, és dr. Pappi Józsefnek akik sajnos régen elhunytak már), a sátorhelyi gyermekeknek, osztálytársaknak. Nem utolsó sorban azoknak az embereknek, akik méltóan vettek részt - e kegyeleti szertartáson. Az itt lakók nem, vagy csak kis mértékben vették igénybe a búcsúsok számított szolgáltatásait. Szolidáris volt pusztánk, ők is gyászoltak.

**Mikor már választott funkciómban voltam ki akartam deríteni, hogy bátyám ravatalánál ki volt az intelligens nyomozó. Nevét ismerve, megtudtam, hogy ő Mohács melletti kölkedi lakos volt, de már 10 éve elhunyt. Nagyon bántam, hogy ennek az embernek, még egy köszönőmmel sem tudtam kifejezni jó tettét.**

Zeusz villámai Chemezékhez is becsaptak. Gyönyörű kislányuk Anikó 17 éves korában agyhártya gyulladásban elhunyt. Ezek a sorscsapások nem kímélték Szendrődi Antalék családját sem. (Stibi bácsi, Mária néni) A házaspárnak négy gyermeke volt. Három leány és egy Győrben a Bencéseknél végzett fiúk, akit kápolnánkban dr. Cserháti József néhai püspök urunk 1963 júniusában szentelt pappá. Jelmondata volt főpásztorunknak: „ A megnyesett fa kizöldül!” Apostoli utódunk trilógiát jelentetett meg, melyet sajnos még nem sikerült átolvasnom, Mindszenty hercegprímás emlékirataival együtt. Pusztánkban a beavatottat Szendrődi Árpádnak hívták, ő gyógyíthatatlan betegségben 1965. augusztus 14-én elhunyt. Mivel mindkét család úgy döntött, hogy Pécsen temeti el áldott gyermekeit, a Sátorhelyről biztosított autóbuszon egy mákszemet sem lehetett leejteni. „Stibi” bácsi és Mária néni nagyon jó áttételes szomszédok voltak. Ők Chemezékkel, kiváló lakótársaink lettek. A régi, ó iskola, posta helyén, Gesztenyészpresszónál közvetlenül az istállókhöz átvezető „alagút” mellett, templomunkkal oldalvást laktak, nevelőapámmal Véri Mátyással és édesanyámmal is baráti viszonyban. Kerülve a sok rossz emléket, Stibi bácsiék Bólyba, Chemezék kényszeredetten az Ormánságba -Kémesre „internálva”-, onnan biatorbágyi lakóhelyükre költöztek. Chemez Árpádnak ugyan volt 1956-os múltja, Budapesten a II. kerületben és pusztánkban is, amit Felvidéki értelmes emberként, nem kevés tömegbefolyással elmondott embertársainak is. (Ajánlott irodalom: Görgey Gábor: Volt egyszer egy Felvidék). A diktatúra ezt leverte rajta. Ugyan ez várt atyánkra, a helyzetet reálisan értékelő, lojális Mim Edére is. A hatvanas évek elején Wolf Mariska néni (özv. Papp Józsefné) vezetésével, az Ormánságban meglátogattuk őket. Chemez urat kivéve, mert börtönben volt. Mim atyánk kirándultatott minket gyermekeiket a harkányi fürdőbe, de erkölcsösen csak a kádfürdőbe fizetett be minket.

**Szendrődi Antal úr a Sátorhelyi Állami Gazdaság főkönyvelője volt ez időben.**

Illendően mindig meglátogattuk őket, ami nem gyakori, de kölcsönös volt Bólyban és Sátorhelyen, Mohácson. Nagy megtiszteltetés volt számomra, hogy megengedte elhunyt fiának harmóniumán, hogy egy-egy akkordot gyakorolhassak, és egyházi énekeket is. Tájékoztatom községünk lakóit, amennyiben szükséges, hogy Takaró Józsefné (Szendrődi Emese) Sátorhelyen él, Takaró Józsefnek pedig nagybácsim (Békefi Ferenc 1912-1985 ) volt a keresztapja, míg koholt

vádak alapján bebörtönözték két évre Vácra, később internálták Ebesre. Ferenc bácsikám és József édesapja nagyon jó barátok voltak. Unokabátyám Békefi Ernő és Nyúl László igazgató úr osztálytársak voltak általános iskolában. Kicsi a világ!

**A sátorhelyi és bólyi gazdaságok összevonását Sátorhelyen nem szorgalmazta senki,** különösen nem Szendrődi Antal úr, mint képzett közgazdász és pénzügyi szakember. Nem beszélve Nagy Jánosról -„Tónika” néni férjéről-, aki könyvelő volt, Mauchart István fővizorról, Véri Mátyás nevelőapámról. Az akkori igazgató Nagy József teljesen ezen központi kézi vezérléssel egyedül maradt Sátorhelyen, de mégis letaglózó volt a központi akarat. Fent említett fővizorunk édesapja id. Mauchart úr a Horthy rendszerben Szigetvár polgármestere volt, technikumban Pécsen még 1969-ben is a légtalmi (LÉGÓ) ismeretekre tanított bennünket. Fia úriemberi modorán és anyagi-vagyoni helyzetén is meglátszott ez, aki apja segítségével, értékes bútor, evőeszköz, étkészlet, gobelin, festmény, lexikonok és egy Škoda Felicia kabrioletnak volt a tulajdonosa, amivel minket gyerekeket vasárnaponként nyáron Bár község strandjára kirándultatott. Ugyanezt tette velünk dr. Hange Ádám úr állatorvosként kissé később Škoda Oktáviájával. Nagy József igazgató családját általában szolgálati terepjárójával utaztatta vasárnaponként, Oláh István (Kutyus) sofőrjének nagy „öröme” Izabellán lakó barátjához. Az igazgató elvtárs pusztánk helyi gazdaságát „vezetve” mások, elvtársai, felettesei támogatásával elfogadta a felsőbb parancsot (nem tudott mást tenni), de nem vált a gazdaság vezetőjévé. E magatartását nem tudom utólag sem teljesen elítélni, mert családja, gyermekei (Györgyi, Gabriella, Balázs) hasznára váltak. Gyermekeiből tanárok, ügyészek, gépészmérnökök lettek. Velük mindig is jó kapcsolatban voltunk. Burgert Róbert úr Pécsről Bábolnára történő áthelyezése után, volt pusztai igazgatónkra a Pécsi Állami Gazdaság vezetését bízták. Korábban kitérője volt bármi igazgatósága előtt egy szekszárdi neve nincs államosító koordináló gazdaság is. Eredeti szakmája Nagy Józsefnek asztalos volt, állandóan sötét napszemüvegben járt, nem gyógyászati célból. Kilencvennégy éves korában Pécsen hunyt el. Lakásán a pécsi Bálics úton többször meglátogattuk édesanyámmal őket.

Apám és sorstársai jóval képzettségük alatt kaptak ezután (1961) rebellisek lévén beosztásokat. Így vált nevelőapám, repülőgép mechanikusként, a tejipari gyorstalpalót elvégezve, kacsótai volt tejüzem vezetőként, Ludovikás repülőgép fegyvermesteri és fegyvermesteri végzettsége ellenére „központi” raktárvezetővé. Az akkor még nem doktor Kisjakab Lajos, társaival ezt engedélyezte. Apám és munkatársai esőben, sárban, hóban motorkerékpárral jártak dolgozni, nevelőm a bólyi vasútállomásra, a többiek a „kössz-pontba”. Kitérőként említem, hogy Kisjakab és az idős Rétházi urakat apósom Schneider Ernő Bólyban családi asztalánál naponta vendégül látta, etette, itatta, zoknit, öltönyt, inget, nagykabátot, sálat, kesztyűt ajándékozott nekik. Kisjakab nejem nagyanyjánál volt az ötvenes években albérlő (Ackermanné, Homolka Jozefinnél.) Aztán minden elfelejtődött, Ernő apósom is, Regina anyósom is, Jozefin ómamánk is, Ernő elektrotechnikus 110-es létszámú karbantartó műhely vezető sógorom is és Lídia kiválóan diagnosztizáló és gyógyító szakasszisztens feleségem is. Engem szerencsémre nem ismertek de családom lakásigénylése során a bólyi first ladyk és a Nagyközségi tanács elnöke és VB titkára jogszerűtlenül, fölöslegesen időt húzva hátráltatott 1986 májusában július végéig. Ennek a gáncsoskodásnak jogosan-etikusan megálljt parancsolt törvényesen kérésemre kiváló nekem és másoknak is sokszor térítés mentesen dolgozó néhai dr. Heim Gáspár úr becsületes ügyvédünk, Borsos János MSZMP első titkár és a mohácsi OTP már említett igazgatója Heréb János úr. A sok jogi huzavona ellenére ez év augusztus 3-án ismét mohácsi lakos lehettem, beköltöztünk, ez volt születésnap ajándékom, melyben meghatározó anyagi segítséget nyújtott nekem anyósom Alvári Ackermann Regina, és sógorom Ernő, valamint természetesen önzetlenül szüleim, bátyám is. A nagy családban mindenki örült annak, hogy hibátlanul sikeresen lerendeztem a tulajdon viszonyokat, jogszerűen kilakoltattam és szociális otthonba helyeztem rosszhiszemű alkoholista bérlőnket. A gáncsoskodókat megelőzve, más városi tanácsi vezetők segítettek, így Szarka György úr, osztályvezető, beosztottja néhai Szilasi Gábor úr és a Földhivatal munkatársai. Mint érzékelhető sok jóindulatú ember protekció

nélkül törvényesen patronált. Leendő lakásunk előző tulajdonosa a Bólyi Mezőgazdasági Kombinát volt, őket illette meg a vevő kijelölési jog. Erről a jogról Szabó János vezérigazgató úr javamra a sok buktatót ismerve lemondott. Figyelembe vette hátrányos kiszolgáltató helyzetünket, nevelőapám becsületességét és azt, hogy lakás igénylésemet már benyújtottam 9 évvel korábban 16000 forint letétbe helyezésével. Neki is tetszett, hogy az eseményeket türelmesen kivárva sok munkával ugyan, de megoldottam. Ő meg áldását adta kérésemre. A történetek után elgondolkodtam azon mint választott térségi és városi ifjúságvezető, hogy a lakáselosztó városi bizottságunkban a fiatalok, KISZ-esek és KISZ-en kívülieknek különösebb gáncsoskodás és tortúra nélkül kaphattak otthont. Apróbb gondom volt fiam és lányom iskolába-óvodába való elhelyezése. Kiss Miklós volt osztályfőnököm karnagy úr áttételesen távoli rokonom volt, meghallgatta fiam szolmizációját, ritmus érzékét, énekhangját, közölte velem, hogy a kis Dodó is zeneosztályába járhat, ő lesz kisfiam osztályfőnöke. Lányom a Mohácsi vasöntöde óvodájába, a Kossuth óvodába járhatott. Gyermekeink elhelyezése mondhatni könnyedén sikerült, talán azért is mert sok pedagógust és óvónőt ismertem. Ők is engem.

Nagybácsimnak Békefi Ferencnek, családjának, feleségének Schenk Margit ángyomnak Ferenc, Ernő és Magdolna unokatestvéreimnek sorsa szomorú. Miként alakult ez így? Ferenc bácsikám, Izabellán (Erdőfűn) lakott családjával, bognár szakmáját gyakorolta, közel a boki laktanyához, határőrörshöz, melynek akkori parancsnoka Szalóki József százados úr volt. Egy megtévesztett és csürhe banda felfegyverkezve V. tanár és H. erdész irányítása szerint azt tervezte, hogy fegyveresen elfoglalják az őrsöt, ezt követően a majsi és Dráva menti, megyei őrsöket Barcsig, Pécs központtal csatlakoznak J. B. Tito Jugoszláviájához, egyszóval a Baranyai háromszöget lecsatolják. Ez a banda éjjel 1950 elején rátört bácsikám családjára és a családfőt kötelezte, hogy tartson velük. Tisztességes, hazáját szerető bácsikám ennek ellentmondott. Jól elverték ezek után, szemfogait és heréjét sem kímélték. Kivégezni fegyverrel nem akarták, mert a géppisztolysorozat áthallatszott volna az őrsig. Életveszélyesen megfenyegették, közölték velem, hogy a sikeres attrakció után családjával együtt kiirtják, ugyanis -e csürhe hazaáruló tagjai megnyerték és leitatták az átható, őrségben lévő katonákat. Szalóki úr sem volt vak ember, jó katonatisztként időben lecserélte a részeg őrséget és számára megbízható katonáknak adta ki a tűzparancsot. Kiváló „hetedik érzékszervével” megérezte, hogy Hunniában valami készül. Szalóki urat jóval később majsi parancsnoksággal bízták meg. A történetek után, bácsimat bebörtönözték, mert nem értesítette az Államvédelmi Hatóságot. Tudni kell, hogy Izabelláról Mohácsra csak lóvasúttal lehetett közlekedni, ami kb. harminc kilométert jelentett. Jó nevelőmet két év szigorított fegyházra ítélték. Vácon a kegyetlen foglárók többször alkalmazták Thales tételét, hogy a rabokat arccal, hátulról megbilincselve a falhoz állították és kegyetlenül kirúgták lábukat. Munka közben illemhelyre nem engedték őket, melynek megalázó következményeként ismét a verés várt rájuk. Volt egy tisztességes ÁVH-s tiszt, Fábíán úr, aki „lelátogatott” Sátorhelyre szüleikhez és közölte nagyanyámmal, hogy ne hogy megfellebbezzék az ítéletet, mert megduplázzák. A többiekre kettőzés várt, a fő bajkeverők kibújtak a büntetés alól. Mohácsi sorstársait bácsikámnak, így Nehr József urat sem sikerült kifaggatnom az eseményekről, 2010-ben sem, mert szigorú titoktartásra, megfélemlítették, kötelezték ezeket az embereket. Csak nagyanyám látogathatta fiát a váci börtönben, félénként vihetett csomagot, három hónaponként válthattak formálisan, szigorúan ellenőrzött nyílt levelezőlapokat. Következett a börtön után az ebesi internálás, ahol a barakkokban téhen trágyával fűtöttek, sok kegyetlenség során, gyermekeik télen-nyáron nyolc kilométerre jártak gyalog iskolába. Egy pozitívuma volt az internálásnak, hogy a család együtt tölthette keserves életét. Minden vasárnap bekísérték a „bűnösöket”, politikai foglyokat, szintén gyalog a tizenöt kilométerre lévő Debrecenbe, lejelentkezés végett, ami nem tudható, hogy a raboknak, vagy a fogláróknak, börtönöröknek volt -e nagyobb büntetés. Nagybácsim, Feri bátyám, optimista, jókedvű, nagyon humoros ember volt. Nem tudták megtörni. Kiválóan kezelte a húros pengetős hangszereket, a hegedűt, mélyhegedűt, gordonkát és a mandolint, tamburát, citerát, nagybögőt. Szép énekhangja volt. Pusztánk fiataljainak és népének a kocsmában is előadta a János vitéz című operettet, amelyeket kívülről tudott, sok egyéb magyar nótával és műdallal

egyetemben. Kiváló ismerője volt, és jó hangulatot tudott teremteni a Kálmán Imre és Lehár Ferenc által megalkotott zeneműveknek. Aktívan részt vett pusztánk levante körében, színjátszó csoportjában, melyekről, közszerepléseiről sok fotóm van. Úgy érzem, hogy valamit örököltünk tőle utódok, függetlenül attól, hogy bátyám botfűlű, de pozitívum az lehet, hogy ismeri a belépők és dalok szövegét. A leírtakat hirdi kertjében bizalommal és titkosan közölte velem nagybácsim, mi több valósan, 1973-ban érettségim után. Tájékoztatásomat nem fejezte be, csak ciklikusan szüneteltette, melyek során sokszor elérzékenyült. 1985-ben bekövetkezett halálakor végképp abbahagyta. Másoknak nem szívesen beszélt megélt dolgairól, kivételek voltak ez alól, szűk familiánk tagjai. Erről, ennyit...

Mind a hat nagyszülőm pusztánkban betöltött szerepét az idős lakók tudják, ezeket legszívesebben szóban mondanám el. Ugyanígy meg tudom fogalmazni és ismerem nagybácsijaim, nagynénéim, azok testvéreinek, gyermekeiknek, unokáiknak élettörténetét, sorsát napjainkig, de ez hosszú kinyilatkoztatás lenne, melynek többségében alanya is lehettem.

**Wolf nagyapám és nagyanyám sátorhelyi életét, amit kevesen tudnak, tönkretette 1959-ben Nagy József akkori igazgató.** Radikálisan elvette cselédházukat és Kisvizslakra akarta kiköltöztetni őket. Véri Mátyás apánk ennek ellenállt, Éva budai húgával együtt. Nagy, volt intézői, négyszobás komfortos, hallos, ebédlős, gardrobos lakásban laktunk ekkor, igaz, hogy fatüzelésű vízmelegítővel, gáztűzhellyel és „sparherettel”, minden szobánkban kandallók voltak, amit Albrecht főherceg intézőitől megörököltünk. Aztán a Bólyi Gazdaság szétverte apám tiltakozása ellenére is -e kandallókat, olajkályhákat kellett ezután vásárolnunk. Rendelkezésünkre állt egy nagy fészer, három sertésól, füstölő, tyúkól, és a szomszédokkal közösen használt kemence. Tóth Vendelné, korábbi igazgatónő jóvoltából kaptuk -e nagy lakást, és gazdasági épületeket, meg anyám és apám szorgalmas munkájáért, 1957 januárjában. Ezen gazdasági épületek helyén ma már szociális helységek vannak. Kilencen ültünk az asztal körül egy évig, Sátorhelyen a Várudvarban, négy nagyszülővel, melyet az igazgató úr ránk testált igaztalanul, aztán Wolf nagyszüleim lányukhoz, Wolf Évához költöztek Budára, a Donáti utcába. Nevelőapai nagyszüleim pótcselekvésekkel viselték el az urbanizációt, Derszu Uzala módjára ők is jobban szerették a tajgát. Máring Teréz nagyanyám vezette a háztartást, idős Wolf papám meg engem sétáltatott fővárosunkban, haláláig, 1971 József napig. Hasznom lett ebből, mert hat éves koromtól tizenhat éves koromig egy hónapot Budapesten tölthettem keresztanyámnál és „elszármazott” nagyszüleimnél. Nagyapám gyalog bemutatta nekem Budapestet, nem csak a vidámparkot, állatkertet és a nagycirkuszt látogattuk. Elvitt az akkori összes múzeumba. Nekem a hadtörténeti és a közlekedési tetszett a legjobban, ezekbe a múzeumokba többször visszalátogattunk. A hadtörténeti viszonylag közel volt, szinte csak a Hunyadi lépcsőt kellett megmászni, következett a Szentháromság tér, Halászbástya, Fortuna utca, Tóth Árpád sétány. Papám megmutatta a kis metrót, mert akkor még csak az létezett, állomásainál feltessékelt, elmagyarázta azok elnevezéseinek történelmét. Gondnok barátja lévén, megmutatták nekem a bezárt, elhanyagolt régi országházat, az elkerített és romokban heverő, lebombázott Sándor palotát, Szentháromság teret, Dísz teret, Szent István Bazilikát, Mátyás, Anna templomokat, Mártírok útját, elsétáltunk a Palatinusba, a „Nyulak” szigetére, Batthyány térre, Széchenyi és Rudas fürdőbe, Város és Népligetbe, vásárcsarnokokba, Bródy Sándor utcába, a rádióhoz, mert „keresztapámnak” ott volt a garázsa, Rákóczi térre, akkor még prostituáltak nélkül stb... Keresztanyám „elintézte”, hogy egy vásárnapon országházunkat is meglátogassuk, bejelentett csoporttal. Nagy élményem volt, hogy 1963-ban, a Citadelláról, Tabánról megtekinthettem az épülő Erzsébet híd statikai terhelését, amit több tíz vasúti mozdony oldott meg. Nagyapám idegenvezetői munkájának az lett az eredménye, hogy igen jól megismerhettem Budát, Pestet, Óbudát, azoknak történetét, ahol manapság sem tudok eltévedni. Sződligetet, Szentendrét, Pátyot és Ady ligetet, Máriaremetét sem hanyagoltuk, a Hűvösvölgygel és az úttörővasúttal, Ságvári ligettel együtt. „Mátájsz” nagyapám gyermekkoromban is már felnőttként viseltetett irántam. Tőmondatokban mindig németül beszélt velem, melynek később hasznát vettem. Hosszú sétáink végeztével az Alabárdos, vagy a Régi



Országház étteremben elfogyasztott két deciliter tiszta, nem homoki fehér minőségi félszáraz bort, szivarozott, én megkaptam ügyeletes Bambimat és a nélkülözhetetlen francia krémesemet, fagyaltomat. Verőceiné, Wolf Éva „álkeresztanyám” sem volt tétlen, életkoromnak megfelelően többször bemutatta munkahelyét, az Országos Levéltárat, Bécsi kaput. Összehozott a bérház és az utca gyermekeivel. Egy hónapig budai gyermek, később kamasz lettem a Donáti ( adomány) utca környékén, Donáti lépcsőn, a Fő utcán a Mária, Moszkva és Széna térig, Szentháromság térig, Dísz térig, Ruszwurmig, Hunyadi János úton, lépcsőn a Pala, Ponty utcáig-lépcsőig, a null kilométer köig az alagútig. Sokszor felszálltunk a 16-os autóbuszra, mely az akkori Engels tértől (Erzsébet térről) a Hunyadi úton, Donáti, Táncsics Mihály utcán keresztül a Moszkva térig, visszafelé Mártírok útján át közlekedett, és keresztanyámék alacsony ablaka alatt volt (van),egy megállója. Nagypám öccsét Stefi bátyát is rendszeresen látogattuk az amerikai követségi alkalmazottak lakhelyén. Buda, I. kerület Táncsics Mihály utca 9. Az épület érdekessége, hogy udvara közepén van Kossuth Lajos és Táncsics Mihály börtöne, az udvar végén pedig a Jagelló bástya. Erről a bástyáról kitekintve, a még szmog nélküli Budapesten, egy vonalban látható volt a Szent István Bazilika és a Népstadion. Ezt a házat íj. Bush elnök látogatásakor a Magyar államnak adományozta az USA, korábban óvoda és gyermekalapítvány is működött itt. A „kitelepített” lakókat búsasan kár térítették. Nagyszüleinknek, szüleinknek, rokonainknak köszönhetően a tragédiák ellenére is, Gábor bátyámmal együtt szép, idillikus gyermekkorunk volt. Akkor is megköszöntük, most is köszönjük, de már csak nosztalgizálni tudunk.

Telt, múlt és gyorsan elszállt felettünk az idő, felejtettünk talán? Nem hiszem. Nem hat éves koromban, sokkal később rájöhöttem arra, hogy a tudósokkal fölösleges vitatkozni, pláne, ha többségük a Magyar Tudományos Akadémia tagja. Kutatásaik mindig előrébb járnak a hallgatók felkészültségénél. Azért képzik őket, már mint hallgatóikat. Véleményt, ha megengedik, szabad mondani, ugyanez vonatkozik a kérdésekre is. Sokszor megtapasztaltam már magam is, előadásaim során, hogy a kérdés, az azt feltevő látókörét, tudását is minősíti. Matematika vörös diplomás tanárom mondását idézhetem, hogy nem mindegy okosan hülyéskedni, vagy hülyén okoskodni. A sok akadémikus hölgy, rektor, dékán, docens, tanár úr tanulmányaival illik, ha tehetjük és módunkban áll megismerkedni, netán az általuk professzionálisan megfogalmazottakat magunkévá tenni, velük tartós kapcsolatot teremteni. Mikor bátyám a Tudományos Akadémián a mohácsi ÉPSZÖV megbízásából a felújítási munkálatokat vezérelte, neki is sikerült kapcsolatot teremteni a nála jóval felkészültebb, de nem beképzelt, közvetlen akadémikus urakkal. Mondhatni, szót fogadni kellett nekik. Az is megfogalmazható, hogy bátyámtól az átalakítás-felújítás mikéntjéről az akadémikus urak is kérdeztek. Nem ez volt a hivatásuk. Több és már elhunyt akadémikusunk általam ismert munkáját becsülöm, tisztelem, azt is reálisan átérezve, hogy -e minősítést illendően nem nekem kell megfogalmaznom. Mélységes tisztelettel, óvakodva azt is megemlítem, hogy a rengeteg akadémikus névét lexikonokból felsorolhatnám, de ez nagyon távol állna a teljességtől és hosszú névsor lenne.

1976-ban, mikor az ÁFÉSZ dolgozója voltam, kivezényeltek bennünket az emlékpark kopjafáinak rögzítésére. Nem jártunk jól. A művész urak és a részeg irányítók mindig ellentett feladatokat adtak nekünk. Csapatommal ezt meguntuk (Kálóczyné-Mari, Újjné-Trudi, Wáscherné Ilcsa, Karlné-Zsuzsi, Kovács Szabó Gáborné-Viola, Kaleniczné-Ildi stb.) úgy állítottuk be, dögöltük le a kopjafákat és lovakat, ahogy mi akartuk. Zöld koszorús szocialista brigádnak voltam a tagja és ami nekem nagyon tetszett, nyolc asszonnyal dolgozhattam két irodában. Napi feladatomban volt, hogy a munkámon kívül nekik hozzak egy félliteres cseresznye pálinkát munkakezdekor és az idősebb hölgyek vállát, nyakát kérésükre meg kellett masszíroznom, 21 éves koromban. Humoros kérésük volt reggelenként, hogy: Édeském, masszál meg bennünket!

Ortutay Gyula úr, akkori művelődésügyi miniszter adta át az emlékparkot, a csata 450.-dik évfordulóján. Egyet nem tudott -nem az ő hibája-, hogy a mellvéd jobb oldala még nincs leburkolva, nem beszélve csínytevéseinkről, melyről Kiss Béla történész úr más véleményt

mondott. **Tudtunkra adta, de ezt mi rakoncátlankodók is felfogtuk, hogy totem emlék kopjafáknak rójuk le kegyeletünket.**

Ebben az időben Nemeskürty István úr is vezényelte akadémikus lévén a feladatokat. Megkérte feleségem nagybácsiját, alezredes majsi őrsparancsnokot, kiváló lovast, hogy tegyen azon kérésének eleget, hogy a majsi dombról, két lóval a vélt csatatérig oldja meg a feladatot. Vellay Ferenc bácsikánknak ez közel egy órát vett igénybe, harc nélkül. Innét akadémikusunk elvetette azt a feltételezést, hogy a török lovasság ezt a dombon való lejövetelt választotta volna. Egy oszmán és más lovas század, ezred erre, rövid idő alatt képtelen! Mindketten tudták, hogy Hannibál elefántokkal megmászta az Alpokat, de azt is, hogy Bonaparte Napóleon ugyanezt cselekedte elefántok nélkül a Marengo-i ütközete előtt. Tomori Pállal, Nemeskürty Istvánnal és parancsnok bácsikánkkal megoldódott a rejtély, a lovakat sem feledve, annak egy jelentős része.

Mi Vargák, Véri-Wolf nevelt, mindenben a kor színvonalának megfelelő ellátásban, taníttatásban, utaztatásban jól ellátott gyermekek voltunk. Véri Mátyás „édesapánk” nevelőnk, nem akart közös gyermeket, édesanyám hajlott ugyan erre, de ilyen folytán mivel voltunk hárman fiú gyermekek, így kihalt a Wolf dinasztia Magyarországon. Los-Angelesben nem. Gábor bátyámmal mindig reálisan terveztünk valamit, nem állt tőlünk távol a közszereplés és a közjó szolgálata. Fivérem azzal foglalkoztatta magát -sok egyéb terve mellett-, hogy a sátorhelyi emlékparkban a megbékélés kapcsán, fel kellene állítani egy nagy keresztet. Ő ekkor az Építőipari Szövetkezet (ÉPSZÖV) építésvezető helyettese volt. Megkérte statikus, építész mérnök munkatársát, néhai Szűcs Pál urat arra, hogy oldja meg elképzelését. Szüksége volt a bédai erdész és asztalos-bognár keresztapánk Keller Pál segítségére. A feladat megoldódott, kiválasztották a megfelelő faanyagot, így is keresztapánké lett a szakmai, és manuális munka. A kereszt 12 méter hosszú, 4 méter mélyen lett rögzítve, effektíven nyolc méteres. Híre ment a pécsi püspökségen is, ezért Mayer Mihály püspök úr 1990-ben a csata évfordulóján szentelte fel, több száz hívő és résztvevő jelenlétében. Érdekessége az emlékparknak, hogy 1976-ban mikor átadták, kb. folyóáron 16 millió forintba került. A Vatikán ehhez nem járult anyagilag hozzá, viszont Fogadalmi Templomunkba biztosított egy nyitott oltárt, mely féldrágaköből készült és értéke elérte a beruházás költségét. A Vatikán többek előtt rejtett, zárt levéltára, talán tud valamit a csata helyszínéről. Csatatéri Emléktemplomunknak, melyet minden mohácsi polgár Fogadalmi templomnak nevez, építésének 1926-ban különös története van, mint városházánknak is. Minden magyar település egy kilogramm földet küldött templomunk alapozásához. Városházánk épületének hasonmása pedig Damaszkuszban található, csak ott vasútállomásként szolgál a gyönyörű épületegyüttes. Ami tény, néhai Müller Géza úr jóvoltából megismerhettem Lenin szobrának elhelyezésének helyét, ideológiai mihez tartás végett az alkotó művész úr (Varga Imre + 2019. december) szándékát. Maga a szobor a mohácsi színház dombra lett felállítva, a jelenlegi Ifjúsági Centrum helyén, pontosan a Fogadalmi templom felé tartott a bolsevik vezér. A lépcsőn lejövvő Iljics eszméjét a néptömegek felé lehozva szimbolizálta kiváló művész urunk. Lenin, úgy lett ábrázolva, szobra megalkotva, hogy jobb kezét zsebre rakta. Ezt polgáraink viccesen, annak tudták vélni, hogy zsebében keresi a perselypénzt. Még durvább volt a mellette-mögötte lévő fél árbócra engedett zászló. Erre azt az ideológiát kaptuk, hogy a zászló nem lefelé, hanem felfelé halad, a kommunizmus felépítését hirdeti. Mi sem hittük el, pláne három töttösi fiatalunk. Ők ugyanis azt csinálták, hogy az emlékszobor koszorúzása után, (április 22, Lenin születésnapján) este, sötétben a talapzatra, lépcsőre lerakott egyik koszorút Iljics fejére, sapkájára tették. Azonnal matrónak léptették elő. Kiletűket tudtuk, de nem játszottuk ki őket. Jóval később a szobrot sárgára pingálták, a „festőművészek” nevére van fogalmam, aztán a szobrot eltávolították helyéről, jó ideig bujtatták, bujtatják. Dr. Sarosácz György úr mutatta meg nekem a lebontott szobor igazi rejtekhelyét, amely Európa híré, művészek által is elismert kiválóra minősített alkotás volt. Pár köztéri szoborral városunkban és másutt is több gondom van. Mikor feleségemmel nászúton voltunk Salgótarjánban, a Karancs szálloda és a művelődési ház ölelésében láthattuk Radnóti Miklós szobrát. Ami indulatot váltott ki bennem, ugyanez a szobor áll Mohácson a Deák téren, és szerepel Beke László Műalkotások elemzése. c. könyvének 405. oldalán. E könyv a gimnáziumok 1-3.

osztályosainak lett kiadva, 1989 júniusában 70000 példányban, fa támasszal ábrázolja a meggyötört Radnótit, ami Salgótarjánban is fellelhető. Mi a különbség a két szobor között? A helyszíneket leszámítva semmi. Mennyi távoli nagyvárosa van ennek az országnak? A művész urak is figyelembe vehetnék ezt, meg a nászutasokat is, az országjárókkal együtt. Bízom abban, hogy emlékparkunknak nincs ikertestvére hazánkban. Döngölésünk, a kopjafák és lovak elhelyezése utánozhatatlan. A mai napig is ingerült leszek, ha meglátom a szigetvári Zrínyi Miklós lovasszobrát. Az alkotóművész úr mintát vehetett volna Hess András szobráról, vagy Egerben is megtekinthette volna a szoborcsoportot a főtéren, akár Zágrábban is, nagy ellenségünk Jellasics bán szobrát, Pécsen a Hunyadi szobrot, stb. Zrínyi dédunokájának, szintén Miklós, költő és hadvezérnek is át kellett volna írását olvasni a szigeti veszedelemről, az Adria és Hungária Szirénáját. Illendő tudni, hogy Horvátországgal közös nemzeti hősünk, Zrínyi Miklós (1508 – 1566), várából 70 kilogrammos páncélzattal, fegyverzettel, gyalogosan „rohant” ki, nem pedig egy oldalba rúgott gebe hátán. Azt is, hogy Zrínyi lemondott horvát báni hatalmáról és két évvel hősi halála előtt házasodott, elvállalva Szigetvár várkapitányi szerepét. 1566. augusztus 5-től feltartóztatta szeptember 7-éig, kisasszony napjáig, Regina napig II. Szulejmánt, aki Bécs ostromára készült. A kolozsvári és más helységek, fővárosunk szobrainak megalkotói, köztük Fadrusz János, Kisfaludy Stróbl Zsigmond foroghatnak sírjukban. Más kérdés, mivel ízlések és pofonok különbözőek, nekem a mohácsi Fogadalmi templom mellett elhelyezett II. Lajos szobor sem tetszik. A másik a szentháromság szobor. Trischler művész úr alkotása. Sógornóm zeneszerző és zongoraművész nagybácsija Bojtár László, díszpolgárunk, megfejtette a rébuszt, hogy csak egy ilyen rézből készült szobor van Európában, valahol Párizs környékén, mikor Napóleon beöntette az ágyukat. Most már kettő ilyen alkotás van vén Európánkban. A művészien megalkotott újdonsült szobor, sétáló utcánk végén -nem azzal szemben-, hanem Kölked község felé mutat. A szobrot, mindegy, hogy rézből készült, szépnek vélem, elhelyezése és tartóoszlopai azonban nekem nem tetszenek. Mennyei Atyánk kezében tartott földgolyóját városunk lakói úgy értékelik, hogy részt akar venni a kölkedi kugli meccsen. Ami számomra gusztustalan volt az ötvenes éveket juttatta eszembe, hogy talapzatán emléktábla hirdette: Épült Kuti István polgármestersége alatt. A táblát szerencsére már eltávolították. Városunk főterén nagyon tetszik nekem a „Három leány” szobor, mely Martinelli Jenő szobrászművész alkotása. Tetszik a régi szentháromság szobor is, mely eldugva a Gólya utca sarkán áll, szinte a szent Flórián szoborral szemben. A városunk külterületén elhelyezett busó szoborcsoport is, mely szintén Trischler művész úr alkotása, nagyon szép. Mivel bátyám régiségekkel foglalkozik, rengeteg kinagyított fotója van a régi szentháromság szoborról, térről. Térségi érdekesség talán, hogy Véménd községünk temploma előtt ugyanilyen szobor áll. A másik nagy kihívás és kegyeleti bukfenc. Jogosan elbontották a szovjet hősi emlékművet a Duna parton, a „Vecsnája szlávát”...Nem bontották el a Szepessy park szélén lévő síremlékeket, mert itt bolgár és szovjet katonák vannak eltemetve, a már hál' istennek lebontott városi illemhely két oldalán. Az elhunyt katonák temetésére 1945-ben, májusban úgy került sor, hogy járásunk községeiből is „összegyűjtötték” a már jócskán bomló holttesteket. Nepomuki Szent János szobra a szovjet emlékmű helyén állt, itt nem voltak ukrán és bolgár katonák eltemetve. (Vízen járók védőszentje és a hidaké is a cseh szent). Az ukránok áthelyeztették ezen alkotást egy illetlen helyre, a mohácsi halászcserhádra elé. A szovjet hősök majdnem helyén megkaptuk az ezredfordulós vasból készített, sok négyzettel és „labdával”, villámhárítóval díszített emlékművet. Fiam mivel nálam felkészültebb, elmagyarázta már nekem az emlékmű ideológiáját, de tartok tőle, hogy -e művészi impressziót öt konyak és két liter bor társaságában sem tudnám megfejtetni. Ennyit az én nonfiguratív képzelőerőmről és felkészültségemről, ugyan földünket nagyjából ismerem, de egünket még nem. Mikor még Sátorhelyen laktunk, lehettem vagy hét éves, Guth Gyula és Trischler Ferenc urak szobafestők voltak pusztánkban. Ők ez időben bolyi lakosok voltak, de szálláshelyük Sátorhelyen, a már lebontott Vár emeleti szobájában volt. Trischler későbbi szobrászművész úr megkért, hogy üljek-álljak neki modellt. Örömmel megtettem, egy baj volt, hogy a grafikákból egyetlen egyet sem ajándékozott nekem, egy szép arcú gyermeknek, pedig naponként négy órát segitettem művészeti alkotásának kibontakoztatásához. Így történt. Ez 1962-ben volt. Guth Gyula úr aki régóta sátorhelyi lakos,

mondandómat igazolni tudja. Jómagam nem szentháromság szobor, hanem Bálám ülő és álló számara lettem. Guth urat igazolhatja a már említett, lebontott emeleti szoba is, ami neki is kellemes élményeket juttathat eszébe ifjú koráról, Sátorhelyről. Bólyal ellentétben ő nem lett sátorhelyi „rājgelofene”, községünk befogadta, annak igen tisztelt, precíz, szobafestő-mázoló állampolgára lett.

**Nagy tanítómesterünk, Kiss Béla történelem tanár úr, szellemét , pedagógiáját, és kutatásait itt-ott szakaszosan megidézem...Minősíteni nem áll módomban, ez nem az én kompetenciám, valamint úgy érzem, hogy tiszteletlen is lennék. Felidézem ugyan azon eredményeit, melyekre megtanított, élete során elért. Nehéz lesz!**

Ebben foglaltatnak napi dolgaink, az idegen vezetések, vicces kudarcok és természetesen a ránk észrevétlenül testált kutatásainak eredményei, értekezései, melyet a Janus Pannonius Tudomány Egyetem is pozitívan, kedvezően ítélt meg. Értékelték munkáját. Sajnálom, de örülök is annak, hogy községünk Sátorhely, Mohács városa helyett múzeumot és emléktáblát állított neki. Posztumusz ugyan a gesztus és a megemlékezés. Ő régészeti munkáját manuálisan kezdte, ezek után tért át tudományos tapasztalatainak színvonalas kimunkálására, egyetemi és levéltári értekezéseire, letétbe helyezésére. Kizárt dolognak tartom, hogy dr. Papp László, Nemeskürty István, Maráz Borbála nem tudott Kiss Béla tanulmányairól. Béla bácsink, egyszerűen vitatta egyes MTA tagok véleményét is. Sokáig sziszifuszi volt - e sokrétű munkája, de jó történészként élete során csak a mohácsi csata helyszínének feltárására koncentrált, lokálpatrióta emberként. Barátom dr. Kéri Nagy Béla történész, mikor részt vett Kiss úr értekezésén, megállapította, hogy szomorú a történelem, meghatódott szentimentalizmussal rendelkező tanárunkat igazolja, a „JAPATE” Régészeti Osztálya is, mert ő nem csak a védősereg, hanem II. Szulejmán harci megoldásaival is tudott gondolkodni. Ehhez alátámasztható, hogy a „gyaurokat” Szulejmán részben eltemette. Több kérdést felvetett és bizonyított is Béla bátyánk. Mikor Papp úr és Maráz Borbála feltárta a vélt csatamezőt, igencsak meglepődtek. A kihantolt sírokban 1500, de csak magyar katonát véltek felfedezni. Az emlékpark földmunkálatai során (1975-76), két kisebb sír is felszínre került, hazánk harcosaival. Kiss Béla, nekem professzor úr másban gondolkodott. Mégpedig abban, hogy a terület nem a csata helyszíne, csupán temetkezési helyek, amennyiben úgy tetszik tömegsírok. Sokszor megemléltette, ismétlem önmagam, hogy az emlékparkban mi fiatalok totem kopjafáknak rójuk le kegyeletünket. Miért mondta ezt? Mert rájöhetett a szultán valódi csataszínhelyére, Merse településnél. Katonailag, főleg stratégiaileg nem tárgított tudományos véleményéből. Mivel nem tudta, hogy a sok janicsár és zsoldos hol van eltemetve, ismét manuális kutatásait alkalmazta. Logikája szerint, ami bevált, eldöntötte magában, hogy a megáradt Borza patak sodrása a török harcosokat egy már horvát (Topolje-Izsép) község homokbányájába sodorta, melyet koponyákkal is igazolt. Másik nagy sikere volt, mikor (Knezsevo-Főherceglak), határában rábukkant egy templom romjaira. Az oszmán templom neve: Puszu Keleszeszi. Talán törökül a győzelem, diadal templomát jelentheti... Innét majdnem „bukttatta” a szultán sátrának vélt, Török dombi helyét. Szórakoztató történetet éltem át vele véletlenül az udvari határátkelőn. Ő sok feliratozott török téglát rakott autójába. A fináncok rákérdeztek, mit hoz magával tanár úr? Válasza volt, hogy fiaim, kincseket. Népszerűségéről ennyit, de bőven lesz még több is belőle. Abban is gondolkodott, de nem merült bele, bizonyítékok híján, hogy a törökök kitolták az arcvonalat Magyarbólyig, ahol a megáradt Karasica folyócska újból segíthette volna az oszmán, magyar és lengyel harcosok temetését. Napjaink műholdas felvételei igazolják Kiss Béla elméletét, mert úgy tűnik, hogy a mai Majs község mellett megtalálták Merse település hollétét, viszonylag sík terepen. Tanításai alapján nekem logikám, a megáradt Borza patak és a láptengeres Duna folyam miatt is a csata helyszíne a nagynyárádi úttal szemben lehetett. A terep is -Sátorhely-Földvár-, felé kissé lejt, déli és nyugati dombok átkarolásában. Ideális csatahelyszín, szerintem. Az emlékparkot meghagyva, itt kéne kutató munkát folytatni, vagy végképp abbahagyni.

Sok rendezvényünk volt Béla bátyánkkal, kis túlzással bemutattuk országunk és falvainak, külföldi delegációknak is Mohácson kívül a csatateri emlékhelyet. Béla bácsi a feladatot ránk bízta, mert volt városi főnökömmel (Lendvai József + 2015), fogadókészségünk volt tanításaira. Egy dolgot soha nem hagyott ki. Magát és minket a nemzet napszámósaiknak nevezett. Ez abban nyilvánult meg, hogy az általunk vezetett csoportok autóbuszát mindig megállította Radnóti emléktáblájánál, közölte a kirándulókkal, hogy három emléktábla hiányzik! Eme gesztust mindenkor humorosan megismételte. A nevezetességek után vendégei voltunk a Török presszónak, ahol vidáman elfogyasztottuk kávéinkat, borainkat, konyakjainkat, a felkészületlenebbek szalon sört ittak üvegből, és nem nélkülözték a munkás cigarettát sem. Volt ennél durvább eset is. Szokásom volt választott funkciómban, hogy csoportjainkat nem nyilvános helyen láttuk vendégül, mert egy idő után az alkohol csúnya és különös dolgokra képes. Jobb hely volt erre a városunktól hat kilométerre lévő, dr. Németh Elemér hozzájárulásával, Balogh József pincemester, szakácsunk segítségével a „tanácspince”.

Egy román ifjúsági csoportot fogadva, vacsora után szintetizátorával és harmonikájával megjelent nagy tanítónk. Ő a jókedvet, felszabadultságot, mulatást szorgalmazta. Kedvességéből, régi kottájából eljátszotta a román himnuszt. Egy hibája volt a hangszernek, hogy a királyi szólalt meg belőle. Kulturálatlanul közölték Béla bácsival, hogy ezt Bucurestben börtönrel jutalmazták. Mint csoportvezető, kissé ingerültté váltam. Közöltem, hogy a 20. század végét írjuk, most van a Gyulafehérvári Nyilatkozat majdnem évfordulója, amiből kedves szomszédaink nem valósítottak meg semmit. Nem örülünk annak, hogy Románia június negyedikén és december elsején ünnepel, de mi magyarok inkább gyászosan emlékezünk. Tájékoztattam vendégül látott csoportunkat arról is, hogy vértestvéreink a székelyek Transszylvánia helyett jobban jártak volna, ha Pennsylvániában lelték volna őshazájukat.

(Ábel Amerikában a Rengetegben, és a Hargitán, Tamási Áron trilógiája, a sorrend fordított, nem jó) Mondataim miatt, később sem kaptam elismerést „másoktól”. Korábban ugyanígy jártam egy NDK-s, berlini, schwerini csoporttal 1979-ben. Pécsnek Schwerin volt a testvérvárosa, de ránk sózták a kulturált német csoportot. Őket a Járási Pártbizottság, Devecseri, a Járási Tanács vezetői fogadták udvariasan a somberekai termelőszövetkezet vadászházában. Borsos és Lendvai illetlenül el sem jöttek erre a fogadásra. Városunkat, utasításukra, hetvenhetedik beosztottként nekem kellett képviselnem. Feleségem, aki anyanyelvi szinten beszél a német nyelvet, grammatikát, segített sok német csoport fogadásakor is a tolmácsolásban. E dolgok akkor történtek, mikor hazánkban jelentősen felemelték az alapvető élelmiszerek árát, ha jól emlékszem júliusban. A németek és magam is egyetértettünk abban, hogy ez bizony rossz döntés volt. Natúran, kissé vulgárisan fogalmazva, sújtja a proletár népséget. Igaz, hogy más ellentettel, de ezért sem kaptam hozsannát. Nevetséges volt számomra az a dolog, mikor a párttagokkal, munkásörökkel napokkal előbb ismertették az áruk és azok árának felemelésének mértékét. Sátorhely vegyesboltjában korábban Farkas Péter úr, boltvezető és később utódja a lánycsóki fiatal Firényi József úr, nehezen tudott gondoskodni az áremelés előtt a kurrens áruk beszerzéséről. Tejet és kenyeret senki nem vásárolt a párt tagok menyecskéi közül. A szalonna árát nem emelték fel jelentősen, továbbra is egyék a prolik.

Egyes határozatok „le vitele” (MSZMP) is feladatunk volt. Járási-városi elvtársainknak nem tűnt fel az a dolog, hogy általában ugyanazon résztvevőknek mondjuk el, „titkosan” ugyanazt, többször is. Lehetett ez párt VB ülés, pártbizottsági értekezlet, HNF elnökségi és kibővített bizottsági ülés, KISZ bizottsági ülés, titkári értekezlet, szakma közti bizottsági értekezletek, párt és KISZ taggyűlések egyaránt. Mondanom sem kell, hogy tagságunkat, hogy érdekelte az MSZMP kongresszusainak tartalma és határozatai. Ebben az időben rengeteg előadást tartottam a Hazafias Népfrontnak és a Szakmaközi Bizottság tagjainak de miért? Szakmaközi Bizottságunk kérésére előttem előadó volt Rácz József városi MSZMP titkár, és Dalecker Ödönné HNF titkár. A tájékoztató 17 órakor kezdődött. Ők kétszer ötven perc alatt leadták a kötelező evangéliumot, kérdéseket meg sem várva, este hét óráig, aztán külön-külön eltávoztak az értekezletről. Rám várt, hogy felébreszthessem két óra szunyókálás után a részt vevőket. Kérésükre ez éjjel 11 óráig tartott.

Mindenki felébredt mondókám hatásaként. A második szünet után megkérdeztem a részt vevőktől, hogy nem unják -e tájékoztatómat az ifjúság regionális helyzetéről, munkánkról, akcióinkról. Többször tapsukkal félbe szakítottak, (Amit nem szerettem, mert Rákosi Mátyásra emlékeztetett, tapsolj kopasz mert elvisznek). Sok kérdést is kaptam, melyekre hazudozás és szövegelés nélkül válaszoltam, mert ekkor már az értekezletet elhagyó párt és népfrontos előadóink bizonyára aludtak már otthonukban. Más kérdés ugyan, de meghallgatásunk során a középiskolások voltak a legfegyelmettebbek, nem féltek tőlünk. Ezt érdeklődésük is bizonyította, kérdéseikre állva vártak intelligensen választ. Lehetett mit tanulni a munkásifjúsággal együtt tőlük. Jó és becsületes tanáraik, munkavezetőik voltak fiataljainknak. A kivétel erősíti a szabályt. Korábban a Nyers Rezső által kidolgozott (1968) új, gazdasági mechanizmusról született egy vicc. Mégpedig: új lapáton régi szar.

**Béla bácsi tanítása mellett eltöltött időt, szabadidőt is (2011. december 7-én búcsúztunk tőle), a lezserséget, humort és a nagyvonalúságot, a tőle oktatottakat is csak nehezen-részben tudom idézni.**

A másik dolog, amiről kevesen és keveset tudnak, de nem haladhatja túl Béla bácsi emberségét, tisztességét és pedagógus hivatását. Sokat foglalkozott a kiegészítő iskola gyermekeivel, tanításukra honismereti szakkört vezetett. Nem csak városunk műemlékeit ismertette velük, de meg is tanította őket erre. Főleg Nagy László beszédhibás tanítványát, még a rovásírásra is. Sokszor kirándulásra vitte csoportját Pécsre és megyénk nevezetességeire. Ebben nagy segítőtje volt rajtunk kívül a kiegészítő iskola igazgatóhelyettese, aki már szintén elhunyt, Csanádi László úr, valamint Csala Nándor igazgató úr. Volt ifjú, kinevezett munkakörömben egy érdekes történetem. Mivel még magázódtunk, Csanádi úr meghívott bennünket irodájába pertut inni. Ennek a konyaknak számomra 24 évesen nagy haszna volt. Közölte velem, hogy pedagógusainkkal munkám során legyen figyelemmel arra, hogy ők egy igen érzékeny társadalmi réteg tagjai. Megfogadtam és alkalmaztam is tanácsát. Ettől fogva nem hittem annak a latin közmondásnak, ami így szól: **Quem dii odere, pedagogum fecere.** Magyarul: Akit az istenek meggyűlöltek, abból nevelőt csináltak. Tulajdonképpen irigylem a pedagógusokat azért, mert állandóan fiatalokkal foglalkoznak, így ők is gondolkodásban fiatalosak maradnak. **Kiss Béla úr ennyit tett csak életében? Nem hiszem...**

Időszerű történet, de történelemnek nem minősíthető: Nem szükséges szakbarbárnak, elnyomónak, egysíkúnak sem lenni. Fontosabbak a tények. Románia a Gyulafehérvári Nyilatkozat centenáriumán, kisantant módjára eljátszotta a hazánkat keményen érintő, szovjet mintára épülő militarista felvonulását. Elhárítós katonatisztjeink örültek annak, hogy kikönnyítették dolgukat, egyben bemutatták a román fegyverarzenált, annak egy részét. Tudjuk, hogy „nagy Románia” olyan mint a majom és az indiánok. Kopasz és vörös a fenekük, de állig fel vannak fegyverkezve. Erdélyben több rakéta támaszpont van mint medve. A borús amerikai, francia és spanyol jelenleg is meglévő hátszéllel. (lásd a katalánok autonómia törekvéseit és a párizsi taxis lázadást, a jelenlegi kuplerájt az USA-ban, Francia országban.). Javasolnék jóindulatú szomszédainknak egy pár békés megoldást, amit mi magyarok a millennium évfordulóján megtettünk. Emlékkönyveket adtunk ki, szobrokat avattunk, koszorúztunk, történelmi valós kulturális rendezvényekre törekedtünk, militarista módon áttételesen sem fenyegettük egyetlen egy szomszéd országunkat sem, legföljebb a visegrádi várjátékokkal és versenyeztek az ős szittyák, lovas magyarok a célzó nyílveszőikkel, köztük Lara-Regina kis unokám is, aki jóval később aranyérmes lett az íjjász versenyen, korcsportjában. Állami és a legmagasabb egyházi szinten is fogadtuk a Görög pátriárkát, aki István királyunkat „kettős” szentté avatta. Egy gombot visszavarrt a tisztelt egyházi főméltóság a ketté, három, sokféle szakadt egyházak mentéjére. A nagy egyházszakadás 1054-ben volt. Erről Paskai László és Erdő Péter bíboros és érsek urak, mint országunk legfőbb keresztény, római katolikus anyaszentegyházi vallási vezetői többet tudnának nálam elmondani. Bucurestben, Pozsonyban, Újvidéken, Szabadkán, Munkácson, Eszéken, Đakovóban, több könyvet muszáj volna elolvastatni, tömegesen és nem középfokon, hanem alapfokon is. A minősítés nem a

szereket, hanem az olvasó felkészültségét vizsgálhatja. Sok egyéb mellett Márton Áron és Illyés Gyula jegyzeteit. Kós Károlynak, az Országépítőjét, Száraz György Erdély múltjáról jelen időben, Sütő András: Az idő markában, A lőtt lábú madár nyomában és Orbán Balázs: Torda város és környéke, **valamint több dioptriás szemüveggel** Jászi Oszkár reális tudományos statisztikáit, Tamási Áront, a két Bolyait sem hanyagolva az appendixről, Ady Endre Nagyváradon betöltött szerepét, nem utolsó sorban az Erdélyi fejedelmek történelmét az Árpád-házi királyok, Anjou királyok, Jagellók és a Habsburgok történetét. Tekintsék át szomszédaink az 1985-ben kiadott SECULA HUNGARIAE címűt is, melyhez Babits Mihály írt bevezetőt, 1913-ban, ajánlást. Babits előszava ez idáig is ajánlott, és sajnos időszerű, pedig Trianon előtt jóval csak az irodalomról szól! „Nem minden nemzetiség alkalmas arra, hogy beilleszkedjen valamely nagyobb kultúra egységébe; a nemzetiség pedig csak akkor értékes a világirodalom számára, ha abba beleilleszkedett, avval összehangolódott, átítatódott.” E művek kellemes szomszédunknál csak miniatúrák lehetnek, az is előfordulhat, hogy túlzó a véleményem. Azt is megtapasztalhattam, hogy Romániában nem a különböző együtt élő nációk ellenségesek egymással, hanem a nacionalizmust többségében a politikusok szorgalmazzák, hergelik. **Ajánlom Máté Otília irredenta műdalait és a Rákóczi kesergőt a Krasznahorka büszke várát, és a Gyenge violának letörött az ága című műdalokat.**

Maradjunk békében? A sokszor gellert kapott, de a pacifista diplomáciánál nemigen jutottunk messzebbre. (Lásd: Gyulafehérvári Nyilatkozat, „Egyezmény”, Grósz Károly és a Kárpátok Génuszának aradi, **hazánkna semmit sem számító** találkozás sikertelenségét). A Génuszna akkor szinte már csak két éve volt vissza, kivégzéséig, Jelena analfabéta oldalkocsis nejével együtt. Eleget bántották nációnkat, több már nem fér hátizsákunkba. **Kis kitéró ehhez:** Tudtuk, hogy Kádár János nem támogatta a Kárpátok Génuszát, nem is engedte meg, hogy Magyarország területére lépjen. Mit jelentett ez megyénkben? Agatics Antal úr (Aga) a pécsi ifjúsági kölcsönző iroda vezetője mikor megtudta, hogy Brezsnyev a Génuszt Lenin renddel kitüntette, bement a megyepártra és párttag könyvét lerakta akkori nagyfőnökünk dr. Nagy József asztalára. Mi városi titkárok, politikai munkatársak ezt nem mertük megtenni.

Rövidtávon is igazolható, hogy a hadsereg és a határőrség leépítése nem volt helyes lépés. Magyarország NATO tagsága ellenére is védhetetlenné vált. Esetleges kritikus helyzetben, szerintem ugyanúgy fognak segíteni nekünk, mint 1956-ban, a Suez-i válság idején. A médiákból, remélem nem arcátlanul alkottam meg véleményemet. E mellett elismerem Románia huszadik századi kacskaringós nagyhatalmak által szorgalmazott siker történetét a mindenkori átfutó érdek diplomáciájában. Lehet, hogy -e kérdés csak számomra érdekes, de nemzetünk a franciákat gyalázza, felejtkezik az angolok, amerikaiak és kanadai, ausztrál negatív, valamint a szovjet lenini pozitív álláspontokról. Kár volt Európát így elamerikanizálni. Nagy dilemmám, kérdésem, száz év elmúltával, hogy diplomataink miért írták alá ezt a lehengerlő diktátumot? Miért nem követték Törökország példáját? Kevesen ismerik a török „Trianont”, mely 1920-ban Sevres-i, majd három év elteltével Laussane-i békekötésnek hívnak. Törökország sokkal értelmesebb tárgyalásokat folytatott a nagyhatalmakkal mint Magyarország, pedig a török hont jobban szétszedték, mint Magyarországot. Nem nyelték le a békét! Saját kezükbe vették sorsuk irányítását a törökök 1920-ban és több év háború, diplomáciai ügyeskedés, kíméletlen etnikai tisztogatás nyomán megerősödve jöttek ki az első világháború egyik veszteseként rájuk mért megalázó diktátumból. Ajánlott irodalom: hvg: 2020. május 21. I. 21. szám, 34-36 oldala.

**Bocsánatot és mostanság nem területeket kérünk az amerikaiaktól, angoloktól, kanadaiaktól, ausztráloktól, franciáktól, szomszédainktól, de autonómiát és emberi jogokat a szétszaggatott magyar területeken igen, meg azt, hogy töröljék el a kollektív bűnösséget, a Benes dekrétumot!**

Nagyhatalmak leszünk mi még vízben, termálvízben, bioenergiában, levegőben, csak ne

szálljanak meg bennünket, kisantant módjára. Székelyföld önállóságát sok diplomáciai kérdéssel egyetemben azonban szorgalmazzuk! E megállapításom is sajnos, vagy szerencsémre, politikusokra és történészekre tartozik. A népesség és a nemzetiségek arányát jobb megismerni Jászi Oszkár reális felméréseiből, lakóhelyenként áttekinteni a nemzetiségek arányát, mint amit jelenleg szomszédaink közzétesznek. Ennyire nem asszimilálódtunk. A egyes házasságokkal a román hölgyek is tudomásom és tapasztalatom szerint meg vannak elégedve. 1986. októberi családlátogatásuk -Püspöki László elektrotechnikus barátomnál, aki Erdélyből Püspöki községből származik-, bizonyítja számomra ezt. Daciának kellene elszakadnia Erdélytől, mely a diktátum szerint nagyobb területtel rendelkezik, mint a jelenlegi Hungária. Erdély mint vazallus állam a török birodalom idején jobban járt. Az ukránok ne bitorolják hazánk névadóját „Hungvárt”, és a nagy munkával elfoglalt Munkácsot. Valakik inverz módon végzik dolgukat (antant, EU, EP), az éjjeliedényen, székely és felvidéki Kárpát aljai vértestvéreink sokszor folyamatos, igazságtalan, emberjogi hátrányára, nem beszélve a Vix jegyzékről, a már említett Benes dekrétumról és Maszaryk politikájáról. Az sem elképzelhetetlen, hogy hazánk képzett fiainak egy része pontosabban ismeri a Felvidék, Pozsony, Kassa, Érsekújvár, Hérodotosz, Burebista, Decebal, Traianus császár cselekedeteit. Mi ezt nem cáfoljuk, csak észrevételezzük, hogy a történelmi magyar városoknak, véletlenül kifordított szláv, vagy latin neve van, mivel -e helységeket a rómaiak lakták. Mi sem hívjuk Székesfehérvárt, Pécsét, Szombathelyt, Óbudát, Eszéket latin nevének, de világosan tudjuk azokat. Történelmi tény és nem felejtendő, hogy a Római Birodalomnak Európában mely nemzet adta meg a kegyelemdőfést. (Ajánlott irodalmam: Montesquieu A rómaiak hanyatlása és bukása, valamint Kósa Csaba: Az Árpád-fiak). A magyar városok nevei a szlovák és román szókincs alapján lefordíthatatlanok, ugyanez vonatkoztatható más szomszédainkra is, az osztrákok és esetenként a horvátok, szerbek kivételével. Érdemes elolvasni Sütő Andrásnak a magyar szókincsről megalkotott tudományos művét. Nem merem leírni az általa meghatározott magyar szavak számát. Kétkelkedne benne a tisztelt Olvasó, akkor is, ha átolvassa a Magyar Értelmező Kéziszótárt, ami 1550 oldalas, és a Akadémiai Kiadó terjesztette. Évezredek során és főként a 20. században rossz volt a keresztpapa. A városokat fölösleges megemlíteni is, hát még a falvakat. Ady Endre érmindszenti szülőháza, múzeuma is érdekes nevet visel. A helység nevét szomszédaink Ady Endrére változtatták. Hol voltam? Adyendrén? Nem! Érmindszenten és Nagyváradon is!!! Honnét jöttem? Adyendréből?

**A török elnyomás is „csak” százötven évig tartott!** Van még ötven év a kellemetlen, diplomatikusságot nélkülöző variációkra? Erdély függetlenedésére? Murmuc majom OTP-s tette szerint, hazánk is tud bajusz nélküli Apafi Mihály aranypénzeket legyártani, hát még francia frankokat is, gróf Teleki Pál szorgalmazására. Az első Apafit becsülve, a II. Apafi előnyére-hátrányára nem tartunk igényt, sem rákényszerítve Bornemissza Anna és helyettese Teleki Mihály tehetségére. Különbén is jó nevelőapám és apósom, akik a Bécsi döntések következtében Erdélyben katonaként szolgáltak, megemlégették, hogy szomszédaink katonáinál gyávábbakat még nem láttak, ugyan humor, de a román hölgyek is meg voltak elégedve a kulturált magyar vitézek virtusával, a libidóval. Ez sajnos már a 2. világháború történelme, kicsiben története, de megállapítható, hogy apósom Németbolyban, apánk Ungváron és Tapolcán, valamint Vépen, nagyapám Sátorhelyen mit tett az izraelita és cigány családok megmentéséért. Ez a holokauszt elleni és az „égő áldozat” tagadására vonatkozott. Apósom, mint kerékpáros futár, a háború végén katonaszökevény lett. Bóly és Sepsiszentgyörgy egymás mellett vannak, csak Szegednél és Aradnál kell egy kicsit „elfordulni”. Ettől függetlenül bujkálva ugyan, de istápolta a nagyközség izraelita hívőit, felekezetük tagjait. Apánk, kétszer volt vezényelve Ungvárra. (1941, 1944). Igen jó viszonyban volt a zsidó kereskedőkkel, és a vasudvarok tulajdonosaival. 1941-ben megkérték az izraelita urak, hogy családjukat kimenekítené -e a veszélyes zónából? Megtette, teherautóval a hölgyek és gyermekeik menekülését, nem veszélytelenül, pedig ő akkor még csak 23 éves, mindent megfontoló -olykor vakmerő-, bátor katona volt. Hálások voltak a kereskedők, apánk tettét anyagilag is honorálni szerették volna. Matyi papánk, mint repülőgép mechanikus, műszerész, repülőgép fegyvermester és fegyvermester ezt majdnem vulgárisan, de udvariasan



visszautasította. Végzettségét a Ludovikán eltöltött évek és a birtokomban lévő tablóképek és bizonyítványa igazolja. Veszélyben, de önzetlenül végezte humanitárius cselekedetét. Elmesélt nekem egy káromlásra való történetet. Sok altiszt és tiszt is azzal foglalkozott a bakákkal együtt Ungváron, hogy levágták a zsidó férfiak pajeszát, mert fűrtönként pénzt kaptak érte. Nevelőapám jelleme alapján, csak annyit mondott, a trágárságot súrolva, hogy tróger és ondó emberek mindenhol vannak. 1944-es visszavezénylésekor Ungváron már veszélyesebb volt a helyzet. Nem csak idős Antall József úr nagypolitikai tetteit, hanem a kis politikusok és az egyszerű emberek humanitárius cselekedeteit is illik figyelembe venni, vakmerőségüket megbecsülni. Apánk '44 - ben gépkocsival már nem tudta megoldani a feladatot. Húszas-harmincas csoportokat vezetett gyalog az éjen át, életét is kockáztatva. Nagy hiba volt, hogy ez az út nem tartott negyven évig és egyáltalán nem a Kánaánba, az ígéret földjére vezetett. Nevelőm nem volt ugyan Mózes, „vízből kihúzott”, de ismerte Mózes öt könyvét a Tórát (tanítást) is, kegyetlen munkavezetőt sem vert agyon, mint Mózes, de később neki is menekülnie kellett. Ő sokszor emlegette Jézus Krisztus hegyi beszédét is, melynek lényege az ó és új- testamentum törvényeinek betartása, átalakítása, a megszüntetve megőrzés gyakorlatára, elvére való tanítás. A frigy láda manapság is fellelhető.

Mohács polgárait 1944 végén a légitámadások miatt, a zsidó lakossággal együtt ki akarták Tapolcára telepíteni. A bevagonírozást sokan megtagadták, sajnos városunkból ennek ellenére több mint 600 izraelita embert a halálútra köteleztek. A zsidó emlékhely, városunkban a báró Eötvös utcában van. Mohácson két túlélő izraelita hölgyet ismertem. A bevagonírozásról jó apám erről mit sem tudott, de az utóvéd harcok során századuk elkeveredett Tapolcáig. Nem maradtak soká, mert nevelőm elmondta, hogy a légitámadások elől a temetőbe menekültek. Ez sem volt jó megoldás, mert a sírhelyeket is bombázták a szövetségesek, az ellenség és több tetem ennek következményeként kihantolódott. Innét ő mint kocsi parancsnok döntött. Ahányan ráfértek izraelita családok a teherautóikra elmentette őket Szombathely mellé Vépre. Apám a szinte sofőrként alkalmazott izraelita úr ígéretén nagyon meglepődött. Kölcsönösen, de kellemesen csalódtak egymásban. Vépen ugyanis jött egy izraelita hölgy, megköszönve apám és a magyar katonák emberségét, de kérte tőlük, hogy három hízott sertését és a baromfiakat vágják le, mert ha nem, a németek vagy az oroszok fogják „rekvirálni” az értékes húsarut, gabonát. A dolgok végeztével a néni is közölte, hogy van három lova, amit a védők vagy támadók úgyis elcsennek. Fateroméék szakaszának ajándékozott egy hordó bort. Mi lett ebből? A kétnapos késéssel belekeveredtek a szombathelyi utóvéd harcokba. Lövészárkokba menekültek. Apánk közölte katonáival, hogy aki rámer löni az orosz, ukrán tankokra, azt a katonát ő lövi le. Ennek az a harcok módszer volt a módja, ha rájuk lőttek, a tank nem csinált mást, mint a lövöldözőn áthajtva, megfordulva eltaposta azt. A „csata” után nevelőapám valós elmondása szerint, nem volt olyan bátor katona, aki nem pisilta össze magát, és sokuk alsónadrágjából sem hiányzott a fekália.

**Nagyapám, Békefi-Baumann Henrik is picurkában alkalmazta humánus tetteit:** Nyári konyhájában és cselédlakásában a vészterhes időkben bujtatott egy mohácsi izraelita orr-fül-gégész doktor urat családostól és „Jozsót” a cigányprímást famíliájával. Ehhez természetesen szükség volt pusztánk népének titoktartására is. Bátyámmal együtt, mindig gyermekkorunkban begyulladt a fülünk, nem használt nagyanyám terápiája a meleg sózsák, sem a fokhagyma. A Doktor úr ezt simán, hálából megoldotta. Jozsóval más volt a helyzet. Egyrészt térítésmentesen hegedült zongorakíséret és dobfelszerelés (szalonzene), mellett bátyám lakodalman, 1973-ban a mohácsi Kék-Duna presszóban. Kissé később (1976) elmentünk viszonylag nagy társasággal a dunaszekcsői halászcsárdába. Odajött asztalunkhoz a prímás úr. Korábbi ismeretségünk alapján tudta, hogy imádom a színvonalas Dankó Pista és Pósa Lajos szövegével írt nótákat. Hogy víg vége legyen a mulatozásnak, megköszöntem hosszú repertoárját, egyben „jattot” kívántam adni neki és zenekarának, bandájának. Jozsó bácsi illedelmesen kioktatott. Édes fiam, öcsém, mit számít a gyantakopás, a vonó lószőrének foszladozása, kilazulása, a húrok elhangolódása ahhoz képest, hogy Henrik papád megmentette üldözött családom életét.

Megígértem tisztelt Olvasóimnak, hogy hosszan nem foglalkozom a mohácsi csatával, pedig volt belőlük négy is. Az első, történelmünk meghatározója ismert. A második csatát is mohácsinak hívják, csak az a törökök kiűzésekor Nagyharsányban zajlott le 1687-ben. A törökök harc nélkül feladták ezt a stratégiaileg igen fontos területet. Mohács város főterén a volt Polgári iskola előtt egy szobor áll a második „mohácsi” csata emlékezetére. III. Szulejmán, (Szulimán) selyemzsinórt küldött alvezérének, napjainkban is tisztázatlan, hogy Eszékre, vagy Belgrádba. Nem ideillő, de a budai basának, nem küldött gyilkos zsinórt, mert ő 92 éves korában harc közben halt meg. Emléktáblája megtalálható a budai Tóth Árpád sétány végén, közelítve a Bécsi kapu felé. Neve: Abdul Rahman. III. Szulejmán igen tehetséges hadvezér volt, visszafoglalta sok egyéb mellett Nándorfehérvár és Szabács várát is. Felteheti Olvasóm azt a kérdést is, hogy miként tartottak kapcsolatot gyorsan a törökök Magyarország és Isztambul között, mobiltelefonok nélkül. A lassúbb információ futárok és postagalambok útján terjedt, a gyorsabbat tükrökkel, kódokkal oldották meg, talán picit összehasonlítható a morze jelekkel. Csődöt mondhatott - e hírlánc is, ha nem volt elég fénysugárzás. A harmadik mohácsi csatát 1849. július 15-én vívták meg. A csatázó rebellis mohácsi járást, hiteles irodalom nélkül a Habsburgok azzal büntették, hogy Bellyére horvátokat, szerbeket, rácokat, sokácokat, cigányokat telepítettek. Jó előbb kissé már korábban utaltam rá.

### **Jött a negyedik mohácsi csata, az utolsó? Béketűrésem szerint, pacifizmusom alapján tán ez lesz tényleg az utolsó.**

Mohács városáról is és a környező települések lakóinak gondjairól-bajairól említést teszek, melyet a III. Ukrán front, és a parancsnokságuk alatt lévő bolgár katonák kegyetlenkedései biztosítottak számunkra. Ezt 35 év után (1980), jókedvvel, el lehetett humorizálni, a lakosság emlékezetét, gyászát semmibe véve. A nagypolitika jóvoltából, helyi ortodoxék igaz, hogy felsőbb utasításra-, térségünk történelmét felszínesen ismerve dolgoztak, vendégül látták a „felszabadító” orosz tábornokot. A részleteket csak szóban vagyok hajlandó elmondani, mert az illetlen fogadáson és vendégségen, alkoholizáláson, kirekesztésünkön kívül, még egy hajókatasztrófa is hozzájárult. A nagy „csata” Mohácson 1944. november 23-án kezdődött, aztán hamar bevégeztetett, két nap múlva, Alexander Szaveljevics Sznyitkó parancsnokságával. Még nem is volt probléma, de becsületes polgármesterünk, vitéz Szőnyi úr összehozta azt, mert a város kulcsait nem adta át élete kockáztatásával sem a tábornoknak. Asztalos szakmájú városi vezetőnk, nem Sznyitkó fejével, hanem a térség lakosságának várható sanyarú sorsában gondolkodott. **Emberarcú képzett, kiváló városvezető lévén.** A németeknek, úgy mint a 2. doni magyar hadseregnek, Mohácson nem volt mélységi védelme, ezért szinte harc nélkül feladták - e területet. Katonai szakértőket, köztük alezredes nagybácsinkat kifagvatva, azt a választ kaptam, ha az „oroszok” amennyiben kiépítettek volna a Horthy (Szabadság) zátonyon, vagy a Cigány zátonyon egy harcálláspontot a Dunán, puskalövés nélkül szinte elfoglalhatták volna Mohácsot, amitől nyíl egyenes út vezetett megyeszékhelyünk, Pécs felé. Nem így történt! Az eseményeket nagyjából-egészében ismerve rávilágítok azokra. A megtanultak és a tragikus csata nekem mást mutattak, mint Tolbuchin marsall Sznyitkó tábornokának.

Mohács, Nagyharsány és Kiskőszeg légvonalban közel vannak viszonylag egymáshoz. Az utolsó mohácsi csatát Sznyitkó tábornok eldöntötte, hogy a Mohácstól, kb. hét folyami kilométerre délre lévő (Batinán, Bot, Kiskőszeg) helyén vívja meg. Fő stratégiai célja volt a Dunán való átkelés, amit Mohácsnál szinte vérveszteség nélkül megtehetett volna. Megfelelő harcászati térképek nélkül ennek megvalósítása nehéz feladatnak bizonyult. Ugyanis Kiskőszeget egy kb. százötven méteres domb öleli át, ahova a németek befészkeltek magukat, minden háttérvédelem nélkül. A Wehrmacht taktikája az volt, hogy a támadókat beengedték a Duna közepéig, innét kegyetlenül kilőtték őket. Mentsvár volt, hogy két-három ukrán század a parancsot megtagadva, folyamunk jobb partján partra, délebbre tudott szállni, így likvidálni tudták a német fegyvereseket, minimális

tüzérséget. 1976-os ifjúsági delegációnk mindig a harci átkelés „dicső” évfordulójára meghívót kapott. Magyar idegenvezetőnk elmondta-amiben halkán kételkedtünk-, hogy ebben az átkelésben húszezer ukrán és ötszáznál több vajdasági katona vesztette életét. Azt is elmondta, hogy 1945 nyarán a németek még mindig erről a csatatérről szállították haza a német muníciókat. Talán kár volt az Elba partján harmonikázni és csokolózni a jenkikkel? Inkább Viszockij és Goya zenéjét adták volna elő a Moszkva parti estékkel. A történelem, meglátás kérdése, állandóan változó, történészeink dühére. Mostanság arról szól a Fáma, hogy ezerötszáz ukrán harcos vesztette itt életét, a vajdasági katonák létszáma nem változott. Kisköszegnek sok egyéb mellett két nevezetessége van. A domb magaslatán egy Tito múzeum, melyhez neki nem sok köze volt és egy diadalt ábrázoló női monumentális szobor, melyet az ott lakók csak Julkának neveznek. Az idősek még emlékeznek gyötrelmeikre. J. B. Tito engedetlen volt J. V. Sztálin rendezési politikája iránt, mert országát partizánokkal ő szabadította fel, ugyan bűjtatott angol segítséggel. A teheráni és moszkvai béketárgyalások után naiv volt-meg sem hívták-, mert be akarta kebelezni Görögországot is.

Ezek után jött Udvar, Sátorhely feldúlása, de miként? Voltak községek, megfelelő harcászati térképek híján amit fel sem szabadítottak, mint például Liptódot és Máriakéméndet, ugyan Kéménden a borospincéket fellelték, a német tisztek szokásos ivóhelyét. Ez a pince napjainkban is megtekinthető. Tény és visszaellenőrizhető, hogy -e községből és Szederkényből a 16. század óta Franciaországba szállították szekéren a mustot, a sardoneyt. Udvar községi tartózkodásukról csak annyit, hogy nem a kövesúton, hanem szántóföldön vették célba szülő pusztánkat, Sátorhelyt, de minek? Ugyanez a sors várt Majsra, Nagynyárádra, Bólyra, Szederkényre és a környező falvakra, Pécsig bezárólag.

Apámat nyolc év eltelté után engedték haza, ezen a gyászos november 26-i napon. Szabadságra engedését profi szakértelme hátráltatta. 19 és 26 éves korára tudása, jó műszaki ismeretei miatt irányította a nála magasabb katonai ranggal rendelkező idősebb beosztottakat, a repülőök összeszerelését, Budaörsön, Mátyásföldön, Ungváron, Tökölön, Kassán, Kolozsváron és korábban Brémában a háború előtt. Jóval később, mert parancsba kapta 1953-ban szakértelme alapján részt vett a lökhajtásos repülőgépek javítására vonatkozó két hónapos tanfolyamon, Sármelléken (P.f. 4715), segédkezett a reptér logikus beindításában. Parancsnok őrnagya szorgalmazta azt, hogy tegyen esküt az új rendszerre, legyen továbbra is hivatásos katona, egyben megajánlották neki a századosi rendfokozatot. Apám ezt nem vállalta el azért, mert a hozzá beosztott katonák igen fegyelmezhetetlenek, trágárok voltak, nem tisztelték a katonai rangot, nem úgy mint a Horthy rendszerben.

Visszatérve szabadságára, menekülnie kellett a felszabadítók elől Villányba gyalog, hogy lejelentkezzen alakulatánál. Ez neki nem volt nehéz, mert korábban megnyert egy járőrversenyt Mohács és Pécs között. Wolf nagyapámat pedig Albrecht főherceg áttételesen megkérte, hogy csikóslegényeivel együtt 150 lovat hajtson fel Féltoronyba. (Halbturm). Kinek volt nehezebb dolga? Egyértelmű, hogy nagyapámnak. Most sem találkozhatott a fiú apjával. Egyikük az ukránok elől lejelentkezett alakulatánál, másikuk az utóvéd harcok elől oda-vissza menekült a Fertő tó partjára, ami III. Károly kedvenc tartózkodási helye volt. Nagyapám az igáslovak miatt, amik a zabot és vizet hordták, naponta csak 35-40 kilométert tudott megtenni. A Bakonyban pihentette ezt a csonka ménest, amit a magyarok és a németek is felfedeztek. „Rekvirálni” akarták az állományt. Wolf papám ellenállt, mert volt huszár, hajdú létére tudta -galíciai és bukovinai tapasztalatai alapján-, hogy mi fog éhezés kapcsán történni a lovakkal. „A lovakat lelövik ugye?” Ez egy olasz film címe is volt a hetvenes években. Rendezőjét, forgatókönyvének íróját nem ismerem. 1944 és 1945 szomorú éve volt országunknak. Mind a németek és a sztálinisták átgázoltak a világháborúkat nagy vérveszteséggel, de mégis kiheverő hazánkon. „Felszabadulásunk” után sokan váltak partizánna! Erről szigorúan, csupán csak ennyit. Megjegyzem azt, hogy országunkban a „felszabadulás után” annyi partizán lett, hogy velük meg

lehetett volna nyerni a II. világháborút. Lásd.: A Partizán Szövetség és Népfrent sok kötetes történelme. Könyveket náci módra nem szoktam elégetni, de ezeket mind eltüzelttem kandallómban. Láttam a papír gyulladáspontjáról szóló filmet is amely az izraelita írók könyveinek elégetéséről szólt, mely filmcím a hőfok a papír gyulladáspontjáról volt Fahrenheitben megadva.

Nekünk az Omega együttes mintájára, háborúkat nélkülöző fiatal nemzedéknek, új Babilon épült, a Hajnali óceánnal egyetemben. (1987). SLPM 37097. Csodálkoztam Kern András azon nagylemezén, hogy a három „T” időszakában Aczél György kiadatását megengedte. A lemez azonosítója: SLPM 17879, ezt a művet 1985-ben terjesztették. A rendszerváltást megelőzően 4 -5 évvel korábban. Hazafias bátorságok voltak ezek, mind az Omega együttestől és Kern Andrástól egyaránt, a kétértelmű, de kibogozható reális mondanivalóval, színvonalas „komoly” zenével, szöveggel. Csak az idioták nem értették meg az üzenetet. A cenzúra ugyan elütötte hatalmaskodásával Kern művész urat és az Omega együttest is a világhírtől.

Pusztánk ellenállás nélkül miként viselte el a második világháború végét, a szintén kiszolgáltatott ukrán és főleg a brutális bolgár katonák kegyetlen, magántulajdont nem tisztelő modorát, ha ezt modornak lehet hívni. Szükség törvényt bont, pozitívum, hogy az ukránok sokszor fizikálisan is fegyelmelték a bolgár „harcosokat”. A dolog kísértetiesen hasonlított Kósa Ferenc rendezőnk és Sára Sándor operatőrünk azon megrázó filmjére, melynek címe: Tízezer nap. Ez az alkotás a Cannes-i filmfesztiválon, elnyerte a legfőbb díjat is. A film bemutatta, hogy felszabadítóink sok egyéb kegyetlenkedés mellett mit műveltek a tanya fiatalasszonyával úgy, hogy ezt pincében bújtatott férjének végig kellett néznie. Sátorhelyen ilyen dolog ugyan nem történt, de Majson igen. Pusztánk becsületes, szorgalmas sváb leányát, a sokak által igen tisztelt Annamária nénit, fogságra, málenkij robotra kényszerítették. Idős Zöldföldi, mint becsstelen ember nem vette tudomásul Majson, hogy a gyermekek-utódok, nem vonhatóak felelősségre szüleik tetteiért, azért sem, mert apja Annamária néninek, kiszolgált a téveszme terjesztőit. Annamária nénit elhurcolták (Gulág?), aztán elfagyott lábain 1946-ban „hazaengedték”. Mi is korosztályommal együtt és a nálunk jóval idősebb társadalmunk tagjai is kényszeredetten kiszolgáltuk megalkuvóan? a másik ellentett téveszmerendszert, ugyanolyan elnyomásban. Szabadság híján, országunkat letaglózva ez az agy mosás várt ránk. Megjegyzem, hogy főleg a bolgár harcosharcos csúnya dolgokat műveltek pusztánkban. Ellopták a lugzóknak, nyári konyhákban pácolt, érlelt sonkákat, szalonnákat, zsírosbödönöket a bennük tárolt - hűtőszekrény nem lévén -, a tartósított értékes húsokat, nem kímélték a baromfi állományt, aranyékszereket, „rekvirálták” a világvevő rádiókat, faliórákat, tükröket, takarmányt, búzát, tengerit. Nagypám a dolgok kijátszására egy ócska kimosatlan köpeny zsebébe rejtette el családjá ékszereit. Ezek után az történt, hogy az ukránok a köpenyt is elvitték. Előfordult az is, más községekben, hogy a lányok, kislányok füléből kitépték az arany fülbevalókat. Más is volt. Egy tiszt nő Békefi papám cselédlakásában szülte meg gyermekét, pólya híján nagyanyám aszúrozott asztalterítőibe tekerte az újszülöttet. A szülést önzetlenül segítette Hermann Ferencné bábaasszonyunk és Schwalm Mihály felcserünk is. A lakosság okos, lojális volt mint mindig, nem adott alkalmat kegyetlen cselekedetekre, iskolánk hosszú ideig nem működött, de elvonulásuk után éhkoppon maradt pusztánk becsületes népe. Megtanultak puliszkát főzni, tökből húsleves készíteni, a krumplileveseket, paprikásokat is krumplival ették, becsületes módon cselédként sem kasztrálták a főhercegi tulajdont képző sertés és szarvasmarha állományt, melynek jelentős részét az ukránok elhajtották, ugyan módjával és testvériesen elosztva működött esetenként a mészárszék. Szükség ismét törvényt bontott! Pusztánkban idős lokálpatriótáktól tudhattam, hogy a településünkre érkező német, szintén parancsnokság alatt görnyedő katonák nem loptak, a kért élelmiszereket kifizették úgy mint régen az orosz cári hadsereg erkölcsös tisztjei és katonái. Nem alázták meg és békén hagyták a polgári lakosságot, gyermekeket. Földijeink ezt kenyér, lepény, lángos sütéssel, élelmiszerekkel, alkohollal hálálták meg. A német katonák kiképezték a lakosságot arra, hogy légitámadás során mit tegyenek, nyissák ki a nyílászárókat és bújjanak magtárunk-kocsmánk légó pincéjébe. A

németek saját magukat is bombázták az akkor semmi stratégiai szereppel nem birtokló Sátorhely pusztát, települést. Ennek négy rutén katona lett az áldozata. Temetőnkben kettőjüknek áll csak emlékező vaskeresztje, mert a másik két harcost szétroncsolásuk alapján sem tudták azonosítani, azonban a két sírban négy rutén katona alussza örök álmát, melyet községünk lakói rendszeresen ápolnak. Hál' istennek mindennek vége lett, de országunk számára egy új világ kezdődött Debrecenből vezényelve. A kitelepítési politikát is később (1947) sajnos innét irányították. Sztálin lakosságcsereit (németység) és a szlovákokét is a magyarokkal együtt, vice-versa. Manapság is gyűlölni kell, illik ezt, mert sok ártatlan családot ismerek Szerbiában, Horvátországban, Szlavóniában, Vajdaságban, Szlovákiában, a volt NDK-ban, Bólyban, Székelyszabarban, Sombereken, Véménden, Fekeden, Geresdlakon, Nagynyárádon, Szederkényben, sőt az adriai tenger zelenikai strand, camping magyar tulajdonosát is, aki a katori öböl mellett szüleivel telepedett le -e gyönyörű kis fürdő városkában. Mivel sok embert ismerek, és bárhova kirándultunk családotól 1985 és 1990 között, néhol találkoztam pusztánk lakóival. Feleségem megjegyezte, hogyha az Északi - sarkra kirándultunk volna és a távolban egy fekete pontot látnék, mire az közelebb jönne az az ember is sátorhelyi lenne.

### **A következőkben leírt gondolataim, képzettségek, végzettségek, átvezénylések szerint, mely apám katonakönyvéből kronológiailag is hitelesen igazolhatóak.**

Nevelőapám -megélhetési gondok miatt-, a hivatásos katonai pályát választotta. Korábban „eltanácsolták” az uradalomból, mert kinevelte a kisasszonyokat, egy húsvéti misén. Géplakatos lett Wolf István nagybácsija istápolása mellett Budapesten. Altiszti őrmesteri béréből képezte hűgát -Évát-, aki ezután az Országos Levéltár alkalmazottja lett. Pécsre vonult be, 1937. október 5-én. Utána Brémába helyezték, ahol megszerezte az alábbi katonai végzettségek egy részét, katonai szakképzettségeit: 95, 103, szerelő mechanikus. Repülőgép fegyvermester, fegyvermester. Ez utóbbiakat a Ludovikán szerezte. Katonasága alatt, „megjárt” Kolozsváron. Csibészsége alapján mik történtek? Vele -mint velem is-, mindig történt valami. A Zokogó majom vendéglőbe járt bajtársaival szórakozni, italozni, kártyázni. Nagyon jó kapcsolatban volt a tulajdonossal, főleg annak feleségével. Jóképű ember lévén, nem ő volt a kezdeményező. A férj feljelentette őt a reptérparancsnoknál. A büntetés az lett, hogy nevelőmet Kassára helyezték át. Itt később átélhette a szörnyű bombázást. Elmondása szerint -de ez történészekre tartozó dolog-, hogy -e bombázók román területről indulhattak el. Kolozsvári tartózkodása alatt megállapíthatta, hogy: Szép város Kolozsvár, de ő nem lakhatott a szőke Szamosnál. Ezek után Ungvárra vezényelték kétszer. (Említettem már). Innét lefegyverzésük után mégis szerencséjére nem a Gulágra, hanem megszökve a frontra került. Szerette ezt a sokszínű várost, Ungvárt, 1944. június 30-ig tartózkodhatott volna itt, de előbb, vesztére visszakerült Budaörsre, melyről később írok. Hosszabb kapcsolata volt egy ismert színésznővel és egy operaénekes hölgygel. Ezt csak nekem mondta el. A nevüket nem kívánom megemlíteni. „Hetedik kapu!” 1945. május 2-án amerikai fogságba került Regensburg környékén, pontosabban Pockingben. Tizenöt kilométeres körzetben szabadok voltak. Az amerikai katonák -ők sem voltak különbek az oroszoknál-, mindent, konzervet, fényképezőgépet, meleg ruhákat, bőrdzsekiket, lovaglós csizmákat, nadrágot elloptak tőlük. Az Inn és mellékfolyócskáikból táplálkoztak, (Amper, Isar). Gránátokat összecsavarva halásztak, gombát szedtek. Finom a halászlé és a gombapörkölt só, hagyma és paprika nélkül is, hát még a sült hal zsír nélkül. Ezek is a magyar bakák életképességét bizonyították. Ez a természet ajándéka volt. Banán, füge és narancs a hiedelmekkel ellentétben nem volt ajándékba adva lágerükben. Apámat életében talán tízszer láttam halat enni. Négy hónap után a jenkik elengedték őket Győrbe. Azonosítás után innét majdnem gyalog jött legyengülve haza. Ereje annyira elfogyott, hogy elmondása szerint Nagynyárádtól Sátorhelyig minden eperfa alatt két percet pihent. Csendesnek mondható háború utáni kilenc éve? Nem hiszem. Beiskolázták a mosonmagyaróvári tejipari gyorstalpalós főiskolára. Itt kötött ismeretséget Tóth Vendelnével, aki az Agrár akadémiát végezte, a későbbi Sátorhelyi Állami Gazdaság igazgatójával. Ezután mint munkás kádert, kinevezték a kacsótai tejüzem vezetőjének. Nem adott vajat és sajtot a

tejjellenőröknek ingyen, innét kulákká nyilvánították, 1953-ban kirúgták, befejezte tejipari tevékenységét. A Dunántúli Napló egy flekket írt róla, felsorolva István nagybácsijának komornyik, amerikai jelenét, apja vaskúti és anyja bajai „birtokosságát”. Barátja ettől függetlenül -Takó József-, Miskolcra megkérte, hogy legyen vezetője a miskolci tejüzemnek. Takó úr a Borsod-Abaúj-Zemplén megye tejüzemeit irányította ez időben. Nevelőm a megpróbáltatások ellenére sem hagyta egyedül szeretett szüleit, nem vállalta a feladatot. Sokat volt egyébként is távol, mindenhova elrángatták. Kiült Sátorhelyen a mafla placra. Jöjjön az, aminek jönnie kell! Jött Tóth Vendelné igazgatónő. Rákérdezett: -Matyi, te mit keresel itt? -Igazgatónő, te nem olvasol újságot?- Nem!!!- Holnap bejössz az irodámba és a traktorosok brigádvezetője leszel! **Ezek után, így szántatta be apám a gyapottáblákat. Fel is jelentették, egy sokkal későbbi önkéntes munkásór, akit nem kívánok megnevezni, hisz mindenki ismeri pusztánkban, nagyon régen elhunyt már.** Öt napot volt munkatársaival a mohácsi rendőrség fogdájában. Pozitívum, hogy -e táblákon az elvetett kultúrnövények kicsíráztak, igazgatónőjük magára vállalta a „csúnya” cselekedetet, és a foxiban nem gyötörték őket fizikálisan.

1956 októbere és novembere sűrű „programjai” voltak nevelőmnek. (Segélyszállítmányok, nőszülés, gépműhely, raktár, mosoda felügyelete). Október 26-án volt a mosonmagyaróvári sortűz, reggel, fél nyolckor. Este odaérkezvén -Tóth Vendelné megbízásából-, humanitárius segélyt vittek, Kelemen György barátjával, Csepel teherautón. (Kötszerek, tartós élelmiszerek, konzervek, kenyér, tej, ruhanemű, stb.). A riadólánc működött, az MTI és a Kossuth Rádió nem teljesen. Az uradalom miatt is kötődtek Óvárhoz, korábban is sokszor jártak ott.

Tanfolyamom alatt 1974 februárjában én is. Kiemelkedő volt az ott lakók vendégszeretete, melyet én annak is tulajdonítottam, hogy osztrák „sógorék” a város hasznára alkalmazták a bevásárló turizmust. Gyönyörű közvetlen hölgyek Mosonmagyaróváron kívül, mást is megmutattak nekem. A korzókon, utcán általában 14 és 22 órakor kezdett lüktetni az élet. Műszakváltáskor három hölgy szólított le, mert barátnők voltak. Nyílt, őszinte, parázna tapasztalataim szerint Isten és embertársaim bocsájtanak meg ezért nekem. Különben is professzor Nagy Imre tanárom, az aktok és különböző művészeti alkotások elemzésekor, meztelen, koituszt ábrázoló művekről megállapította, hogy ami két különmű embernek szépség és gyönyörűség, az másoknak, kívülállóknak roppantul gusztustalan. Ezekben a randevúkon, „összejöveleteken” eszembe jutott a Pécsi Nemzeti Színházban megtekintett „Westsyde story,” mikor a lányoknak azt mondták, hogy buta kurvák! A buta minősítést kikérték maguknak. A magyaróvári hölgyek történetesen, megmutatták nekem Halászit, Püskit, Hédervárt, Lipótot az ott lévő főúri kúriákat és az érintetlenül álló Nagymarost is meglátogattuk. Héderváron tanultam meg tőlük, hogy a hájdermékű szó honnét ered. Az itt élő emberek, hölgyek nem beszéltek 1974-ben a „múltról”, sem férjüknek a jelenről. Kivétel volt a Sátorhelyről elszármazott Kibuszek János gépszerező, idős úr, aki városa 1956-os történéseiről kiokosított. Sok reális információt adott. A gyönyörű hangulatos kisváros és nem Moson, hanem Magyaróvár szívem csücskévé vált. Mára is szívesen visszagondolok a hölgyekre, az Óvári két korzóra, a Lajtán lévő vízimalmokra, a Fekete Sas és Béke szállodákra, éttermekre a várra, ahol a Mezőgazdasági akadémiát működtetik. Meglepődtem azon, hogy a sortűz után Mosonmagyaróvárnak kb. hat kilométeres főutcája lett, Leninnel elnevezve. Nemigen lehetett eltévedni. Tanfolyamtársaimmal együtt mi is a Lenin szállodában laktunk.

Pihentetőül apámék a „Fekete Sas” -Csornúj Orjol- szállodában laktak. A dolognak itt vége szakadt, irány Sátorhely, feltankolás után (ismét humanitárius segély) új utazás kezdődött Budapestre. Haraszi Györggyel és Karai Istvánnal bővült két teherautóval is a csapat. Az élelmiszereket a házmesterek és viceházmesterek ajánlása jóvoltából Budán az első kerületben (Fortuna utca, Táncsics Mihály utca, Szentháromság tér, Dísz tér és a Ruszwurm környékén), osztották szét. Jó szállásuk volt, a nagytétényi sertéstelep melletti kertészet üvegházaiban. A parfüm kiváló volt. A kegyetlen jeges hidegben hazafelé Kelemen György Csepel gépkocsija az

árokban kötött ki, melyet szovjet segítséggel kicsörlöztek. Apám barátai félték a harckocsiktól. Nevelőm ismertette velük, amennyiben a harckocsi torony, cső feléjük mutat, az nem célzásra, tüzelésre készül, hanem a harckocsiból csak így látnak ki rendesen a katonák.

**Nagy kitérő Stefi bátyánkról, apám Sátorhelyről elszármazott nagybácsijáról, akit csak Stefi batyának hívtunk.** Anyanyelvén kívül, foglalkozásából adódott, kiválóan beszélt „amerikai angolul”, angolul, németül. Megbízható, titoktartó ember volt. A követség munkájáról, „látogatóiról” egyáltalán nem beszélt, még feleségének sem. Igen módos ember lévén, három háza volt. Máriaremetén, Pátyon, és a Hűvösvölgyben az Ördögárok utcában. Ezek a házak mostanság is utódjai tulajdonában vannak, mert Pista balyánk hosszútávra gondolkodott. E mellett kiadta az ingatlanokat, mert ő családjával Budán az első kerületi követségi lakásban lakott. Stefi batya komornyik volt a követségen, „mindössze” 1200 dollárt keresett havonként. Akkori árfolyamon ez közelített a harminchétezer forinthez. Kiszolgált a hosszú időn keresztül Montgomery nagykövetet, és a követségen rabként, házi őrizetben lévő Pehm, Mindszenty József esztergomi hercegprímás urat. Ezt ő haláláig 1968 decemberéig megtette. Mindszenty a Vatikán és Nixon amerikai elnök közbenjárására, 1971-ben szabadult. Pátyon, Pista batya, sokszor hétvégén -nem szívesen-, de vendégül látta háborús bűnös sógorait, a Thoma hármas fivéreket, akik a II. és XII. kerületek deportálását intézték. Állandóan fegyverrel jöttek a piknikre is. Fenyegették apámat és Pista batyát is. Sok vitájuk volt a várható német megszállással kapcsolatban, meg arról is, hogy a németek elvesztették a háborút. Matyi papám, a jó magyar pisztolyt előrántva, le is fegyverezte őket. Revansra nem volt idő, mert a nagy nácik az USA-ba menekültek.

Nevelőm az Ungvárról való visszamenekülése után Budaörsre került. 1944. március 19. előtt súlyos balesetet szenvedett. Az történt, hogy Fokker gépükkel, élelmiszer csomagokkal „bombázták” Budát. A pilótát a németek kilőtték, már József nap előtt is itt voltak. Apám bal felső karján géppuska sorozatot kapott. A pilóta, elhunyt előtt, megmentette nevelőm életét, mert a gépet 650 méter magassáig emelte. Leszálláshoz apámnak a 250 méteres magasságot kellett megtartania. Nehéz volt. Kiemelte a halott pilótát üléséből, hogy hozzáférjen a kormányhoz és a lábpedálokhoz, miközben a magasság rohamosan csökkent. Sikeresen landolt. Ájultan vették ki a gépből. Karját az amputációtól Hajdúszoboszlón és Hévízen mentették meg.

**Stefi batyánknak és Thoma Magdolna ángyikánknak két fia volt, Ervin és Tibor.** Gyermekeik továbbtanulását nem szorgalmazták „mások”, az ötvenes években, a követségi tanácsos közbenjárására végezheték gimnáziumi és felsőfokú tanulmányaikat. Ervin később a Központi Fizikai Kutató Intézet (KFKI) alkalmazottja lett, lakatosként, aztán Sztálin-városba helyezték segédmunkásnak, végzettsége ellenére. Tibor akaratosabb, célratörőbb volt nála. Mindketten Komlón voltak munkaszolgálatos (MUSZ), katonák. Természetesen különböző időpontokban. Ezért telefonált nagybácsink apámnak, hogy postafordultával jöjjön Budapestre. Apám a 30 másodperces telefonból három dolgot tudott. Nagy bajban van a Wolf család, az amerikai követségről hívták a sátorhelyi gépműhelyt, és azt, hogy sógorának Verőcei Vrecserics Istvánnak meghalt az édesapja Sátorhelyen. Mi történt ezután a kemény télen? Apám a sötétedés beálltával elindult Máriaremetére. Sétagaloppja a Junak motorkerékpáron nyolc órát vett igénybe, roppantul átfázott, de benzin kannákat is vitt magával, megtöltve azokat. Illegálisában nem akart senkivel sem találkozni. Éjfél után ért nagybácsija házába. Stefi batyánk beletukmált két deciliter whiszkyt, amit apám nagyon utált a többi „égetett” szesszel együtt. Megfürdött, felmelegedett, aztán teljesen titkosan rádióhang és csobogó vízcsap mellett elbeszélgettek. Stefi batya célja volt, hogy Tibor fiát apám kérje ki Komlóról, mondván, hogy közeli hozzátartozó hunyt el. Kérte azt is, hogy kisebb fiát menekítse át a Jugoszláv határon. Ott tudnak már róla, nem kell gyűjtőtáborba mennie. Ez igen!, mondta nevelőm, de tudja Pista batya, hogy az életünkkel és családjunk bebörtönzésével játszadunk? Csend lett, felfogták várható cselekedeteik felelősségét, kockázatát, következményeit. Apám négy óra alvás után elindult Komlóra. Volt ungvári százados urát láthatta viszont itt. Ő is jutalomból volt a bányászvárosban. Tibort elővezették, eleget tettek nevelőm

kérésének. A kisebb Wolf fiú azt hitte, hogy apám a temetésre motoron elhozza Sátorhelyre. Nagyot tévedett. Akkor már nevelőm (1957. február 10), -ez a dátum két nap eltéréssel leolvasható a sátorhelyi temetőben idős Vrecserics István sírkövére-, parancsba adta neki, hogy csak tömegközlekedéssel közelítheti meg a határsávot. Tibor a temetőnkben butaságot csinált, mert a szertartásról apám letiltotta, apja és apám tervéről nem tudott, mert ezt is kifecsegte volna. Megkérte Szentkirályi Lajos nagybácsiját, Wolf Julianna férjét, majsi tanácselnököt, hogy szöktesse át Jugoszlávia határán, egyben közölte azt is, hogy Matyi segítségével kapott szabadságot. Azért becsültem sok minden mellett Szentkirályi urat, mert nem tette meg azt, amit meg kellett volna tennie, Tibor szándékát ismerve nem jelentette fel. Nevelőm nem vett részt a temetésen, de bepörgött unokaöccse kérelmén. Ezek után Tibort egy- napos magánzárkára ítélte lakásunkban. Éjjel, fél egykor felébresztette. Nevelőapám vadászruhába öltözött, amit biztosított unokaöccsének is. Magával vitte a vadászatot mímelve, puskáját és egy erő csípőfogót. Nem akart ő egy határőrt sem megölni, ésszel hajtotta végre, jól megtervezett cselekedetét. Sűrű hóesés és nagy hó volt ezen a télen, éjszakán, mely könnyítette a szöktetést. Utánozták a külső és belső határsértési módszereket, okosan kikerülték a „mafit” a magasfigyelőt, határőr zsargonnal a nyomtatást, járőrellenőrzést. A határőrizet leggyengébb pontján, az udvari híd alatt Tibor átért csípőfogóval a szabadsághoz. A sikeres szöktetést, miután a Jugoszláv határőrök „elkapták”, lejelentkezett náluk, három bagoly- huhogással jelezte unokabátyának a sikert. Apánk, még ezek után elindult alibiként vadászni, aztán erőltetett menetben zsákmányával (nyúl, fácán), hajnalban, világosban, mosolygósan köszöntötte nagyanyámat, Áná nénit. Örültek, hogy nagy baj nem történt. Apámat ugyan később kihallgatták a belügyesek, de nem tudtak komlói kikérőjét leszámítva, rábizonyítani semmit. Pusztánkban és máshol is szalajtott, elcsendesedett az ügy. Csak sejtették, mint macska az esőt. Ezek után Szalóki József százados úr volt majsi őrsparancsnok megkérte apámat a határőrizet teljes rendszerének áttervezésére, mert nevelőm madártávlatból is látta a tereptárgyakat, nyomsávot. Vigyázniuk kellett, mert ez katonai titok. Ettől függetlenül „mostohámmal” jól megértették egymást. Szalóki úr igen titoktartó, becsületes, intelligens és jóindulatú ember, katonaember volt, apámmal együtt. Tette után, nyugodjon békében! A katonai becsületszó nem adta meg magát. Volt szerencsém Szalóki urat megismerni húsz éves koromban, volános energetikusként, mert ő nyugalmazott alezredes lévén munkát vállalt 1975-ben akkori cégemnél. Sok dolgot elmesélt nekem, persze nem katonai titkokat. Wolf Tibor „nagybácsim” New Yorkban, aztán később Los Angelesben lelt otthont, megházasodott, elvette feleségét Los-Angelesben, aki véletlenül Budán vele szemben lakott, két gyermekük született, ők jogásszá, ügyvéddé váltak az USA-ban. Nevelőapám szorgalmazta 2000-ig, haláláig, hogy Tibor látogasson vissza családotól Magyarországra. Ezt unokaöccse nem szorgalmazta, de levélben közölte vele, hogy ő kifizeti a repülőgép jegyek árát Los Angelesig apámnak és édesanyámnak. Közölte azt is, hogy nincs honvágya, de szülőhazáját (Faterland) soha nem fogja visszalévő életében meglátogatni. Az életveszély, a hála, a bátor kockázat és felelősségvállalás -apám nevelte belénk-, a családdal, rokonokkal, nagybácsival való összefogás, a katonai felkészültség, a hazardírozó, életveszélyes megoldások az unokatestvérek iránt, nagy urak máig is, nálam is, sátorhelyi polgártársaim sem nélkülözik többségében - e tulajdonságokat! Számomra a hétköznapiaknak is vannak hősei. A rendvédelmi dolgozók, rendelkezési állományban lévő katona és rendőrtisztek, katonák, egészségügyben dolgozók, mentősök, katasztrófa védelmi tűzoltók, kamionosok, volános sofőrök, élelmiszeriparban, kereskedelemben, pedagógusok, akik éjt nappallá téve dolgoznak értünk, kevés anyagi juttatással, de gondolkodó becsületes polgártársaink. A várható kockázatokat apám a tiltott határsértés tényét csak anyósával, Békefi Henriknével, Forster Annával közölte. Részleteket, megalapozott tervéről nem mondott el semmit neki. **Nagyanyámtól, tőle tudom ezt a „mesét.”** Nem Mátra alján, falu szélén, de lakhatott Sátorhely pusztánkban az én mindhárom, melegszívű öreg néném, nagypapáim. Őzgidácska, sete - suta, rátévedt az országútra, de nem törött el a gida lába, bátorsága, logikussága, embersége...Családunkból nem kell sajnálni senkit, aki sokat töpreng és panaszkodik, sír, attól el kell venni és így kell az „őzbálba” menni, menni és mindig fáradhatatlanul menni. A jól bevált módszereket viszont előremenetelünk során is meg kell tartani, át kell hagyományozni az ifjú



nemzedékre!!! A felszerelt hátizsákot, tarisznyát, kulacsot, megtöltött jó sátorhelyi ivóvízzel, túlélő bicskát is zsebünkben tartva ne feledjük otthon, de szülőhelyünket sohasem tagadjuk meg senki előtt, a tescheni ág, Habsburg Frigyes és Albrecht főhercegek uradalmát! Arany János Rendületlenül c. versének hetedik -utolsó- versszakában ezt írta 1860-ban:

Hallottad a szót „rendületlenül”?  
Ábránd, hiúság, múló kegy, javak,-  
Lenn a sikamló tér, nyomás felül,  
Vész és gyalázat el ne rántsanak.  
Óh, értsd meg a szót: árban és apályon  
Szirt a habok közt-hűséged megálljon!

**Itt nem fejeztem be, csak kissé abba hagytam történeteimet,** a „Puszták népének”, az időskorú, volt cselédek szenvedéseiről való memoáromat. 1945-től, „véletlenül-tudatosan”, kihagytam, csak érintettem 1961-től a kegyetlen intézkedéseket, az átszervezéseket, a Bólyal való közösülést, mert pusztánkat megerősakolták. Fizikai bántalmazások is voltak! Molnár Pista bácsit, volt becsületes csendőr létere, ez időben, vizes vödört rakva fejére, rendszeresen hetenként, jól elverték, gumibottal, összerugdosták máját, veséjét, heréjét, a Mohácsról kivezényelt rendőrök. Ájulásig bántalmazták. **Jákó Vera jól ismert magyar nótájából idézek:** „Kóbor őszi széllel hozzád száll a lelkem (Pista bácsi), rád gondolni én már nem is nagyon mertem”. Napjainkig a történések ellenére is igyekeztem felidézni Sátorhely nem tudományos, de szakaszos történelmét, emlékeim szerint az itt lakó emberek már nem nyomorúságos, de szerény életmódját. Sok feladat vár még volt pusztám lakóira. Tudatosan sem kívántam leírni a környező községek, puszták, tanyák földosztási, szakszövetkezetek megalapításának történelmét, az itt lakók szenvedéseit részletesen feltárni. **Át és túléltek, megéltük!!!** Ez volt Sátorhely lakóinak, híveinek az igazi Máté Passió. (Passió = szenvedés). Az Öröm óda Beethovenól később jön, az EU himnusza késni fog! Elmondátok ezeket a szörnyűségeket már régen nekem. **Átkozottak legyenek a titeket a nagy szocializmusban irányító ostoba vezetők, Tóth Vendelnét kihagyva!** A kommunistaként, vagy párton kívülként kinevezett, buta, beképzelt, képzetlen munkásigazgatókat, nem állt szándékomban, módomban név szerint megemlíteni. Volt belőlük bőven elég. Kalauz Budapestről, állandóan minden hétvégén bált rendező bányász és asztalos, emberekhez, mezőgazdasághoz, állattenyésztéshez, mezőgazdasági gépekhez nem értő analfabéta csökevény, embertársaikat nem tisztelő ördög vezető. Állandóan okoskodó, végrehajtóikat megalázó, mindent bíráló, parancsot kiadó Lucifer, akik nem vették át, sőt megtagadták az Angyalok karát, Gábor hozsannáját, eszméjét, Mihály erejét, Ráfael jóságát, a főangyalokét. Ezek a kinevezett igazgatók nem az angyalok karához, hanem a gonosz angyalokhoz a démonokhoz csatlakoztak. **Az élet igazságos, megérdemelték befutott életútjukat.** Nélkülük is megoldódtak volna Sátorhely problémái, hiszen gazdaságunk több lábón állt. Nem akartam idézni A Bólyi Állami Gazdaságról kiadott, dr. Iglói Zoltán által írt könyvből, annak bevezetőjéből **semmit.** A szerzői jogok alapján, cáfolataim miatt, eleven hulla lettem volna talán manapság is. Ez sújtotta volna hátrányomra a mindig meglévő családom életét. A bevezetőt, előszót, az említett -szavatossága rég lejárt könyvhöz-, dr. Márton János az Agrárgazdasági Kutató Intézet igazgatója írta, 1970 szeptemberében, a magyar szocializmus virágkorában, a szocializmus „alapjainak” lerakása, a nagybirtokok összevonása, lerombolása után, jó 25 évvel később. Elolvasható a sátorhelyi falumúzeumban. Központi támogatásaikkal, jó elvtársi vacsorákkal, vadászatokkal, ultipartikkal, stb. „elintéztek” mindent. A „természetbeni juttatásokkal”, ugyan a rombolások ellenére pár beruházást is megvalósítottak, Sátorhely hátrányára, a bólyi kombinát és nagyközsége hasznára.

**Először, másodszer, harmadszer is önös elhatározásaik miatt ők jönnek, mi csak jó esetben is negyedikek lehettünk. Az utasítások végrehajtására mindig kiválaszthatták a „megfelelő”, lelketlen vezetőiket és megalkuvó végrehajtóikat. A valódi szakmai hozzáértés, a fiatal**

**agrármérnökök iskolai végzettsége után történhetett, de ez már elkésett mese volt, mert Sátorhely működtetett gazdasági üzemeinek lerombolása már visszafordíthatatlanná vált.** Nem kívántam felidézni pusztánk nagyon szorgalmas, becsületes embereinek mostanságig is ható, fájó, jogtalan meggyalázását! Rég begyógyult sebeket nem jó dolog felszaggatni, mert jobban tisztelem -e könyvnél, községünk lakóit, polgártársaimat. Munkabírásuk a község életében, annak csinosításában, közéletben betöltött szerepük, nélkülözhetetlen, főleg az új koronavírus járvány idején! Munkátok során legyetek aktívak, értelmesen jó előrelátóak, kezdeményezők, kerüljétek a szendeséget, megalkuvást, reálistan pályázzatok, nyissátok ki fiataljaink előtt az országunk által biztosított lehetőségeket és a világot is, községünk népe javára.

Faluépítő munkátokhoz kitartást, friss jó egészséget kívánok az általam nem ismert képviselő testület tagjainak is. Sok sikert NEKTEK!!!

### **A fent említett könyv bevezetőjében egy szó sem esik Sátorhelyről, a FUNDAMENTUMRÓL!!!**

Nem akartam a tagadás tagadásának hálójába esni, abban fetrengeni. A tescheni, Habsburg Frigyes, Albrecht, birtokokat, Mattyasovszky-Zsolnay, Sauska bárói és Batthyány és Jankovits, Montenuovo uradalmakat összevonásuk előtt, hagyták volna békében, tovább szakosodni, külön-külön gazdálkodni, szakszerű munkaerő lévén, az agrártechnika, technológiák követték volna a kor követelményeit, a világszínvonalat, a központi, minimális állami támogatás ellenére is. A fundamentum már korábban is jól megvolt Sátorhelyen, Bellyén, Főherceglakon és Magyaróváron. Nem kellett volna a mindenáron való szovjetesítés, a sztahanovista mozgalom beindítása. Lakóhelyünk biztosította volna polgárainak a munkát és nagy létszámban a megélhetést, az új beruházások kitermelését, a még modernebb mezőgazdasági üzemek létrehozását, amiket manapság sem működtetnek, vagy leépítik, lebontják azokat. Nem tudhatjuk, hogy bontanak, vagy építkeznek. Elvették az itt élő emberek kreativitását, konstruktivitását és elrabolták idejét. Elmaradt volna az elvándorlók, városba történő elköltözött emberek tömege, a falvak megtartóerejének kasztrálása. A környező községek, megtarthatták volna az őket kényszeredetten elhagyó, felkészült, szorgalmas, dolgozó mezőgazdasági munkásaikat, szakembereiket. Tovább lenne a magyar, már szétforgácsolt mezőgazdaság, hiszen az összevonás nem mindig tükrözött logikus elemeket. Ezek a gazdaságok már a bólyi is, a Montenuovók jóvoltából kétszáz évvel ezelőtt szakosodtak. A kizsákmányolás mellett, cselédjeik munkalehetőségeit, életkörülményeit, hosszútávon folyamatosan javították, biztosították. Jó gazda módjára, gondozták, építették falvaikat, világszínvonalú gazdaságaikat. A főurak, kastélyokat, templomokat, iskolákat építettek, villamosítottak, a „felszabadulás előtt is”, több lábon álltak, fejlesztették kiépítették a vasút és kisvasút hálózatokat, egymás között is erkölcsösen kereskedtek, azonnal kifizették a költségeket. A vízi közlekedést, áruszállítást, utaztatást, úthálózatot stb. is szorgalmazták, nem beszélve a tehetséges cselédek gyermekeinek képzéséről is gondoskodtak.

### **Manapság hol tart a Bólyi Mezőgazdasági Kombinát?**

A lebontott összevont uradalmak, ebek harmincadjára hagyva, gondozás, nélkül!? **Sehol**, mert atomizálva, szétszaggatták, önös érdekekből, néha irracionálisan privatizálták, leépítették az alkalmazottak és dolgozók jelentős létszámát, a környező községeknek az új tulajdonosok miatt sincsenek jó intézőik, Stettner, Manninger, bellyei, sátorhelyi és magyaróvári szaktanácsadóik. Minden a lakosság szellemi és anyagi erejére van terhelve. Amennyiben az automatikákra van bízva a termelés, nem kell a munkaerő sem, nagy létszámban. Halott és alvó falvak alakultak így ki térségünkben. Talán visszaáll a monarchia nem elhanyagolható gazdasági, hitbizományos típusa, stílusa. Az itt lakó emberek önerőből valósítják meg hosszútávra tervezett céljaikat, építkeznek, csinosítják lakóhelyeiket, minimális állami támogatás híján is. Éves költségvetése az önkormányzatoknak nevetséges. A marxisták már korábban megfogalmazták, hogy az automatika

fejlődésével, csökken a munkaslétszám, mely további elégedetlenségeket és munkanélküliséget szül. Nincs jó gazdája, de tulajdonosa van ezeknek az elhagyatott, lerombolt településeknek! Kis könyvemben remélem nem sértettem meg senkit, ez az én **Sátor-Helyem**, ahol nem csak két hétig campingeztem! Elkezdett életem eddig „leírt” története! Ne keseredjen el a mélyen tisztelt Olvasó! „Úgy még nem volt, hogy sehogy sem lett volna!” Továbbra is maradok hűséges, ugyan elszármazott embere Sátorhelynek! Nem vagyok feledékeny. Tisztelet nektek, volt frigyesi-albrechti szülőpusztánk lakóinak, polgártársaimnak!

### **Gott erhalten! Isten áldjon!**

Sok örömet, friss jó egészséget kívánok Sátorhely polgárainak, gyermekeiteknek, unokáitoknak, dédunokáitoknak! Még nem akarok tőled Sátorhely elbúcsúzni, végakaratomat, végrendeletemet leírtam már, örök életemet is itt ebben a kis községben szeretném eltölteni. Halálom után, talán én is sikeres és boldog ember lehetek, küzdelmek, nagy mohácsi, térségi, megyei és országos csaták nélkül is! Mi Sátorhelyiek és Mohácsiak már 1526-ban is **országpártiak** voltunk, ugyan a csatát elvesztettük, de következményeit becsülettel elvállaltuk, túléltek! Reméljük a várható csatákat megnyerjük, ha teszünk is érte! „Az álmok szerények, a hálók erősek...” (Zorán II. Romantika PEPITA SLPX 17565 B-2)

**Javaslatom végszóként a tisztelt Olvasóknak:** Olvassák el Popper Péter könyvét, melynek címe: Belső utak könyve. Kiváló professzorunk megfogalmazta azt, hogy a „Hetedik kapu csukva marad”. Írásomban bármennyire őszinte és kinyitódott ember maradtam, csak hat kaput nyitottam ki, és sok vicces történet nélkülöztem írásomban. Nem akartam önmutogató, feltűnősködő, önző, másoknál okosabb, sem tisztességesebb sem lenni, az általam megélt valóság leírásakor, de a hetedik kapum hét székelylakattal örökre zárva marad mindenki előtt. Ennek a hét kapunak a bejáratához, de nem nyitom ki, csak odaengedem gyermekeimet, és ha megérem, tizennyolc éves korukban unokáimat, dédunokáimat, talán hasznukra válik. Professzor urunk könyvéből nem idéztem semmit, csak már korábban is ismertettem címét és egy megállapítását. Tartalmát, mondanivalóját saját felfogóképességem és véleményem határozta meg. Más kérdés, hogy terjedelmi okok miatt sok mindent nem írtam le. Mint opusculumomban már jeleztem, a személyes találkozások alapján bepótoljuk ezt, a nyitott és a számomra nem a „hetedik kapura”-ra, vonatkozó kérdésekre, történetekre szívesen válaszolok, ha tudok. Minden ember így van ezzel, lehet szó házastársról, családtagokról, barátokról, vagy más emberekhez való viszonyunkról. Egy Zalatnai Sarolta dallal búcsúzom tisztelt Olvasóimtól, köszönöm, hogy drága idejüket rám fordították, nagyon megköszönöm Sátorhely Önkormányzatának segítségét, akik hozzájárultak irományom-gyagyáim kiadásához. Köszönöm lektori, elvi és anyagi segítségeket, melyet igyekszem még meglévő lehetőségeim szerint meghálálni. A Zalatnai dal azonosítója: Mikor elalszol SLPX 17450 b- 6. ARTISJUS.

### **MELLÉKLET A TESCHENI HABSURG ÁG LESZÁRMAZOTTAIRÓL:**

Az összeállítást Heiszler Vilmos Fotó Habsburg c. tudományos munkájából használtam fel. Heiszler úr szerkesztette ezt a könyvet, a kiadványban szereplő fényképeket többségében Farkas Árpád úr sátorhelyi földink (Stoci) retusálta. Frigyes szülei: **Károly Ferdinánd** (1815-1874), és felesége: **Erzsébet főhercegnő** (1831-1903), József nádor leánya voltak.

Frigyes főherceget (1856-1936) **Albrecht szász tescheni herceg** (1817-1895) és felesége **Hildegard bajor hercegnő** (1825-1864) fogadta örökbe, adoptálta. Frigyes főherceg felesége Croy Dülmen Izabella osztrák hercegnő (1856-1931) volt, akiről Izabella pusztánk a későbbi Erdőfű, „Buggyor” van elnevezve.

#### **Frigyes testvérei, sógorai, sógornői a következők voltak:**

- 1.) **Ferenc József** (1855-?)
- 2.) **Mária Krisztina** (1858-1929) férje: XII. Alfonz spanyol király (1857-1885), megözvegyülése

után spanyol régenskirálynő, gyermeke: XIII. Alfonz spanyol király (1886-1941)

3.) **Károly István** (1860-1933), akinek házastársa Mária Terézia főhercegnő volt.(1862-1933)

4.) **Jenő** (1863-1954)

5.) **Mária Eleonóra** (1864-?)

### **Frigyes és Croy Dülmen Izabella gyermekei, azok házastársai:**

1.)**Mária Krisztina** (1879-1962), férje: Salm Salm Emánuel herceg (1871-1916)

2.)**Mária Anna** (1882-1940), férje: Illés páрмаi herceg (1880-1959)

3.)**Henriette** (1883-1956), férje: Gottfried Hohenlohe Waldenburg Schillingfürst herceg (1867-1932)

4.)**Natália** (1884-1898) 14 évesen elhunyt

5.)**Stefánia** (1886-1890) 4 évesen meghalt

6.)**Gabriella** (1887-1954) Sziget van elnevezve róla Bédában a nagy Dunán, a „befolyástól” délre.

7.)**Izabella** (1888-1973),férje: György bajor királyi herceg (1880-1943), 1913-ban elváltak

8.)**Mária Alice** (1893-1963), férje:Friedrich Hermann Waldbott von Bassenheim báró

9.)**Albrecht** (1897-1955, ekkor ölték meg, Mexikóban.)

#### **Albrecht feleségei:**

a.) **Lelbach Irén** (1897-1944) elváltak.

b.)**Bocskay Katalin** (1909-?), elváltak, házasságukból két gyermek született: **Sarolta** (1940) és **Ildikó** (1942) Tudomásom szerint Kanadában éltek, jelenleg Svájcban élnek

#### **Albrecht harmadik felesége:**

c) **Lídia Strauss** színésznő volt.

Itt a vége, de ne fuss el véle, főleg előle. Döntse el a tisztelt Olvasó, bírálható nézeteimet-igazamat a dialektika szerint-, 65 évemet átvilágítva, hogy elvszerű, gondolkodó és becsületes, szerény, lehetőségeim szerint rendületlen magyar, hazaszerető, lojális állampolgár maradtam -e?

### **Majtényi Flóra: Mi a haza?**

„Édes anya, édes apa!  
Mondjátok csak, mi a haza?  
Tán e ház, amelyben vagyunk?  
Amelyben mindnyájan lakunk:  
Ez a haza?”

„Nem gyermekem, ez csak házunk,  
de amit itt körül látunk,  
merre földjeink terülnek,  
merre kertjeink fekszenek,  
Ez a haza!

Minden, amit a szem belát,  
itt e föld mely kenyeret ad,  
e folyók tele halakkal,  
e szőlőhegyek falvakkal,  
Ez a haza!

Amerre a hegylánc kéklik,  
merre a berek sötétlik,  
merre a róna kanyarul,  
merre a kék ég leborul:  
Ez a haza!

Hol egykor őseink laktak,  
itt csatáztak, itt mulattak,  
ahol a határt ők szabták  
s örökségül ránk hagyták,  
Ez a haza!

Ahol csontjaink porladnak  
s mindig földben maradnak,  
ahová bennünket tesznek  
midőn egyszer eltemetnek:  
Ez a haza!

Ez a föld mely drága nekünk,  
melyet legjobban szeretünk,  
ahová, bármerre járunk,  
mindig vissza-visszavágyunk:  
Ez a haza!”

**Mohács, 2020 szeptember 23**

Őszinte szívből és tisztelettel, szeretettel, hódolattal polgártársaimnak: Varga József-Dodó